

ΤΕ.Ι ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**«Η αναδοχή ως θεσμός παιδικής προστασίας στην
Ελλάδα».**

Ερευνητική ομάδα

Υπεύθυνη Καθηγήτρια

Γεροΐτου Δήμητρα

Δρ. Καλπίνη –Παπαδοπούλου Χρυσούλα

Κουρκουλή Σταυρούλα

Σβώλη Ευσταθία

Πτυχιακή εργασία για τη λήψη πτυχίου στην κοινωνική εργασία από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι) Πάτρας.

Πάτρα, Οκτώβριος 2012

Ψάχνω να βρω κάποιον που να με φροντίζει, να με παίρνει αγκαλιά, να μου κρατάει κρυφά το χέρι στον οδοντίατρο, να μένει μαζί μου όταν υπάρχουν φαντάσματα κάτω από το κρεβάτι μου, που να μην επιμένει να τον φιλήσω όταν δε θέλω, που να καταλαβαίνει ότι θέλω τη μαμά μου όταν πονάω, που να καταλαβαίνει γιατί φωνάζω ενώ θέλω να κλάψω, που να καταλαβαίνει ότι κάποια φορά θέλω να τα σπάσω όλα, που να είναι αρκετά δυνατός για να μη με διώξει αλλά και να είναι αρκετά δυνατός για να με αφήσει ελεύθερο ξανά, ψάχνω μια πόρτα ανοιχτή γιατί του δικού μου σπιτιού η πόρτα είναι κλειστή, ψάχνω έναν ανάδοχο γονιό (Πετράκη, 1992:84).

Ευχαριστίες.....	8
Αρκτικόλεξα.....	9
Περίληψη	10
Summary.....	11
Σκοπός μελέτης	12
Αναγκαιότητα μελέτης.....	13
Ορισμοί όρων:.....	14
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	15
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ	
ΑΝΗΛΙΚΟΥ.....	18
1.1 Ιστορική ανασκόπηση του θεσμού της αναδοχής στην Ελλάδα.....	18
1.2 Ιστορική ανασκόπηση του θεσμού της αναδοχής Διεθνώς.....	22
1.3 Συγκριτική μελέτη της αναδοχής Διεθνώς.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ.....	31
2.1 Τα χαρακτηριστικά της αναδοχής.....	31
2.1.1 Τα πρόσωπα της αναδοχής.....	32
2.1.2 Η σύσταση της αναδοχής.....	34
2.1.3 Η ανάκληση της αναδοχής.....	36
2.2 Οι τύποι της αναδοχής.....	37
2.2.1 Μακροχρόνια αναδοχή.....	37
2.2.2 Μεσοπρόθεσμη αναδοχή.....	37
2.2.3 Βραχυπρόθεσμη αναδοχή.....	37

2.2.4 Επείγουσα Αναδοχή.....	38
2.2.5 Αναδοχή ημέρας.....	38
2.2.6 Περιοδική αναδοχή ή αναδοχή φιλοξενίας.....	38
2.2.7 Ανακουφιστική αναδοχή.....	38
2.2.8 Εγκλείουσα αναδοχή.....	38
2.2.9 Αποκλείουσα αναδοχή.....	38
2.2.10 Συγγενική αναδοχή.....	39
2.2.11 Επαγγελματική αναδοχή.....	39
2.3 Τα πλεονεκτήματα της αναδοχής.....	40
2.3.1 Διαφορές στην υιοθεσία και την αναδοχή.....	43
2.4 Οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των ανάδοχων γονέων.....	45
2.5 Οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των φυσικών γονέων.....	48
2.6 Τα δικαιώματα του παιδιού.....	49
2.6.1 Η διεθνής σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού.....	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΣΤΗΝ	
ΕΛΛΑΔΑ.....	56
3.1 Οι υπηρεσίες που ορίζονται για το πρόγραμμα της αναδοχής.....	56
3.2 Η επιλογή και η προετοιμασία των ανάδοχων γονέων.....	58
3.3 Τα κίνητρα των ανάδοχων γονέων.....	61
3.4 Πιέσεις που δέχεται ο ανάδοχος γονέας.....	62
3.4.1 Πιέσεις που δέχεται ο ανάδοχος γονέας από το παιδί.....	62
3.4.2 Πιέσεις που δέχεται ο ανάδοχος γονέας από τους φυσικούς γονείς.....	63
3.4.3 Πιέσεις που δέχεται ο ανάδοχος γονέας από τον κοινωνικό λειτουργό και την κοινωνική υπηρεσία.....	64

3.4.4 Ο φόβος ότι ο ανάδοχος γονέας θα χάσει το παιδί του.....	65
3.4.5 Πιέσεις που δημιουργούνται από τη μεταβολή της σχέσης ισορροπίας μέσα στην ανάδοχη οικογένεια.....	65
3.5 Προετοιμασία του παιδιού.....	66
3.5.1 Οι ανάγκες του παιδιού.....	67
3.5.2 Αναζήτηση Ριζών.....	69
3.6 Προετοιμασία της φυσικής οικογένειας.....	72
3.7 Συνεργασία μεταξύ φυσικής και ανάδοχης οικογένειας.....	73
3.8 Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στην αναδοχή.....	75
3.9 Θετικοί και αρνητικοί παράγοντες για την έκβαση της αναδοχής.....	77
3.9.1 Παράγοντες σχετικοί με το παιδί.....	77
3.9.2 Παράγοντες σχετικοί με τους αναδόχους.....	79
3.9.3 Παράγοντες σχετικούς με τους φυσικούς γονείς.....	80
3.9.4 Παράγοντες σχετικοί με τον φορέα.....	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ.....	81
4.1 Προσανατολισμοί και σύγχρονη πολιτική για την ανάπτυξη της αναδοχής.....	81
4.2 Η χρήση σύγχρονων μορφών τεχνολογίας ως μέσο ανάπτυξης του θεσμού της Αναδοχής.....	85
4.2.1 Ομάδες χρηστών κομπιούτερ/τηλεσυνάντηση.....	86
4.2.2 Τηλεφωνικές διασκέψεις.....	86
4.2.3 Οργάνωση συζητήσεων με τηλεπαρουσία.....	86
4.2.4 Συστήματα εμπειρογνωμοσύνης (expert systems).....	87
4.2.5 Τράπεζες δεδομένων στο διαδίκτυο.....	87

4.2.6 Χρήση βίντεο.....	88
4.2.7 Τηλεοπτικές εκπομπές θεματικών ενότητων.....	88
4.3 Συμμετοχή της κοινότητας και του πολίτη στην υποστήριξη του θεσμού της αναδοχής.....	89
4.3.1 Δράσεις οργανωμένων και συλλογικών προσπαθειών των πολιτών για την προώθηση του θεσμού της αναδοχής.....	90
4.4 Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην ανάπτυξη της αναδοχής.....	92
4.5 Προβλήματα στην εφαρμογή του θεσμού της αναδοχής.....	95
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ.....	99
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	99
Εισαγωγή.....	99
5.1 Σκοπός της έρευνας.....	99
5.2 Είδος της έρευνας.....	99
5.3 Ερευνητικά ερωτήματα.....	100
5.4 Πληθυσμός – Δείγμα.....	100
5.5 Ερευνητικό εργαλείο.....	101
5.6 Τόπος και χρόνο έρευνας.....	102
5.7 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της ποιοτικής έρευνας.....	102
5.8 Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας.....	103
5.9 Κριτήρια εισαγωγής και αποκλεισμού δεδομένων.....	108
5.10 Συλλογή δεδομένων.....	108
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	109
6.1 Εισαγωγή.....	109

6.2 Τα γενικά χαρακτηριστικά των υποκειμένων.....	109
6.3 Δημογραφικά στοιχεία συνεντευξιαζόμενων επαγγελματιών.....	110
6.4 Θεματικές ενότητες – Ανάλυση αποτελεσμάτων.....	111
6.4.1 Γνώσεις των επαγγελματιών κοινωνικών λειτουργών για την κοινωνική πολιτική και τη νομοθεσία της αναδοχής.....	111
6.4.2 Η εμπειρία των κοινωνικών λειτουργών στην εφαρμογή του θεσμού της αναδοχής.....	118
6.4.3 Οι απόψεις των επαγγελματιών κοινωνικών για την κατάσταση που επικρατεί σχετικά με το θεσμό της αναδοχής στην Ελλάδα συγκριτικά με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.....	120
6.4.4 Οι προτάσεις των επαγγελματιών κοινωνικών λειτουργών για περαιτέρω ανάπτυξη του θεσμού της αναδοχής στην Ελλάδα.....	121
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	124
7.1 Συζήτηση – Συμπεράσματα.....	124
7.2 Προτάσεις.....	129
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	131
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	136

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αισθανόμαστε την ανάγκη να ευχαριστήσουμε θερμά όλους αυτούς οι οποίοι στάθηκαν δίπλα μας όλο αυτό το διάστημα και μας στήριξαν ηθικά και υλικά για τη επίτευξη του στόχου μας. Ευχαριστούμε θερμά την κυρία Καλπίνη- Παπαδοπούλου Χρυσή για τη συνεργασία, τις κατευθύνσεις της και την εποπτεία για την διεκπεραίωση της μελέτης αυτής, καθώς και όλους τους συναδέλφους από τις υπηρεσίες και τους φορείς με τους οποίους ήρθαμε σε επαφή. Επίσης θα πρέπει ιδιαίτερα να ευχαριστήσουμε τους γονείς μας που μας στήριξαν συναισθηματικά και οικονομικά καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μας διότι χωρίς τη στήριξη τους δεν θα είχαμε ολοκληρώσει τις σπουδές μας.

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

Π.Ι.Κ.Π.Α:	Πατριωτικό ίδρυμα κοινωνικής προστασίας ανηλίκων
Ε.Ο.Κ.Φ:	Εθνικός Οργανισμός Εθνικής Φροντίδας
Ε.Ο.Π:	Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας
Ν.Π.Δ.Δ:	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ν.Π.Ι.Δ:	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
Η.Π.Α:	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Ο.Η.Ε:	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
I.F.C.O:	International Foster Care Organization
N.F.C.A:	National Foster Care Association
Α.Κ:	Αστικός Κώδικας
Π.Δ:	Προεδρικό Διάταγμα
Β.Δ:	Βασιλικό Διάταγμα
Δ.Σ.Π.Δ:	Διεθνής Σύμβαση Για Τα Δικαιώματα Του Παιδιού
Μ.Μ.Ε:	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
Η.Ι.Υ:	Human Immunodeficiency Virus
Α.Ι.Δ.Σ:	Acquired Immune Deficiency Syndrome
Φ.Ε.Κ:	Φύλλο Εφημερίδα Κυβέρνησης
Ο.Τ.Α:	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Δ.Υ.Π.Ε:	Διοίκηση Υγειονομικής Περιφέρειας
U.N.I.C.E.F:	United Nations Children's Fund
A.X.E.Π.Α:	American Hellenic Educational Progressive Association
Δ.Σ:	Διοικητικό Συμβούλιο
Μ.Κ.Ο:	Μη Κυβερνητική Οργάνωση

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία με τίτλο «Η αναδοχή ως θεσμός παιδικής προστασίας στην Ελλάδα» σκοπό έχει να διερευνήσει τον τρόπο που η αναδοχή, ως εναλλακτικός θεσμός της παιδικής προστασίας, οργανώνεται και εφαρμόζεται στη χώρα σήμερα.

Συγκεκριμένα, έχει στόχο να αναδείξει από ποιους φορείς εφαρμόζεται και ποιους σκοπούς εξυπηρετεί, καθώς και το ρόλο του κοινωνικού λειτουργού. Αναλυτικότερα μελετώνται οι μορφές της ανάδοχης φροντίδας και ποιες ανάγκες καλύπτουν. Επιπρόσθετα, επιδίωξη της μελέτης είναι η εντόπιση των στοιχείων εκείνων που διαφοροποιούν την αναδοχή από την υιοθεσία, εξετάζονται οι ψυχοκοινωνικές διαστάσεις και περιγράφεται η εξέλιξη του θεσμού στην Ελλάδα σε σχέση με άλλα κράτη.

Η έρευνα διενεργήθηκε τον Απρίλιο του 2012 και πραγματοποιήθηκε σε τέσσερις πόλεις, της Καλαμάτας, της Λάρισας, της Πάτρας, και των Τρικάλων. Το δείγμα αποτέλεσαν δέκα κοινωνικοί λειτουργοί που εργάζονται σε φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και σε φορείς που υποστηρίζουν την παιδική προστασία στις παραπάνω πόλεις. Το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν η συνέντευξη σε βάθος και η έρευνα ήταν ποιοτική.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής διαπιστώθηκε ότι υπάρχει ανάγκη για την ανάπτυξη του θεσμού της αναδοχής, για επαγγελματική επιμόρφωση των επαγγελματιών, ανάγκη για ευαισθητοποίηση και ενημέρωση την κοινότητας με απώτερο σκοπό τη γνωστοποίηση του θεσμού και την καλλιέργεια θετικής στάσης απέναντι σε αυτόν. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι είναι απαραίτητο να υπάρξει καλύτερη λειτουργία του συστήματος με τη στελέχωση εξειδικευμένου προσωπικού και τη διάθεση οικονομικών πόρων στους φορείς που πραγματοποιούν την αναδοχή.

SYMMARY

The current study with the title «Foster care as a child protection institution in Greece» explores the way the Foster care system is currently organized and implemented as an alternative form of child protection. Specifically, it examines the purposes it serves, which organizations are applied to and, what types of foster care and what needs are covered. Furthermore, this study attempts to identify those elements that differentiate the foster care from adoption, to investigate the psychosocial dimensions and finally to describe the developmental dimensions of fostering in Greece in comparison compared with other countries.

The research was conducted in four cities, Kalamata, Larissa, Patra and Trikala in April 2012. The sample consisted of ten social workers working in local government bodies and agencies that support children's protection in these cities. The tool used was interviews in depth and the research was qualitative results of the current research, revealed that there is a need for the development of foster care in Greece, further training of professionals and enhancement of public awareness. It is further confirmed that the system of fostering requires a better structure with skillful personnel and more available financial recourses.

ΣΚΟΠΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Σκοπός της μελέτης είναι να γίνει γνωστός ο τρόπος που ο θεσμός της αναδοχής οργανώνεται και εφαρμόζεται στην Ελλάδα σήμερα ως εναλλακτικός θεσμός παιδικής προστασίας, σε ποιες περιπτώσεις

εφαρμόζεται, ποιες μορφές αναδοχής υπάρχουν, ποιες ανάγκες καλύπτει, τι σκοπούς εξυπηρετεί. Επίσης σκοπός είναι να εντοπιστούν τα πλεονεκτήματα σε σχέση με άλλες μορφές παιδικής προστασίας και οι ψυχοκοινωνικές διαστάσεις του θεσμού.

Επιπλέον, σκοπός της μελέτης είναι να διερευνηθούν οι απόψεις των κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται σε δομές που υποστηρίζουν το πρόγραμμα της αναδοχής στις επαρχιακές πόλεις, να αναδειχθεί η κατάσταση που επικρατεί εκεί και να παρουσιαστούν οι προτάσεις τους για τη ανάπτυξη και προώθηση του θεσμού στην επαρχία.

ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η μελέτη αυτή πραγματοποιήθηκε για να παρουσιαστεί ο θεσμός της αναδοχής ως εναλλακτική μορφή παιδικής προστασίας και να προβάλλει τις απόψεις των επαγγελματιών κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται σε δομές οι οποίες υποστηρίζουν το πρόγραμμα της αναδοχής σε τέσσερις επαρχιακές πόλεις Πάτρα, Καλαμάτα, Τρίκαλα και Λάρισα. Είναι απαραίτητο να τονιστεί η σημαντικότητα της συγκεκριμένης μελέτης, καθώς ελάχιστες μελέτες έχουν διεξαχθεί μέχρι σήμερα στην Ελληνική επιστημονική κοινότητα ως προς τον τρόπο εφαρμογής και οργάνωσης της αναδοχής στις επαρχιακές πόλεις.

Ένας ακόμη λόγος που επιλέξαμε αυτό το θέμα είναι το προσωπικό μας ενδιαφέρον ως απόφοιτες της Κοινωνικής Εργασίας, να μελετήσουμε αν υπάρχει εναλλακτικός οργανωμένος θεσμός παιδικής προστασίας, όπως αυτός της αναδοχής, που θα μας βοηθήσει στο έργο μας στο μέλλον ως επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί όταν προσκληθούμε να χειριστούμε τέτοια περιστατικά. Ευελπιστούμε η εργασία μας να αποτελέσει εγχειρίδιο για σπουδαστές της Κοινωνικής Εργασίας καθώς το συγκεκριμένο θέμα παρόλο που είναι τόσο γνωστό, αφορά όλους μας και δεν έχει διερευνηθεί αρκετά στην Ελλάδα.

ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ

Αναδοχή: είναι ανάληψη φροντίδας ενός πλήρως ή μερικώς εξαρτημένου ατόμου (ανηλίκου ή ενηλίκου) από μια οικογένεια ή άτομο, για μικρό ή μεγάλο χρονικό διάστημα, κατά κανόνα έναντι αμοιβής(επιδόματος ή μισθού) (Κουσίδου, 1992:6).

Ανάδοχη οικογένεια: είναι μια οικογένεια με ή χωρίς παιδιά αλλά και μόνα άτομα άνδρες ή γυναίκες που αναλαμβάνουν για ένα μικρότερο ή μεγαλύτερο χρονικό διάστημα να φροντίσουν ένα παιδί που η φυσική του οικογένεια αδυνατεί, για διάφορους λόγους, να εκπληρώσει την αποστολή της. Η «ανάδοχη οικογένεια» δεν υιοθετεί το παιδί, αλλά του δίνει την ευκαιρία και τη δυνατότητα να ζήσει σε ένα οικογενειακό περιβάλλον, ώστε η φυσική, νοητική και ψυχική του ωρίμανση να γίνει κάτω από τις καλύτερες δυνατές συνθήκες και η έξοδος του στην κοινωνία να γίνει ομαλά και χωρίς παρενέργειες (Νασίκα, 1992:26)

Υιοθεσία: η διαδικασία κατά την οποία κάποιος αποκτά με δικαστική απόφαση τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις γονέα απέναντι σε παιδί του οποίου δεν είναι ο φυσικός γονέας (Μπαμπινιώτης, 2004:1072).

Θεσμός: 1πρότυπο ή κανόνας ατομικής ή συλλογικής συμπεριφοράς και δράσης που έχει καθιερωθεί είτε νομικά είτε με τη συνεχή και ομοιόμορφη επανάληψη 2 κάθε θεμελιώδες στοιχείο (νόμος, οργανισμός, αξίωμα) της πολιτειακής οργάνωσης (Μπαμπινιώτης, 2004:427).

Παιδική Προστασία: ο όρος παιδική προστασία χρησιμοποιείται για να περιγράψει τις υπηρεσίες που παρέχονται σε οικογένειες και παιδιά, οι περιπτώσεις των οποίων έρχονται σε γνώση κρατικών ή ιδιωτικών κοινωνικών οργανώσεων εξαιτίας αδυναμίας της φυσικής οικογένειας να φροντίσει το παιδί (Κουσίδου, 1992).

Επιτροπεία: η ανάθεση σε κάποιον της διαχείρισης της περιουσίας ανηλίκων αρρώστων, ή προσώπων ανίκανων για δικαιοπραξία (Μπαμπινιώτης, 2004:370).

Επίτροπος: πρόσωπο που αναλαμβάνει τη διαχείριση της περιουσίας ανηλίκου, αρρώστου ή γενικότερα ατόμου ανίκανου για δικαιοπραξία (Μπαμπινιώτης, 2004:370).

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο αριθμός των παιδιών που εγκαταλείπονται, για διάφορους λόγους, από τους γονείς τους ή απομακρύνονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον, έχει προσλάβει και στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια ανησυχητικές διαστάσεις, με συνέπεια, οι ευθύνες όλων μας ανεξαιρέτως, για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού να γίνονται μεγαλύτερες και σοβαρότερες (Νασίκα, 1992).

Λόγοι ανθρωπιστικοί, λόγοι κοινωνικοί, λόγοι εθνικοί, επιβάλουν τη γενικότερη κινητοποίηση της κοινωνίας μας στην ανάγκη καλύτερης προστασίας του εγκαταλειμμένου παιδιού. Αξίζει να σημειωθεί ότι, παλαιότερα η προστασία του παιδιού ήταν συνδεδεμένη με το κοινωνικό ίδρυμα ή το ορφανοτροφείο, τα οποία ανεξάρτητα των θετικών αποτελεσμάτων των υπηρεσιών που προσφέρονται στα παιδιά, δεν μπορούν πλέον να θεωρηθούν ότι ανταποκρίνονται απόλυτα στις σχετικές ανάγκες. Τα παιδιά μεγαλώνουν εκεί, σχεδόν μόνα σε ένα ισοπεδωτικό περιβάλλον, Κάτω από συνθήκες που προσφέρει μια πραγματική οικογένεια, χωρίς να γνωρίσουν την ιδιαιτερότητα της σχέσης των γονιών προς το παιδί και χωρίς να προετοιμαστούν κατάλληλα για μια σταδιακή και χωρίς τραυματικές εμπειρίες ισότιμη με τα άλλα παιδιά, ένταξη στην κοινωνία. Το σύστημα αυτό προάγει τα παιδιά «αγρίμια», άτομα προβληματικά που δεν μπορούν να απαλλαγούν σε όλη τους τη ζωή από τα αρνητικά βιώματα των πρώτων τους χρόνων. Δυστυχώς κανένα ίδρυμα όσο καλά και αν λειτουργεί δεν μπορεί να αντικαταστήσει την οικογένεια (Νασίκα, 1992).

Το σύστημα αυτό πρέπει να αντικατασταθεί με ένα άλλο πιο ανθρώπινο. Πιο βιώσιμο που να ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες του παραμελημένου παιδιού και που μπορεί να αναπληρώσει ουσιαστικότερα την απώλεια ή ανεπάρκεια της γονικής αγάπης. Το σύστημα αυτό είναι η αναδοχή. Η αναδοχή είναι η ανάθεση από κοινωνικοπρονοιακούς φορείς, της προσωρινής ή μόνιμης φροντίδας εξαρτημένων ατόμων, κυρίως παιδιών, σε οικογένειες που αμείβονται για το έργο τους από τους φορείς οι οποίοι συνεργάζονται με τις οικογένειες και τις καθοδηγούν στο έργο τους. Η αναδοχή είναι ένας τρόπος ευέλικτος, που απευθύνεται σε πολλές κατηγορίες ατόμων που βρίσκονται σε ανάγκη και χρησιμοποιείται πολυποίκιλα και αναλογικά σε κάθε περίπτωση: παιδιά που χρειάζονται προστασία, παιδιά και άτομα με ειδικές ανάγκες, ηλικιωμένους, παιδιά που διαμένουν σε ιδρύματα (Καλλινικάκη, 2001:11-12).

Η παρούσα εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη: Συγκεκριμένα το πρώτο μέρος αποτελεί τη βιβλιογραφική ανασκόπηση του θεσμού της αναδοχής στην Ελλάδα και το δεύτερο αποτελεί τη μεθοδολογία και την καταγραφή των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Το πρώτο μέρος αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης γίνεται αναφορά στην ιστορική ανασκόπηση του θεσμού της αναδοχής ανηλίκου. Ειδικότερα, αναφέρεται στην ιστορική εξέλιξη του θεσμού της αναδοχής στην Ελλάδα, αλλά και στην ιστορική ανασκόπηση του θεσμού διεθνώς.

Ακόμη στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται η συγκριτική μελέτη της αναδοχής διεθνώς. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται διεξοδικά ο θεσμός της αναδοχής στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα περιγράφονται τα χαρακτηριστικά και τα πρόσωπα της αναδοχής, καθώς και οι τρόποι με τους οποίους πραγματοποιείται η σύσταση και η ανάκληση της αναδοχής. Συνεχίζοντας, παρουσιάζονται όλες οι μορφές του θεσμού. Έπειτα, στο ίδιο κεφάλαιο αναπτύσσονται τα πλεονεκτήματα της αναδοχής καθώς και οι διαφορές της σε σχέση με το θεσμό της υιοθεσίας. Επιπλέον γίνεται αναφορά στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις των ανάδοχων και των φυσικών γονέων αντίστοιχα. Στο τέλος του δεύτερου κεφαλαίου περιγράφονται τα δικαιώματα του παιδιού και παρατίθεται η διεθνής σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού.

Στη συνέχεια ακολουθεί το τρίτο κεφάλαιο όπου ασχολείται με τη διαδικασία της αναδοχής στην Ελλάδα. Ξεκινώντας, παρουσιάζονται όλες εκείνες οι υπηρεσίες οι οποίες ορίζονται για την εφαρμογή του προγράμματος της αναδοχής. Επίσης, περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιείται η επιλογή και η προετοιμασία των ανάδοχων γονέων, ενώ παράλληλα γίνεται αναφορά των κινήτρων των γονέων που επιθυμούν να γίνουν ανάδοχοι. Συνεχίζοντας, περιγράφονται εκτενώς οι πιέσεις που δέχεται ο ανάδοχος γονέας από το παιδί, από τους φυσικούς γονείς, από την κοινωνική υπηρεσία, τον κοινωνικό λειτουργό, καθώς επίσης τις πιέσεις που δέχεται από το φόβο μήπως χάσει το παιδί αλλά και από τις μεταβολές που δημιουργούνται στις σχέσεις ισορροπίας μέσα στην ανάδοχη οικογένεια. Έπειτα, αναπτύσσονται η προετοιμασία του παιδιού, οι ανάγκες του, καθώς και η αναζήτηση των ριζών του. Στο ίδιο κεφάλαιο, περιγράφεται η προετοιμασία της φυσικής οικογένειας, και η συνεργασία μεταξύ φυσικής και ανάδοχης οικογένειας. Επιπρόσθετα, παρουσιάζεται ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στην αναδοχή και τέλος περιγράφονται όλοι εκείνοι οι παράγοντες θετικοί και αρνητικοί για την έκβαση της αναδοχής, παράγοντες που σχετίζονται με το παιδί, με τους ανάδοχους γονείς, με τους φυσικούς γονείς, και με το φορέα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται λόγος για τις προοπτικές στην ανάπτυξη και στην εξέλιξη του θεσμού της αναδοχής. Ειδικότερα, αναφέρονται προσανατολισμοί και σύγχρονη πολιτική για την προώθηση του θεσμού. Στη συνέχεια παρατίθενται οι σύγχρονες μορφές τεχνολογίας που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μέσο ανάπτυξης του θεσμού. Επιπλέον, γίνεται αναφορά

στη συμμετοχή της κοινότητας και του πολίτη στην υποστήριξη του θεσμού και στις οργανωμένες και συλλογικές προσπάθειες των πολιτών για την εξάπλωση του.

Στο τέλος του κεφαλαίου παρουσιάζονται ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην ανάπτυξη της αναδοχής αλλά και τα προβλήματα στην εφαρμογή και την οργάνωση του θεσμού στην Ελλάδα. Περνώντας στο δεύτερο μέρος αναπτύσσεται το ερευνητικό τμήμα της μελέτης. Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας. Αναλυτικότερα, περιγράφονται ο σκοπός, το είδος της έρευνας (ποιοτική) και τα ερευνητικά ερωτήματα. Επίσης, παρουσιάζεται το δείγμα, το ερευνητικό εργαλείο (συνέντευξη) που χρησιμοποιείται, ο τόπος και ο χρόνος διεξαγωγής της έρευνας καθώς και τα δεοντολογικά ζητήματα που προκύπτουν.

Στο επόμενο έκτο κεφάλαιο πραγματοποιείται η παρουσίαση των αποτελεσμάτων των συνεντεύξεων.

Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο γίνεται μια αναλυτική συζήτηση συσχέτισης της θεωρίας και αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας, στη συνέχεια καταγράφονται τα συμπεράσματα με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας και παρατίθενται οι προτάσεις.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥ

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στον τομέα της πρόνοιας, η παιδική ηλικία έχει αναγνωρισθεί ως ιδιαίτερη κοινωνική και πληθυσμιακή ομάδα. Το γεγονός αυτό αποδεικνύεται μέσα από οργανισμούς και κανονισμούς των ορφανοτροφείων και βρεφοκομείων και άλλων ιδρυμάτων πρόνοιας για παιδιά, μέσα από καταστατικά, νόμους και διατάγματα της εποχής, καθώς και στοιχεία από τον ημερήσιο και περιοδικό τύπο και ιστορικές μελέτες σχετικά με το θέμα στη Ελλάδα. Επιπρόσθετα, η ίδρυση, η οργάνωση, η λειτουργία και η εξέλιξη των προνοιακών ιδρυμάτων και οργανώσεων αντικατοπτρίζουν τις αντιλήψεις μιας κοινωνίας προς τα ασθενέστερα μέλη της. Ήδη από το μεσοπόλεμο είχαν δημοσιευθεί διάφορες ιστορικές μελέτες με θέμα τους το παιδί. Η κρατική μέριμνα για το παιδί είναι στενά συνδεδεμένη με τη γενικότερη προνοιακή πολιτική του κράτους. Το δικαίωμα για τη σύσταση ιδρυμάτων κατοχυρώνεται για τους Έλληνες με το Σύνταγμα της Τροιζήνας (Άρθρ.20, σ. 304-305). Η πρόνοια του 19^{ου} αιώνα, είναι η δυτική προσπάθεια ως πράξη φιλανθρωπίας σε αντίθεση με το κράτος που βοηθά σε ακραίες περιπτώσεις. Ως το τέλος του αιώνα, ιδρύθηκαν Δημοτικά Προνοιακά ιδρύματα τα οποία βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε ιδιώτες. Σε περιοχές όπου δεν υπάρχουν σχετικά ιδρύματα, οι Δήμοι συχνά δίνουν τα ορφανά σε οικογένειες που με κάποιο επίδομα, αναλάμβαναν να τα αναθρέψουν (Καλλιγά, 1992).

Ο θεσμός της αναδοχής ως μια νέα αξιολογία και ευέλικτη μορφή προστασίας του παιδιού, που έχει τη δυνατότητα να καλύψει ποικίλες ανάγκες του, ήρθε στο προσκήνιο κυρίως με τις κοινωνικές εξελίξεις μετά τον β' παγκόσμιο πόλεμο (Κουσίδου, 1992).

Βέβαια, η ανάθεση της φροντίδας σε παιδιά απροστάτευτα και ευάλωτα σε διάφορους κινδύνους είτε άμεσους είτε μακροπρόθεσμους, μακριά από τη βιολογική τους μητέρα είναι ένα φαινόμενο που εμφανίζεται από τότε που ξεκινάει η ιστορία του ανθρώπου. Αξιοσημείωτο είναι ότι η ελληνική μυθολογία είναι πλούσια σε γεγονότα υποκατάστασης της μητρικής φροντίδας και απομάκρυνσης βρεφών. Χαρακτηριστικό είναι επίσης ότι στην αρχαιότητα, ο θεσμός της φιλοξενίας, ήταν ευρέως διαδεδομένος και περιελάμβανε τη ζεστή υποδοχή καθώς και την επαρκή περιποίηση και φροντίδα των φιλοξενούμενων. Στη σύγχρονη κοινωνική ιστορία πραγματοποιήθηκαν πάμπολλες περιπτώσεις διακίνησης μη επιθυμητών

βρεφών, κυρίως αυτών που ήταν εκτός γάμου καθώς και πλούσιο υλικό αντικατάστασης της φυσικής οικογένειας. Τα ψυχοπαίδια ή παιδιά της ψυχής(αυτά που ανατρέφονται για τη σωτηρία της ψυχής), οι παραγοί και οι παρακόρες φρόντιζαν και περιποιούνταν τα ορφανά των πολέμων κατά τη μεταπολεμική περίοδο, αλλά και εξυπηρετούσαν διάφορες οικονομικές και κοινωνικές ανάγκες όπως :παιδιά φτωχών, πολυτέκνων ή κοινωνικά στιγματισμένων γονέων αποτελούσαν βοηθητικό προσωπικό, φτηνό εργατικό δυναμικό, ή γίνονταν μελλοντικοί κληρονόμοι ανθρώπων που τους κληροδοτούσαν τις περιουσίες τους με αντάλλαγμα τη φροντίδα τους στα γηρατιά. Ένα συχνό φαινόμενο ήταν και η ανάληψη της γενικότερης φροντίδας, διαβίωσης και εκπαίδευσης των παιδιών των μεταναστών γονιών κυρίως στην επαρχία. Αυτοί υπήρξαν οι γνωστότεροι και πιο διαδεδομένοι τρόποι όπου από κοινού με την ιδρυματική φροντίδα αποτέλεσαν τα πρώτα σημάδια για το πως η κοινωνία αντιλαμβανόταν τα ορφανά και τα απροστάτευτα παιδιά. Το κράτος, η εκκλησία και η ιδιωτική πρωτοβουλία μοιράζονται έως και τις μέρες μας την παροχή της ιδρυματικής φροντίδας των ευπαθών αδυνάτων όλων των ηλικιών. (Καλλινικάκη, 2001).

Η έννοια της αναδοχής (αναδέχομαι: αναλαμβάνω, γίνομαι εγγυητής), δεν είναι τόσο διαδεδομένη σε σχέση με την φροντίδα των εξαρτημένων ατόμων, αλλά έχει καθιερωθεί στον τεχνικό τομέα της κατασκευής έργων. Εκεί όμως που η έννοια αυτή θεωρείται παγιωμένη είναι στο πλαίσιο της ορθόδοξης χριστιανικής θρησκείας, με τον ανάδοχο (νονό, νονά) που δίνει στο παιδί το όνομα, το βασικό στοιχείο της ταυτότητας του, και που σύμφωνα με την παράδοση μοιράζεται με τους γονείς τη φροντίδα της ηθικής κυρίως ανάπτυξης του (Καλλινικάκη, 2001).

Η επίσημη ανάδοχη φροντίδα άρχισε στην Ελλάδα από τα βρεφοκομεία και συγκεκριμένα το 1859 από το βρεφοκομείο Αθηνών. Το 1861 μέσου αυτού του βρεφοκομείου είχαν τοποθετηθεί τα πρώτα 35 βρέφη σε ισάριθμες «νοθοτρόφους μητέρες», με αμοιβή 20 δραχμές το μήνα. Η τοποθέτηση βρεφών σε νοθοτρόφους μητέρες συνεχίστηκε έως τα μέσα του επόμενου αιώνα, επειδή δεν ήταν δυνατόν να μένουν στο βρεφοκομείο 300 με 400 παιδιά. Γι αυτό το λόγο πλήρωνε το βρεφοκομείο κάποιες οικογένειες που είχαν δικά τους παιδιά και λέγονταν ανάδοχες οικογένειες για να τα φροντίζουν υπό την επιτήρηση του βρεφοκομείου. Η συγγενική αναδοχή άρχισε να προωθείται τα 1934 από το Π.Ι.Κ.Π.Α. Μεταπολεμικά και μέχρι το 1970 εφαρμοζόταν από τις Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας του Υπουργείου Πρόνοιας. Από το 1955 και μετά το κέντρο βρεφών η «Μητέρα» προώθησε το θεσμό και από το συγκεκριμένο φορέα άρχισαν να χρησιμοποιούνται οι όροι *αναδοχή* και *ανάδοχη οικογένεια*, ενώ το 1988 συμμετείχε και ο Εθνικός Οργανισμός πρόνοιας. Το 1998 συγχωνεύτηκαν τρεις μεγάλοι κρατικοί προνοιακοί φορείς, το Π.Ι.Κ.Π.Α., Ο Εθνικός

Οργανισμός Πρόνοιας και το κέντρο βρεφών η «Μητέρα» και σαν συνέπεια αυτού ιδρύθηκε ο Εθνικός Οργανισμός Κοινωνικής Φροντίδας (Ε.Ο.Κ.Φ.) (Καλλινικάκη, 2001).

Στις δεκαετίες του 1970 και 1980 το συμβούλιο της Ευρώπης εξέδωσε δύο κείμενα σχετικά με το θέμα της αναδοχής τα οποία αν και στερούνταν νομικής δεσμευτικότητας, εντούτοις προετοίμασαν το έδαφος για τη θέσπιση σχετικών ρυθμίσεων στα κράτη-μέλη. Στην Ελλάδα, η νομοπαρασκευαστική επιτροπή για τη μεταρρύθμιση του δικαίου της επιτροπείας διατύπωσε το 1989 ένα προσχέδιο για τη θεσμοθέτηση της αναδοχής ανηλίκων, με την προσθήκη σχετικού κεφαλαίου στο τέταρτο βιβλίο του Αστικού Κώδικα και στη θέση των άρθρων 1659-1665 Α.Κ. Το προσχέδιο αυτό βασίστηκε στη σύσταση R(87)6 του συμβουλίου της Ευρώπης και στη ratio «να τεθούν υπό κάποια ρύθμιση και κάποιο κοινωνικό έλεγχο οι αυξανόμενες περιπτώσεις ανάληψης της πραγματικής φροντίδας του προσώπου ανηλίκων από τρίτους (ανάδοχους γονείς), είτε με θέληση γονέων ή του επιτρόπου είτε και χωρίς τη θέληση τους με δικαστική απόφαση (Καλλινικάκη, 2001:27-28).

Το προσχέδιο όμως αυτό δεν έγινε νόμος. Ο κοινοβουλευτικός νομοθέτης εφάρμοσε τη θέσπιση του άρθρου 9 Ν. 2082/1992 για τις ανάδοχες οικογένειες. Το άρθρο αυτό και συγκεκριμένα η παρ. 1 όριζε γενικότερα ότι « ανήλικοι κάτω των 18 που δεν έχουν οικογενειακό περιβάλλον ή ζουν σε ακατάλληλο έχουν τη δυνατότητα να τοποθετούνται για ορισμένο διάστημα μέχρι να ενηλικιωθούν, ή αν πρόκειται για ανήλικα παιδιά με ειδικές ανάγκες, τότε μπορούν να παραμείνουν και μετά την ενηλικίωση». Επίσης, η παρ 4 του ίδιου άρθρου όριζε ότι « η τοποθέτηση σε ανάδοχες οικογένειες εφαρμόζεται από το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ή από τα εποπτευόμενα από το υπουργείο νομικά πρόσωπα που ορίζει ο νόμος. Ο παραπάνω νόμος δεν όριζε κάτι πιο συγκεκριμένο, απλώς έδινε ευρύτατες εξουσιοδοτήσεις στην κανονιστική διοίκηση με σκοπό να ρυθμίζονται όλα τα ζητήματα. Οι συνταγματικές ρυθμίσεις συμπληρώνονται αργότερα από κρίσιμες διατάξεις που αφορούν το θεσμό της αναδοχής και περιλαμβάνονται στη Διεθνή σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού που θεσπίστηκε με το Ν.2101/1992. Αργότερα, με έκκληση βοήθειας των εξουσιοδοτικών διατάξεων από το άρθρο 9 Ν. 2082/1992, εκδόθηκε το Π.Δ, ορίζοντας τους όρους για την τοποθέτηση ανηλίκων σε ανάδοχες οικογένειες. Χαρακτηριστικό είναι ότι στην τοποθέτηση σε ανάδοχη οικογένεια συμπεριλαμβάνονταν και άτομα που ζούσαν «σε επιβλαβές κοινωνικό περιβάλλον» (άρθρο 2, περ δ') εάν βέβαια ζητείται η τοποθέτηση από εισαγγελική αρχή (άρθρο 3, περ δ'). Τελικά, με το Ν. 2447/1996 κυρώθηκε ως κώδικας το νομοσχέδιο για την υιοθεσία, επιτροπεία και αναδοχή ανηλίκου καθώς και συναφείς διατάξεις (Καλλινικάκη, 2001:28-29).

Είναι απαραίτητο να τονισθεί ότι τελικά, ούτε ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας του 1992 και κυρίως του 1996, ούτε το ενδιαφέρον κάποιων επαγγελματιών που στελεχώνουν υπηρεσίες και φορείς που ασχολούνται με την αναδοχή έχουν αποδώσει αξιόλογα αποτελέσματα. Η αναδοχή εξακολουθεί να εφαρμόζεται σε πολύ περιορισμένη κλίμακα, κυρίως στα αστικά κέντρα. Σύμφωνα με στοιχεία της Διεύθυνσης Ερευνών και Προγραμματισμού του Ε.Ο.Π-Ε.Ο.Κ.Φ., την 1 Ιουνίου του 2000 υπηρεσίες του Εθνικού Οργανισμού Κοινωνικής Φροντίδας είχαν τοποθετήσει σε ανάδοχες οικογένειες 631 παιδιά και εφήβους, εκ των οποίων τα 388 στο νομό Αττικής. Το χαμηλό βιοτικό και μορφωτικό επίπεδο, η συνήθως μεγάλη ηλικία των συγγενών αναδόχων, μακροχρόνια αναδοχή κυρίως παιδιών εκτός γάμου και με προβλήματα στην ψυχική και κοινωνική ανάπτυξη, σταδιακή αποκοπή με τους φυσικούς γονείς, η αγάπη που δέχεται ο αναδεχόμενος από την ανάδοχη οικογένεια, χωρίς όμως να κατανοούν πραγματικά τα προβλήματα του, η αρνητικότητα προς τη φυσική μητέρα, αποτελούν ταυτόσημα αποτελέσματα από έρευνες που έχουν γίνει από το 1971-1996 (Καλλιδικάκη, 2001:15-17).

Σύμφωνα με την Κουσίδου (1992), ένας από τους λόγους που έχει καθυστερήσει η ανάπτυξη του θεσμού της αναδοχής είναι η ιδρυματοποίηση των βρεφών και των παιδιών. Η πολιτεία και οι επαγγελματίες εφησυχάζονται με την κλειστή περίθαλψη των παιδιών και δεν προωθούν την αναδοχή. Επιπρόσθετα, η διαδικασία της αναδοχής απαιτεί, την κινητοποίηση των φορέων και των επαγγελματιών για την ανεύρεση των κατάλληλων ανάδοχων οικογενειών. Επίσης, η εξέλιξη της αναδοχής, η οποία περιορίζει την κλειστή περίθαλψη των ιδρυμάτων, αντικρούεται με τα επαγγελματικά συμφέροντα ή άλλα των επαγγελματιών, που αντιδρούν στις επερχόμενες αλλαγές. Ένας ακόμη λόγος, είναι η σύγχυση που επικρατεί ανάμεσα στους όρους της υιοθεσίας και της αναδοχής και της διαφοράς των χαρακτηριστικών της κάθε διαδικασίας. Η αναδοχή έχει στιγματιστεί, εξαιτίας της ασαφούς έννοιας της, επειδή είναι ένας καινούργιος τρόπος παιδικής προστασίας και έχει συσχετιστεί με το χαμηλό κοινωνικό status, όπου προέρχονται συνήθως οι ανάδοχες οικογένειες. Επιπλέον, οι απολαβές των επαγγελματιών που ασχολούνται με την υιοθεσία αντικρούονται με αυτές των επαγγελματιών που ασχολούνται με την αναδοχή και ταλαιπωρούνται συναισθηματικά και πρακτικά, γιατί ο θεσμός της αναδοχής συναντάται στα χαμηλότερα στρώματα ενώ η υιοθεσία στα ισχυρά κοινωνικά στρώματα.

Από την άλλη, η μη επαρκής νομική στήριξη της αναδοχής και η αναγνώριση της που να την ορίζει ως βασική μορφή παιδικής και κοινωνικής προστασίας από το κράτος και τους υπόλοιπους φορείς, συνετέλεσε στην καθυστέρηση της προώθησης του θεσμού, εφόσον δεν υπήρχαν νομοθετικές διατάξεις ήταν αδύνατον να ρυθμιστούν οι υποχρεώσεις και τα

δικαιώματα των ανάδοχων γονέων, του παιδιού κ των φυσικών γονέων αντίστοιχα (Κουσίδου, 1992).

Στη σημερινή εποχή η αναδοχή απαιτείται να καλύψει δύσκολες και πολύπλοκες καταστάσεις της ζωής. Έπειτα μάλιστα από τις αλλαγές που υπέστη η οικογένεια ως θεσμός, θεωρείται πλέον δεδομένο ότι η γονική φροντίδα καθορίζεται σε σχέση με το πολιτισμικό περιβάλλον και μπορεί να σχηματιστεί σε διάφορες μορφές. Άλλωστε το γεγονός ότι η σύγχρονη οικογένεια δέχεται μεταβολές και είναι εύπλαστη, έχει συμβάλει στην αύξηση των μελών της, όπου σε περιόδους που δεν έχουν τη δυνατότητα να λειτουργήσουν αυτόνομα πια (συνθήκη αναπηρίας, γηρατειών κ.α.) χρειάζονται φροντίδα εκτός φυσικής οικογένειας (Καλλινικάκη, 2001:17).

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΔΙΕΘΝΩΣ

Αν και υπάρχει αφθονία ιστορικού υλικού, σχετικά με την αρχή και την εξέλιξη της υιοθεσίας δια μέσου των αιώνων, δεν υπάρχει αξιόλογη μαρτυρία για την επ' αμοιβή ανατροφή του παιδιού άλλων γονέων. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι θα πρέπει να υπήρξαν ιδιωτικές συνεννοήσεις τέτοιου τύπου, αλλά η επίσημη τοποθέτηση παιδιού σε ανάδοχους γονείς, σαν μέρος της κοινωνικής πολιτικής για τα απροστάτευτα παιδιά, φαίνεται να άρχισε στα μέσα του 16^{ου} αιώνα στη Βρετανία. Η εξέλιξη της ανάδοχης φροντίδας σύμφωνα με τον Τρισελιώτη (1989) διακρίνεται σε τρία στάδια:

α) Η τοποθέτηση παιδιών σε αρχιτεχνίτες και τροφούς

Η τοποθέτηση παιδιών σε ανάδοχους γονείς σαν μέρος της κοινωνικής πολιτικής για τα απροστάτευτα παιδιά έχει τις ρίζες της στους Αγγλικούς νόμους για τους Πτωχούς, (English poor Law) του 16^{ου} αιώνα που επέτρεπε τη μαθητεία απροστάτευτων παιδιών κοντά σε αρχιτεχνίτες. Έναντι εβδομαδιαίας αμοιβής, οι αρχιτεχνίτες αυτοί έπαιρναν στα σπίτια τους εγκαταλελειμμένα παιδιά υπό την αιγίδα του νόμου και τα μάθαιναν μια τέχνη, για να μπορέσουν αργότερα να κερδίσουν τη ζωή τους. Τα περισσότερα αφεντικά εκμεταλλεύονταν και κακομεταχειρίζονταν τα παιδιά αυτά.

Ένα άλλος τομέας της κοινωνικής πολιτικής για τα απροστάτευτα παιδιά που αναπτύχθηκε την ίδια περίοδο, ήταν το Νοσοκομείο του Χριστού (Christ's Hospital) στο Λονδίνο. Το οποίο τοποθετούσε ορφανά και εγκαταλελειμμένα βρέφη κυρίως εκτός γάμου κοντά σε τροφούς επί πληρωμή μέχρι να φτάσουν την ηλικία των τεσσάρων χρόνων. Την ίδια πολιτική ακολούθησε το 1715 και το Δημοτικό Νοσοκομείο της Γλασκόβης (Glasgow Town Hospital).

Μετά τα τέσσερα χρόνια τα παιδιά εισάγονταν σε ιδρύματα για να εκπαιδευτούν και στη συνέχεια τοποθετούνταν σαν μαθητευόμενοι για να μάθουν μια τέχνη. Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, το Δημοτικό Νοσοκομείο της Γλασκόβης σταμάτησε να παίρνει πίσω τα παιδιά από τις τροφούς. Το συμβούλιο του Νοσοκομείου υποστήριζε ότι τα παιδιά έπρεπε να μείνουν και να μεγαλώσουν στις οικογένειες όπου τοποθετήθηκαν μέχρι να είναι σε θέση να στηρίζονται στα πόδια τους. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί μια πρώτη εφαρμογή της μακροχρόνιας αναδοχής αν και δεν είμαστε να γνωρίζουμε αν αυτή η απόφαση πάρθηκε για την κάλυψη της ανάγκης του παιδιού για φροντίδα και προστασία.

Θα πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι ο 16^{ος}, 17^{ος}, 18^{ος} και το ήμισυ του 19^{ου} αιώνα ήταν πολύ σκληρές περίοδοι για τα παιδιά και όχι μόνο για τα απροστάτευτα. Τα παιδιά αντιμετωπίζονταν σαν ενήλικες. Μπορούσαν δηλαδή να υποστούν καταστάσεις όπως ένας ενήλικας, για παράδειγμα μπορούσαν να τιμωρηθούν, να φυλακιστούν, να εξοριστούν ή να απαγχονιστούν για πλημμελήματα ή κακή συμπεριφορά. Όταν ήσαν ορφανά ή από πολύ φτωχίες οικογένειες τα παιδιά τους ακολουθούσαν στα σπίτια των φτωχών. (Poor Houses). Η στοιχειώδης ευαισθησία προς τα παιδιά ήταν σχεδόν ανύπαρκτη. Ωστόσο αυτή ήταν μια περίοδος όπου όλα τα παιδιά και τα εκτός γάμου και τα ορφανά είχαν πολύ άσχημη μεταχείριση. Η απουσία της συναισθηματικότητας και της ευαισθησίας προς τα παιδιά πιθανά να σχετιζόταν με το υψηλό ποσοστό θνησιμότητας τους.

Ο τύπος της ανάδοχης φροντίδας που περιγράψαμε ήταν ένα είδος ανακούφισης των απροστάτευτων παιδιών που ζούσαν έξω από τα σπίτια των Πτωχών. Δεν είχε και πολύ σχέση με την προαγωγή της συναισθηματικής, κοινωνικής ή νοητικής ανάπτυξης των παιδιών. Για τις ρίζες αυτών των στόχων, θα πρέπει να ανατρέξουμε στο δεύτερο στάδιο εξέλιξης της αναδοχής.

β) Η αναδοχή ως υποκατάσταση της γονικής φροντίδας

Το δεύτερο στάδιο της αναδοχής έκανε το ξεκίνημα του περίπου το 1850 και διήρκησε μέχρι το 1948, βέβαια κατάλοιπα αυτού του σταδίου συναντούσες και μέχρι το 1970. Αυτό ο τύπος αναδοχής απέβλεπε σε πιο υψηλούς στόχους, να προσφέρει δηλαδή ένα πιο υγιεινό περιβάλλον και μια πιο αποδοτική εκπαίδευση και αγωγή από ότι ήταν δυνατή στα σπίτια των Πτωχών. Θεωρήθηκε σαν πιο κατάλληλο είδος προστασίας για παιδιά που είτε ήταν ορφανά είτε είχαν εγκαταλειφθεί από τους γονείς τους, με τη σκέψη ότι η ανάδοχη οικογένεια θα μεγάλωνε το παιδί σαν δικό της, χωρίς ανάμειξη της φυσικής οικογένειας. Έτσι προέκυψε ο χαρακτηρισμός τη ανάδοχης οικογένειας ως υποκατάστατο γονέων που τελικά οδήγησε σε πολλές εννοιολογικές αμφιλογίες και παρανοήσεις.

Η πιο παλιά φροντίδα υποκατάστασης της γονικής φροντίδας, ξεκίνησε από τη επιτροπή για τους Πτωχούς στο Εδιμβούργο (στην Ενορία του ST. Cuthbe) περίπου το 1850. Η τοποθέτηση παιδιών σε ανάδοχες οικογένειες στην αγροτική περιοχή θεωρήθηκε από την επιτροπή ότι «βελτιώνει τα παιδιά σωματικά αλλά και πνευματικά και είναι μια αποδέσμευση από τη νομοθεσία για τους Πτωχούς». Το σπουδαιότερο επιχείρημα της επιτροπής ήταν ότι η αναδοχή προσέφερε «το πλησιέστερο προς την οικογενειακή ζωή». Το σύστημα αυτό στοίχιζε φθηνότερα σε σχέση με τη συντήρηση των παιδιών στα σπίτια των Πτωχών, αλλά η τοποθέτηση των παιδιών μακριά από τις αστικές περιοχές όπου είχαν γεννηθεί, θα τα βοηθούσε να αποκοπούν από τους φυσικούς γονείς τους και από τον τρόπο ανατροφής τους. Ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στα οφέλη των παιδιών από τον καθαρό αέρα της εξοχής. Κάποιοι φόβοι επίσης εκφράστηκαν από μερικούς συμβούλους μήπως η τοποθέτηση των πολλών παιδιών εκτός γάμου στις αγροτικές περιοχές θα μπορούσε να «υπονομεύσει την ηθική» των περιοχών αυτών. Το παράδειγμα του Εδιμβούργου ακολούθησαν και άλλες ενορίες στη Σκωτία και Αγγλία καθώς και πολλά φιλανθρωπικά σωματεία για παιδιά, που άρχισαν να δημιουργούνται μεταξύ του 1860 και 1900. Επίσης, το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα μια νέα τάση αναπτύχθηκε. Άρχισε να αναγνωρίζεται το γεγονός ότι τα παιδιά διαφέρουν από τους ενήλικες και άρα πρέπει να χωρίζονται από αυτούς π.χ. στις φυλακές ή στα σπίτια των πτωχών. Εντούτοις μόνο στις αρχές του 20^{ου} αιώνα άρχισε να γίνεται αισθητή η διαφορά μεταξύ των παιδιών και των ενηλίκων και αυτό σαν αποτέλεσμα των επιδράσεων του Freud και άλλων ψυχιάτρων.

Μόνο ένα μικρό ποσοστό από το σύνολο των παιδιών που προστατεύονταν από τη νομοθεσία για τους Πτωχούς και από τις φιλανθρωπικές εταιρίες τοποθετήθηκαν σε ανάδοχες οικογένειες μεταξύ του 1850 και 1948. Η πλειονότητα των παιδιών εξακολουθούσαν να μεγαλώνουν σε ιδρύματα. Οι εκθέσεις που υπάρχουν για τα αποτελέσματα του συστήματος αναφέρουν ότι υπήρχαν πολλές βιαιότητες και κακοποιήσεις των παιδιών, αλλά παρόλα αυτά το σύστημα βοηθούσε «την ανάπτυξη των παιδιών σωματικά και πνευματικά». Όπως ήδη αναφέρθηκε, ένα κύριο χαρακτηριστικό του συστήματος ήταν να τοποθετούνται τα παιδιά από 150 έως 400 χιλιόμετρα μακριά από τον τόπο γέννησης τους και τους γονείς τους, με σκοπό να αποφεύγονται ανεπιθύμητες επιρροές των γονέων στα παιδιά. Η τακτική αυτή άρχισε να παραμερίζεται με τα τη δεκαετία του 1970. Σε αντίθεση με την περίοδο πριν το 1948 όπου τα παιδιά που τοποθετούνταν σε οικογένειες μακριά από τον τόπο τους, ήταν ορφανά και εγκαταλελειμμένα την περίοδο 1948-1970 τα παιδιά αυτά είχαν οικογένειες. Παρόμοια εξέλιξη παρατηρήθηκε και στις ΗΠΑ με αυτή της Βρετανίας.. Δεν υπάρχουν όμως

σαφή στοιχεία για την κατάσταση που επικρατούσε στις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Φαίνεται ότι οι εξελίξεις έφτασαν στα ίδια επίπεδα μεταγενέστερα όσον αφορά την υπόλοιπη Ευρώπη.

Συμπερασματικά, αναζήτηση ανάδοχων γονέων πριν από το 1948 απέβλεπε σε οικογένειες που θα λειτουργούσαν ως υποκατάστατα γονέων για τα παιδιά. Η έννοια αυτής της πρακτικής ήταν ότι το παιδί δεν επρόκειτο να επιστρέψει στην οικογένειά του.

γ) Η αναδοχή ως προσωρινή υπηρεσία σε οικογένειες

Μετά τον Β παγκόσμιο πόλεμο και τη νέα νομοθεσία παιδικής προστασίας στη Βρετανία (1948), ξεκινά ένα νέο στάδιο στην εξέλιξη του συστήματος των αναδόχων οικογενειών. Σύμφωνα με το νόμο, η αναδοχή θεωρείται σαν μια υπηρεσία σε γονείς που για οποιονδήποτε λόγο δεν είναι σε θέση να φροντίσουν τα παιδιά τους και χρειάζονται προσωρινή ανακούφιση. Ο απώτερος στόχος είναι η επάνοδος του παιδιού στους γονείς του. Οι ανάδοχοι γονείς θεωρούνται τώρα σαν προσωρινοί παιδοκόμοι ή τροφοί παρά σαν υποκατάστατα γονέων για το παιδί. Οι απαιτήσεις από τους ανάδοχους γονείς είναι να θεωρούν το παιδί σαν μέλος της οικογένειάς τους, να δέχονται τις επισκέψεις των φυσικών γονιών και τελικά να συνεργάζονται για την επιστροφή του παιδιού στην οικογένειά του. Ο Νόμος μάλιστα προχώρησε στην υποστήριξη του θεσμού της αναδοχής μέχρι του σημείου να αναφέρει ότι ένα παιδί θα παραμένει σε ίδρυμα μόνο αν είναι πρακτικά ανέφικτη ή προς το παρόν ανεπιθύμητη η τοποθέτηση σε ανάδοχη οικογένεια.

Αυτή η σαφής θέση του νόμου να ενθαρρύνει τις οργανώσεις να τοποθετούν παιδιά σε ανάδοχες οικογένειες, ερμηνεύθηκε με λάθος τρόπο σαν καταδίκη της ιδρυματικής περίθαλψης. Σαν αποτέλεσμα, έγινε κατάχρηση της χρησιμοποίησης ανάδοχων οικογενειών, συχνά χωρίς προετοιμασία και επιλογή. Στη δεκαετία του 1960, οι μελέτες έδειχναν ότι ένα μεγάλο ποσοστό περίπου το 50% αυτών των τοποθετήσεων διακόπτονταν από τον πρώτο χρόνο. Αν και αυτά τα νούμερα μειώνονταν τον δεύτερο και τρίτο χρόνο, θεωρήθηκαν απαράδεκτα. Έτσι, υπήρξε μια προσωρινή αναστολή της επέκτασης των αναδόχων οικογενειών και μια στροφή προς την ιδρυματική περίθαλψη μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1970.

Ένα σοβαρό πρόβλημα που το νέο σύστημα της αναδοχής δημιούργησε και που έφεραν στην επιφάνεια ο George (1970) ήταν οι διφορούμενοι ρόλοι γύρω από την αναδοχή. Υπήρξε αβεβαιότητα και κάποια σύγχυση για το ρόλο των αναδόχων γονέων και των κοινωνικών λειτουργών και την προσδοκία που είχαν οι μεν από τους δε. Ένα βασικό πρόβλημα π.χ. ήταν η απαίτηση των κοινωνικών λειτουργών από τους ανάδοχους γονείς να λειτουργούν σαν προσωρινοί παιδοκόμοι, ενώ οι ανάδοχοι έβλεπαν τον ρόλο τους σαν αυτό του

υποκατάστατου γονέα αποθαρρύνοντας συχνά τις επισκέψεις των φυσικών γονέων στα παιδιά τους. Παρόμοια ήταν και η αντίληψη που είχαν για τους επισκέπτες κοινωνικούς λειτουργούς, τους οποίους έβλεπαν σαν φίλους, ενώ οι κοινωνικοί λειτουργοί θεωρούσαν τους ανάδοχους γονείς ως συνεργάτες. Το πρόβλημα των διαφορούμενων ρόλων και της πολυπλοκότητας των σχέσεων ήταν πιο έντονο στη μακρόχρονη αναδοχή. Αν και ο νόμος αντιμετώπιζε την αναδοχή σαν προσωρινή υπηρεσία σε οικογένειες, αυτό δεν εμπόδιζε κάποιες περιπτώσεις να γίνουν μακροχρόνιες. Αυτό συνέβαινε είτε επειδή οι γονείς είχαν χάσει το ενδιαφέρον τους για το παιδί, είτε επειδή δεν είχαν βοηθηθεί να κρατήσουν επαφή μαζί του. Τα ερωτήματα που τέθηκαν ήταν τι πρόκειται να συμβεί σε αυτά τα παιδιά μακροπρόθεσμα και ιδιαίτερα ποιος θα πρέπει να είναι ο ρόλος των ανάδοχων γονέων.

Ένα άλλο πρόβλημα που προέκυπτε στις περιπτώσεις της μακροχρόνιας αναδοχής ήταν ότι οι φυσικοί γονείς εξαφανίζονταν και εμφανίζονταν πάλι μετά από δύο ή τρία χρόνια με σκοπό να πάρουν το παιδί πίσω. Εν τω μεταξύ είχε δημιουργηθεί ένας δεσμός μεταξύ του παιδιού και των ανάδοχων γονιών. Θα έπρεπε λοιπόν το παιδί από τους δεσμούς που είχε δημιουργήσει να επιστρέψει στην αβεβαιότητα της φυσικής οικογένειας με την οποία είχε αποκοπεί; Το κοινό και οι θεωρητικές απόψεις τάχθηκαν ενάντια της φυσικής οικογένειας και ειδικότερα εναντίον της ρήξης των ψυχολογικών δεσμών του παιδιού με αυτούς που το ανατρέφουν. Ασκήθηκε κριτική εναντίον των κοινωνικών λειτουργών για τυφλή εφαρμογή της έννοιας «αποκατάσταση του παιδιού στη φυσική οικογένεια» χωρίς λαμβάνουν υπόψη τους ψυχολογικούς τους δεσμούς με τους ανάδοχους γονείς. Έτσι λοιπόν η Βρετανική νομοθεσία για τα παιδιά του 1975 παρέχει έναν αριθμό δικαιωμάτων σε ανάδοχες οικογένειες που φροντίζουν παιδιά για μεγάλο χρονικό διάστημα. Τα σημαντικότερα δικαιώματα ήταν: το δικαίωμα να ζητήσει την υιοθεσία του παιδιού που έχει μείνει μαζί τους για πέντε ή περισσότερα χρόνια, το δικαίωμα να ζητήσει την υιοθεσία του παιδιού που έχει μείνει μαζί τους για τρία χρόνια με την προϋπόθεση ότι έχουν τη συναίνεση της κοινωνικής οργάνωσης το δικαίωμα να ζητήσουν την «κηδεμονία» του παιδιού εφόσον το παιδί τους έχει μείνει μαζί τους για δώδεκα μήνες.

Σαν λύση όλων των παραπάνω προβλημάτων που προέκυπταν μέσα στους αιώνες η αναδοχή σήμερα εξελίχθηκε στο σημερινό στάδιο του ημιεπαγγελματισμού με κάποιες «παραδοσιακές» μορφές που ακόμα συνεχίζονται μέχρι σήμερα (Triseliotis στο Κουσίδου, 1989).

1.3 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΔΙΕΘΝΩΣ

Σε αρκετές χώρες υπάρχουν εδώ και πολλά χρόνια παραδείγματα ανάδοχης φροντίδας παιδιών από συγγενείς ή από ξένους χωρίς αμοιβή. Η συστηματική ανάπτυξη της αναδοχής όμως, ως θεσμός που υποστηρίζεται από το κράτος, είναι πιο πρόσφατη. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία η αναδοχή παρουσιάστηκε αρχικά στις αγγλόφωνες χώρες και στα σκανδιναβικά κράτη. Από το 1978, που η Prosser, αναφέρθηκε βιβλιογραφικά στην αναδοχή, έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος αναφορικά με την πολιτική, το σχεδιασμό και την παροχή φροντίδας των παιδιών που υπόκεινται στην επιμέλεια του κράτους. Απότοκο αυτής της μεταβολής είναι να θεωρείται η αναδοχή προτιμώμενη μέθοδος υποκατάστατης φροντίδας (Τρισελιώτης, 1994).

Παρ' όλη την ενημέρωση και τη διάδοση του θεσμού όμως, οι λεπτομερείς μελέτες σχετικά με τη φύση της αναδοχής είναι ελάχιστες. Συγκριτικά με άλλες χώρες η Ελλάδα παρουσιάζει ελάχιστο ερευνητικό ενδιαφέρον. Το μεγαλύτερο μέρος των ερευνών σε διεθνές επίπεδο στρέφει το ενδιαφέρον στις ανάγκες του παιδιού χρησιμοποιώντας ως βασικό «target group» τους επαγγελματίες που ορίζονται για την αναδοχή, τους ανάδοχους γονείς και τους φυσικούς γονείς (Σταυριανάκη , 2005).

Στον ευρωπαϊκό χώρο η Διακήρυξη του Ο.Η.Ε. για τις Κοινωνικές και Νομικές Αρχές σχετικά με την προστασία και την ευημερία του παιδιού (1986) είχε θέσει τις βασικές κατευθύνσεις για την αναδοχή και την υιοθεσία. Συγκεκριμένα η Καλλινικάκη (2001:71) επιστούσε την προσοχή :

- Στην κατάλληλη εκπαίδευση των επαγγελματιών που εργάζονται στην τοποθέτηση παιδιών σε ανάδοχη οικογένεια
- Στη ρύθμιση της διαδικασίας της τοποθέτησης σε ανάδοχη οικογένεια από το Δίκαιο κάθε χώρας
- Στην ισότιμη συμμετοχή της ανάδοχης οικογένειας, του παιδιού και των φυσικών γονέων στη λήψη των σχετικών με την αναδοχή αποφάσεων.
- Στην εποπτεία της τοποθέτησης από αρμόδια αρχή ή υπηρεσία προκειμένου να διασφαλίζεται η ευημερία του παιδιού

Γενικά, στη Βόρεια Ευρώπη ο θεσμός της αναδοχής έχει εξελιχθεί με γοργότερο ρυθμό. Συγκεκριμένα στην Βρετανία, η αναδοχή αποτελεί τη βασική επιλογή τοποθέτησης παιδιών που απομακρύνονται από τη φυσική οικογένειά τους. Η τοποθέτηση των παιδιών σε ανάδοχες

οικογένειες καλύπτει σε ποσοστό το 64% και μόνο 12% τοποθετείται σε ιδρύματα. Τα τελευταία χρόνια οι ερευνητικές προσεγγίσεις εισήγαγαν το συμπέρασμα πως υπάρχει ανάγκη για περισσότερες ανάδοχες οικογένειες, ώστε να περιοριστεί η δραματοποίηση των παιδιών και να προαχθεί η ενδυνάμωση της παιδοκεντρικής ιδέας. Σημαντική ώθηση έδωσαν τα κινήματα που προασπίζουν τα δικαιώματα του παιδιού, επηρεάζοντας τους ακαδημαϊκούς και κυβερνητικούς κύκλους να συμπεριλάβουν και την αναδοχή ώστε να υπάρχει παιδοκεντρική στάση. (Καλλινικάκη, 2001).

Σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Ιταλία, η Γερμανία, η Ισπανία και η Ελλάδα, τη δεκαετία του 1980 έδειξαν ενδιαφέρον στην ανάπτυξη συστηματικών προγραμμάτων αναδοχής ως εναλλακτικής ή συμπληρωματικής λύσης στην ιδρυματική φροντίδα. Επίσης στη Γερμανία και τη Γαλλία διεξήχθησαν έρευνες με θέμα τις αποτυχημένες τοποθετήσεις, την επιλογή και προετοιμασία των ανάδοχων γονέων, τις σχέσεις αναδόχων και βιολογικών γονέων. (Καλλινικάκη, 2001).

Στον Καναδά και την Αυστραλία εξετάστηκαν οι συνέπειες της μακροπρόθεσμης αναδοχής όπως επίσης και η επανασύνδεση της φυσικής οικογένειας μετά τη λήξη της αναδοχής (Τερζόπουλος, 2002).

Στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής ο θεσμός της αναδοχής αποτελεί μια επιτυχημένη δομή παροχής ενός οικογενειακού πλαισίου φιλοξενίας βρεφών, παιδιών και εφήβων, τα οποία για ποικίλους λόγους αδυνατούν να ενταχθούν προσωρινά ή μόνιμα στη φυσική τους οικογένεια. Το Γραφείο Πρόνοιας και Ευημερίας κάθε πολιτείας έχει αναθέσει τον εντοπισμό, την εκπαίδευση, την εκτίμηση της καταλληλότητας των υποψήφιων αναδόχων καθώς και τη στήριξή τους σε ιδιωτικούς φορείς και μη κερδοσκοπικούς κυρίως οργανισμούς εθνικής εμβέλειας. Ειδικά εκπαιδευμένοι επαγγελματίες, οι οποίοι στελεχώνουν τα γραφεία δημοσίων σχέσεων των φορέων και των οργανισμών, αναλαμβάνουν το έργο αυτό σύμφωνα με τους ισχύοντες πολιτειακούς κανόνες και σε συνεργασία με τους επόπτες-συντονιστές των αντίστοιχων προγραμμάτων. (Καλλινικάκη, 2001).

Η αναζήτηση και ο εντοπισμός υποψήφιων ανάδοχων όπως αναφέρει η Καλλινικάκη (2001), επιχειρείται:

- Με χρήση των Μ.Μ.Ε., με διαφημίσεις σε τηλεόραση και ραδιόφωνο και ανακοινώσεις σε εφημερίδες.
- Με χρήση όλων των κατάλληλων διαθέσιμων χώρων για ανάρτηση γνωστοποιήσεων της ανάγκης για εύρεση υποψήφιων ανάδοχων οικογενειών.
- Με σεμινάρια ενημέρωσης κάθε ενδιαφερομένου με συχνότητα μία φορά το μήνα.

Ανάδοχοι γονείς μπορούν να γίνουν όσοι διαθέτουν ορισμένα χαρακτηριστικά, όπως (Καλλινικάκη 2001):

- Ηλικία άνω των 25 ετών.
- Είναι απόφοιτοι τουλάχιστον λυκείου.
- Ζουν σε ιδιόκτητο σπίτι ή νοικιασμένο με συμβόλαιο επαρκούς διάρκειας.
- Τα έγγαμα ζευγάρια είναι νόμιμα παντρεμένα για τρία τουλάχιστον χρόνια.
- Στις περιπτώσεις ανάδοχων ζευγαριών ο ένας γονέας εργάζεται εκτός σπιτιού και ο άλλος είναι πάντοτε διαθέσιμος για το παιδί και το φορέα αναδοχής.
- Ο γονέας μονογονεϊκής οικογένειας πρέπει να διαθέτει σταθερό εισόδημα πέρα από το επίδομα αναδοχής.
- Μεταξύ υποψήφιων μονογονεϊκών σχημάτων προτιμούνται οι μονογονεϊκές οικογένειες με φυσικά, θετά ή υιοθετημένα παιδιά, ιδίως όταν ο γονέας είναι άνδρας.
- Όλα τα μέλη των ανάδοχων οικογενειών πρέπει να έχουν λευκό ποινικό και κοινωνικό μητρώο με ισχύ σε όλη την αμερικανική, επικράτεια.

Η εκπαίδευση των υποψήφιων ανάδοχων γονέων διαρκεί από 40 έως 60 διδακτικές ώρες. Η θεματολογία της περιλαμβάνει εισαγωγή στο θεσμό της αναδοχής, επαγγελματισμός και ανάδοχη φροντίδα, δημιουργία υγιών και ουσιαστικών ανθρώπινων σχέσεων, αντικειμενική παρατήρηση, περιγραφή και ερμηνεία της συμπεριφοράς του παιδιού ή εφήβου και αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσης. Το πρόγραμμα ολοκληρώνεται με εξετάσεις, διαγωνίσματα και παρουσιάσεις εργασιών από τους μελλοντικούς ανάδοχους γονείς.

Σύμφωνα με την Καλλινικάκη (2001), η ανάδοχη φροντίδα νηπίων, παιδιών και εφήβων στις Η.Π.Α. μπορεί να έχει μια από τις παρακάτω μορφές:

- Ανάδοχη φροντίδα διάρκειας από ένα εικοσιτετράωρο έως τρεις μήνες.
- Αναδοχή σε οικογένεια για μεγαλύτερα διαστήματα με προοπτική την υιοθεσία, τη χειραφεσία ή την ενηλικίωση του ανηλίκου.
- Ανάδοχη φροντίδα κρίσης, για περιστατικά που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης. Λειτουργεί σε εικοσιτετράωρη βάση, 365 μέρες το χρόνο.
- Ανάδοχη φροντίδα ψυχαγωγίας και δημιουργικής απασχόλησης ημερήσιας διάρκειας, κυρίως Σάββατο ή Κυριακή, για ανήλικα παιδιά γνωστά στις υπηρεσίες Πρόνοιας.

Ολοκληρώνοντας το κεφάλαιο για τη μελέτη της αναδοχής διεθνώς είναι σημαντικό να αναφερθεί πως η διεθνής οργάνωση International Foster Care Organization (I.F.C.O.) δίδει μεγάλη έμφαση στη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών, ανάδοχων οικογενειών, παιδιού, φυσικών γονέων και προσωπικού του φορέα αναδοχής, στη διαδικασία λήψης των σχετικών με την αναδοχή αποφάσεων. Οι οδηγίες της διεθνούς οργάνωσης για την ανάδοχη φροντίδα βασίζονται στην άποψη ότι πρέπει να μειωθεί ο κίνδυνος της απομάκρυνσης του παιδιού από τη βιολογική του οικογένεια και να ενισχυθούν οι υπηρεσίες για την αναδοχή και τις ανάδοχες οικογένειες προκειμένου να διασφαλίζεται η υγεία, η ασφάλεια, η εθνική κληρονομιά και η αξιοπρέπεια του παιδιού που τίθεται υπό την επίβλεψή τους (Καλλινικάκη, 2001:78-80).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

2.1 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

Η αναδοχή ορίζεται ως η ανάληψη της φροντίδας ενός, πλήρως ή μερικώς εξαρτημένου ατόμου από μια οικογένεια ή άτομο, για μικρό ή μεγάλο διάστημα, κατά κανόνα έναντι αμοιβής. Ο όρος αναδοχή αναφέρεται σε μια μορφή κοινωνικής και ειδικότερα παιδικής προστασίας που αποβλέπει στην παροχή φροντίδας σε παιδιά που δεν μπορούν να μεγαλώσουν στη φυσική τους οικογένεια και πρέπει να απομακρυνθούν για ένα χρονικό διάστημα από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Αρμόδιες υπηρεσίες που είναι υπεύθυνες για την προστασία των παιδιών, αναζητούν και επιλέγουν προσεκτικά ανάδοχους γονείς ώστε να αναλάβουν τη φροντίδα και την ανατροφή του παιδιού το απαιτούμενο διάστημα. Το παιδί ζει στην ανάδοχη οικογένεια αλλά έχει το δικαίωμα να επικοινωνεί με τους βιολογικούς του γονείς, ώστε να μην αποκόπτεται από τις ρίζες του, αφού απώτερος στόχος είναι η επιστροφή του στο σπίτι, όταν τα προβλήματα που οδήγησαν στην αναδοχή έχουν εξαλειφθεί. Στις περιπτώσεις αναδοχής, η νομική υπόσταση του παιδιού σε σχέση με τους βιολογικούς του γονείς δεν μεταβάλλεται, το κύριο όμως μέρος της καθημερινής φροντίδας του ανατίθεται στους ανάδοχους γονείς. Για το λόγο αυτό οι καταστάσεις αναδοχής κινούνται συχνά σε ένα επίπεδο λεπτών ισορροπιών και απαιτούν σαφή ορισμό των ρόλων καθώς και υποστηρικτική, συμβουλευτική ή και θεραπευτική βοήθεια από την πλευρά των υπηρεσιών που προωθούν λύσεις αναδοχής για παιδιά που μεγαλώνουν σε ανεπαρκές οικογενειακό περιβάλλον από την πλευρά της βιολογικής τους οικογένειας (Φωτιάδου και συν, 2005).

Σύμφωνα με τον ΑΚ 1655, «όταν οι τρίτοι έχουν την πραγματική φροντίδα του προσώπου του ανηλίκου, γιατί τους την ανέθεσαν είτε οι φυσικοί γονείς ή ο επίτροπος είτε το δικαστήριο (ανάδοχοι γονείς ή ανάδοχη οικογένεια), οι έννομες σχέσεις μεταξύ του ανηλίκου και της φυσικής οικογένειας ή του επιτρόπου και ιδίως οι αρμοδιότητες από τη γονική μέριμνα ή την επιτροπεία παραμένουν αμετάβλητες, εφόσον δεν ορίζεται στο νόμο διαφορετικά».

Τα κύρια χαρακτηριστικά της αναδοχής λοιπόν, είναι α) ότι έχει περιορισμένο περιεχόμενο και αφορά αποκλειστικά τη φροντίδα του παιδιού από τρίτους και β) ότι λειτουργεί προσωρινά και συμπληρωματικά προς τη γονική μέριμνα αφού κατά τη χρονική διάρκεια της αναδοχής δε μεταβάλλονται οι έννομες και υπάρχουσες σχέσεις του παιδιού με τους φυσικούς γονείς που μπορούν άλλωστε και οι ίδιοι να παίρνουν την πρωτοβουλία της τοποθέτησης ανηλίκου. Συμπερασματικά, η γονική μέριμνα συνεχίζει να υφίσταται όπως και

πριν την αναδοχή και οι ανάδοχοι γονείς έχουν βοηθητικό ρόλο στο πλευρό των βιολογικών γονέων, στο όνομα και για λογαριασμό των οποίων μεριμνούν για το παιδί με φροντίδα, στοργή και με πράξεις που δεν μπορούν για συγκεκριμένους λόγους να προσφέρουν οι φυσικοί γονείς.

Τα παραπάνω κατοχυρώνονται νομικά με το ν. 2447/1996 και συγκεκριμένα στα νέα άρθρα 1655-1665. Ο θεσμός ανηλικού στο προηγούμενο δίκαιο ρυθμιζόταν από το άρθρο 9 του ν. 2082/1992 και από το -εκτελεστικό του άρθρου 9- π.δ. 337/1993. Από τα τελευταία νομοθετικά κείμενα, το άρθρο 9 του ν. 2082/1992 αναθεωρήθηκε με το άρθρο 65 § 1 του ν. 2447/1996, για να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα και ρυθμίσεις της αναδοχής. Αναφορικά με το π.δ. 337/1993, τα άρθρα 1 μέχρι 9, περιείχαν ρυθμίσεις αντίθετες με αυτές που συμπεριέλαβε ο Αστικός Κώδικας, για αυτό το λόγο καταργήθηκαν, ενώ τα υπόλοιπα άρθρα 10 μέχρι 22 ισχύουν ακόμα ρυθμίζοντας τις λεπτομέρειες, την οργάνωση και τη λειτουργία του θεσμού της αναδοχής.

2.1.1 ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

α) Το ανήλικο παιδί

Η αναδοχή ανηλικού είναι ένας θεσμός που αφορά το ανήλικο παιδί το οποίο ήδη τελεί υπό γονική μέριμνα ή επιτροπεία. Αυτό συνάγεται από το συμπληρωματικό χαρακτήρα του θεσμού κατά τον οποίο η αναδοχή ανηλικού δε θίγει τις έννομες σχέσεις του παιδιού και της φυσικής οικογένειας ή του επιτρόπου. Είναι προφανές ότι γονική μέριμνα ή η επιτροπεία θα παρουσιάζει προβλήματα ως προς την άσκησή της, τα οποία είτε τα καταλαβαίνουν μόνοι τους οι γονείς ή ο επίτροπος και προκαλούν οι ίδιοι με σύμβαση την τοποθέτηση του παιδιού στην ανάδοχη οικογένεια είτε δεν τα καταλαβαίνουν και επεμβαίνει το δικαστήριο επιλέγοντας τη λύση των ανάδοχων γονέων (Καλλινικάκη, 2001).

Εκτός της προϋπόθεσης να τελεί το παιδί υπό γονική μέριμνα ή επιτροπεία, δεν ενδιαφέρει κατά κανόνα καμιά άλλη διάκριση σε σχέση με το παιδί : ούτε αν αυτό έχει γεννηθεί σε γάμο, αφού μπορεί και το χωρίς γάμο γεννημένο παιδί, που τελεί υπό τη γονική μέριμνα μόνο της μητέρας του (ΑΚ 1515 § εδ. 1), να τοποθετηθεί σε ανάδοχη οικογένεια, ούτε – θεωρητικά- αν το παιδί είναι άγαμο ή έγγαμο, αφού και οι έγγαμοι ανήλικοι τελούν υπό γονική μέριμνα, η άσκηση της οποίας μπορεί να είναι προβληματική. Η περίπτωση της τοποθέτησης έγγαμου ανηλικού σε ανάδοχους γονείς σπάνια θα ανακύπτει στην πράξη, αφού ο έγγαμος ανήλικος κατοικεί μαζί με το σύζυγό του (ΑΚ 1386) και, αφού αντιμετωπίζεται και από τον ίδιο το

νομοθέτη ως ωριμότερος από τον άγαμο (ΑΚ 137), δε θα έχει ανάγκη από τις πράξεις της ανατροφής και της διαπαιδαγώγησης, που είναι σημαντικοί τομείς στην αναδοχή ανηλίκου. Ένα ζήτημα που όμως γεννιέται είναι αν σε ανάδοχη οικογένεια μπορεί να τοποθετηθεί και θετό παιδί το οποίο τελεί υπό τη γονική μέριμνα του θετού του γονέα (ΑΚ 1566). Είναι αρκετά συχνό φαινόμενο η υιοθεσία να ακολουθεί την αναδοχή, αφού πολλές φορές οι ανάδοχοι γονείς υιοθετούν τελικά το παιδί και μετατρέπονται αυτόματα σε θετούς γονείς. Κάποιες φορές όμως ακολουθείται και η αντίστροφη διαδικασία, δηλαδή η υιοθεσία να προηγείται της αναδοχής. Αυτό συμβαίνει όταν υπάρξει στην πράξη περίπτωση παραμέλησης ή κακοποίησης ενός θετού παιδιού από το θετό του γονέα, οπότε τα άρθρα ΑΚ 1531 και 1533 που μιλούν για την κακή άσκηση της γονικής μέριμνας, εφαρμόζονται και για το θετό γονέα. Αντί δηλαδή για την άρση της υιοθεσίας, το δικαστήριο αποφασίζει την τοποθέτηση του παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια, που είναι άλλωστε μέτρο προσωρινό και είναι δυνατόν στη συνέχεια να αρθεί, όταν και αν εκλείψουν τα προβλήματα των θετών γονέων. Μια τέτοια επιλογή εξυπηρετεί το συμφέρον του παιδιού, που είναι το κριτήριο με βάση το οποίο κρίνει το δικαστήριο (ΑΚ 1664).

β) Οι ανάδοχοι γονείς

Ως ανάδοχη οικογένεια ορίζεται, σύμφωνα με το άρθρο 9 § 4 εδ. 1 του ν. 2082/1992, «κάθε οικογένεια που αποτελείται από σύζυγους με ή χωρίς παιδιά», ενώ δεν αποκλείεται, «σε εξαιρετικές περιπτώσεις, τα έργα της ανάδοχης οικογένειας» να «μπορούν να ανατίθενται και σε μεμονωμένα άτομα με ή χωρίς παιδιά» (εδ. 3).

Άρα συνήθως οι ανάδοχοι γονείς είναι δυο σύζυγοι που ίσως έχουν και δικά τους παιδιά, είτε γνήσια είτε θετά, ενώ είναι πάντα δυνατή και η τοποθέτηση ανηλίκου και σε έναν ανάδοχο γονέα που μπορεί να μην υπήρξε ποτέ έγγαμος. Στην τελευταία περίπτωση ο ανάδοχος γονέας είναι συνήθως συγγενής του ανηλίκου, που είναι και η περισσότερο προτιμητέα περίπτωση αναδοχής, μπορεί να γίνεται από τους γονείς του ανηλίκου αλλά και από το δικαστήριο (ΑΚ 1533 § 3, άρθρο 9 § 1 ν. 2082/1992).

Ο νόμος δεν αναφέρεται ρητά σε συγκεκριμένες προϋποθέσεις καταλληλότητας των ανάδοχων γονέων όπως σε ορισμένα όρια διαφοράς ηλικίας. Αυτό συμβαίνει γιατί ο θεσμός της αναδοχής ανηλίκου είναι προσωρινός και λειτουργεί συμπληρωματικά προς τη γονική μέριμνα και διευρύνει τον κύκλο των προσώπων που μπορούν να χαρακτηρισθούν ως κατάλληλοι ανάδοχοι γονείς, αφού είναι πασιφανές πως τα βασικά προσόντα που απαιτούνται για να γίνει ανάδοχος γονέας είναι η σωματική και ψυχική υγεία και η αγάπη για τα παιδιά. Απαραίτητες όμως προϋποθέσεις, πέρα από τις προαναφερθείσες. Είναι ο ανάδοχος γονέας να είναι άνω των δεκαοχτώ χρονών και να μην έχει τεθεί σε στερητική δικαστική συμπαράσταση είτε πλήρη είτε μερική που περιλαμβάνει και τη στέρηση της ικανότητας να συνάπτει

σύμβαση αναδοχής ανηλίκου. Αν, μάλιστα, η τοποθέτηση του ανηλίκου στον ανάδοχο γονέα γίνεται με σύμβαση μεταξύ του τελευταίου και του φυσικού γονέα ή του επιτρόπου, εννοείται πως τα μέρη και επομένως και ο ανάδοχος γονέας δε θα πρέπει να βρίσκονται κατά το χρόνο της σύναψης της σύμβασης σε καμία από τις καταστάσεις του άρθρου 131 § 1 ΑΚ.

Τέλος, όπως ακριβώς και οι θετοί γονείς, έτσι και οι ανάδοχοι μπορούν να αναλάβουν τη φροντίδα όχι ενός μόνο παιδιού αλλά και περισσοτέρων, είτε ταυτόχρονα είτε διαδοχικά. Αυτό που όμως δεν επιτρέπεται να συμβεί είναι η τοποθέτηση του παιδιού σε περισσότερες από μία ανάδοχες οικογένειες, δηλαδή σε δύο ανάδοχους γονείς που δε συνδέονται μεταξύ τους με το συζυγικό δεσμό (Κουνουγέρη - Μανωλεδάκη, 1998:431-433).

2.1.2 Η ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

Η αναδοχή ανηλίκου μπορεί να συσταθεί με δύο τρόπους:

- σύμβαση που καταρτίζεται μεταξύ των φυσικών γονέων ή του επιτρόπου και των ανάδοχων γονέων
- με δικαστική απόφαση

Αναφορικά με τη σύμβαση των φυσικών και των ανάδοχων γονέων, αν οι γονείς για κάποιους λόγους, αισθάνονται ότι δεν είναι σε θέση να προσφέρουν στο παιδί τους την πρέπουσα φροντίδα, μπορούν να τοποθετήσουν οι ίδιοι το ανήλικο τέκνο τους με σύμβαση σε ανάδοχη οικογένεια, που είτε θα επιλέξουν μόνοι τους (από το συγγενικό τους περιβάλλον) είτε θα επιλεγεί από τους καταλόγους ανάδοχων γονέων του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας μέσω της αρμόδιας κοινωνικής υπηρεσίας, στην οποία οι γονείς θα απευθυνθούν, αν δε βρίσκουν κατάλληλη ανάδοχη οικογένεια στο δικό τους περιβάλλον (ΑΚ 1655, άρθρο 9 § 2 ν. 2082/1992). Και στις δύο πάντως περιπτώσεις, τόσο οι φυσικοί, όσο και οι ανάδοχοι γονείς έχουν υποχρέωση να αναγγείλουν τη σύμβαση της αναδοχής στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία (ΑΚ 1665 § 2). Η πρακτική σημασία της αναγγελίας αυτής έγκειται στο ότι η κοινωνική υπηρεσία αποκτά τη δυνατότητα να παρακολουθεί την εξέλιξη της αναδοχής, να επεμβαίνει με κατάλληλες συμβουλές όταν το επιβάλλει το συμφέρον του ανηλίκου, και να αναφέρεται σχετικά στο δικαστήριο (ΑΚ 1665 § 1) (Καλλινικάκη, 2001).

Για να αναθέσουν το ανήλικο τέκνο οι φυσικοί γονείς σε ανάδοχη οικογένεια πρέπει να πληρούνται οι εξής προϋποθέσεις:

- Και οι δύο να μην έχουν τεθεί σε πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση.

- Και οι δύο γονείς να μην έχουν τεθεί σε μερική μόνο στερητική δικαστική συμπαράσταση που περιλαμβάνει και τη σύναψη σύμβασης αναδοχής.
- Και οι δύο γονείς να έχουν εκπέσει από τη γονική μέριμνα

Στη σύμβαση μεταξύ του επιτρόπου και των ανάδοχων γονέων, σύμφωνα με τον Αστικό Κώδικα 1607 §1, ο επίτροπος μπορεί, με την άδεια του δικαστηρίου, ύστερα από γνωμοδότηση του εποπτικού συμβουλίου, να εμπιστεύεται τη διαβίωση και την πραγματική φροντίδα του ανηλίκου σε κατάλληλη οικογένεια ή σε κατάλληλο ίδρυμα.

Αν το παιδί τελεί υπό επιτροπεία και ο επίτροπος αντιλαμβάνεται ότι για κάποιους λόγους, δε μπορεί να ανταποκριθεί στην φροντίδα του ανηλίκου, έχει και αυτός τη δυνατότητα, όπως και οι φυσικοί γονείς, να τοποθετήσει με σύμβαση το παιδί σε ανάδοχη οικογένεια. Ως προς τη σύμβαση αυτή, καθώς και ως προς την υποχρέωση της αναγγελίας της (ΑΚ 1665) και τον τρόπο με τον οποίο επιλέγονται οι ανάδοχοι γονείς, πρέπει να γίνουν δεκτά όσα ακριβώς ισχύουν και όταν το παιδί τοποθετούν στην ανάδοχη οικογένεια οι φυσικοί του γονείς. Σύμφωνα με το άρθρο 1607 § 1, ορίζεται ότι ο επίτροπος για να τοποθετήσει το παιδί σε ανάδοχη οικογένεια, χρειάζεται άδεια του δικαστηρίου και προηγούμενη γνωμοδότηση του εποπτικού συμβουλίου (Παπαχρίστου, 1998).

Αναφορικά με τη σύμβαση της αναδοχής με δικαστική απόφαση, το δικαστήριο μπορεί να αναθέτει την πραγματική φροντίδα του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια, κατά προτίμηση συγγενική, όταν διαπιστώνεται κακή άσκηση της γονικής μέριμνας και από τους δύο γονείς. Σύμφωνα με τον ΑΚ 1664, ορίζεται πως σε κάθε περίπτωση, η απόφαση του δικαστηρίου πρέπει να είναι σύμφωνη με το συμφέρον του ανηλίκου. Το δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη και τη γνώμη του ανηλίκου, ανάλογα φυσικά με την ωριμότητα που διαθέτει. Επιπλέον οφείλει να ακούει τους ανάδοχους και τους φυσικούς γονείς ή τον επίτροπο και να συνεκτιμά την έκθεση της αρμόδιας κοινωνικής υπηρεσίας. Εννοείται ότι το δικαστήριο είναι ελεύθερο στην κρίση του και δε δεσμεύεται από τη γνώμη του παιδιού, των φυσικών και ανάδοχων γονέων και από την έκθεση της κοινωνικής υπηρεσίας, χωρίς αυτό να σημαίνει πως δεν είναι υποχρεωτική η ακρόαση τους.

Στην περίπτωση που το παιδί τελεί υπό επιτροπεία, το δικαστήριο μπορεί και χωρίς αίτηση του επιτρόπου να εμπιστευθεί τη φροντίδα του παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια ή ίδρυμα, είτε αυτεπαγγέλτως είτε με αίτηση του αρμόδιου εισαγγελέα, αν η σωματική αγωγή ή η πνευματική ανάπτυξη του ανηλίκου δεν προάγονται με τις φροντίδες του επιτρόπου (ΑΚ 1607 §2). Η ανάθεση γίνεται ύστερα από έρευνα της αρμόδιας υπηρεσίας και η σχετική έκθεση συνεκτιμάται από το δικαστήριο (Παπαχρίστου, 1998:361).

2.1.3. Η ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

α) Ανάκληση της αναδοχής ανηλίκου από τους γονείς ή τον επίτροπο

Σύμφωνα με τον Παπαχρίστου (1998) οι γονείς εφόσον ασκούν τη γονική μέριμνα, ή ο επίτροπος, μπορούν να ανακαλούν οποιαδήποτε στιγμή την ανάθεση της πραγματικής φροντίδας του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια. Δεν έχουν το δικαίωμα αυτό, όταν το δικαστήριο, διαπιστώνοντας τη διάρκεια της αναδοχής και την εξασθένηση των δεσμών του ανηλίκου με τους φυσικούς του γονείς ή τον επίτροπο, αφαιρέσει είτε την επιμέλεια (εν όλω ή εν μέρει), είτε και τη διοίκηση της περιουσίας του ανηλίκου από τους φυσικούς γονείς ή τον επίτροπο.

β) Ανάκληση της αναδοχής ανηλίκου με δικαστική απόφαση

Όταν η ανάθεση της πραγματικής φροντίδας του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια πραγματοποιήθηκε με δικαστική απόφαση, το δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να θέσει τέρμα σε αυτή, με αίτηση που πραγματοποιούν οι φυσικοί γονείς ή ο επίτροπος, εφόσον εκλείπουν πλέον οι λόγοι που επέβαλαν τη λήψη του μέτρου. Η ανάκληση όμως αυτή δεν είναι δυνατή αν το δικαστήριο έχει αφαιρέσει, εν όλω ή εν μέρει, την επιμέλεια ή και τη διοίκηση της περιουσίας από τους φυσικούς γονείς ή τον επίτροπο, σύμφωνα με τα άρθρα 1660, 1661 ΑΚ (Παπαχρίστου, 1998:364).

Το δικαστήριο έχει την αρμοδιότητα να μπορεί να θέσει τέρμα στην αναδοχή όταν διαπιστώνεται ότι η ανάδοχη οικογένεια δεν είναι πλέον κατάλληλη να ανταποκριθεί στα καθήκοντα της. Η απόφαση αυτή λαμβάνεται ύστερα από αίτηση των φυσικών γονέων, του επιτρόπου, άλλων συγγενών του τέκνου ή του εισαγγελέα, καθώς και αυτεπαγγέλτως. Αν το δικαστήριο έχει αφαιρέσει εν όλω ή εν μέρει την επιμέλεια ή και τη διοίκηση της περιουσίας από τους φυσικούς γονείς ή τον επίτροπο, σε αυτή την περίπτωση η ανάκληση της αναδοχής καθίσταται δυνατή να εφαρμοστεί. Αλλά βέβαια, αν, στην τελευταία αυτή περίπτωση, οι ανάδοχοι γονείς ήταν επίτροποι ή συνεπίτροποι, η άρση της αναδοχής θα πρέπει απαραίτητα να συνοδεύεται και με την παύση τους ως επίτροποι. Μετά την ανάκληση της αναδοχής, σε σχέση με την ακατάλληλότητα των ανάδοχων γονέων, το δικαστήριο αποφασίζει την αλλαγή της ανάδοχης οικογένειας.

Η δυνατότητα αυτή του δικαστηρίου υπάρχει και στην περίπτωση, κατά την οποία η ανάθεση έγινε με σύμβαση μεταξύ των γονέων και της ανάδοχης οικογένειας. Το συμφέρον του ανηλίκου επιβάλλει την αλλαγή της ανάδοχης οικογένειας, η οποία έχει επιλεγεί από τους γονείς, όταν αυτή κρίνεται ακατάλληλη για την εκπλήρωση των καθηκόντων της. Τέλος είναι αυτονόητο ότι αναδοχή ανηλίκου αίρεται αυτοδίκαια αν οι

ανάδοχοι γονείς υιοθετήσουν τον ανήλικο και μεταβληθούν σε θετούς γονείς.
(Παπαχρίστου,1998:364).

2.2 ΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

Η αναδοχή, σύμφωνα με την Κουσίδου (1992), χαρακτηρίζεται από την πολυμορφία της αναφορικά με τους στόχους και τη χρονική διάρκεια. Οι τύποι της αναδοχής που είναι ανάλογοι των στόχων που εξυπηρετούν είναι:

2.2.1 ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΑΝΑΔΟΧΗ

Αυτός ο τύπος αναδοχής διαρκεί για πολλά χρόνια ή είναι μόνιμος. Τις περισσότερες φορές λήγει με την ενηλικίωση των ανάδοχων. Τα παιδιά για τα οποία συνήθως εφαρμόζεται αυτός ο τύπος αναδοχής διατηρούν δεσμούς με το φυσικό οικογενειακό τους περιβάλλον, αλλά δεν μπορούν να επιστρέψουν σε αυτό, ούτε είναι δυνατόν να υιοθετηθούν για διάφορους λόγους. Η μακροχρόνια αναδοχή είναι ο συνηθέστερος τύπος αναδοχής στη χώρα μας. Στα πλεονεκτήματά του περιλαμβάνεται η παροχή πολλών εφοδίων στο παιδί, ενώ στα μειονεκτήματά του συγκαταλέγεται το εντεινόμενο αίσθημα διχασμού του παιδιού ανάμεσα στις δύο οικογένειες. Σε τέτοιες περιπτώσεις παρατηρείται το παράδοξο φαινόμενο της αποφυγής του ιδρυματισμού με την καταφυγή στην αναδοχή με παρόμοιες συνέπειες.

2.2.2 ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΗ ΑΝΑΔΟΧΗ

Αυτός ο τύπος αναδοχής διαρκεί από ένα έως δύο χρόνια, με την προοπτική να επιστρέψει το παιδί στη φυσική του οικογένεια ή ενδεχομένως να ενταχθεί στη λίστα των υποψηφίων προς υιοθεσία.

2.2.3 ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΗ ΑΝΑΔΟΧΗ

Διαρκεί συνήθως από μερικές εβδομάδες έως μερικούς μήνες και εφαρμόζεται για παιδιά που έχουν απομακρυνθεί προσωρινά από την οικογένειά τους λόγω οικογενειακής κρίσης.

2.2.4 ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ ΑΝΑΔΟΧΗ

Αυτός ο τύπος επιβάλλει την άμεση απομάκρυνση του παιδιού από την οικογένειά του για λίγες ημέρες (π.χ. αν η μητέρα του παιδιού εισαχθεί επειγόντως στο νοσοκομείο). Οι «εφημερεύοντες» ανάδοχοι γονείς φροντίζουν το παιδί μέχρις ότου βρεθεί μια μονιμότερη λύση. Συνήθως πληρώνονται για τη διαθεσιμότητα τους και αμείβονται ξεχωριστά για το χρονικό διάστημα που φροντίζουν κάποιο παιδί.

2.2.5 ΑΝΑΔΟΧΗ ΗΜΕΡΑΣ

Σύμφωνα με αυτό τον τύπο αναδοχής, τα παιδιά επιστρέφουν στο σπίτι τους το βράδυ.

2.2.6 ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΑΝΑΔΟΧΗ Η ΑΝΑΔΟΧΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ

Αυτός ο τύπος αναδοχής προσφέρεται τα Σαββατοκύριακα και τις καθιερωμένες διακοπές Χριστουγέννων, Πάσχα και καλοκαιριού, κυρίως σε παιδιά που ζουν στα ιδρύματα(για ειδικές όμως περιπτώσεις παιδιών και υπό ορισμένες προϋποθέσεις).

2.2.7 ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΔΟΧΗ

Αναφέρεται σε μικρής διάρκειας φιλοξενία, κυρίως παιδιών με ειδικές ανάγκες, προκειμένου να ξεκουραστούν και να ανακουφιστούν για λίγο οι φυσικοί ή και οι ανάδοχοι γονείς τους.

2.2.8 ΕΓΚΛΕΙΟΥΣΑ ΑΝΑΔΟΧΗ

Σύμφωνα με αυτό τον τύπο, η ανάδοχη οικογένεια «εγκλείει» τη βιολογική. Όχι μόνο την αποδέχεται και τηρεί τις προγραμματισμένες επαφές μαζί της, αλλά και τη στηρίζει ούτως ώστε αυτή να αναλάβει το παιδί.

2.2.9 ΑΠΟΚΛΕΙΟΥΣΑ ΑΝΑΔΟΧΗ

Σε αυτή την περίπτωση οι ανάδοχοι γονείς θέτουν φραγμούς στην επικοινωνία του παιδιού με τους φυσικούς του γονείς και αντιμετωπίζουν ως απειλή την παρουσία του κοινωνικού λειτουργού.

2.2.10 ΣΥΓΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΔΟΧΗ

Η περίπτωση αυτή αφορά οικογένειες που βρίσκονται σε κρίση. Ο κοινωνικός λειτουργός έρχεται σε επαφή με τους συγγενείς που θέλουν να πάρουν το παιδί και εφόσον το αποδεχτούν έχουμε τη συγγενική αναδοχή Όλες οι μορφές αναδοχής έχουν «θεραπευτικό» χαρακτήρα με την ευρεία έννοια, δηλαδή με την έννοια ότι, τοποθετώντας ένα παιδί με ειδικές ανάγκες, στερητικά βιώματα, συναισθηματικές διαταραχές ή ένα παιδί που η οικογένειά του ή και το ίδιο περνάει κρίση σε ένα ομαλό, σταθερό, θετικό οικογενειακό περιβάλλον αναμένεται να βοηθήσει το παιδί στα προβλήματα του ή να ξεπεράσει την κρίση.

2.2.11 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΔΟΧΗ

Εκτός από τις προαναφερθέντες μορφές αναδοχής, υπάρχει και η πιο αυστηρή μορφή αναδοχής η οποία έχει συνήθως προσωρινή και χρονικά προσδιορισμένη διάρκεια και όπου από τους ανάδοχους γονείς απαιτείται να ακολουθήσουν συγκεκριμένες οδηγίες «θεραπευτικής» αντιμετώπισης του παιδιού που τους δίνονται από ειδικούς. Αυτός ο τύπος αναδοχής ονομάζεται επαγγελματική αναδοχή και οι ανάδοχοι γονείς μπαίνουν ενεργά στο ρόλο του επαγγελματία και προορίζονται να αναλάβουν τα «δύσκολα» παιδιά έπειτα από εκπαίδευση και καθοδήγηση και να λειτουργούν με συγκεκριμένους στόχους για την ψυχολογική αποκατάσταση του ανάδοχου παιδιού. Η αμοιβή τους ανέρχεται σε μισθό και όχι στο «παραδοσιακό» επίδομα των άλλων μορφών αναδοχής. Στην κατηγορία των «δύσκολων» παιδιών συγκαταλέγονται παιδιά και έφηβοι με έντονα ψυχολογικά προβλήματα ή στερητικά βιώματα, καθώς και όλα σχεδόν όσα έχουν ειδικές ανάγκες (Καλλινικάκη, 2001).

Η επαγγελματική αναδοχή που συνδέθηκε αρχικά με τα εναλλακτικά προγράμματα φροντίδας εφήβων έχει επηρεάσει τις επικρατούσες απόψεις σχετικά με την αναδοχή. Οι συνθήκες λειτουργίας των φορέων αναδοχής έχουν βελτιωθεί και οι παρεχόμενες υπηρεσίες υποστήριξης των αναδόχων έχουν συστηματοποιηθεί. Οι υπηρεσίες υποστήριξης παρέχουν αρχική και συνεχιζόμενη εκπαίδευση, τις δαπάνες διαβίωσης του παιδιού, εξειδικευμένη συμβουλευτική βοήθεια, δυνατότητες ανάπαυλας και αναγνώριση των αναδόχων ως συναδέλφων των επαγγελματιών που στελεχώνουν τους φορείς αναδοχής. Σε μερικές χώρες, όπως η Ρουμανία και η Δανία, οι μισθοί των αναδόχων είναι ανάλογοι των κοινωνικών λειτουργών (Καλλινικάκη, 2001).

Η επαγγελματική αναδοχή αναπτύχθηκε κυρίως στην Ευρώπη και στη Βόρειο Αμερική σαν προσπάθεια να αδειάσουν τα ιδρύματα από τα παιδιά και ιδιαίτερα από τους εφήβους και να αποκατασταθούν ψυχολογικά και κοινωνικά, παιδιά με μακροχρόνιες τραυματικές και στερητικές εμπειρίες. Γι' αυτό το λόγο ανάπτυξη συστηματικών προγραμμάτων εκπαίδευσης είναι εξαιρετικά προωθημένη στη Βόρεια Αμερική. Συγκριτικές έρευνες έχουν δείξει ότι το επίπεδο των Καναδών και Αμερικανών αναδόχων είναι δυο φορές υψηλότερο από αυτό των Βρετανών ομότιμων τους (Καλλινικάκη, 2001).

Σημαντική επιρροή ασκεί η διεύρυνση της επαγγελματικής αναδοχής με την παροχή μισθού, κοινωνικής ασφάλισης, εκπαίδευσης καθώς και η δημιουργία τοπικών συλλόγων ανάδοχων οικογενειών, οι οποίοι δραστηριοποιούνται προς την κατεύθυνση προσέλκυσης νέων αναδόχων (Καλλινικάκη, 2001).

Στις Ευρωπαϊκές χώρες έχει διαπιστωθεί αυξανόμενη έλλειψη προθυμίας μεταξύ των οικογενειών να γίνουν ανάδοχοι. Οι αλλαγές στο ρόλο της γυναίκας και ο σύγχρονος τρόπος ζωής έχουν συμβάλει στη μείωση του αριθμού των προσφερομένων για αναδοχή. Το πρόβλημα απασχολεί σοβαρά τους φορείς αναδοχής, οι οποίοι αναζητούν τρόπους προσέλκυσης υποψηφίων (Καλλινικάκη, 2001).

2.3 ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

Η ανάδοχη φροντίδα παρέχει στα παιδιά ένα σταθερό οικογενειακό περιβάλλον, στοργή και προστασία, καθώς και τη δυνατότητα να αναπτύξουν αυτόνομη προσωπικότητα. Στο πλαίσιο αυτό η ανατροφή του παιδιού είναι εξατομικευμένη, σε αντίθεση με την ομαδική, περιοριστική αγωγή που επιβάλλει το ίδρυμα. Η διαμονή του εντός της οικογένειας το απαλλάσσει από το στίγμα του ιδρύματος, στίγμα το οποίο συνήθως ακολουθεί και βασανίζει για όλη τους τη ζωή όσα παιδιά μεγαλώνουν σε ιδρύματα, σαν να ήταν τα ίδια υπεύθυνα για την κακή τους μοίρα. Εξαιρετικά ζωτικής σημασίας θεωρείται η βοήθεια που πρέπει να προσφέρεται στη φυσική οικογένεια, έτσι ώστε να αναλάβει επανορθωτικές ενέργειες και να βελτιώσει τις συνθήκες ζωής προκειμένου να είναι δυνατή η επάνοδος του παιδιού στους κόλπους της (Καλλινικάκη, 2001).

Η αναδοχή συνήθως εφαρμόζεται για παιδιά που προέρχονται από φυσικές οικογένειες κοινωνικά αποκλεισμένες ή περιθωριοποιημένες, χαμηλού κοινωνικοοικονομικού επιπέδου και με κακές σχέσεις μεταξύ των μελών τους. Στις οικογένειες αυτές παρατηρούνται συχνά σοβαρά προβλήματα, μεταξύ των οποίων το ασταθές εισόδημα, τα ψυχολογικά προβλήματα, η κακή ψυχική και σωματική υγεία, η χαμηλή νοημοσύνη, ο αλκοολισμός, η χρήση τοξικών

ουσιών, η παρορμητική συμπεριφορά και η έλλειψη αυτοεκτίμησης ,με αποτέλεσμα η γονική ικανότητα να μετατρέπεται σε γονική ανεπάρκεια ακόμα και ανικανότητα. Τα χαρακτηριστικά της φυσικής οικογένειας σε συνδυασμό με την παραμέληση του παιδιού συνθέτουν τη σημερινή εικόνα της «έκπτωσης της οικογένειας», στην οποία συνέβαλλαν επίσης και η κατακόρυφη αύξηση των διαζυγίων και η φθορά των κοινωνικών αξιών (Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, 1998).

Ενάντια σε αυτή την κοινωνική φθορά, χάρη στην ευαισθητοποίηση και την κινητοποίηση της κοινωνίας και πάντοτε με γνώμονα την κοινωνική αποστολή του ατόμου, προσφέρεται μια «άρτια» οικογένεια που υποκαθιστά τη φυσική προβληματική (Καλλινικάκη, 2001).

Πριν την τοποθέτηση του παιδιού στην ανάδοχη οικογένεια γίνεται η σχετική προετοιμασία, κατά την οποία διασαφηνίζονται ο ρόλος των ανάδοχων γονέων καθώς και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τόσο των ίδιων όσο και των άλλων μερών.

Η επιλογή της οικογένειας γίνεται μετά την καταγραφή των αναγκών του παιδιού, ενώ λαμβάνονται επίσης υπόψη οι προσδοκίες των αναδόχων, καθώς και άλλα χαρακτηριστικά τους (Καλλινικάκη, 2001).

Η εφαρμογή της αναδοχής μπορεί να παραλληλιστεί με τη δυναμική συνεργασία τριών στοιχείων. Η εικόνα που παρουσιάζεται μοιάζει με ένα ισοσκελές τρίγωνο, στις δύο γωνίες του οποίου τοποθετούνται οι δύο οικογένειες: η φυσική, που βρίσκεται σε κρίση, και η ανάδοχη, που θα υποκαταστήσει την πρώτη. Στην κορυφή του τριγώνου τοποθετείται το παιδί, το οποίο απολαμβάνει τη θετική προσφορά ευθύνης και προστασίας από την ανάδοχη οικογένεια και παράλληλα το ενδιαφέρον και τη στοργή της φυσικής, η οποία προετοιμάζεται για την επάνοδό του στους κόλπους της (Καλλινικάκη, 2001).

Πίνακας 1

Χαρακτηριστικά φυσικής και ανάδοχης οικογένειας

Χαρακτηριστικά φυσικής οικογένειας	Χαρακτηριστικά ανάδοχης οικογένειας
Χαμηλή κοινωνική θέση	Καλή κοινωνική θέση στην κοινότητα
Κοινωνικός αποκλεισμός	Απασχόληση
Ανεργία-υποαπασχόληση	Οικονομικό επίπεδο ικανό να συντηρεί τα μέλη
Ασταθές εισόδημα	Υγιή μέλη
Σοβαρό πρόβλημα υγείας/ ψυχικής υγείας ή νοητική υστέρηση	Τα μέλη είναι νομοταγείς πολίτες με ευαισθησία στις ψυχοκοινωνικές ανάγκες των παιδιών
Πιθανά προβλήματα με τις αρχές	Διευκόλυνση της επικοινωνίας των παιδιών με το φυσικό και συγγενικό περιβάλλον
Αλκοολισμός	Αυτοέλεγχος, ικανότητα για επίλυση συγκρούσεων
Χρήση τοξικών ουσιών	
Κακές ενδοοικογενειακές σχέσεις	
Χαμηλή αυτοεκτίμηση	
Παρ ορμητική συμπεριφορά	

(Καλλινικάκη, 2001: 116).

Ο φορέας είναι αυτός που τελικά εγκρίνει την τοποθέτηση του παιδιού σε συγκεκριμένη ανάδοχη οικογένεια, την οποία και επιδοτεί για το έργο της. Μεταξύ αναδόχων και φορέα υπογράφεται συμφωνητικό, στο οποίο περιγράφονται και διασαφηνίζονται οι προσδοκίες και οι υποχρεώσεις όλων των μερών (Καλλινικάκη, 2001:114-116).

Ανακεφαλαιώνοντας τα παραπάνω μπορούμε να ορίσουμε ως πλεονεκτήματα της αναδοχής τα εξής (Νασίκα, 1992):

- Το εγκαταλελειμμένο παιδί, μέσω της ανάδοχης οικογένειας, επανατοποθετείται στο φυσικό του περιβάλλον, μέσα σε μια οικογένεια που προτίθεται να του προσφέρει, πέρα από τα άλλα, γονική αγάπη, που κανένα ίδρυμα δε μπορεί να εξασφαλίσει.

- Οι δυνατότητες του παιδιού για ανάπτυξη αυτόνομης προσωπικότητας είναι πολύ πιο πιθανές αν το παιδί γαλουχηθεί στους κόλπους μιας οικογένειας.
- Η ανατροφή του παιδιού από μια ανάδοχη οικογένεια το απαλλάσσει από το στίγμα του ιδρύματος, που πολλές φορές το ακολουθεί και το βασανίζει στο υπόλοιπο της ζωής του.
- Η φιλοξενία ενός παιδιού από μια οικογένεια, συμβάλλει στην προσωπική ολοκλήρωση του των μελών της οικογένειας, αφού μέσα από τη συνεχή προσφορά αγάπης, αποδεικνύουν πως αντιλαμβάνονται την κοινωνική αποστολή του ατόμου.

2.3.1 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗΝ ΥΙΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΟΧΗ

Η ανάδοχη φροντίδα και η υιοθεσία είναι δύο από τις πιο σημαντικές μορφές παιδικής προστασίας, επειδή αφενός παρέχουν πλήρη φροντίδα στο παιδί και αφετέρου προλαμβάνουν ή περιορίζουν τη διάρκεια της ιδρυματικής ζωής. Επιπλέον, εξασφάλιση καλής γονικής φροντίδας βοηθά πολλά παιδιά να ξεπεράσουν μερικές από τις τραυματικές εμπειρίες του παρελθόντος και να αναπτυχθούν (Λουμάκου & Μπεζέ στο Καλλινικάκη, 2006).

Η υιοθεσία αφορά βρέφη, νήπια, παιδιά, καθώς και παιδιά ή εφήβους με ειδικές ανάγκες, όπως σωματικές ή νοητικές μειονεξίες, η φορείς HIV. Η αναδοχή αφορά άτομα όλων των ηλικιών και καταστάσεων υγείας. Επίσης, αφορά άτομα τρίτης ηλικίας και εφήβους με διαταρακτική συμπεριφορά, εφόσον έχουν ανάγκη από φροντίδα εκτός του φυσικού οικογενειακού περιβάλλοντος τους για μικρά η μεγάλα χρονικά διαστήματα. Τα είδη και οι προϋποθέσεις εφαρμογής τους ποικίλουν ανάλογα με τις υφιστάμενες αντιλήψεις για τη γονική ικανότητα και επάρκεια, εξαρτώνται από τη νομοθεσία, την επάρκεια υποδομής και λειτουργίας των κοινωνικών υπηρεσιών και το βαθμό εξειδίκευσης των επαγγελματιών που εμπλέκονται σε αυτές (Λουμάκου & Μπεζέ στο Καλλινικάκη, 2006).

Η υιοθεσία είναι μια νομική πράξη μέσω της οποίας ένα παιδί, του οποίου οι φυσικοί γονείς δεν είναι ικανοί ή είναι απρόθυμοι ή τους έχει αφαιρεθεί από το νόμο το δικαίωμα να το φροντίζουν, αποκτά μια νόμιμη οικογένεια. Πρόκειται για ολοκληρωτική μεταβίβαση της γονικής φροντίδας με οριστικό και μόνιμο χαρακτήρα. Το παιδί απολαμβάνει τα προνόμια και τα δικαιώματα ενός φυσικού παιδιού. Η νομική ταυτότητα του αλλάζει, παίρνει το επώνυμο των θετών του γονέων. Η θετή οικογένεια έχει τις ίδιες υποχρεώσεις και ευθύνες με τη βιολογική οικογένεια (ακριβώς σαν να επρόκειτο για φυσικό παιδί της). Οι θετοί γονείς

επιλέγονται ή εγκρίνονται από τις αρμόδιες κοινωνικές υπηρεσίες και η γονική ικανότητα τους ελέγχεται (Λουμάκου & Μπεζέ στο Καλλινικάκη, 2006).

Η αναδοχή συνιστάται σε προσωρινή τοποθέτηση του υπό προστασία παιδιού σε οικογένεια για ένα βραχύ διάστημα, από ένα Σαββατοκύριακο ή μια νύχτα έως λίγους μήνες, ή και για ένα μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, από ένα χρόνο ή έως και την ενηλικίωση του. Η θεραπευτική χρησιμοποίηση του θεσμού αφορά τοποθετήσεις παιδιών που βρίσκονται σε μια ιδιαίτερη παθολογική αλληλεπίδραση με την παθολογία της φυσικής οικογένειας τους, παραδείγματος χάριν ένα διαταραγμένο παιδί ψυχωτικής μητέρας, και γίνεται με σκοπό τη θεραπεία και τελικά την επιστροφή του παιδιού στην φυσική οικογένεια (Λουμάκου & Μπεζέ στο Καλλινικάκη, 2006).

Η ανάδοχη οικογένεια αναλαμβάνει τη συνολική φροντίδα του έναντι αμοιβής, μισθού ή αποζημίωσης για τις προσφερόμενες υπηρεσίες. Όμως η ευθύνη για το παιδί δεν ανήκει σε αυτήν, τη μοιράζεται με τη βιολογική οικογένεια κι το φορέα αναδοχής. Οι ανάδοχοι γονείς ασκούν στο όνομα και για λογαριασμό των βιολογικών γονέων ή του επιτρόπου, όσες αρμοδιότητες είναι απαραίτητες για την επίλυση των υποθέσεων του παιδιού με επείγοντα χαρακτήρα. Οι υπόλοιπες αρμοδιότητες, που απορρέουν από τη γονική μέριμνα ή την επιτροπεία ανήκουν στους βιολογικούς γονείς ή τον επίτροπο. Βέβαια οι ανάδοχοι μπορούν να διατυπώσουν τη γνώμη τους για κάποια απόφαση που θα λάβουν οι βιολογικοί γονείς ή επίτροπος σχετικά με το ανήλικο παιδί αφού πρώτα το ζητήσουν. Το παιδί «ανήκει» στους βιολογικούς γονείς του. Διατηρεί την ταυτότητα του, το επώνυμό του και παραμένει σε επαφή με την οικογένειά του. Στη διάρκεια της αναδοχής, οι βιολογικοί γονείς επικοινωνούν με το παιδί και οι ανάδοχοι οφείλουν να ενθαρρύνουν τη διατήρηση της συναισθηματικής και προσωπικής επαφής μαζί τους και να διευκολύνουν τις συναντήσεις τους και τις επισκέψεις του παιδιού σε αυτούς. Το ίδιο το παιδί συνυπάρχει με τα παιδιά της ανάδοχης οικογένειας, τα οποία έχουν διαφορετική από εκείνο νομική θέση (Λουμάκου & Μπεζέ στο Καλλινικάκη, 2006:165-166).

Η δουλειά με τις ανάδοχες οικογένειες, τόσο η συνεργασία μαζί τους, όσο και η συνεργασία με τους αρμόδιους κοινωνικούς φορείς, κάνει εμφανή μία σύγχυση που υπάρχει ανάμεσα στην υιοθεσία και την αναδοχή. Η σύγχυση αυτή αναδύεται με διάφορες μορφές και επιδρά στον χειρισμό διαφόρων ζητημάτων και στην εξέλιξη της αναδοχής (Φωτιάδου, Χατζηδημητρίου και συν, 2005:219).

Ένας βασικός τρόπος έκφρασης αυτής της σύγχυσης είναι η θεώρηση της αναδοχής ως ενός ήπιου τρόπου προετοιμασίας για μια μελλοντική υιοθεσία. Η αναδοχή – αν όχι πάντα, τουλάχιστον συχνά- φαίνεται ότι θεωρείται από την πλευρά των κοινωνικών υπηρεσιών ως ένα προστάδιο για την υιοθεσία. Είναι εύλογο, η θεώρηση αυτή, με τη σειρά της, να

διαμορφώνει ανάλογες στάσεις και αντιλήψεις στους αναδόχους γονείς και έτσι να θεωρούν και οι ίδιοι ότι η φυσική κατάληξη μιας αναδοχής θα είναι η υιοθεσία. Κάποιες φορές, βέβαια, η καλύτερη εξέλιξη είναι πράγματι να υιοθετηθεί το παιδί αργότερα από την ανάδοχη οικογένεια. Θα πρέπει δηλαδή να επιλέγεται και να αποφασίζεται η υιοθεσία ως εξέλιξη της αναδοχής, αφού εκτιμηθεί η όλη κατάσταση του και αποδειχθεί ότι είναι η καλύτερη δυνατή λύση (Φωτιάδου, Χατζηδημητρίου και συν, 2005:219).

Μια άλλη σύγκυση που παρατηρείται έχει σχέση με την εξέλιξη των ανάδοχων γονιών. Συγκεκριμένα, αρκετά συχνά, οι ανάδοχοι γονείς έχουν στόχο να υιοθετήσουν ένα παιδί και για αυτό το λόγο απευθύνονται στην κοινωνική υπηρεσία. Η παραπάνω αναφορά απευθύνεται σε ζευγάρια που δεν αποκτήσει δικά τους παιδιά. Όμως αυτοί οι άνθρωποι καταλήγουν να γίνουν ανάδοχοι γονείς, συνήθως για τους παρακάτω λόγους (Φωτιάδου, Χατζηδημητρίου και συν, 2005:219):

- Διότι τη δεδομένη χρονική στιγμή δεν υπάρχει κάποιο παιδί που να μπορεί να υιοθετηθεί.
- Διότι εκκρεμούν νομικά ζητήματα.

Άρα γίνονται ανάδοχοι γονείς μέχρι να μπορέσουν να υιοθετήσουν.

Η σύγκυση αυτή μπορεί να έχει καταστροφικές συνέπειες για τη εξέλιξη μιας αναδοχής ή και του ίδιου του παιδιού. Προκαλεί ασάφεια ως προς το ρόλο του καθενός και ποικίλες δυσκολίες στο παιδί, την ανάδοχη και τη φυσική οικογένεια. Τα όρια συγχέονται μεταξύ τους και είναι πολύ δύσκολο να διαφυλαχθούν οι ισορροπίες.

2.4 ΟΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΑΔΟΧΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

α) οι υποχρεώσεις των ανάδοχων γονέων

Σύμφωνα με ΑΚ 1656 , 1657 και 1658 ορίζονται οι υποχρεώσεις των ανάδοχων γονέων. Κατά τον ΑΚ 1656, η διατήρηση των δεσμών του ανηλίκου με τους φυσικούς γονείς ή και τον επίτροπο συνεπάγεται ορισμένες υποχρεώσεις για τους ανάδοχους γονείς, οι οποίοι οφείλουν να διευκολύνουν τις προσωπικές σχέσεις και την επικοινωνία του ανηλίκου με τους φυσικούς γονείς ή τον επίτροπο, εφόσον δεν παραβλέπονται ουσιώδη συμφέροντα του ανηλίκου Σε περίπτωση διαφωνίας ανάμεσα στους φυσικούς και στους ανάδοχους γονείς, αποφασίζει το δικαστήριο. Ακόμα σύμφωνα με ΑΚ 1657 οι ανάδοχοι γονείς οφείλουν να παρέχουν στους φυσικούς γονείς και στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία πληροφορίες που

σχετίζονται με τις συνθήκες διαβίωσης και ανάπτυξης του ανάδοχου παιδιού. Η υποχρέωση αυτή απέναντι στην αρμόδια υπηρεσία εντείνει τη δυνατότητα ελέγχου των επαγγελματιών του φορέα. Τέλος οι ανάδοχοι γονείς έχουν την υποχρέωση να μην ενεργούν εναντίον της βούλησης των φυσικών γονέων ή του επιτρόπου αν αυτή εκφράστηκε ρητά (ΑΚ 1659) (Παπαχρίστου, 1998:363).

Οι ανάδοχοι γονείς έχουν τους εξής τομείς ευθύνης:

- Να καλύψουν επαρκώς τις βιολογικές ανάγκες των παιδιού (τροφή, ιματισμό κλπ) με σταθερή φροντίδα.
- Να ικανοποιήσουν τις συναισθηματικές και κοινωνικές ανάγκες του παιδιού. Πιο συγκεκριμένα είναι υποχρεωμένοι να προσφέρουν αγάπη, τρυφερότητα, ασφάλεια, αγωγή, διαπαιδαγώγηση και ερεθίσματα που θα το βοηθήσουν να αναπτυχθεί διανοητικά και να βιώσει ικανοποιητικούς δεσμούς.
- Να βοηθήσουν το παιδί να αποκτήσει μια υγιή ταυτότητα, δίνοντας του όλες τις πληροφορίες για τις ρίζες καταγωγής του. Να είναι ξεκάθαροι απέναντι στο παιδί και στους λόγους που βρίσκεται σε αναδοχή.
- Να βοηθήσουν το παιδί στην αποκατάστασή του σε άλλο οικογενειακό περιβάλλον, εάν αυτή είναι η προοπτική, είτε με την επάνοδο του στη φυσική οικογένεια, είτε με την υιοθεσία του.
- Να είναι συνεργάσιμοι με την αρμόδια κοινωνική υπηρεσία που έχει αναλάβει την προστασία του παιδιού.
- Να παρέχουν ανελλιπώς στους φυσικούς γονείς ή τον επίτροπο, καθώς και στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία, πληροφορίες σχετικά με τον ανήλικο και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ζει και αναπτύσσεται. Οφείλουν ακόμη, να μην ενεργούν αντίθετα στη βούληση των φυσικών γονιών ή του επιτρόπου, εφόσον αυτή έχει εκφραστεί.

Σύμφωνα με τις παραπάνω ευθύνες και υποχρεώσεις, οι ανάδοχοι γονείς μπορούν να πάρουν διάφορους ρόλους όπως: να γίνουν οι μόνιμοι ψυχολογικοί γονείς του παιδιού, εάν το παιδί δεν έχει επικοινωνία με τους φυσικούς του γονείς, μπορεί να μοιραστούν το ρόλο των γονιών με τους φυσικούς γονείς ή να συμπληρώνουν το ρόλο των φυσικών γονιών, μπορεί ακόμη να παίζουν το ρόλο κάποιων συγγενικών προσώπων ή να είναι απλά οι άνθρωποι που το φροντίζουν ή οι φίλοι που το παιδί αποκαλεί με τα μικρά τους ονόματα (Κουσίδου, 1992:36).

β) τα δικαιώματα των ανάδοχων γονέων

Ο θεσμός της αναδοχής δε θίγει τις αρμοδιότητες της γονικής μέριμνας και πρέπει να διέπεται από τη φροντίδα με πραγματικό χαρακτήρα και να συνδέεται με τη «διαβίωση» (ΑΚ 1607 §1) και την «ανατροφή, διαπαιδαγώγηση και προστασία» (άρθρο 9 § 4 του ν. 2082/1992) του παιδιού. Οι ανάδοχοι γονείς παίρνουν το παιδί στο σπίτι τους, το φροντίζουν, του παρέχουν ένα υγιές οικογενειακό περιβάλλον προσφέροντας προστασία και στοργή για όσο χρονικό διάστημα οι φυσικοί γονείς δεν μπορούν να ανταποκριθούν σε αυτά. Ο νόμος καθορίζει τα δικαιώματα των ανάδοχων γονέων.

Στο άρθρο 1659 ΑΚ θεσπίζονται δύο γενικά δικαιώματα των αναδόχων γονέων. Το πρώτο είναι πως οι ανάδοχοι γονείς έχουν το δικαίωμα να ασκούν στο όνομα και για λογαριασμό των φυσικών γονέων ή τον επιτρόπου, αρμοδιότητες που είναι άκρως απαραίτητες για την αντιμετώπιση διάφορων ζητημάτων που αφορούν τον ανήλικο. Οι αρμοδιότητες αυτές είναι βέβαια πολύ περιορισμένες. Είναι αυτές, δηλαδή που είναι απαραίτητες να αντιμετωπισθούν στο «εδώ και τώρα». Κάποιες για παράδειγμα χαρακτηριστικές επείγουσες υποθέσεις είναι το κάλεσμα γιατρού για το παιδί σε περίπτωση ασθένειας ή υποβολή μιας επείγουσας επέμβασης. Επίσης η είσπραξη εισοδήματος από ακίνητη περιουσία και η υποβολή έγκλησης στις περιπτώσεις που κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο. Βέβαια δεν έχουν το δικαίωμα να αποφασίζουν για μακροπρόθεσμες υποθέσεις που αφορούν το παιδί, όπως να του αγοράσουν ένα αυτοκίνητο ή να επιλέξουν τις σπουδές του που θα επηρεάσουν το μέλλον του (Παπαχρίστου, 1998).

Ένα δεύτερο δικαίωμα των ανάδοχων γονέων είναι να εκφράζουν την άποψη τους σχετικά με μια απόφαση που πρέπει να παρθεί για τον ανήλικο αφού πρώτα το έχουν ζητήσει από τους φυσικούς γονείς. Αξίζει βέβαια να τονισθεί ότι οι «τρέχουσες» και «επείγουσες» υποθέσεις του ανηλικού για τις οποίες υπεύθυνοι είναι οι ανάδοχοι γονείς, δεν καθιστά εύκολο να διασαφηνιστούν. Η αρμοδιότητα, πάντως των ανάδοχων γονέων να παίρνουν αποφάσεις για το ανήλικο παιδί έχει ιδιαίτερο χαρακτήρα. Κανόνας είναι η αρμοδιότητα των φυσικών γονέων ή του επιτρόπου, εφόσον συνεχίζουν να ασκούν τη γονική μέριμνα ή την επιτροπεία. Σύμφωνα όμως με το άρθρο 1659 εδ. 2, έχουν το δικαίωμα να αξιώνουν από τους φυσικούς γονείς να ακούσουν και τη δική τους γνώμη η οποία πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την επιχείρηση σοβαρών ζητημάτων από τους φυσικούς γονείς (Παπαχρίστου, 1998).

2.5 ΟΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΦΥΣΙΚΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

Η οικογένεια είναι πολύ σημαντική για κάθε άνθρωπο αφού αποτελεί πρότυπο σύμφωνα με το οποίο γαλουχείται. Λέγοντας οικογένεια αναφερόμαστε στο σύνολο προσώπων που συνδέονται μεταξύ τους με δεσμούς που προήλθαν από γάμο ή συγγένεια. Σύμφωνα με το άρθρο 16 της από 10.12.48 οικουμενικής Διακήρυξης του ΟΗΕ περί των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου «η οικογένεια έχει δικαίωμα προστασίας υπό της κοινωνίας και του κράτους».

Το παιδί νιώθει ασφάλεια και ευτυχία μεγαλώνοντας με τους φυσικούς γονείς. Παρ' όλα αυτά κάποιες φορές υπάρχουν σοβαροί λόγοι απομάκρυνσής του από το σπίτι. Ο χωρισμός παιδιού και φυσικών γονέων αποτελεί τραγικό γεγονός τόσο για το παιδί όσο και για τους φυσικούς γονείς οι οποίοι αισθάνονται αποτυχία του γονικού ρόλου. Κατά τη διάρκεια της αναδοχής έχουν το δικαίωμα αλλά και συνάμα την υποχρέωση να επισκέπτονται το παιδί τους και να επικοινωνούν μαζί του σε τακτά χρονικά διαστήματα. Επίσης έχουν το δικαίωμα να ενημερώνονται από τον επαγγελματία για την ανάδοχη οικογένεια και το περιβάλλον που θα τοποθετηθεί το παιδί τους. Είναι βασικό να τους παρέχεται συχνή ενημέρωση για τον τρόπο διαβίωσης του ανηλίκου στο καινούριο οικογενειακό περιβάλλον. Τέλος είναι αρμόδιοι να αποφασίζουν για σοβαρά ζητήματα που αφορούν το παιδί όπως το μέλλον του, οι σπουδές του ή μια σημαντική αγορά που μπορεί να κάνει. Βέβαια η νομοθεσία στη Ελλάδα είναι αρκετά συγκρατημένη όσον αφορά την προστασία και τα δικαιώματα των ανάδοχων γονέων. (Τρισελιώτης & Κουσίδου, 1989 ; Γανιάρη, 1992).

Στον Ευρωπαϊκό χώρο όμως η νομοθεσία περί αναδοχής είναι ευαίσθητη σε σχέση με την προστασία και τα δικαιώματα των φυσικών γονέων. Το Ευρωπαϊκό δικαστήριο θεωρεί ότι το πλαίσιο που τοποθετείται το παιδί είτε αυτό είναι οικογένεια, είτε είναι ίδρυμα πρέπει να είναι γνωστό στους φυσικούς γονείς και μάλιστα να βρίσκεται αρκετά κοντά στην κατοικία τους για να έχουν τη δυνατότητα να το επισκέπτονται συχνά. Χώρες όπως η Γερμανία, που είχαν την τάση να ευνοούν περισσότερο την ανάδοχη οικογένεια από τη φυσική, εδώ και λίγα χρόνια έχουν τροποποιήσει τους νόμους τους υιοθετώντας τις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Ευρωπαϊκού δικαστηρίου δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ένα άλλο παράδειγμα είναι η Γαλλία, όπου εκεί ενισχύουν φανατικά τη φυσική οικογένεια. Αντίθετα η Βρετανία φαίνεται να είναι πιο συγκρατημένη στη νέα τάση. Επίσης πρέπει να επισημανθεί ότι στην Αγγλία και την Ουαλία, ήδη από το 1989 εφαρμόζεται ένας νόμος για την παιδική προστασία, ο οποίος προβλέπει με μεγάλη λεπτομέρεια οτιδήποτε αφορά τις ανάγκες των παιδιών, όταν το δικαστήριο καλείται να αποφασίσει για το μέλλον του. Ο νόμος ορίζει ότι η καλύτερη δυνατή φροντίδα παρέχεται στο παιδί και από τους δύο φυσικούς γονείς αναλαμβάνοντας ενεργό ρόλο. Πιο συγκεκριμένα όταν οι αρχές κρίνουν ότι πρέπει να τοποθετήσουν το παιδί μακριά από το σπίτι του, αυτό είναι προτιμότερο να συμβαίνει μόνο

όταν συμφωνούν και οι δυο γονείς του. Επιπλέον προβλέπεται η συνεργασία των φυσικών γονιών, με τις τοπικές αρχές, τους ανάδοχους γονείς και το παιδί (Τρισελιώτης & Κουσίδου, 1989 ; Γανιάρη, 1992).

Στη βόρεια Ιρλανδία, οι εξελίξεις έχουν προχωρήσει με γοργούς ρυθμούς. Χαρακτηριστικό είναι ότι τα παιδιά φθάνουν στις κοινωνικές υπηρεσίες έπειτα από αίτημα των γονέων τους και συνοδευόμενα από τους ίδιους. Η κοινωνική υπηρεσία και οι φυσικοί γονείς συνεργάζονται για το συμφέρον του παιδιού. Οι φυσικοί γονείς έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν με το παιδί, να το επισκέπτονται, να του τηλεφωνούν ή και να αλληλογραφούν μαζί του. Το παιδί μπορεί να επιστρέψει στη φυσική οικογένεια όποτε το επιθυμεί. Στις περιπτώσεις που υπάρχουν αποδείξεις ή και ενδείξεις ότι οι γονείς είναι ανίκανοι να αναθρέψουν το παιδί ή το κακοποιούν, οι τοπικές κοινωνικές υπηρεσίες απευθύνονται στο αρμόδιο δικαστήριο προκειμένου να εκδώσει απόφαση για την επιμέλεια του παιδιού από συγκεκριμένους τρίτους ή να περιορίσει τα δικαιώματα των γονέων του σε αυτήν. Οι αποφάσεις του δικαστηρίου ισχύουν ωστόσο το παιδί συμπληρώσει την ηλικία των 18 ετών ή υιοθετηθεί και αλλάξει ικανοποιητικά η συμπεριφορά των γονέων ώστε να ανακτήσουν την επιμέλεια του παιδιού τους (Τρισελιώτης & Κουσίδου, 1989 ; Γανιάρη, 1992).

2.6 ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Τα δικαιώματα του ανάδοχου παιδιού, όπως αναφέρει η Καλλινικάκη (2001:59-67), είναι :

- μη διάκριση/ισότητα με συνομηλικούς, επιβίωση, ασφάλεια οικογενειακή θαλπωρή, εκπαίδευση, ανάπτυξη
- συμμετοχή, ελευθερία έκφρασης γνώμης και δυνατότητα επανασύνδεσης με τη φυσική οικογένεια

Αναλύοντας την επαλληλία των δικαιωμάτων και της αναδοχής παιδιού παρατηρούνται τα εξής:

- Κάθε άτομο ηλικίας 0-18 ετών ορίζεται ως «παιδί», και συνακόλουθα έχει δικαίωμα παροχής ανάδοχης φροντίδας, όταν παραστεί ανάγκη απομάκρυνσης από τη φυσική ή τη θετή του οικογένεια.
- Όλα τα παιδιά 0-18 ετών είναι ίσα, ανεξάρτητα από το φύλο, τη φυλετική προέλευση, το χρώμα, την ομιλούμενη γλώσσα, το θρήσκευμα, την εθνικότητα, το κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο, τις εξειδικευμένες ανάγκες του (πχ σωματική, ψυχική ή και νοητική αναπηρία), ή οποιοδήποτε άλλο χαρακτηριστικό διαφοροποίησης. Στη βάση

αυτής της απόλυτης ισότητας, κάθε παιδί έχει δικαίωμα στην ανάδοχη φροντίδα, όταν και όποτε αυτή κριθεί απαραίτητη για το συμφέρον και την ασφάλειά του.

- Σε κάθε απόφαση που αφορά την παιδική ηλικία, είτε αυτή λαμβάνεται από δημόσιο είτε από ιδιωτικό φορέα κοινωνικής πρόνοιας, δικαστήρια, διοικητικές υπηρεσίες ή νομοθετικά όργανα, το απόλυτο συμφέρον του παιδιού οφείλει να είναι η βασική προτεραιότητα.
- Όλα τα κράτη και τα νομοθετικά, κοινωνικά και πολιτικά όργανα αυτών οφείλουν να πάρουν τις κατάλληλες αποφάσεις, τις οποίες θα εφαρμόσουν στηριζόμενα σε συγκεκριμένα μέτρα και δράσεις που θα διασφαλίζουν τα κοινωνικά, οικονομικά αλλά και πολιτισμικά δικαιώματα κάθε παιδιού.
- Τα κράτη οφείλουν να αναγνωρίζουν, να σέβονται και να διαφυλάσσουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γονέων, της ευρύτερης οικογένειας, των κηδεμόνων/επιτρόπων ή των μελών της πολιτισμικής κοινότητας στην οποία ανήκει το παιδί, με τρόπο που να συνάδει με τις αναπτυσσόμενες δυνατότητες, την ανάγκη αγωγής και τα βασικά δικαιώματά του.
- Κάθε κράτος αναγνωρίζει ως βασικό το δικαίωμα κάθε παιδιού στη ζωή, με την έννοια της επιβίωσης και της ομαλής ανάπτυξης.
- Κάθε παιδί έχει δικαίωμα σε όνομα, ταυτότητα και εθνικότητα. Δικαίωμά του είναι επίσης να γνωρίζει ποιοι είναι οι φυσικοί γονείς του, οι οποίοι έχουν το δικαίωμα και την υποχρέωση της φροντίδας του.
- Τα κράτη πρέπει να διασφαλίζουν τη συνοχή της φυσικής οικογένειας. Εάν για λόγους ασφάλειας το παιδί πρέπει να απομακρυνθεί από τη φυσική ή θετή του οικογένεια για ορισμένο χρονικό διάστημα, όλα τα εμπλεκόμενα μέρη πρέπει να είναι ενήμερα, αλλά και να μπορούν να εκφράσουν τη γνώμη τους για το θέμα.
- Τα κράτη πρέπει να εξασφαλίζουν σε κάθε παιδί τη δυνατότητα να εκφράζει ελεύθερα τη γνώμη του για οποιοδήποτε ζήτημα το αφορά άμεσα ή έμμεσα, ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά του. Η γνώμη του παιδιού πρέπει να ακούγεται σε δικαστικές ή διοικητικές διαδικασίες που το αφορούν, είτε από το ίδιο είτε μέσω του νόμιμου αντιπροσώπου του.
- Κάθε παιδί έχει νόμιμο δικαίωμα στην πληροφόρηση, ως προς την αναζήτηση, πρόσληψη και διάχυση στοιχείων και ιδεών, πέρα από γεωγραφικά σύνορα, μέσω του έντυπου ή ηλεκτρονικού τύπου αλλά και όλων των Μ.Μ.Ε., που προσφέρονται και επιλέγει το ίδιο το άτομο.

- Τα κράτη πρέπει να σέβονται αλλά και να υπερασπίζονται το δικαίωμα κάθε παιδιού να σκέφτεται ελεύθερα, να εκφράζεται χωρίς φόβο, αλλά και να ασκεί τη θρησκευτική του πίστη.
- Κάθε παιδί έχει δικαίωμα να συνεταιρίζεται και να συνευρίσκεται με άλλα παιδιά. Και το ανάδοχο παιδί έχει εξίσου το δικαίωμα να εντάσσεται σε συλλόγους, αθλητικές και πολιτισμικές ομάδες κ.ά. ώστε να προάγεται η κοινωνικοποίησή του, αλλά και να ανταλλάσσει γνώσεις και να αναπτύσσει δεξιότητες με τη στήριξη και συμπαράσταση των συνομηλίκων και των εμψυχωτών του.
- Η χωρίς άδεια παρέμβαση στην ιδιωτική ζωή ενός παιδιού, είτε αυτή αφορά παραβίαση του οικογενειακού του ασύλου, ή της αλληλογραφίας του, είτε αφορά παράνομη επίθεση ενάντια στη φήμη και την τιμή του, είναι παράνομη και διώκεται ποινικά. Ένα παιδί απομακρύνεται λοιπόν από τη φυσική ή ανάδοχη οικογένεια του, μετά από σύμφωνη γνώμη των γονέων του ή με εισαγγελική εντολή, όταν απειλείται άμεσα η ακεραιότητά του.
- Τα κράτη αναγνωρίζουν και διασφαλίζουν με κάθε τρόπο το έννομο δικαίωμα των γονέων στην κηδεμονία, φροντίδα και προστασία του παιδιού τους, έχοντας ως αποκλειστική προτεραιότητα το απόλυτο συμφέρον.
- Τα κράτη οφείλουν να προστατεύουν κάθε παιδί από οποιαδήποτε μορφή σωματικής ή νοητικής βίας, τραυματισμό ή κακοποίηση, παραμέληση ή ελλειμματική φροντίδα, κακομεταχείριση ή εκμετάλλευση, συμπεριλαμβανόμενης και της σεξουαλικής κακοποίησης, κατά τη διάρκεια της κηδεμονίας του από φυσικούς γονείς, επιτρόπους ή άλλο νόμιμο κηδεμόνα.
- Σε κάθε παιδί, το οποίο για προσωρινό ή μονιμότερο χρονικό διάστημα, στερείται το οικογενειακό του περιβάλλον, ή του οποίου το απόλυτο συμφέρον υπαγορεύει την απομάκρυνση από τη φυσική ή θετή οικογένεια, πρέπει να παρέχεται εξειδικευμένη προστασία και βοήθεια από τις κρατικές δομές πρόνοιας. Αυτού του είδους η θεσμοθετημένη φροντίδα περιλαμβάνει δομές όπως η αναδοχή, η υιοθεσία, η ιδρυματική φροντίδα κλπ.
- Τα κράτη πρέπει να αναγνωρίζουν σε όλα τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων και αυτών με ειδικές ανάγκες, σωματικές ή ψυχοκοινωνικές αναπηρίες, ή με προβλήματα συμπεριφοράς, ότι έχουν τα ίδια ακριβώς βασικά δικαιώματα στη ζωή, την επιβίωση, την ανάπτυξη, την εκπαίδευση και τη συμμετοχή.
- Κάθε παιδί έχει δικαίωμα στην υγεία και την παροχή βασικών και αναγκαίων υπηρεσιών υγείας, με τελικό στόχο την υγιή ανάπτυξη και ευεξία του.

- Το πλαίσιο φροντίδας κάθε παιδιού, όπως το ανάδοχο, το οποίο έχει τοποθετηθεί σε υποκατάστατη οικογένεια, υπόκειται σε περιοδικό ποιοτικό έλεγχο από τους κατάλληλους κρατικούς φορείς, με στόχο την αξιολόγηση αλλά και τυχόν αναθεώρηση όλων των σχετικών παραμέτρων.
- Κάθε παιδί έχει δικαίωμα σε συγκεκριμένες παροχές και υπηρεσίες πρόνοιας, έτσι ώστε να επιτύχει το μέγιστο των δεξιοτήτων του στην πορεία ανάπτυξης και εξέλιξής του.
- Κάθε παιδί έχει το ίδιο δικαίωμα στην εκπαίδευση. Τα κράτη πρέπει να διασφαλίζουν το δικαίωμα αυτό με απόλυτο σεβασμό στις εξειδικευμένες ανάγκες κάθε παιδιού, ανάλογα με το ηλικιακό, νοητικό, ψυχοσυναισθηματικό, γλωσσικό και πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται.
- Το παιδί που ανήκει σε εθνική, φυλετική, θρησκευτική ή πολιτισμική μειονότητα πρέπει να απολαμβάνει τα ίδια δικαιώματα με τα άλλα παιδιά καθώς και απόλυτο σεβασμό στις ιδιαιτερότητες του μειονοτικού χαρακτήρα προέλευσής του. Αντίστοιχα, το ανάδοχο παιδί που ανήκει σε κάποια μειονότητα ή ιδιαίτερη πληθυσμιακή ομάδα πρέπει να λαμβάνει την ίδια ακριβώς φροντίδα με όλα τα άλλα ανάδοχα παιδιά.
- Τα κράτη αναγνωρίζουν και διασφαλίζουν σε όλα τα παιδιά το δικαίωμα στο παιχνίδι, τον ελεύθερο χρόνο και την ενασχόληση με πολιτισμικές, καλλιτεχνικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες.
- Όλα τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται από την οικονομική εκμετάλλευση. Ένας τρόπος επίτευξης αυτού του στόχου είναι η θεσμοθέτηση νόμων, οι οποίοι θέτουν περιορισμούς στο κατώτατο όριο ηλικίας αλλά και στις συνθήκες εργασίας για τα ανήλικα άτομα.
- Όλα τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται από τη χρήση παρανόμων ουσιών με κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα του κράτους.
- Όλα τα κράτη οφείλουν να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα σε εθνικό, ευρωπαϊκό αλλά και διεθνές επίπεδο με στόχο την προστασία τού κάθε παιδιού από τη σεξουαλική κακοποίηση (ενδο-οικογενειακή και εξω-οικογενειακή) αλλά και τη σεξουαλική εκμετάλλευσή του για εμπορικούς σκοπούς.
- Κανένα παιδί, για κανένα λόγο και κάτω από κανενός είδους συνθήκες, δεν επιτρέπεται να βασανίζεται, να υποτιμάται ως ανθρώπινη ύπαρξη ή να στερείται την ελευθερία του.

- Όλα τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται από ένοπλες συρράξεις, καταστάσεις πολέμου κ.λπ.
- Τα κράτη πρέπει να δημιουργούν θεσμοθετημένες δομές και πρακτικές οι οποίες θα λειτουργούν θεραπευτικά για παιδιά που έχουν πέσει θύματα σωματικής, ψυχολογικής και συναισθηματικής παραβίασης, αλλά και οι οποίες θα βοηθούν την ομαλή επανένταξή τους στο κοινωνικό γίγνεσθαι.

2.6.1 Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Η Διεθνής Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη στις 26 Ιανουαρίου 1990 και κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν. 2101/1992. Η Σύμβαση αυτή, όπως και κάθε άλλη διεθνής σύμβαση κυρωμένη με τυπικό νόμο, από τη στιγμή που τίθεται σε ισχύ σύμφωνα με τους όρους της ίδιας, υπερέχει οποιασδήποτε αντίθετης διάταξης νόμου στην ελληνική έννομη τάξη. Επομένως η Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού όχι μόνο συμπληρώνει, με αυξημένη έναντι του κοινού νόμου τυπική ισχύ, τις σχετικές συνταγματικές διατάξεις, αλλά μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως κριτήριο ερμηνείας των τελευταίων.

Κρίσιμες για το θέμα της αναδοχής ανηλίκων διατάξεις ορίζουν ότι «τα συμβαλλόμενα κράτη μεριμνούν ώστε το παιδί να μην αποχωρίζεται από τους γονείς του, παρά τη θέλησή τους, εκτός εάν οι αρμόδιες αρχές αποφασίσουν, με την επιφύλαξη δικαστικής αναθεώρησης και σύμφωνα με τους εφαρμοζόμενους νόμους και διαδικασίες, ότι ο χωρισμός αυτός είναι αναγκαίος για το συμφέρον του παιδιού». Μια τέτοια απόφαση μπορεί να είναι αναγκαία σε ειδικές περιπτώσεις, για παράδειγμα όταν οι γονείς κακομεταχειρίζονται ή παραμελούν το παιδί, ή όταν ζουν χωριστά και πρέπει να ληφθεί απόφαση σχετικά με τον τόπο διαμονής του παιδιού (Καλλινικάκη, 2001).

Φυσικά σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν στις διαδικασίες και να γνωστοποιούν τις απόψεις τους. Εξάλλου ακόμη και μετά το χωρισμό του παιδιού από τους γονείς του επιβάλλεται η διατήρηση κανονικών προσωπικών σχέσεων και άμεσης επαφής μεταξύ τους, εκτός αν αυτό είναι αντίθετο προς το συμφέρον του παιδιού.

Ακόμη σύμφωνα με την συνθήκη ορίζεται ότι «κάθε παιδί που στερείται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον ή το οποίο για δικό του συμφέρον δεν είναι δυνατόν να παραμείνει στο περιβάλλον αυτό δικαιούται ειδική προστασία και φροντίδα εκ μέρους του Κράτους». Το κράτος προβλέπει γι' αυτό το παιδί μια εναλλακτική επιμέλεια, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους. Η επιμέλεια αυτή μπορεί να έχει, μεταξύ άλλων, τη μορφή της τοποθέτησης σε μία οικογένεια, της ΚΑΦΑΛΗ του ισλαμικού δικαίου, της

υιοθεσίας ή, σε περίπτωση ανάγκης, της τοποθέτησης σε ένα κατάλληλο για την περίπτωση ίδρυμα για παιδιά». Ωστόσο, «κατά την επιλογή ανάμεσα σε αυτές τις λύσεις, λαμβάνεται δεόντως υπόψη η ανάγκη μιας συνέχειας στην εκπαίδευση του παιδιού, καθώς και η εθνική, θρησκευτική, πολιτιστική και γλωσσική καταγωγή του (Καλλινικάκη, 2001).

Η Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού αφήνει να εννοηθεί ότι στην τοποθέτηση σε οικογένεια οφείλει να δίδεται προτεραιότητα έναντι του ενδεχομένου τοποθέτησης σε ίδρυμα, αφού η τελευταία χαρακτηρίζεται ως «περίπτωση ανάγκης». Αποτελεί άλλωστε κοινό τόπο ότι «η διαμονή ανηλίκων σε, έστω και ξένη, οικογένεια είναι πιο φυσιολογική και πιο ανθρώπινη από την παραμονή τους σε ιδρύματα». Μέσα από την σύμβαση καθίσταται σαφές ότι ο υποχρεωτικός αποχωρισμός του παιδιού από τους γονείς του με απόφαση της αρμόδιας αρχής αποτελεί *ultima ratio* και εφαρμόζεται μόνο σε ειδικές περιπτώσεις και εφόσον είναι αναγκαίος.

Τέλος η σύμβαση προβλέπει τρεις συγκεκριμένες διαδικαστικές εγγυήσεις (Καλλινικάκη, 2001:34-36):

- είναι η λήψη της απόφασης από «αρμόδιες» δημόσιες αρχές, όπου ουσιαστικά δεν πρόκειται για οποιοδήποτε αρχές αλλά μόνο για όσες είναι εξειδικευμένες σε οικογενειακά θέματα. Δεν είναι απαραίτητο να είναι δικαστικές ή εισαγγελικές αρχές. Επιβάλλεται όμως να υπάρχει δυνατότητα αναθεώρησης της απόφασης χωρισμού γονέων και τέκνου από δικαστική αρχή.
- είναι το δικαίωμα ακρόασης όλων των ενδιαφερόμενων μερών, η οποία εννοείται ότι πρέπει να προηγηθεί της λήψης του μέτρου, έστω και αν τούτο δεν μνημονεύεται ρητά. Όπως επίσης και η ακρόαση του ίδιου του παιδιού και μόνο κατ' εξαίρεση, σε περίπτωση πραγματικής αδυναμίας του, η εκπροσώπησή του από τρίτους.
- είναι το δικαίωμα του παιδιού να διατηρεί κανονικά προσωπικές σχέσεις και άμεση επαφή με τους γονείς του και μετά τον αποχωρισμό, εκτός αν αυτό είναι αντίθετο προς το συμφέρον του. Αυτό πρόκειται για δικαίωμα του παιδιού και όχι των γονέων και συνεπώς, αν το παιδί δεν επιθυμεί τη συνέχιση της επαφής μαζί τους, αυτή μπορεί να διακοπεί.

Σύμφωνα με τον Ν. 2447/1996, διακρίνονται τρεις περαιώσεις αναδοχής, δηλαδή ανάθεσης της πραγματικής φροντίδας του ανηλίκου σε τρίτους, εκτός των φυσικών γονέων:

- ανάθεση από τους ίδιους τους φυσικούς γονείς
- ανάθεση από τον επίτροπο του ανηλίκου
- ανάθεση από το αρμόδιο δικαστήριο

Στις δύο πρώτες περιπτώσεις πρόκειται για συμβατική αναδοχή. Η ανάθεση από τον επίτροπο γίνεται με άδεια του δικαστηρίου, έπειτα από γνωμοδότηση του εποίκου συμβουλίου. Η σύμβαση αυτή είναι καταρχήν άτυπη και μπορεί να καταρτιστεί και προφορικά, ενώ μοναδική τυπική υποχρέωση των συμβαλλομένων είναι η αναγγελία της στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία.

Ο Αστικός Κώδικας καθορίζει το βασικό περιεχόμενο της σύμβασης αναδοχής με σειρά ρυθμίσεων αναγκαστικού δικαίου, σε ότι αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ανάδοχων γονέων καθώς και την άρση της αναδοχής. Οι φυσικοί γονείς ή ο επίτροπος έχουν το δικαίωμα να ανακαλούν οποτεδήποτε την ανάθεση της φροντίδας του ανηλίκου στους ανάδοχους γονείς. Ταυτόχρονα «η αναδοχή διαρκεί τόσο, όσο υπάρχει εκ μέρους του ανάδοχου γονέα η θέληση να ασκεί το λειτούργημα αυτό». Φυσικά η αναδοχή μπορεί να παραταθεί προσωρινά έως ότου βρεθεί άλλη οικογένεια ή κοινωνικό ίδρυμα που να μπορεί να αναλάβει την φροντίδα του ανηλίκου (Καλλινικάκη, 2001).

Στην περίπτωση της ανάθεσης της πραγματικής φροντίδας του ανηλίκου στους ανάδοχους γονείς με δικαστική απόφαση είναι επίσης απαραίτητη η προηγούμενη συγκατάθεση των τελευταίων. Ο Αστικός Κώδικας δεν ρυθμίζει ρητά ούτε την άρση της αναδοχής με δικαστική απόφαση, όταν οι ανάδοχοι γονείς παραιτηθούν από το λειτούργημά τους. Παρά ταύτα, η παραίτηση από αυτό την αναδοχή αποτελεί, όπως εκτέθηκε, συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα και επομένως το δικαστήριο υποχρεούται, εφόσον υποβληθεί σχετική δήλωση των ανάδοχων γονέων, να άρει αυτεπαγγέλτως την αναδοχή. Επίσης δίνεται δυνατότητα άρσης της αναδοχής και επιστροφής του παιδιού στη φυσική του οικογένεια ή ανάθεσης της φροντίδας του σε άλλους, με νέα δικαστική απόφαση, όταν μεταβληθούν οι πραγματικές συνθήκες (Καλλινικάκη, 2001).

Για την επιλογή του ανάδοχου γονέα από το δικαστήριο προβλέπει ότι αυτή γίνεται «ύστερα από έλεγχο του ήθους, των βιοτικών συνθηκών και γενικά της καταλληλότητας του, στηριζόμενο υποχρεωτικά σε βεβαίωση της κοινωνικής υπηρεσίας». Με την έννοια «κατάλληλος» θεωρείται ο ανάδοχος όταν, εκτός των άλλων, εξασφαλίζει τη συνέχεια στην εκπαίδευση του παιδιού και το σεβασμό της εθνικής, θρησκευτικής, πολιτιστικής και γλωσσολογικής καταγωγής του (Καλλινικάκη, 2001).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 ΥΠΗΡΕΣΙΣ ΠΟΥ ΟΡΙΖΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

Το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο καθορίζει τους φορείς που είναι αρμόδιοι για την τοποθέτηση ανηλίκων σε ανάδοχη οικογένεια. Πρόκειται για τις Διευθύνσεις Πρόνοιας των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων και για τους μονάδες του Εθνικού Οργανισμού Κοινωνικής Φροντίδας, οι οποίες είναι οι εξής (Αμίτσης, 2001:168):

- 1) Το ΠΚΠΑ άρχισε να χρησιμοποιεί ανάδοχες οικογένειες από το 1934 . Ασχολείται, κυρίως με την τοποθέτηση παιδιών σε ανάδοχες οικογένειες στην επαρχία, αφού η προσφορά στην επαρχία είναι μεγαλύτερη σε σχέση με την Αθήνα, και ιδιαίτερα από συγγενικά πρόσωπα. Τα ΠΚΠΑ χρησιμοποιεί κυρίως για την αναδοχή, επισκέπτριες υγείας και επιστημονικό προσωπικό. Έπειτα από την κατάργηση του εθνικού μας φορέα του ΠΚΠΑ, η συνέχιση του προγράμματος της αναδοχής ανατέθηκε Πανελλαδικά στο Αναρρωτήριο Πεντέλης το οποίο είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και υπάγεται στην 1^η Υγειονομική Περιφέρειας Αττικής (Σταθόπουλος, 2005).
- 2) Το κέντρο βρεφών η «Μητέρα» εφαρμόζει το πρόγραμμα αναδοχής από την έναρξη της λειτουργίας του, από το 1955. Τα 57 χρόνια έχει εξασφαλίσει ανάδοχη οικογένεια σε πάνω από 600 παιδιά. Αρχικά η «Μητέρα» μετονομάστηκε κέντρο βοήθειας βρεφών η «Μητέρα» (ΦΕΚ 5/9-1-1953). Η λειτουργία του ως Ν.Π.Ι.Δ καθορίστηκε μετά Β.Δ της 31-12-1952 και με το Β.Δ της 15-6-1956 μετονομάστηκε σε κέντρο βρεφών η «Μητέρα» την οποία διατηρεί μέχρι σήμερα. Το 1982 με το Ν. 1256 εντάχθηκε στον ευρύτερο δημόσιο τομέα και το 1998 με το Ν 2646 άρθρο 7 καταργήθηκε ως αυτοτελής Ν.Π.Ι.Δ και συγχωνεύτηκε με τον Εθνικό Οργανισμό Κοινωνικής Φροντίδας ως Ν.Π.Δ.Δ. Το 2003 με το Ν 3106 καταργήθηκε ο Ε.Ο.Κ.Φ και εντάχθηκε ως αποκεντρωμένη μονάδα παροχής υπηρεσιών στο Γ Περιφερειακό Σύστημα Υγείας Αττικής με το Ν 3329/05 μετατράπηκε σε Ν.Π.Δ.Δ υπαγόμενο στον έλεγχο και την εποπτεία του διοικητή της Β υγειονομικής Περιφέρειας Πειραιώς και Αιγαίου. Οι υπηρεσίες που παρέχονται σύμφωνα με τον (Σταθόπουλο, 2005:337) είναι οι εξής:
 - Ενίσχυση του κοινωνικού και ψυχολογικού χαρακτήρα έναντι του ιατρικού των περισσότερων βρεφοκομείων.

- Έμφαση στην ανάπτυξη των επιστημονικών υπηρεσιών
- Μηνιαίο επίδομα κλιμακούμενο ανάλογα με τις ειδικές ανάγκες του παιδιού
- Πλήρη ιατροφαρμακευτική και νοσηλευτική κάλυψη
- Κάλυψη ειδικών θεραπειών
- Κάλυψη ένδυσης, υπόδησης, ιματισμού, και ειδών πρώτης εγκατάστασης του παιδιού στην οικογένεια
- Κάλυψη σχολικών δαπανών

Σύμφωνα με το Σταθόπουλο (2005), οι κοινωνικοί λειτουργοί θέτουν ως στόχο την επιστροφή των παιδιών στις φυσικές τους οικογένειες, όταν αυτό είναι δυνατό και επιδιώκουν ως λύση την υιοθεσία παρά τη μακροχρόνια αναδοχή.

3) Ο εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας είναι ένας από τους μεγαλύτερους και σημαντικότερους Ελληνικούς Φορείς. Είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου που χρηματοδοτείται από το Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Ο ΕΟΠ προωθεί το θεσμό της αναδοχής από το 1988 και προετοίμασε ουσιαστικά τη νομική υπόσταση της αναδοχής στην Ελλάδα, οργάνωσε κάποια σεμινάρια εκπαίδευσης με ομιλητή τον καθηγητή Κ. John Triseliotis ο οποίος ήταν και διευθυντής εκπαίδευσης στην Κοινωνική Εργασία στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου. Ο απώτερος σκοπός αυτών των σεμιναρίων ήταν να εκπαιδεύσει και να ευαισθητοποιήσει τα στελέχη, στον καινούργιο τομέα του ΕΟΠ, που αφορά την παιδική προστασία. Τα στελέχη του ΕΟΠ δεν προχωρούν στην προώθηση της μακροχρόνιας αναδοχής, διότι δημιουργεί ανασφάλεια για το παιδί αν και προσφέρει ένα σταθερό οικογενειακό περιβάλλον για το παιδί. Η συγγενική αναδοχή, αντίθετα προωθείται και εφαρμόζεται από τον ΕΟΠ. Με τη συγγενική αναδοχή το παιδί δεν αποκόπτεται από το φυσικό του περιβάλλον αλλά τα συγγενικά πρόσωπα αναλαμβάνουν τη φροντίδα του παιδιού (Παντελάκη, 1992).

4) Η παιδόπολη «Άγιος Ανδρέας» παράρτημα του Ν.Π.Δ.Δ Κέντρο Προστασίας Παιδιού η «Μητέρα» (βάσει του Ν.4025/2011, ΦΕΚ 228 Α, άρθρο 1 ζγ περί «Ανασυγκρότηση φορέων κοινωνικής αλληλεγγύης» δραστηριοποιείται στον τομέα της παιδικής προστασίας. Το έργο του φορέα, περιλαμβάνει τη φιλοξενία, την εκπαίδευση, την διασκέδαση κ.α. ανηλίκων 3-12 ετών που είναι απροστάτευτα και δεν λαμβάνουν οικογενειακή φροντίδα. Η Παιδόπολη «Άγιος Ανδρέας» εφαρμόζει το

πρόγραμμα της αναδοχής υποστηρίζοντας ανάδοχες οικογένειες και παιδιά, με συμβουλευτική υποστήριξη καθώς και οικονομική ενίσχυση κάθε μήνα. Ο φορέας υλοποιεί τον θεσμό της αναδοχής από το 1990 με σκοπό τη λήξη της παραμονής των παιδιών σε μονάδες εξωοικογενειακής φροντίδας. Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Υγείας και κοινωνικής (ΦΕΚ 337/1993).

- 5) Το κέντρο ψυχικής υγιεινής και το Παιδοψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής επιδιώκουν επίσης την τοποθέτηση εφήβων ψυχικά ασθενών σε ανάδοχες οικογένειες, ώστε να εγκαταλείψουν το ίδρυμα. Ωστόσο η τοποθέτηση είναι πολύ δύσκολη γιατί συναντά πολλές προκαταλήψεις, την άγνοια του κοινού και την περιορισμένη νομική κάλυψη των ανάδοχων οικογενειών από πιθανά προβλήματα που μπορεί να προκύψουν από την αναδοχή αυτών των παιδιών.

3.2 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΑΙ Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΑΔΟΧΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

Ως ανάδοχοι γονείς ορίζονται είτε δύο σύζυγοι χωρίς παιδιά είτε δύο σύζυγοι που έχουν δικά τους παιδιά, γνήσια ή υιοθετημένα, είτε ένα μεμονωμένο άτομο, με ή χωρίς παιδιά γνήσια ή θετά, ακόμα και αν αυτό δεν υπήρξε ποτέ έγγαμο. Η επιλογή ενός μεμονωμένου ατόμου ως ανάδοχου ενδείκνυται ως λύση όταν ο μελλοντικός ανάδοχος είναι συγγενείς του ανηλίκου (Κουσίδου, 1992).

Στην περίπτωση της αναδοχής ανηλίκου τα βασικά προσόντα που απαιτούνται για τους αναδόχους γονείς είναι να είναι άνω των 18 χρόνων. Να μην έχει τεθεί σε στερητική δικαστική συμπαράσταση, πλήρη ή μερική, ειδικά ως προς την ικανότητα να συνάψει σύμβαση αναδοχής ανηλίκου και να έχει κατά το χρόνο σύναψης της σύμβασης συνείδηση των πράξεων του και να μην βρίσκεται σε ψυχική ή διανοητική διαταραχή που να περιορίζει αποφασιστικά τη λειτουργία της βούλησης του. Οι ανάδοχοι γονείς είναι δυνατόν να φροντίζουν περισσότερα από ένα παιδιά, ταυτόχρονα ή διαδοχικά (Κουσίδου, 1992).

Η επιλογή του κατάλληλου ανάδοχου γονέα αποτελεί ουσιαστικά και την διαδικασία προετοιμασίας του. Η προετοιμασία των υποψηφίων ανάδοχων γονιών πραγματοποιείται μέσα από τη συνεργασία ειδικών επιστημόνων (κοινωνικών λειτουργών, ψυχολόγων) που εκπροσωπούν κάποιο φορέα που υλοποιεί πρόγραμμα αναδοχής (Κουσίδου, 1992).

Η διαδικασία επιλογής των αναδόχων περιλαμβάνει έναν αριθμό συνεντεύξεων στο γραφείο του κοινωνικού λειτουργού και στο σπίτι του υποψήφιου ανάδοχου γονέα. Οι πρώτες συνεντεύξεις είναι διερευνητικές και για τους δύο, για να προχωρήσουν ή όχι στη συνεργασία

αυτή. Εδώ υπάρχει σημαντική διαφορά από τις συνεντεύξεις που συνήθως κατευθύνει ο κοινωνικός λειτουργός. Οι υποψήφιοι ανάδοχοι γονείς έρχονται στην οργάνωση για να προσφέρουν υπηρεσίες. Είναι βέβαια δυνατόν να έχουν ακάλυπτες ανάγκες αλλά δε θεωρούν τους εαυτούς τους «πελάτες». Ο κοινωνικός λειτουργός συνήθως κινητοποιεί και υποστηρίζει, ενώ εδώ έχει το ρόλο του κριτή του ζευγαριού σχετικά με την καταλληλότητα του ή όχι για την αναδοχή, είναι υπεύθυνος να αποφασίσει αν τον δεχτεί ως συνεργάτη και μέρος της υλοποίησης του σκοπού της οργάνωσης αλλά ίσως και να τον απορρίψει εφόσον δεν καλύπτει τις προϋποθέσεις και τις απαιτήσεις του ρόλου του ανάδοχου γονιού (Παπαϊωάννου, 1993).

Ο αριθμός των συνεντεύξεων ποικίλει ανάλογα με τις γνώσεις και την εμπειρία του κοινωνικού λειτουργού, τη συνεργασία που αναπτύσσεται, τα προβλήματα που παρουσιάζονται από τους υποψήφιους ανάδοχους γονείς, το φόρο εργασίας, τη δομή κάθε οργάνωσης σε σχέση με το επίπεδο της κοινωνικής εργασίας που ασκείται. Η αρχική φάση της συνεργασίας πρέπει να γίνεται και με τους δύο υποψήφιους ανάδοχους γονιούς χωριστά και μαζί, ώστε να δοθούν ευκαιρίες για ολοκληρωμένες συζητήσεις- ανταλλαγές απόψεων. Ο «ξεχασμένος» ανάδοχος πατέρας άρχισε να παίρνει τη θέση που του πρέπει όπως ο πατέρας σε κάθε οικογένεια, κάτι που σημαίνει ότι δέχεται να συμμετέχει στις ευθύνες αλλά και στις χαρές της αναδοχής. Επίσης είναι απαραίτητο σε περιπτώσεις όπου υπάρχουν φυσικά παιδιά ο κοινωνικός λειτουργός οφείλει να επιδιώκει συζητήσεις μαζί τους για τη σημασία της αναδοχής, όχι μόνο για να διαπιστωθούν οι αντιδράσεις τους στην απειλή της «επέκτασης» της οικογένειάς τους, αλλά και να διερευνηθεί η δομή και λειτουργία της οικογένειας αφού η συμπεριφορά του απιδιού είναι κατά το πλείστον συμπτωματική της συμπεριφοράς των γονιών. (Παπαϊωάννου, 1993).

Γενικά θεωρείται ότι οι ανάδοχοι γονείς με δικά τους παιδιά και την εμπειρία τους ως γονείς, διαθέτουν ένα επιπλέον προσόν για την επιτυχία της αναδοχής εφόσον το οικογενειακό περιβάλλον που έχει ανάγκη ένα παιδί που οι γονείς του δε μπορούν να του προσφέρουν ένα σπιτικό, είναι πιο πλήρες. Βέβαια και ζευγάρια χωρίς παιδιά, έχουν περισσότερο χρόνο να διαθέσουν, δεν υπάρχει θέμα ζήλια ανάμεσα στα αδέρφια, έχουν ίσως πιο μεγάλο ενθουσιασμό για τη νέα τους ιδιότητα. Η γονική εμπειρία είναι πάντως παραδεκτό ότι είναι ένας θετικός παράγοντας στην επιλογή των ανάδοχων γονιών (Παπαϊωάννου, 1993:111).

Η οικογενειακή κατάσταση, διάρκεια και σταθερότητα του γάμου, αμοιβαιότητα, εμπειρία κλπ. αποτελούν θετικά κριτήρια στην αναδοχή. Η χρήση εξάλλου εντύπων και αιτήσεων πριν από την αρχή της επικοινωνίας με την οργάνωση, δεν πρέπει να είναι ιδιαίτερα λεπτομερειακές εφόσον αφενός μεν η έμφαση τοποθετείται σε συναισθηματικά κριτήρια

περισσότερο και όχι τόσο στη διάταξη του σπιτιού, στην τοποθεσία του, ή στο επάγγελμα του υποψήφιου ανάδοχου πατέρα. Η χρήση ερωτηματολογίων, όπως υποστηρίζεται και στη βιβλιογραφία μετά την πρώτη συνέντευξη προσφέρει πλούσιο έδαφος για συζήτηση μεταξύ κοινωνικού λειτουργού και υποψήφιων ανάδοχων γονιών αλλά και σημείο αναφοράς για μείωση του αριθμού των υποψηφίων αν είναι μεγάλος ή ακατάλληλος (Παπαϊωάννου, 1993:111-112).

Οι τομείς προετοιμασίας των υποψηφίων αναδόχων, οι οποίοι λειτουργούν ταυτόχρονα και ως κριτήρια επιλογής τους είναι οι παρακάτω:

- Εκτίμηση της προσωπικότητας, της συμπεριφοράς και του τρόπου ζωής των υποψηφίων, με σκοπό να συνειδητοποιήσουν και οι ίδιοι την προσωπικότητα τους, τις στάσεις τους και τα βιώματα τους στοιχεία που επηρεάζουν τη στάση που οι ίδιοι θα έχουν ως ανάδοχοι γονείς απέναντι στο παιδί και στους φυσικούς γονείς.
- Διερεύνηση των κινήτρων τους να γίνουν ανάδοχοι γονείς, των προσδοκιών τους καθώς και σε τι περίπτωση παιδιού και φυσικών γονιών είναι έτοιμοι να ανταποκριθούν.
- Διασαφήνιση της προσωπικότητας της τοποθέτησης και των διαφορών που υπάρχουν ανάμεσα σε αναδοχή και υιοθεσία. Το ζήτημα αυτό απαιτεί προσοχή κυρίως όταν οι ανάδοχοι γονείς δεν έχουν δικά τους παιδιά.
- Ενημέρωση για τους φυσικούς γονείς και τις στάσεις τους προς το παιδί και την αναδοχή καθώς και γνωριμία μαζί τους, όπου ενδείκνυται.
- Εμπειριστατωμένη συζήτηση σχετικά με την ανατροφή, ιδιαίτερες συναισθηματικές ανάγκες ενός παιδιού που έχει ζήσει σε ίδρυμα ή σε προβληματική οικογένεια και τη διαπαιδαγώγηση και προσαρμογή σε ανάδοχο οικογενειακό πλαίσιο.
- Η επεξεργασία των σκέψεων και των συναισθημάτων των αναδόχων σχετικά με τον αποχωρισμό που θα βιώσουν όταν το παιδί φύγει από κοντά τους, ειδικά μάλιστα όταν οι ανάδοχοι γονείς έχουν εμπειρίες αποχωρισμού ή αποχωρισμού κατά την παιδική τους ηλικία. Πολλοί δυσκολεύονται να απαλλαγούν από τη σκέψη της επερχόμενης διακοπής της σχέσης, γεγονός που λειτουργεί ανασταλτικά στην ανάπτυξη ασφαλούς σχέσης με το παιδί.

- Αξιολόγηση του δικτύου στήριξης της ανάδοχης οικογένειας στο έργο της (συγγενείς, γειτονιά, φίλοι, κοινωνικές, εκπαιδευτικές, ψυχαγωγικές υπηρεσίες κοντά στο σπίτι, κ.α.)
- Οι ανάδοχοι γονείς έχουν αποδεδειγμένα τη δυνατότητα να καλύψουν τα βασικά έξοδα διατροφής, μόρφωσης, και ιατρικής περίθαλψης του ανάδοχου τέκνου διαθέτοντας επαρκείς οικονομικούς πόρους και καταβάλλοντας προσωπική φροντίδα (Καλλινικάκη,2001).

3.3 ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΩΝ ΑΝΑΔΟΧΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

Κατά την Καλλινικάκη (2001), κίνητρα για την αναδοχή αποτελούν:

- Το επίδομα, το οποίο ωστόσο δεν υποκαθιστά ένα μισθό ούτε καλύπτει τις ανάγκες της οικογένειας.
- Η προσφορά φιλοξενίας, διαπαιδαγώγησης και οικογενειακής θαλπωρής σε ανήλικα άτομα με πολυποίκιλα προβλήματα και ανάγκες.
- Η δυνατότητα να αγοράζουν είδη διατροφής, ένδυσης, υπόδησης και κατοικίας από συγκεκριμένα καταστήματα με σημαντική έκπτωση ή και φοροαπαλλαγή.
- Η συμβουλευτική υποστήριξη όλων των συμβαλλομένων στην αναδοχή.
- Η συμμετοχή σε ομάδες αλληλοϋποστήριξης ανάδοχων γονέων.
- Η δυνατότητα αντικατάστασής τους από «εφεδρικούς» αναδόχους σε περίπτωση απροόπτου ταξιδιού, ασθένειας ή αδυναμίας να ανταποκριθούν στις ανάγκες του συγκεκριμένου ανηλίκου.

Η κατάθεση προτάσεων από τους ίδιους στο συντονιστή για τη βελτίωση του κανονισμού και της λειτουργίας του θεσμού.

Αξιοσημείωτο θα ήταν να αναφερθούν κάποιες σημαντικές καταστάσεις στη ζωή των αναδόχων που αναφέρονται αρκετά συχνά κατά τη διάρκεια των συναντήσεων τους με τους κοινωνικούς λειτουργούς.

Αρχικά, αναφέρονται οι απώλειες, οι οποίες είναι πολύ συχνές εμπειρίες στη ζωή των αναδόχων οικογενειών. Κάποιες από τις μητέρες αναφέρουν ότι έχουν βιώσει μία ή και

περισσότερες αποβολές. Μπορεί να πρόκειται για γυναίκες που απέκτησαν, αλλά και που δεν απέκτησαν δικό τους παιδί. Επίσης συχνά η στιγμή της αναδοχής συμπίπτει χρονικά με το θάνατο ενός οικείου προσώπου.

Επίσης η δυσκολία απόκτησης παιδιού είναι μια εμπειρία στη ζωή των ανάδοχων ζευγαριών. Συνήθως οι άνθρωποι αυτοί έχουν προσπαθήσει να αποκτήσουν παιδί αλλά τελικά δεν μπόρεσαν λόγω κάποιου προβλήματος υπογονιμότητας.

Τέλος, αναφέρονται οι τοποθετήσεις. Κάποιοι από τους ανάδοχους γονείς έχουν και οι ίδιοι εμπειρίες τοποθέτησης, είτε αναδοχής είτε υιοθεσίας (Φωτιάδου και συν, 2005).

3.4 ΠΙΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΕΧΕΤΑΙ Ο ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΓΟΝΕΑΣ

Οι πολλές και ποικίλες πιέσεις που δέχεται ο κάθε ανάδοχος γονέας, μπορούν να αμβλυνθούν, μόνο αν ο ίδιος μάθει που βρίσκονται οι εστίες τους και τι μπορεί να κάνει για να τις αποφύγει. Οι πιέσεις, που δέχεται ο ανάδοχος γονέας είναι πολύ μεγάλες, αλλά και οι απαιτήσεις που ο ίδιος έχει για τον εαυτό του είναι πολύ υψηλές, ενώ οι απαιτήσεις που οι τρίτοι έχουν από τον ίδιο είναι συχνά υπερβολικές. Παρά ταύτα, η πραγματικότητα δείχνει πως είναι πολλοί οι ανάδοχοι γονείς, που καταφέρνουν να κάνουν μια καλή προσπάθεια (Littner, 1979).

3.4.1 ΠΙΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΕΧΕΤΑΙ Ο ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΓΟΝΕΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Πολλά παιδιά θεωρούν τον ανάδοχο γονέα ως μια σανίδα σωτηρίας και ως μια ευκαιρία να ζήσουν σε ένα υγιές οικογενειακό περιβάλλον. Τα περισσότερα παιδιά έχουν ζήσει με αρκετές δυσκολίες, που διατάραξαν την προσωπική τους γαλήνη, και έτσι επιζητούν ενήλικες που θα τους αγαπήσουν και θα τους προσφέρουν ασφάλεια.

Ο ανάδοχος από τη μεριά του καταλαβαίνει ότι είναι ένα πρόσωπο που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη ζωή του παιδιού και επιθυμεί να πράξει το καλύτερο δυνατό για αυτό το παιδί, δίνοντας του στοργή, ασφάλεια και προστασία. Όμως, επειδή οι ανθρώπινες σχέσεις δεν είναι μονόπλευρες αυτό σημαίνει πως ο ανάδοχος γονέας περιμένει το παιδί να ανταποκριθεί και να ικανοποιηθεί από το έργο του γονέα, διαφορετικά θα κατακλύζεται από αρνητικά συναισθήματα, όπως: απελπισία, ματαιώση, και αποτυχία. Κάποια παιδιά ανταποκρίνονται θετικά στις προσδοκίες του γονέα. Όμως τα περισσότερα παιδιά καταφθάνουν στον ανάδοχο γονέα προκατειλημμένα, έχοντας αρνητικά συναισθήματα.

Νιώθουν για παράδειγμα ότι και εκεί θα πονέσουν, θα παραμεληθούν όπως ακριβώς και στη φυσική τους οικογένεια. Καταφθάνουν λοιπόν, στον ανάδοχο γονέα έχοντας χτίσει ένα προστατευτικό τοίχος (Littner, 1979:25).

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι συμπεριφοράς που μπορεί το παιδί να εκφράσει, προκειμένου να προστατέψει τον εαυτό του στο καινούργιο περιβάλλον. Μπορεί να έχει μια εκρηκτική συμπεριφορά, προκλητική πολλές φορές, εκφράζοντας θυμό. Μπορεί όμως να μην επιθυμεί να δημιουργήσει οποιονδήποτε συναισθηματικό δεσμό με αποτέλεσμα να απομονώνεται, να συμβιβάζεται και να είναι υπάκουο. Στην έσχατη περίπτωση μπορεί να υποτιμά ότι κάνει ο ανάδοχος γονέας.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί εδώ ότι υπάρχουν παιδιά με συναισθηματικές διαταραχές, τα οποία δε μένουν απλά στην ύψωση ενός προστατευτικού τοίχους. Συνήθως αυτά τα παιδιά, στο πατρικό τους σπίτι, είχαν νιώσει τελείως αβοήθητα. Πιστεύουν λοιπόν, πως θα τα καταφέρουν εκφράζοντας την ίδια συμπεριφορά που εξέφραζαν στο πατρικό τους σπίτι, να ελέγχουν δηλαδή την κατάσταση. Γίνονται λοιπόν χειριστικά στον ανάδοχο γονέα και αντιδρούν με ακραίο τρόπο (Littner, 1979:25).

3.4.2 ΠΙΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΕΧΕΤΑΙ Ο ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΓΟΝΕΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΦΥΣΙΚΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

Πολλοί ανάδοχοι γονείς έχουν δημιουργήσει ένα πολύ καλό κλίμα συνεργασίας με του φυσικούς γονείς. Σε πολλές όμως περιπτώσεις οι ανάδοχοι γονείς δέχονται πιέσεις από τους φυσικούς γονείς με αποτέλεσμα η έκβαση της συνεργασίας να μην είναι θετική. Κάποιοι λοιπόν από τους λόγους που κάνουν τους ανάδοχους γονείς να μην θέλουν τους φυσικούς είναι οι παρακάτω (Littner, 1979:26-27):

- Μπορεί οι φυσικοί γονείς να είναι δύσκολοι άνθρωποι και καθόλου συνεργάσιμοι. Μερικοί από αυτούς έχουν οι ίδιοι πολύ βαριά συναισθηματικά προβλήματα και διαταραγμένες διαπροσωπικές σχέσεις. Έτσι λοιπόν είναι ασυνεπείς και απρόβλεπτοι στη συμπεριφορά τους. Μπορεί να κάνουν τις επισκέψεις τους σε τελείως ακατάλληλες ώρες ή ακόμα μπορεί να μην εμφανίζονται καθόλου. Μπορεί να φέρνουν πίσω το παιδί σε τελείως ακατάλληλη ώρα. Μπορεί να είναι εριστικοί και επικριτικοί. Μπορεί να δίνουν στο παιδί εξωπραγματικές υποσχέσεις. Μπορεί να υποτιμούν ή να σαμποτάρουν το έργο των ανάδοχων γονέων. Μπορεί κατά τις επισκέψεις τους να συνοδεύονται από διαφορετικό πρόσωπο κάθε φορά.

- Όταν χειροτερεύει η συμπεριφορά του παιδιού μετά από κάθε επίσκεψη του φυσικού γονέα. Πιο συγκεκριμένα μπορεί να βρίσκεται σε υπερένταση πριν την επίσκεψη και σε μια ανησυχία αφού τελειώσει η επίσκεψη.
- Όταν το παιδί χειροτερεύει την κατάσταση «παίζοντας» τους μεν εναντίον των δε. Αυτό είναι μια φυσική του αντίδραση, στην προσπάθεια που κάνει να δώσει διέξοδο στα συναισθήματα του. Οι ανάδοχοι γονείς μπορεί να το καταλάβουν αυτό, όμως είναι δύσκολο να το δεχθούν όταν το παιδί επαναλαμβάνει την κριτική που του κάνουν οι γονείς του ή όταν τους θεοποιεί υποτιμώντας τους ανάδοχους γονείς.
- Όταν οι ανάδοχοι γονείς γνωρίζουν ότι τα συναισθηματικά ή οποιαδήποτε άλλα προβλήματα συμπεριφοράς του παιδιού είναι απόρροια της κακής στάσης των γονέων τους. Αυτό σημαίνει ότι οι ανάδοχοι γονείς είναι δύσκολο να είναι φιλικόι με τους φυσικούς γονείς. Η κατάσταση γίνεται ακόμα πιο δύσκολη όταν οι φυσικοί γονείς διατηρούν αυτή την κακή στάση και μετέπειτα, παρεμποδίζοντας το έργο των ανάδοχων γονέων.
- Τέλος, πρέπει να τονίζεται ότι οι ανάδοχοι γονείς είναι άνθρωποι και ότι είναι φυσικό να αισθάνονται και αυτοί αβέβαιοι στο ρόλο τους. Μπορεί να είναι απογοητευμένοι με τις δυσκολίες που συναντούν στην προσπάθειά τους να βοηθήσουν ένα δύσκολο παιδί. Μπορεί να έχουν ενοχές, γιατί θυμώνουν κάθε φορά που το παιδί συμπεριφέρεται άσχημα. Παρόμοια συναισθήματα μπορεί να οδηγήσουν σε κάποιο υπερβολικό ανταγωνισμό με τους φυσικούς γονείς και σε μια προσπάθεια να τους υποτιμήσουν, προκειμένου να αισθανθούν οι ίδιοι καλύτερα για τον τρόπο που μεταχειρίζονται το παιδί

3.4.3 ΠΙΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΕΧΕΤΑΙ Ο ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΓΟΝΕΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Παρά το γεγονός ότι αρκετοί ανάδοχοι γονείς εκτιμούν την προσπάθεια και την υποστήριξη του κοινωνικού λειτουργού καθώς και του φορέα αναδοχής, υπάρχει και ένας αριθμός αναδόχων που τους είναι δύσκολο να έχουν καταπάνω τους τον κοινωνικό λειτουργό και την κοινωνική υπηρεσία. Έχουν ένα αίσθημα κατασκοπίας και καθοδήγησης από κάποιους άλλους οι οποίοι δεν έχουν γίνει οι ίδιοι ανάδοχοι γονείς. Η παρουσία του επαγγελματία προκαλεί πολλές φορές φόβο ότι η οργάνωση μπορεί να πάρει

πίσω τα παιδιά. Έτσι λοιπόν ο ανάδοχος γονέας διατηρεί αμφιθυμικά συναισθήματα για τον κοινωνικό λειτουργό και για την οργάνωση (Littner, 1979).

3.4.4 Ο ΦΟΒΟΣ ΟΤΙ Ο ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΓΟΝΕΑΣ ΘΑ ΧΑΣΕΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΤΟΥ

Το γεγονός ότι ο γονέας είναι ανάδοχος αυτό από μόνο του αποτελεί μια πίεση για τον ίδιο. Κάποιοι από τους γονείς έχουν εξοικειωθεί με τη ιδέα ότι είναι αδύνατη μια μόνιμη σχέση με το παιδί, είναι όμως έτοιμοι να το φροντίσουν και να είναι υπερήφανοι σαν γονείς του. Κάποιοι άλλοι γονείς όμως ζουν με το φόβο ότι θα χάσουν το παιδί τους, γεγονός που τους εμποδίζει στο έργο τους στο έργο τους. Θέλουν να δημιουργήσουν μια στενή σχέση με το παιδί, ώστε να νιώσουν σαν γονείς του και να κάνουν και το ίδιο το παιδί να νιώσει παρόμοια. Αισθάνονται όμως συνεχώς την απειλή ότι θα χάσουν το παιδί και θα νιώσουν και εκείνοι και το παιδί άσχημα. Όλα αυτά τα συναισθήματα επιδεινώνονται όταν οι γονείς δεν μπόρεσαν να λύσουν ικανοποιητικά καταστάσεις αποχωρισμού στο παρελθόν. Έτσι ο φόβος ότι θα χάσουν το παιδί, εμποδίζει μερικούς γονείς να χρησιμοποιήσουν τον εαυτό τους σωστά και να προσφέρουν στο παιδί ότι τουλάχιστον οι ίδιοι θα ήθελαν να του δώσουν (Littner, 1979:27-28).

3.4.5 ΠΙΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΟΧΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

«Είναι σύνηθες οι ανάδοχοι γονείς να έχουν συχνά τη δική τους οικογένεια. Η ένταξη του ανάδοχου παιδιού μπορεί να μην δημιουργήσει δυσκολίες, μπορεί όμως άλλες φορές να παρουσιάσει προβλήματα. Μια καινούργια παρουσία στο σπίτι απαιτεί περισσότερη φροντίδα που πιθανά να αναστατώσει τα παιδιά που βρίσκονται ήδη στην οικογένεια. Άλλες φορές πάλι η προσωπικότητα του παιδιού μπορεί να μην ταιριάζει με εκείνη των άλλων παιδιών και αυτό γεννά νέες δυσκολίες μέσα στο σπίτι. Αναταραχή στη ζωή της οικογένειας μπορεί να δημιουργήσει και η αποχώρηση του ανάδοχου παιδιού. Οι ανάδοχη οικογένεια ανησυχεί και μαζί τους ανησυχούν και τα άλλα ανάδοχα παιδιά. Αγωνιούν μήπως έχει έρθει και η δική του σειρά. Ίσως με τον τρόπο αυτό να ζητούν μια απάντηση, όταν δοκιμάζουν τους γονείς με συμπεριφορά που είναι πολύ προκλητική για εκείνους. (Littner, N., 1979:28).»

3.5 ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Το κύριο χαρακτηριστικό των παιδιών που τοποθετούνται σε ανάδοχη οικογένεια είναι ότι κουβαλούν από το παρελθόν τους πολλές στερήσεις και συχνές αλλαγές προσώπων, ακόμα και ιδρυματική ζωή. Αυτό εξηγεί γιατί τα παιδιά αυτά έχουν συνήθως διάφορα προβλήματα όπως νοητικές, ολικές ή ειδικές ανεπάρκειες, διαταραχές συμπεριφοράς, συναισθηματικά προβλήματα, μαθησιακές δυσκολίες και άλλα (Πολομαρκάκη Ε., 1992).

Στην περίπτωση που η αναδοχή είναι επιτυχημένη πολλά από τα προαναφερθέντα προβλήματα μπορούν να βελτιωθούν και το παιδί έχει τη δυνατότητα να ανατραφεί σε ένα υγιές περιβάλλον που έχει να του προσφέρει ερεθίσματα και να του ικανοποιεί τις βασικές ανάγκες. Κάθε παιδί έχει ανάγκη για α)αγάπη και ασφάλεια, β)για νέες εμπειρίες, γ)για έπαινο και αναγνώριση και δ)για υπευθυνότητα. Η σχετική σημασία τους μεταβάλλεται, βέβαια, στα διάφορα στάδια ανάπτυξης. Το ίδιο συμβαίνει και με τους τρόπους με τους οποίους οι ανάγκες αυτές μπορούν να καλυφθούν (Ανοιχτό Πανεπιστήμιο, 1985).

Όταν η τοποθέτηση του παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια είναι αναγκαία, η προσαρμογή του στο νέο περιβάλλον αποτελεί μια μακροχρόνια και σημαντική διαδικασία, από την οποία εξαρτάται η επιτυχία της αναδοχής. Για τα βρέφη και τα μικρά παιδιά δεν υπάρχει ουσιαστικά προετοιμασία. Η προσαρμογή αρχίζει με τη γνωριμία του παιδιού με την ανάδοχη μητέρα παρουσία και με τη βοήθεια του ατόμου που έχει δεσμό με το παιδί, ώστε σταδιακά να γίνει το πέρασμα της φροντίδας στην αναδοχή με όσο το δυνατόν λιγότερη ανασφάλεια. (Πολομαρκάκη, 1992). Σε παιδιά μεγαλύτερων ηλικιών τα πράγματα είναι πιο περίπλοκα. Συνήθως κυριαρχούν αισθήματα όπως φόβος, θυμός, σύγχυση, αβεβαιότητα. Για το λόγο αυτό πρέπει την προετοιμασία να την αναλαμβάνει ειδικός (ψυχολόγος ή κοινωνικός λειτουργός) ώστε να μπορέσει να βοηθήσει το παιδί να διαχειριστεί τα συναισθήματα του. Ακόμα, ο ειδικός πρέπει να είναι ένα άτομο οικείο στο παιδί και να έχει αναπτύξει μαζί του σχέσεις εμπιστοσύνης, για να μπορεί το παιδί να συζητήσει μαζί του επιθυμίες, απόψεις, προβλήματα και συναισθήματα (Πολομαρκάκη, 1992).

Η προετοιμασία για την τοποθέτηση σε ανάδοχη οικογένεια διευκολύνεται εάν έχει προϋπάρξει επεξεργασία με το παιδί θεμάτων καταγωγής, συνθηκών ζωής και συναισθημάτων που συνδέονται με αυτά. Ένας τρόπος επεξεργασίας ή πρόσβασης του παιδιού σ' αυτά είναι η δημιουργία του βιβλίου ζωής. Είναι μια καταγραφή της ιστορίας του παιδιού, των γεγονότων της ζωής του, με κείμενο, φωτογραφίες, σχέδια, εικόνες κ.λπ. (Πολομαρκάκη, 1992).

3.5.1 ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Σύμφωνα με τον Γιωσαφάτ (1988), οι ανάγκες του παιδιού και οι σωστοί τρόπο ικανοποίησης αυτών έχουν ιδιαίτερη σημασία, τόσο για η δική τους σωματική και ψυχική υγεία, όσο και για την ψυχοσωματική υγεία και ευτυχία της κοινωνίας που θα ζήσουν τα παιδιά. Οι βασικές ανάγκες των παιδιών χωρίζονται σε 3 κατηγορίες. Οι κατηγορίες αυτές δε είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους, αντίθετα αλληλοσυνδέονται και αλληλοεπηρεάζονται. Σώμα, ψυχή και περιβάλλον είναι αδιαίρετη έκφραση της προσωπικότητας του παιδιού και του ενήλικα.

- Βιολογικές ανάγκες: Είναι αυτές οι ανάγκες που αφορούν τη σωματική υγεία του παιδιού και σχετίζονται με τη σωστή διατροφή και την περίθαλψή του.
- Οι ψυχικές και κοινωνικές ανάγκες είναι δυνατόν να περιγραφτούν από κοινού καθώς το πρώτο και το πιο σημαντικό κοινωνικό περιβάλλον του παιδιού είναι η οικογένεια. Οι ψυχικές ανάγκες του παιδιού εξαρτώνται από την οικογένεια. Αν το παιδί είναι ο πυρήνας, η οικογένεια είναι το πρωτόπλασμα του.

Πιο συγκεκριμένα οι ανάγκες αυτές είναι (Ανοιχτό Πανεπιστήμιο, 1985:42-45):

- Η ανάγκη για αγάπη και ασφάλεια: Η ανάγκη αυτή είναι πολύ σημαντική διότι αποτελεί τη βάση για όλες τις διαπροσωπικές σχέσεις του παιδιού στην πορεία της ζωής του. Η ανάγκη αυτή καλύπτεται αν το παιδί από τη γέννηση του και μετά βιώνει στην οικογένεια μια διαρκή ασφάλεια και τρυφερότητα. Η ασφάλεια που παρέχει ένα οικείο περιβάλλον δημιουργούν μια αίσθηση συνέχειας για το παιδί και μια σταθερή προσωπικότητα
- Η ανάγκη για νέες εμπειρίες: Η νοημοσύνη του παιδιού θα αναπτυχθεί αν στη διάρκεια της παιδικής και εφηβικής ηλικίας καλυφθεί επαρκώς αυτή η ανάγκη. Το παιχνίδι και η γλώσσα αποτελούν τα πιο σημαντικά στοιχεία της παιδικής ηλικίας. Με αυτά τα εργαλεία το παιδί εξερευνά τον κόσμο και μαθαίνει να τον αντιμετωπίζει. Αυτό ισχύει για τον κόσμο της πραγματικότητας αλλά και τον κόσμο των συναισθημάτων και των σκέψεων. Οι καινούργιες εμπειρίες το βοηθούν να μάθει κάποιες από τις βασικές αρχές των πρώτων χρόνων ζωής: να μάθει να μαθαίνει. Η δεκτικότητα στην εκπαίδευση δεν εξαρτάται μονάχα από την έμφυτη ικανότητα που έχει το άτομο αλλά από τα ερεθίσματα και τις ευκαιρίες που του προσφέρονται από το περιβάλλον γύρω του. Το παιχνίδι καλύπτει την ανάγκη για

νέες εμπειρίες δίνοντας έτσι τη δυνατότητα στο παιδί να εξερευνήσει τον κόσμο. Όμως ο μοναδικός παράγοντας που βοηθά στην νοητική ανάπτυξη είναι η ποιότητα του γλωσσικού περιβάλλοντος του παιδιού. Η γλωσσική ανάπτυξη όμως δεν σχετίζεται μόνο από το πόσο μιλούν στο παιδί αλλά και από το πόσο ουσιαστική και σαφής είναι κουβέντα. Το σχολείο επίσης είναι μια σημαντική καινούργια εμπειρία που ανοίγει ένα μεγαλύτερο και πιο απρόσωπο κόσμο στο παιδί. Τα πνευματικά ενδιαφέροντα, ο ενθουσιασμός για τα διανοητικά πράγματα και η δεκτικότητα σε νέες ιδέες είναι μεταδοτικά

- Η ανάγκη για έπαινο και αναγνώριση: Για να κατορθώσει ένα άτομο από τη βρεφική ηλικία μέχρι την ενηλικίωση να αποκτήσει αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση, θα πρέπει μέσω της μίμησης των ενηλίκων που το φροντίζουν να αποκτήσει μεγάλες ποσότητες συναισθηματικής, κοινωνικής και διανοητικής μάθησης. Τα εργαλεία και τα κίνητρα για την μάθηση αυτή δεν είναι άλλα παρά ο έπαινος και η αναγνώριση. Η ανατροφή του παιδιού περιλαμβάνει μια σειρά από δυσκολίες και αποτυχίες πολλές φορές, οπότε χρειάζεται ένα δυνατό κίνητρο. Το κίνητρο αυτό βρίσκεται στην ικανοποίηση για μια επιτυχία και στους επαίνους. Βέβαια, το επίπεδο της προσδοκίας είναι το κατάλληλο, όταν η επιτυχία, είναι μεν ισχυρή αλλά και απαιτείται και προσπάθεια. Να σημειωθεί εδώ ότι το επίπεδο αυτό δεν μπορεί να είναι το ίδιο για όλα τα παιδιά ούτε και κάθε φορά. Προσαρμόζεται στις ικανότητες του κάθε παιδιού την ανάλογη χρονική στιγμή και στο αντίστοιχο στάδιο ανάπτυξης του. Οι δάσκαλοι επίσης, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην κάλυψη αυτής της ανάγκης. Το γεγονός αυτό δίνει στο παιδί την ευκαιρία να αποκτήσει μια πιο θετική στάση απέναντι στο σχολείο και στη μάθηση και να χτίσει έτσι την αυτοπεποίθηση του.
- Η ανάγκη για υπευθυνότητα: Η ανάγκη αυτή καλύπτεται επιτρέποντας στο παιδί να αποκτήσει την προσωπική του αυτονομία φροντίζοντας τον εαυτό του μέσα από καθημερινές δραστηριότητες όπως είναι το φαγητό του, το ντύσιμο και το πλύσιμο του. Επίσης ένα άλλο δείγμα ανεξαρτησίας είναι η δυνατότητα να κατέχει αντικείμενα και έτσι να ασκεί την απόλυτη ιδιοκτησία σε αυτά, βεβαίως τα αντικείμενα να είναι ευτελής σημασίας. Με το μέγεθος της ηλικίας οι ευθύνες θα πρέπει να μεγαλώνουν και αυτές, που σημαίνει να επεκτείνονται σε πιο σημαντικούς τομείς. Το παιδί λοιπόν δε θα μάθει να αναλαμβάνει τις ευθύνες παρά μόνο αν του δοθούν. Από τα παραπάνω βέβαια δε σημαίνει πως οι γονείς δεν θα πρέπει να

συμμετέχουν στις δραστηριότητες των παιδιών τους ή να τα καθοδηγούν, έτσι και αλλιώς πάντα χρειάζεται ένα πλαίσιο καθοδήγησης και ορίων στα παιδιά. Η εκπαίδευση των εφήβων στο ζήτημα των ευθυνών είναι μια πιο περίπλοκη διαδικασία καθώς προϋποθέτει μια λεπτή ισορροπία ανάμεσα στην παροχή πληροφοριών και την εξασφάλιση άνεσης στον έφηβο. Τέλος και τα σχολεία διαδραματίζουν έναν σημαντικό ρόλο στον τομέα της ανάληψης ευθυνών. Αυτό συμβαίνει τονίζοντας περισσότερο τη συνεργασία από τον ανταγωνισμό και δεν χρησιμοποιούν την τιμωρία.

Η κάλυψη αυτών των αναγκών πρέπει να προσαρμόζεται στην προσωπικότητα και στις ικανότητες του κάθε παιδιού. Η αναγνώριση και η σωστή ανταπόκριση σε αυτές τις ανάγκες εξαρτώνται από τη συνέχιση της κοινωνικής συναλλαγής και γνώσης μας για το συγκεκριμένο παιδί. Οι ανάγκες αυτές δεν μπορούν συνήθως να καλυφθούν μέσα από ένα ιδρυματικό περιβάλλον ή σε συνθήκες όπου οι σχέσεις μεταξύ παιδιών και γονέων ή άλλων γονικών υποκατάστατων συνεχώς διακόπτονται από χωρισμούς ή αλλαγές των προσώπων που φροντίζουν το παιδί

3.5.2 ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΩΝ ΡΙΖΩΝ

Η ταυτότητα θεωρείται σαν το αποτέλεσμα προσωπικών και κοινωνικών διαδικασιών, και ο όρος χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει το είδος της συνείδησης που όλοι φέρνουμε μέσα μας για το «ποιοι είμαστε» και «ποια εικόνα» έχουμε για τον εαυτό μας. Η ταυτότητα υποδηλώνει το αίσθημα του διαχωρισμού από τα άλλα άτομα, ενώ συγχρόνως επιτρέπει στο άτομο να συμμετέχει με σιγουριά σε καθημερινές κοινωνικές συναλλαγές και σχέσεις. Επίσης παρέχει το αίσθημα της ασφάλειας και το αίσθημα του «ανήκω», ωθώντας παράλληλα τους ανθρώπους να έχουν συνείδηση του εαυτού τους σαν ατόμου διαφορετικού από τα άλλα άτομα. Μια «ιδανική» αίσθηση ταυτότητας βιώνεται σαν «μια ψυχολογική κατάσταση ευημερίας, σαν το συναίσθημα της άνεσης που νοιώθει κανείς μέσα στο ίδιο του το σώμα, της γνώσης για το που κανείς πηγαίνει, σαν μια εσωτερική σιγουριά για την προσδοκώμενη αναγνώριση από τα σημαντικά πρόσωπα της ζωής του» (Erikson, 1968).

Η ταυτότητα είναι το αποτέλεσμα ψυχολογικών, κοινωνικών και πολιτισμικών επιδράσεων, που εν τέλει ενώνονται με σκοπό τη δημιουργία ενός ενιαίου εαυτού και μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας. Η διαδικασία διαμόρφωσης της προσωπικότητας εξαρτάται από τις νέες γνώσεις, τα βιώματα παραδοχής και φροντίδας του ατόμου, η θετική του θέση μέσα στην

κοινότητα και γνώση της προσωπικής ιστορίας και της γενεαλογίας του (Τρισελιώτης-Κουσίδου, 1984).

Η ταυτότητα, δηλαδή, διαμορφώνεται σε συνάρτηση με το κοινωνικό πλαίσιο. Το άτομο χρειάζεται την ανθρώπινη κοινότητα για να αντιληφθεί τον εαυτό του, τη μοναδικότητα και τη διαφορετικότητά του, και συγχρόνως να νιώθει ασφάλεια. Η ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης ταυτότητας για τα άτομα που μεγαλώνουν με υποκατάστατα φυσικών γονέων, σύμφωνα με τον Τρισελιώτη και Κουσίδου, συνδέεται αρχικά με την ποιότητα της φροντίδας που τους παρείχε η βιολογική οικογένεια, κατά δεύτερον με την γνώση για την καταγωγή τους και τέλος με την εμπειρία τους αναφορικά με την κοινωνική τους εικόνα και τον τρόπο αντιμετώπισής τους από την κοινωνία (Καλλινικάκη στο Λουμάκου και Μπεζέ, 2006).

Ειδικά το ανάδοχο άτομο υφίσταται επιρροές από τις εξής ομάδες:

- *ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ*: φυσικά χαρακτηριστικά, φυσικές-νοητικές ικανότητες και αδυναμίες, προδιάθεση σε ασθένειες
- *ΑΝΑΔΟΧΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ*: αξίες, πρότυπα, ρόλοι
- *ΣΥΝΟΜΗΛΙΚΟΙ*: αξίες, πρότυπα συμπεριφορές
- *ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ*: ιστορικά, πολιτιστικά στοιχεία, έθιμα, συστήματα εξουσίας

Η περιέργεια για την καταγωγή είναι παγκόσμιο φαινόμενο, χαρακτηριστικό του κάθε ανθρώπου. Εντούτοις η ανάγκη κάλυψης αυτής της περιέργειας δεν αντιμετωπίζεται από όλους μας με τον ίδιο τρόπο. Οι οικογενειακές σχέσεις στην περίπτωση της αναδοχής ο βιολογικός γονέας εγκαταλείπει το ρόλο του για να τον αντικαταστήσει ο ανάδοχος, γι' αυτόν το λόγο και η ανάγκη πληροφόρησης του παιδιού για τις ρίζες του είχε αγνοηθεί για πολλά χρόνια. Δυστυχώς, ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόστηκε η αναδοχή στην Ελλάδα της μεταπολεμικής περιόδου απέκοψε μερικώς ή εντελώς πολλούς ανθρώπους από τις ρίζες τους.. Το παιδί που βιώνει την αναδοχή βρίσκεται σε μια ιδιαίτερη κατάσταση όσον αφορά τη σύνδεσή του με τις ρίζες του. Δεν είναι το παιδί των χωρισμένων γονέων το οποίο αποτελεί το σύνδεσμο δύο κοινών παρελθόντων και στο οποίο ο ένας γονέας μπορεί να μιλήσει για τον άλλο που λείπει. Δεν είναι ούτε το υιοθετημένο παιδί του οποίου οι νέες ρίζες τού προσφέρουν μια ασφαλή βάση για να προσεγγίσει τις προγενέστερες.

Το ανάδοχο παιδί έχει ανοικτά και εκτεθειμένα ζητήματα ταυτότητας. Τόσο οι ατομικές-εσωτερικές διεργασίες όσο και οι εξωτερικές κοινωνικές επιδράσεις απαιτούν συνήθως

περισσότερο χρόνο και γίνονται πιο πολύπλοκες σε ότι αφορά την οικοδόμηση και την ολοκλήρωση της ταυτότητάς του (Καλλινικάκη, 2001).

Με βάση την Καλλινικάκη (2001), η εμπειρία έχει δείξει ότι μέχρι σήμερα πολύ λίγα άτομα έχουν εκφράσει την επιθυμία να μάθουν περισσότερα για τις ρίζες τους. Παρότι οι λόγοι που σχετίζονται με αυτό το γεγονός δεν έχουν ερευνηθεί, οι αντίστοιχοι προβληματισμοί μάς ωθούν σε ορισμένες υποθέσεις:

- Η αρνητική πληροφόρηση που πολλά άτομα είχαν λάβει, κυρίως από τους αναδόχους, τα αποθαρρύνει να ζητήσουν περισσότερες λεπτομέρειες ή διευκρινίσεις .
- Η αρνητική κοινωνική στάση (συνομηλίκων, γειτονιάς κλπ.) υπογραμμίζει τη διαφορά του ατόμου, γεγονός που αποτρέπει το ίδιο να εστιάσει σε αυτήν ακριβώς τη διαφορά.
- Η συνεχιζόμενη εγκατάλειψη τη στιγμή που το άτομο υποβάλλει το ερώτημα αποτελεί αρνητικό παράγοντα στην αναζήτηση «εκείνου που επί τόσα χρόνια με εγκαταλείπει ... με έχει εγκαταλείψει».
- Τα αντιφατικά μηνύματα που δεχόταν κάθε φορά που προσπαθούσε να μάθει κάτι για τις ρίζες του, αναστάτωναν το άτομο ή δεν του επέτρεπαν να τα αφομοιώσει.
- Οι προσπάθειες του ατόμου να μάθει μέσα από ένα προβαλλόμενο προστατευτικό πέπλο το «καθησύχαζαν- ή αποθάρρυναν τις όποιες ερωτήσεις του.

Συνοψίζοντας, σύμφωνα με την Καλλινικάκη (2001), οι πρακτικές που ακολουθούνται στην αναζήτηση ριζών από τα παιδιά σε αναδοχή θα επηρεαστούν από τις πρακτικές εφαρμογής του θεσμού σε ότι αφορά:

- Την υποστήριξη της συνεχούς επαφής τους με τη φυσική οικογένεια.
- Την παροχή σταθερής υποστηρικτικής βοήθειας στη φυσική οικογένεια.
- Την παροχή διαρκούς υποστηρικτικής βοήθειας στην ανάδοχη οικογένεια
- Τον προγραμματισμό και σε τακτά χρονικά διαστήματα τον έλεγχο της εξέλιξης της επιστροφής στη φυσική οικογένεια ή της οριστικής οικογενειακής αποκατάστασης.
- Τη διαχρονική και διάφανη παροχή πληροφόρησης στα ίδια τα παιδιά, ανάλογα με το ενδιαφέρον και τις πραγματικές τους ανάγκες.

- Τη λεπτομερή καταγραφή των στοιχείων που τα αφορούν και τη συστηματική συγκέντρωση βασικών ατομικών στοιχείων (φωτογραφίες, παιχνίδια, σχόλια βρεφοκόμων κ.λπ.).
- Την εφαρμογή του βιβλίου ζωής.
- Την παροχή στα ανάδοχα παιδιά ίσων ευκαιριών τις οποίες έχουν και τα παιδιά που ζουν στη φυσική τους οικογένεια, με την εξισορρόπηση των διαφορών και την αποφυγή των διαφοροποιήσεων, με στόχο την ενίσχυση της προσωπικότητας και της ταυτότητας των ανάδοχων παιδιών (Καλλινικάκη, 2001).

3.6 Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Είναι γενικά διαπιστωμένο ότι για τους φυσικούς γονείς η τοποθέτηση του παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια είναι πιο απειλητική από ότι η ιδρυματική φροντίδα. Οι φυσικοί γονείς έρχονται αντιμέτωποι με τον άλλον, τον ικανό γονέα, γεγονός που αυξάνει το αίσθημα της ανεπάρκειας τους και τους δημιουργεί δυσβάσταχτες ενοχές. Τα συναισθήματά τους είναι αρνητικά και αμφιθυμικά και συνήθως νιώθουν πως έχουν αποτύχει στο ρόλο τους ως γονείς και ως άνθρωποι. Δεν βλέπουν θετικά την αναδοχή, ίσως γιατί πολλές φορές τη συγγέουν με την υιοθεσία (Καλλινικάκη, 2001).

Για το λόγο αυτό, στο πλαίσιο προετοιμασίας τους, οι φυσικοί γονείς χρειάζεται να ενημερωθούν για τους όρους, το στόχο και τις προσδοκίες της αναδοχής. Είναι λοιπόν σημαντικό οι βιολογικοί γονείς να συμπεριληφθούν από την αρχή στη διαδικασία της αναδοχής, για να μην αναπτύξουν αισθήματα καχυποψίας προς την ανάδοχη οικογένεια και αίσθημα αποκλεισμού από το παιδί τους. Ο κοινωνικός λειτουργός που αναλαμβάνει να προετοιμάσει τη φυσική οικογένεια πρέπει να τους καταστήσει σαφές πως δεν πρέπει να φοβούνται ότι θα χάσουν το παιδί τους. Είναι απαραίτητο να τους βοηθήσει να κατανοήσουν πως είναι προς το συμφέρον του παιδιού τους να ζήσει σε μια άλλη οικογένεια και όχι σε ίδρυμα. Επίσης είναι βασικό να γνωρίζουν ότι το παιδί δε θα χάσει την ταυτότητα του, γιατί θα υπάρχει επικοινωνία, αφού συνήθως κύριος στόχος της τοποθέτησης παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια είναι το παιδί να επανέλθει στη φυσική οικογένεια, όταν αυτό καταστεί δυνατόν (Καλλινικάκη, 2001).

Είναι ιδιαίτερη η έμφαση που δίδεται στη σημασία της διατήρησης συχνής επικοινωνίας με το παιδί και στην αξία της αναντικατάστατης επαφής του με τους φυσικούς γονείς για την

ψυχική επιβίωση του- τις ρίζες του στο παρελθόν, την ανάπτυξη του στο παρόν και στην εξέλιξή του στο μέλλον. Σε περίπτωση που η φυσικοί γονείς έχουν τη δυνατότητα, καλό είναι να συνεισφέρουν στα έξοδα του παιδιού έστω και συμβολικά. Η συμβολή αυτή τονώνει το αίσθημα ευθύνης και υποχρέωσης απέναντί του (Καλλινικάκη, 2001).

3.7 ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Οι σύγχρονες απόψεις, σε αντίθεση με εκείνες του παρελθόντος, δε θεωρούν την αναδοχή υποκατάστατο της φυσικής οικογένειας. Την αντιμετωπίζουν ως μια προσωρινή υπηρεσία για τους γονείς και τα παιδιά που την έχουν ανάγκη, με απώτερο στόχο την επιστροφή του παιδιού στη βιολογική οικογένεια. Η παρουσία και η εμπλοκή των φυσικών γονέων στη ζωή του ανάδοχου παιδιού αποτελεί βασική προτεραιότητα, ακόμη και στις περιπτώσεις που προβλέπεται μόνιμη τοποθέτηση.

Είναι γνωστό ότι η διατήρηση των επαφών του παιδιού με τους γονείς του και η γνώση της προέλευσής του παίζουν καθοριστικό ρόλο στην ομαλή συναισθηματική ανάπτυξη και τη διαμόρφωση της ταυτότητάς του (Καλλινικάκη, 2001).

Αυτό που κατά βάση προσδοκείται συνήθως από την ανάδοχη οικογένεια είναι να αποδεχθεί και να συμπεριλάβει τους φυσικούς γονείς στη ζωή του ανάδοχου παιδιού και να το βοηθήσει να επιστρέψει στην οικογένειά του. Ως εκ τούτου αναμένεται να συνεργαστεί με τους φυσικούς γονείς, να τους βοηθήσει να εμπλακούν στη φροντίδα του παιδιού και να διευκολύνει τις επισκέψεις τους (Καλλινικάκη, 2001).

Η συνεργασία ανάδοχης και φυσικής οικογένειας προϋποθέτει την επικοινωνία του παιδιού με τους φυσικούς γονείς. Ο βασικότερος λόγος της επικοινωνίας με τους φυσικούς γονείς είναι ότι βοηθούν το παιδί να κρατήσει επαφή με τις ρίζες του. Αυτό είναι απαραίτητο για τη δημιουργία μιας συνέχειας στη ζωή του και ενισχυτικό για την ταυτότητα του, όπως έχει αποδειχθεί και από έρευνες. Υπάρχουν όμως και άλλα πλεονεκτήματα από την επικοινωνία με τους φυσικούς γονείς που επισκιάζουν τα αναμφισβήτητα μειονεκτήματα που υπάρχουν. Συνοπτικά είναι ότι (Πολομαρκάκη, 1992):

- Βοηθά το παιδί να εκτονώσει τα καταπιεσμένα αισθήματά ζώντας τους γονείς του (βλέπει ότι ζουν και υπάρχουν). Τα αισθήματα αυτά προκαλούνται από τον αποχωρισμό και την εγκατάλειψη. Κατακρατούν πολλή ενέργεια αν δεν εκτονωθούν και εμποδίζουν το παιδί να επενδύσει λειτουργώντας δημιουργικά ή εκδηλώνονται υπό μορφή συμπτωμάτων.

- Βοηθά το παιδί να δει ρεαλιστικά τους γονείς του και να απαλλαγεί απ' τις παράλογες φαντασιώσεις, σκέψεις και φόβους δηλ. ότι είναι κακοί και το απορρίπτουν, οπότε δεν υπάρχει πια ανάγκη να μεταθέσει όλα αυτά στους ανάδοχους και έτσι μπορεί να δημιουργήσει μια πιο ρεαλιστική σχέση και μ' αυτούς.
- Βοηθά τους ανάδοχους γονείς να δουν τους φυσικούς γονείς όπως είναι στην πραγματικότητα και να απαλλαγούν από τις φαντασιώσεις τους για τους φυσικούς γονείς που δημιουργούνται από τις περιγραφές των παιδιών στην προσπάθεια τους να κερδίσουν την εύνοιά τους, αλλά και από τα δικά τους αξεπέραστα προβλήματα(με τους δικούς τους γονείς).
- Εάν οι φυσικοί γονείς βοηθηθούν από τον φορέα να ανταποκριθούν τελικά στο παιδί με οργανωμένες και προγραμματισμένες επισκέψεις κ.λπ., το παιδί μπορεί να ζήσει μαζί τους διορθωτικές εμπειρίες και να βοηθήσει στα ψυχολογικά του προβλήματα.
- Εάν υπάρξει μία καλή σχέση μεταξύ ανάδοχων και φυσικών γονέων, το παιδί που έζησε μέσα σε φιλονικίες θα μπορέσει να μάθει κατάλληλους τρόπους να σχετίζεται με ανθρώπους

Ωστόσο, αρκετές ανάδοχες οικογένειες δεν αποδέχονται τους φυσικούς γονείς, διότι τείνουν να αντιμετωπίζουν το ανάδοχο σαν δικό τους. Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει με τις ανάδοχες οικογένειες που επιδιώκουν την υιοθεσία του παιδιού. Τα αποτελέσματα αυτής της κατάστασης είναι προφανή: τα παιδιά δε γνωρίζουν ότι δεν είναι τα φυσικά παιδιά ή δεν ξέρουν ποια είναι και για ποιο λόγο τα άφησαν οι γονείς τους, γεγονός που τους προκαλεί ανασφάλεια (Πολομαρκάκη, 1992).

Η αντιπαλότητα στις σχέσεις μεταξύ ανάδοχων και φυσικών γονέων δημιουργεί στο παιδί τη λεγόμενη «σύγκρουση αφοσίωσης». Το παιδί διχάζεται, καθώς αφενός πρέπει να αποδεχθεί τους ανάδοχους γονείς, τους οποίους ωστόσο θεωρεί υπεύθυνους για τον αποχωρισμό του από τους φυσικούς γονείς του, και αφετέρου αισθάνεται ενοχή, διότι με αυτό τον τρόπο απορρίπτει τους φυσικούς γονείς του. Το αποτέλεσμα αυτού του διχασμού είναι η μείωση της αυτοεκτίμησής του. Κάθε κριτική προς τους φυσικούς γονείς εκλαμβάνεται από το παιδί ως επίθεση προς το ίδιο (Γανιάρη, 1992).

Όσο πιο ανταγωνιστικοί είναι οι ανάδοχοι προς τους φυσικούς γονείς, τόσο το παιδί τους νοσταλγεί και τείνει να δημιουργεί θετικές φαντασιώσεις για αυτούς και παράλληλα να υποτιμά την προσφορά των αναδόχων. Καθήκον του φορέα σε αυτές τις περιπτώσεις είναι η

παροχή της αναγκαίας υποστήριξης στο παιδί ούτως ώστε να επεξεργαστεί τη σύγκρουση αφοσίωσης και τα αμφίρροπα συναισθήματα που το κατακλύζουν (Γανιάρη, 1992).

Αντίθετα, όταν η φυσική και η ανάδοχη οικογένεια κατανοούν και αποδέχονται η μια την άλλη, το παιδί αισθάνεται ότι μπορεί να δημιουργήσει δεσμό και με τα δύο ζεύγη γονέων χωρίς να χρειάζεται να επιλέξει (Γανιάρη, 1992).

Η επικοινωνία και η συνεργασία όμως ενός περιορισμένου αριθμού φυσικών γονέων με το παιδί και την ανάδοχη οικογένεια, πολλές φορές δεν είναι εφικτή για σοβαρούς λόγους, όπως σοβαρές μορφές ψυχοπάθειας, αλκοολισμός, χρήση τοξικών ουσιών ή στις περιπτώσεις εκείνες που η πολιτεία έχει αφαιρέσει από τους φυσικούς γονείς την επιμέλεια ή τη γονική μέριμνα για ακόμα σοβαρότερους λόγους ασέλγειας και κακοποίησης των παιδιών (Γανιάρη, 1992).

Ευρήματα δείχνουν ότι με το πέρασμα του χρόνου η επικοινωνία των φυσικών γονέων με το παιδί λιγοστεύει. Επιβεβαιώνεται από τη Rowe και τους συνεργάτες της ότι όσο πιο μικρό είναι το παιδί κατά την τοποθέτηση τόσο γρηγορότερα διακόπτονται οι επισκέψεις. Οι παράγοντες που εμποδίζουν τους φυσικούς γονείς να έχουν τακτική επικοινωνία με τα παιδιά τους συνδέονται με το πόσο σημαντικό ρόλο πιστεύουν οι γονείς ότι παίζουν στη ζωή του παιδιού (Τρισελιώτης, 1994).

3.8 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΟΧΗ

Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στην εφαρμογή του θεσμού της αναδοχής είναι πολύ σημαντικός για τη διατήρηση των απαραίτητων ισορροπιών και την παροχή των αναγκαιών εξηγήσεων στους ενδιαφερόμενους.

Συνεπώς, η επιτυχία της αναδοχής εξαρτάται από το βαθμό της ικανότητας για συνεργασία που με την βοήθεια του κοινωνικού λειτουργού εξελίσσεται και εδραιώνεται, με επίκεντρο πάντα το παιδί. Είναι λοιπόν άξιο να σημειωθεί ότι στο χρονικό διάστημα αυτό ο κοινωνικός λειτουργός παράλληλα με τους ανάδοχους συνεργάζεται συστηματικά με τους φυσικούς γονείς του παιδιού όπου αυτό είναι δυνατό, ώστε οι λόγοι που επέβαλαν την αναδοχή να μειώνονται και με το δικό τους ρυθμό οι φυσικοί γονείς να μπορούν να δεχθούν και να χειριστούν τα συναισθήματα που τους βαραίνουν (Παπαϊωάννου, 2000).

Ο κοινωνικός λειτουργός ως εκπρόσωπος του φορέα που τελικά εγκρίνει την τοποθέτηση του παιδιού σε συγκεκριμένη ανάδοχη οικογένεια αναλαμβάνει τις πρώτες συνεντεύξεις που είναι διερευνητικές και για τις δύο πλευρές των εμπλεκομένων. Επομένως ο ρόλος του είναι και αξιολογητής, καθώς συγκεντρώνει στοιχεία, αξιολογεί προβλήματα και συσχετίζει

αντιδράσεις με ψυχοκοινωνικές δυσκολίες, με σκοπό να παρθεί η κατάλληλη απόφαση (Παπαϊωάννου, 2000).

Η τακτική επαφή με τους υποψήφιους ανάδοχους γονείς είναι απαραίτητη για να τους βοηθήσει να κατανοήσουν και να δεχθούν τις ανάγκες και τις δυσκολίες του παιδιού, τόσο στο αρχικό στάδιο της προσαρμογής όσο και στη συνέχεια της παραμονής του στην οικογένεια. Στην περίπτωση της αναδοχής υπάρχει έντονα το στοιχείο της προσωρινής διαμονής του παιδιού και της ασάφειας ως προς το βαθμό της επιδιωκόμενης συναισθηματικής σύνδεσης του παιδιού και των μελών της ανάδοχης οικογένειας (Σταθόπουλος, 2005).

Σύμφωνα με την Καλλινικάκη (2001) το παιδί είναι δυνατόν να αντιμετωπίσει δυσκολίες τόσο στο στάδιο της προσαρμογής του όσο και αργότερα. Οι δε προσπάθειες διαχείρισης αυτών των δυσκολιών είναι πιθανό να καταβάλλουν την οικογένεια και να μειώσουν το ενδιαφέρον της. Η στήριξη της ανάδοχης οικογένειας από τον κοινωνικό λειτουργό συνήθως περιλαμβάνει:

- Συμβουλευτική των ανάδοχων γονέων για τη διαχείριση των προβλημάτων που αφορούν τις σχέσεις και τη συμπεριφορά στο σπίτι ή στο σχολείο, την επικοινωνία τους με τη φυσική οικογένεια και την ενημέρωση του παιδιού για το παρελθόν και τους φυσικούς γονείς.
- Πληροφόρηση και σύνδεση της ανάδοχης οικογένειας με προγράμματα και παροχές που χρειάζεται ή δικαιούται τόσο το παιδί όσο και οι ίδιοι.
- Υποστήριξη για αντιμετώπιση απρόβλεπτων καταστάσεων.

Παράλληλα ο κοινωνικός λειτουργός είναι απαραίτητο να βοηθάει και τους φυσικούς γονείς ή τον φυσικό γονέα ώστε να κρατούν επαφή με το παιδί και να προετοιμάζονται για να το πάρουν πάλι κοντά τους όταν θα είναι πλέον εφικτό. Ιδιαίτερη σημασία έχει και το γεγονός ότι πολλές από τις φυσικές οικογένειες των οποίων τα παιδιά τοποθετούνται σε αναδοχή αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα, διαταραγμένες συζυγικές σχέσεις και είναι γενικά αποδιοργανωμένες, έτσι λοιπόν γίνεται κατανοητό ότι ο κοινωνικός λειτουργός είναι υπεύθυνος να κρατήσει ανοικτές γραμμές επικοινωνίας και με τις δύο πλευρές κάτι που είναι εξαιρετικά δύσκολο. Κάτω από τις τόσο φορτισμένες συνθήκες είναι εξίσου δύσκολο και για τον ίδιο τον κοινωνικό λειτουργό να διατηρήσει την αναγκαία συναισθηματική απόσταση, για να μπορεί να κρίνει αντικειμενικά τα γεγονότα. Αυτό σημαίνει ότι απαιτείται οργανωμένη υποδομή της αρμόδιας κοινωνικής υπηρεσίας για την εποπτεία και την συναισθηματική

υποστήριξη του προσωπικού. Τέλος, η βασική αρμοδιότητα του κοινωνικού λειτουργού είναι να βοηθήσει στην ευημερία του ίδιου του παιδιού και στην κάλυψη με τον καλύτερο δυνατό τρόπο των θεμιτών αναγκών του. Για την επιτυχία της αναδοχής, βασικό στοιχείο αποτελεί η συνεχής παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού για την αποσαφήνιση των ρόλων, των προσδοκιών και των στόχων όλων όσων εμπλέκονται στην αναδοχή (Σταθόπουλος, 2005).

3.9 ΘΕΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΒΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

Οι προσωπικότητες των ανθρώπων διαφέρουν και καθίσταται αρκετά δύσκολο να προβλεφθούν οι ανθρώπινες αντιδράσεις και η ανθρώπινη συμπεριφορά. Οι κοινωνικές επιστήμες, σε αντίθεση με τις φυσικές, δεν ερμηνεύονται με φυσικούς νόμους που βασίζονται σε σταθερές εμπειρικές μεθόδους. Οι συνήθειες, οι πεποιθήσεις και τα συναισθήματα των ατόμων δε δύνανται να μελετηθούν όπως τα στερεά φυσικά αντικείμενα. Αυτό συμβαίνει επειδή οι άνθρωποι έχουν ελεύθερη βούληση και μπορούν να έχουν το προνόμιο της επιλογής. Παρ' όλη την ύπαρξη των παραπάνω περιορισμών, είναι γνωστή η συμβολή ορισμένων παραγόντων που λειτουργούν είτε θετικά είτε αρνητικά στην έκβαση της αναδοχής. Τους παράγοντες μπορούμε να τους διακρίνουμε σε τέσσερις κατηγορίες : στους παράγοντες που είναι σχετικοί με το παιδί, στους παράγοντες που είναι σχετικοί με την ανάδοχη οικογένεια, στους παράγοντες που είναι σχετικοί με τους φυσικούς γονείς και στους παράγοντες που είναι σχετικοί με το φορέα.

3.9.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Οι παράγοντες που σχετίζονται με το παιδί σύμφωνα με τον Τρισελιώτη (1994:120) είναι:

- Όταν το παιδί δεν είναι πολύ διαταραγμένο, η επιτυχία της αναδοχής είναι πιο πιθανή. Η τοποθέτηση παιδιών τα οποία παρουσιάζουν κρίσεις οργής, ακραίες μεταβολές της διάθεσης, συμπεριφορά που επιζητά την προσοχή και άλλα δείγματα συναισθηματικής διαταραχής, συνήθως διακόπτεται πρόωρα (Berridge και Cleaver, 1987, Rowe και συνεργάτες, 1989). Ο συσχετισμός μεταξύ αυξημένης διαταραχής και αυξημένου ποσοστού πρόωρης διακοπής ισχύει και για τις εξειδικευμένες τοποθετήσεις. Σε αυτό το σημείο η προσοχή που απαιτείται είναι μεγάλη γιατί η εξειδικευμένη αναδοχή προορίζεται για

πολύ δύσκολα παιδιά άρα και υπάρχει διαφορετικός βαθμός δυσκολίας. Η πραγματική ή η προσλαμβανόμενη ως αρνητική αντίδραση των γειτόνων στη συμπεριφορά των ανάδοχων παιδιών είναι ένας ακόμη παράγοντας που συμβάλλει στον τερματισμό της αναδοχής.

- Η πιθανότητα της διακοπής της αναδοχής μεταβάλλεται ανάλογα με την ηλικία των ανάδοχων ατόμων, επειδή όσο αυξάνει η ηλικία οι έφηβοι είναι πιο ευάλωτοι. Επιβεβαιώνεται από τους Berridge και Cleaver η γενική τάση συσχέτισης μεταξύ αυξανόμενης ηλικίας και μεγαλύτερης πιθανότητας πρόωρης διακοπής.
- Στη σταθερότητα της τοποθέτησης συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό η κατανόηση που δείχνει το παιδί στις περιστάσεις υπό τις οποίες τέθηκε το ίδιο σε ανάδοχη οικογένεια. Ακόμα η γνώση και η κατανόηση για το γενεαλογικό του υπόβαθρο δρα ευεργετικά στην ομαλή εξέλιξη της αναδοχής.
- Τα παιδιά τα οποία έχουν μια υγιή και σταθερή επικοινωνία με τη βιολογική τους οικογένεια είναι πιο σταθερά και πιο κατασταλαγμένα στις ανάδοχες οικογένειες τους (Weinstein, 1960, Thrope, 1974, Berridge και Cleaver, 1987, Borland και συνεργάτες, 1989). Οι μελέτες των προαναφερθέντων αναφέρουν πως οι τοποθετήσεις στις οποίες δεν υπήρχε επικοινωνία του παιδιού με τη φυσική οικογένεια, είχαν μεγαλύτερες πιθανότητες να αποδειχθούν ανεπιτυχείς. Από την άλλη μεριά όμως, οι σπάνιες και ελάχιστες επισκέψεις των βιολογικών γονέων ύστερα από μια πολύχρονη απουσία τους, είχαν το αντίθετο αποτέλεσμα, δηλαδή να αναστατώσουν το παιδί.
- Όταν αδέρφια τοποθετούνται στην ίδια ανάδοχη οικογένεια, συνήθως η αναδοχή είναι πιο επιτυχημένη και τα παιδιά προσαρμόζονται ευκολότερα στο νέο περιβάλλον.
- Θετικός παράγοντας για την επιτυχημένη αναδοχή είναι η καλή προετοιμασία του παιδιού από τον επαγγελματία που ορίζει ο φορέας.
- Με την προϋπόθεση ότι η ποιότητα της φροντίδας είναι ικανοποιητική, η βραχύχρονη παραμονή σε ίδρυμα δε φαίνεται να μειώνει τις πιθανότητες για μια επιτυχημένη έκβαση αναδοχής (Parker, 1996, George, 1970, Berridge και

Cleaver, 1987). Η παρατεταμένη όμως ιδρυματική περιθάλψη πολλές φορές χαρακτηρίζεται ως οiwνός για μια πρόωρη διακοπή τοποθέτησης.

3.9.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΑΔΟΧΟΥΣ

Οι παράγοντες που σχετίζονται με τους αναδόχους γονείς σύμφωνα με τον Τρισελιώτη(1994:122 είναι:

- Σε περίπτωση που οι ανάδοχοι γονείς δεν έχουν παιδιά η επιτυχία της αναδοχής είναι πιθανότερη. Σύμφωνα με τον Borland και τους συνεργάτες του οι ανάδοχοι γονείς χωρίς παιδιά εκπληρώνουν καλύτερα το γονεϊκό τους ρόλο, ιδιαίτερα όταν η αναδοχή εξυπηρετεί παιδιά μικρότερης ηλικίας, ως δέκα ετών. Οι πεπειραμένες οικογένειες έχουν μεγαλύτερη επιτυχία με παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας.
- Θετική έκβαση αναδοχής σημειώνεται όταν οι ανάδοχοι γονείς δε θεωρούν ότι το παιδί έχει σοβαρά προβλήματα ή όταν υπάρχει εμφανής βελτίωση στα ήδη υπάρχοντα προβλήματα. Η Wilkinson (1988) αναφέρει πως αν δεν έχει σημειωθεί καμία πρόοδος κατά τη διάρκεια των πρώτων μηνών, οι ανάδοχοι γονείς απογοητεύονται αρκετά και μάλλον είναι αυτός ο λόγος που οι περισσότερες πρόωρες διακοπές τοποθέτησης σημειώνονται στους πρώτους 15-18 μήνες.
- Ένας ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας θεωρείται η αποδοχή της φυσικής οικογένειας από την ανάδοχη.
- Οι τοποθετήσεις σε συγγενείς αναδόχους είναι γενικά επιτυχείς και ίσως θεωρούνται πιο επιτυχείς από τις άλλες μορφές αναδοχής.
- Όταν ο κοινωνικός λειτουργός προετοιμάζει και εκπαιδεύει επαρκώς την ανάδοχη οικογένεια τα αποτελέσματα της αναδοχής είναι αρκετά ενθαρρυντικά.

3.9.3 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΥΣΙΚΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

Οι παράγοντες που σχετίζονται με τους φυσικούς γονείς σύμφωνα με τον Τρισελιώτη (1994:125 είναι:

Αρκετές έρευνες συμφωνούν ότι όταν οι φυσικοί γονείς επισκέπτονται συχνά και σταθερά τα παιδιά τους στις ανάδοχες οικογένειες, η έκβαση της αναδοχής είναι περισσότερο επιτυχημένη και υπάρχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να επιστρέψει το παιδί στο φυσικό οικογενειακό περιβάλλον.

3.9.4 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΤΟΝ ΦΟΡΕΑ

Οι παράγοντες που σχετίζονται με τον φορέα σύμφωνα με τον Τρισελιώτη (1994:126) είναι :

Το προσωπικό του αρμόδιου φορέα που ασχολείται με την αναδοχή, είναι σε θέση με να μειώσει τον κίνδυνο της αποτυχίας της αναδοχής με τη συνεκτική και προγραμματισμένη προετοιμασία των παιδιών, της ανάδοχης οικογένειας και των φυσικών γονέων, τη επαρκή και διαθέσιμη υποστήριξη των αναδόχων, τη συνεργασία με τους φυσικούς γονείς, την εκμάθηση στους αναδόχους τεχνικής επίλυσης προβλημάτων (Τρισελιώτης, 1994:119-126).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

4.1 ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

Η έννοια της ανάπτυξης, έννοια που παραπέμπει στον εκσυγχρονισμό, την προσαρμοστικότητα και την ευελιξία στις νέες συνθήκες, θα πρέπει να εμφανιστεί στην ιστορία της αναδοχής, συμπεριλαμβάνοντας όχι μόνο πρακτικές και δράσεις, αλλά υποδηλώνοντας μια ιδεολογική δέσμευση γύρω από την οποία, αφενός οι διαδικασίες και οι πρακτικές θα επαναπροσδιοριστούν ώστε να αναγνωριστούν οι ανάγκες του παιδιού και αφετέρου οι συναισθηματικές ανάγκες των παιδιών να αποτελέσουν τον κεντρικό άξονα γύρω από τον οποίο η φυσική οικογένεια, οι ανάδοχοι γονείς, το παιδί και οι επαγγελματίες να καλύπτονται ισότιμα και ριζικά. Οι αναφορές όμως στην εφαρμογή του θεσμού της αναδοχής είναι ανίσχυρες, αν δε λάβουμε σοβαρά υπ' όψη δύο κινήματα τα οποία στοχεύουν στην προαγωγή της ψυχοσωματικής υγείας του παιδιού. Το πρώτο κίνημα συνδέεται με τη Διεθνή Σύμβαση για τα δικαιώματα του Παιδιού(ΔΣΔΠ) του ΟΗΕ(1989), η οποία σταδιακά επικυρώθηκε σε διάφορες χώρες και το 1992 στην Ελλάδα. Το δεύτερο κίνημα αφορά την παιδική προστασία και έφερε στην επιφάνεια το πρόβλημα της παραβίασης των δικαιωμάτων του παιδιού. Η σύνδεση μιας νομικής έκφρασης νέων προσεγγίσεων του παιδιού και ενός θεσμού (Παιδική Προστασία), δίνει τη δυνατότητα διαθρωτικών παρεμβάσεων από τους ειδικούς αλλά και την ίδια τη κοινωνική πολιτική, ώστε κάθε δράση ή θεσμός που αφορά στο παιδί, συμπεριλαμβανομένης και της ανάδοχης φροντίδας να μην αποβλέπει αποκλειστικά στην προστασία του βάση τυποποιημένων διαδικασιών, αλλά στη δημιουργία νέων «μοντέλων» που χαρακτηρίζονται από οργάνωση και ελαστικότητα της παρέμβασης, της απομάκρυνσης από το οικογενειακό περιβάλλον και της τοποθέτησης σε ανάδοχη οικογένεια (Σταυριανάκη, 2005).

Ο επαναπροσδιορισμός της λειτουργίας του θεσμού της αναδοχής με νέους όρους, φέρνει στο προσκήνιο τη σημαντικότητα και την αξία του ρόλου της κοινότητας, παρέχοντας το πλαίσιο μέσα στο οποίο συνυπάρχουν ο θεσμός και η ανάγκη ουσιαστικών παρεμβάσεων για τα παιδιά και τις οικογένειες που βρίσκονται σε «υψηλό κίνδυνο». Επιπρόσθετα, η κοινότητα αποτελεί ένα διακριτικό κοινωνικό και πολιτισμικό μόρφωμα, όχι μόνο για την πρόληψη της οικογενειακής κρίσης αλλά και για τον περιορισμό ή ακόμα και την εξάλειψη των αντιλήψεων που υπονοούν ότι το ανάδοχο παιδί εντάσσεται σε μια ειδική κατηγορία, στο «εγκαταλελειμμένο» παιδί, στο «δυστυχημένο» παιδί, στο παιδί «θύμα». Έτσι δημιουργείται περιθωριοποίηση και κοινωνικός αποκλεισμός ως προς την ανατροφή και την

διαπαιδαγώγηση του παιδιού παρακωλύοντας την κάλυψη των πραγματικών αναγκών του παιδιού που δε διαφέρουν από τις ανάγκες του κάθε παιδιού (Σταυριανάκη, 2005).

Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία γεννιούνται προβληματισμοί που οδηγούν σε νέες προσεγγίσεις στη λειτουργία του θεσμού της αναδοχής και κατ' επέκταση στην παιδική προστασία. Οι νέες αυτές προσεγγίσεις είναι δυνατόν να λειτουργήσουν σε έξι επίπεδα (Σταυριανάκη, 2005:201-202):

- Σε επίπεδο αξιών, προκειμένου να ενισχυθεί η αντίληψη ανάληψης ευθυνών του πολίτη έναντι ενός παιδιού
- Σε επίπεδο μείωσης κοινωνικού αποκλεισμού για τα παιδιά εκείνα των οποίων τα δικαιώματα παραβιάζονται μέσα και έξω από την οικογένεια, με επιπτώσεις στην ψυχοσυναισθηματική τους ανάπτυξη.
- Σε επίπεδο πρωτογενούς πρόληψης ισοδύναμης με αυτήν των δικαιωμάτων του παιδιού, ώστε η αναδοχή να αποτελέσει ουσιαστική επένδυση για την πρόληψη.
- Σε επίπεδο ευημερίας της παιδικής ηλικίας , ώστε να ταυτισθεί η έννοια της με αυτή της υγείας και της ευεξίας.
- Σε επίπεδο συνεργασίας των επαγγελματιών με όλα τα εμπλεκόμενα μέρη (παιδί, ανάδοχη οικογένεια, φυσική οικογένεια), ώστε να αναπτυχθεί σχέση «θεραπευτικής φροντίδας» για πληρέστερη αναγνώριση των αναγκών του παιδιού και της φυσικής του οικογένειας, αλλά και διαχείριση δύσκολων καταστάσεων της ανάδοχης οικογένειας και των από μέρους τους απαιτήσεων από αυτή.
- Σε επίπεδο επιστημονικής κοινότητας, ώστε να εφαρμοσθούν πρότυπα μοντέλα ανάδοχης φροντίδας και εκτίμησης της αποτελεσματικότητας της.

Κάποιες από τις προτάσεις που απαιτείται να εφαρμοστούν για την καλύτερη λειτουργία του θεσμού, την επίλυση προβλημάτων που υπάρχουν αλλά και την ανάπτυξή του στο μέλλον είναι οι παρακάτω (Σταυριανάκη, 2005:202-204):

- Εφαρμογή μιας κοινωνικής πολιτικής με επίκεντρο τη θεραπευτική στήριξη της οικογένειας και του παιδιού με τη δημιουργία αποκεντρωμένων, ενδιάμεσων δομών θεραπευτικής και κοινωνικής αντιμετώπισης που θα λειτουργούν κοντά στις ανάδοχες οικογένειες.

- Δημιουργία πυρήνα σαφών προτύπων λειτουργίας του θεσμού. Κάτι τέτοιο προϋποθέτει ότι αυτός ο πυρήνας θα καθοριστεί από την ίδια την κοινωνική πολιτική και ότι τα πρότυπα θα έχουν αρκετή αξιοπιστία για να διαδραματίσουν ρόλο αντικειμενικής αξίας υποκατάστασης της οικογένειας, προσωρινής ή μόνιμης.
- Αντιμετώπιση της κρίσης στην έρευνα. Ανάπτυξη της βασικής κοινωνικής έρευνας-δράσης και της έρευνας παρακολούθησης (follow up) στον τομέα της κοινωνικής φροντίδας, με εξασφάλιση πόρων, ώστε να υπάρχει επιστημονική θεμελίωση για τα εφαρμοζόμενα μέτρα και την αξιολόγηση.
- Δημιουργία εθνικού lobby για την άσκηση πίεσης στα θεσμικά όργανα με προτάσεις βελτίωσης του θεσμού.
- Επιστημονικοποίηση της κοινωνικής πολιτικής και αποστασιοποίηση της από τις πολιτικές δυνάμεις.
- «Κοινωνικοποίηση» των επαγγελματιών μέσα από εκπαιδευτικές δυνατότητες που θα τους επιτρέπει να ανταποκριθούν με διαφορετική λογική, αντιλήψεις και ποιότητα στις ανάγκες του θεσμού.
- Ο κοινωνικός λειτουργός και άλλοι επαγγελματίες σε ρόλο οργανωτή και «συνηγόρου του παιδιού» και λιγότερο σε ρόλο εκπροσώπου συστήματος.
- Επαγγελματικοποίηση της ανάδοχης οικογένειας που βοηθά στην αποστασιοποίηση από τα γεγονότα και τη φιλανθρωπική διάθεση και «αποδραματοποιεί» την κατάσταση.
- Εκπαίδευση των αναδόχων και ενιαία πολιτική παροχής υπηρεσιών από τους φορείς που εφαρμόζουν το θεσμό.
- Θεραπευτική χρησιμοποίηση του θεσμού της αναδοχής. Αυτού του τύπου η προσέγγιση επιχειρήθηκε πριν περίπου 40 χρόνια στη Γαλλία και έχει σαν σκοπό την προσωρινή τοποθέτηση του παιδιού σε ανάδοχους γονείς για να βοηθηθεί το ίδιο το παιδί και η οικογένειά του και τελικά να επιστρέψει στο σπίτι.
- Προσφορά ΦΩΝΗΣ στα παιδιά μέσα από θέματα που τους απασχολούν, αλλά και τη δυνατότητα έκφρασης παραπόνων.

- Οργάνωση κοινωνικών υπηρεσιών προσαρτημένων στα κατά τόπους πρωτοδικεία και λειτουργία τους σε διεπιστημονική βάση στελεχωμένα από κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, ψυχιάτρους κ.λπ.
- «Φροντίδα» των επαγγελματιών ως προϋπόθεση για την θεραπευτική προσέγγιση των μερών που εμπλέκονται στην αναδοχή και που η σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ τους αποτελεί πηγή άγχους και αντιφατικών συναισθημάτων. Η προσφορά υποστηρικτικού εργασιακού περιβάλλοντος, η ενίσχυση πρωτοβουλιών, η προσιτή επικοινωνία με τον κρατικό μηχανισμό και τις διοικήσεις οργανισμών, ιδιαίτερα σε μια περίοδο παρατεταμένης προνοιακής αστάθειας και διοικητικών μεταβολών είναι μερικά μέτρα που διευκολύνουν τους επαγγελματίες από τους γραφειοκρατικό τους ρόλο.
- Υιοθέτηση συστημάτων ελέγχου των θεμάτων που συνδέονται με το θεσμό της αναδοχής, όπως η σχέση κόστους- αποδοτικότητας, η καταλληλότητα των φορέων που εφαρμόζουν το θεσμό, η ποιότητα και τα πρότυπα, οι δεσμοί μεταξύ των υπηρεσιών προαγωγής της υγείας, πρόνοιας, η διάδοση της καλύτερης πρακτικής με στόχο την ενίσχυση της κοινωνικής αλληλεγγύης
- Ενδυνάμωση της αναδοχής μέσα από το ρόλο του θεσμοθετημένου «Συνηγόρου του παιδιού» στο πλαίσιο του ανεξάρτητου θεσμού του «συνηγόρου του πολίτη» ώστε να συμβάλει στην ευαισθητοποίηση των πολιτών στο ζήτημα της αναδοχής και στην προσέλκυση υποψήφιων ανάδοχων γονέων καθώς και στην αξία της παιδικής ηλικίας.
- Διάδοση του θεσμού με συστηματική ενημέρωση του ελληνικού κοινού για τις προϋποθέσεις και τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει ο θεσμός της ανάδοχης οικογένειας. Με ειδικές εκπομπές των μέσων μαζικής ενημέρωσης, με διαλέξεις εκπροσώπων κοινωνικών φορέων και συλλόγων, με προσωπικές επαφές κ.α. πρέπει να ενημερώνεται ο κάθε πολίτης για το σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα των απροστάτευτων, εγκαταλειμμένων και ταλαιπωρημένων παιδιών και να ευαισθητοποιήσουμε τον ελληνικό λαό στην ανάγκη αποτελεσματικής αντιμετώπισης του, μέσω αναδόχων οικογενειών. Παράλληλα με την εκστρατεία ενημέρωσης του κοινού για το θεσμό της αναδοχής θα πρέπει να οργανωθεί αναγκαία υποδομή, ένα ευέλικτο δηλαδή δίκτυο ειδικών (κοινωνικών λειτουργών, παιδαγωγών, παιδοψυχολόγων παιδιάτρων κλπ) που θα καλύπτει ολόκληρη τη χώρα και θα έχει ως αποστολή να συμπαρίσταται στις ανάδοχες οικογένειες , να τις βοηθά στο έργο τους

και να επιλύει στα πλαίσια ενός δημιουργικού διαλόγου όλα τα κατά καιρούς αναφυόμενα προβλήματα. Τέλος είναι άκρως αναγκαία η δραστηριοποίηση στον τομέα της απλοποίησης και όχι βέβαια της προχειρότητας των διάφορων διαδικασιών επιλογής της ανάδοχης οικογένειας και η ανάθεση της φροντίδας του παιδιού. Είναι γεγονός ότι η γραφειοκρατία και η πολυπλοκότητα της διαδικασίας αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για να δεχθούν να φιλοξενήσουν ένα ταλαιπωρημένο παιδί

- Επιστημονική εποπτεία, ώστε να εντοπίζονται έγκαιρα τα ευάλωτα στελέχη και να ενδυναμώνονται, αυξάνοντας τους προστατευτικούς παράγοντες.

4.2 Η ΧΡΗΣΗ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

Η αξιοποίηση της τεχνολογίας σε προγράμματα κοινωνικής προστασίας άρχισε πιλοτικά τη δεκαετία του 1970 με τη χρήση της τηλεφωνικής επικοινωνίας από άτομα που βρίσκονταν σε απομονωμένες γεωγραφικά περιοχές, σε ιδρυματικά πλαίσια, σε υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας και σε προγράμματα συμβουλευτικής, θεραπείας και αξιολόγησης. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 διευρύνθηκε η χρήση του τηλεφώνου και αξιοποίησαν τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές για την ανάπτυξη ομάδων εργασίας, την ενθάρρυνση σύναψης σχέσεων σε ένα οργανωτικό και κοινοτικό επίπεδο, την εγκαθίδρυση ενός ηλεκτρονικού διαύλου επικοινωνίας ανάμεσα στους πολίτες και τις κοινωνικές υπηρεσίες. Σήμερα, η χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας στα προγράμματα κοινωνικής προστασίας είναι πλέον πραγματικότητα (Καλλινικάκη, 2001).

Στην Ελλάδα, η σύγχρονη τεχνολογία σε προγράμματα κοινωνικής φροντίδας άρχισε να χρησιμοποιείται καθυστερημένα, στη δεκαετία του 1990. Αναφέρεται χαρακτηριστικά το πρόγραμμα τηλεσυναγερμού για ηλικιωμένους που ανέπτυξε ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός και το πρόγραμμα τηλεϊατρικής φροντίδας σε απομονωμένες νησιωτικές περιοχές.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται επιλεκτικά παραδείγματα δυνητικής αξιοποίησης της σύγχρονης τεχνολογίας στο θεσμό της αναδοχής (Καλλινικάκη, 2001).

4.2.1 ΟΜΑΔΕΣ ΧΡΗΣΤΩΝ ΚΟΜΠΙΟΥΤΕΡ/ΤΗΛΕΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Η τηλεσυνάντηση αφορά την επικοινωνία και την ανταλλαγή μηνυμάτων μεταξύ των απομονωμένων γεωγραφικά μελών μιας ομάδας μέσα από ένα δίκτυο ηλεκτρονικών υπολογιστών το οποίο συντονίζεται από έναν ή περισσότερους ειδικούς. Τα μηνύματα ανταλλάσσονται οποιαδήποτε στιγμή επιλέξουν τα μέλη της ομάδας, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να οργανώνονται και ομαδικές συναντήσεις. Στο πλαίσιο του θεσμού της αναδοχής ενδέχεται να αναπτυχθούν ομάδες με μέλη αναδεχόμενα παιδιά ή ανάδοχους γονείς που θα συνδέονται μέσω κομπιούτερ με έναν ειδικό ή με μια διεπιστημονική ομάδα συμβούλων (Καλλινικάκη, 2001).

Η συγκρότηση ομάδων χρηστών του προγράμματος προϋποθέτει την ύπαρξη συγκεκριμένου εξοπλισμού και ορισμένες βασικές γνώσεις που πρέπει να κατέχουν οι χρήστες, όπως η ανάγνωση μηνυμάτων, η δακτυλογράφηση, η δυνατότητα πρόσβασης και γενικά κάποια μορφή εξοικείωσης με το κομπιούτερ. Απαιτεί επίσης από τους συντονιστές των ομάδων τη συνεργασία με ειδικούς σε θέματα επικοινωνίας και πληροφορικής για το σχεδιασμό των πρακτικών τους (Καλλινικάκη, 2001).

4.2.2 ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΣΚΕΨΕΙΣ

Οι ομάδες τηλεφωνικής επικοινωνίας απαρτίζονται συνήθως από λίγα μέλη που συνεδριάζουν τηλεφωνικά σε τακτά χρονικά διαστήματα. Τα μέλη μιας ομάδας ανάδοχων παιδιών ή οικογενειών μπορούν να έχουν υποστήριξη, πληροφόρηση και πρακτική ή συναισθηματική βοήθεια από κάποιον ειδικό σύμβουλο, να συμμετέχουν σε ομαδικές συνεντεύξεις και να συμπληρώνουν εργασίες (Καλλινικάκη, 2001).

Σε ορισμένες περιπτώσεις η τηλεφωνική διάσκεψη ενδέχεται, με τη βοήθεια ειδικά εκπαιδευμένων τηλεφωνικών συμβούλων, να αποτελέσει μηχανισμό πρόληψης, ο οποίος σε κατάσταση κρίσης θα παρεμβαίνει για μια πρώτη αντιμετώπιση του συμβάντος και για το σχεδιασμό της παρέμβασης. Δυνητικά μπορεί να έχει και θεραπευτικό ρόλο (Καλλινικάκη, 2001).

4.2.3 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΝ ΜΕ ΤΗΛΕΠΑΡΟΥΣΙΑ

Η επικοινωνία μέσω μηνυμάτων που γράφονται και παρουσιάζονται ως κείμενα στην οθόνη ενός υπολογιστή ή μέσω τηλεφώνου είναι ένας τρόπος επικοινωνίας που ενέχει ορισμένους

περιορισμούς, κυρίως εξαιτίας της απουσίας του άλλου και της έλλειψης εξωλεκτικών στοιχείων επικοινωνίας. Είναι γνωστό ότι η ανθρώπινη παρουσία βοηθά την ανάπτυξη μιας περισσότερο σύνθετης και αλληλεπιδραστικής επικοινωνία (Καλλινικάκη, 2001).

Η τηλεπαρουσία μπορεί να αξιοποιηθεί στην οργάνωση μιας παρουσίασης ιδιαίτερων θεμάτων αναδοχής από ομάδα ειδικών, οι οποίοι διαδοχικά θα έχουν την ευκαιρία να συνδεθούν με μικρές ομάδες από διαφορετικές περιοχές ή χώρες. Ενδεχομένως, η πρακτική της τηλεπαρουσίας θα μπορούσε να εφαρμοστεί στα προγράμματα τηλεδιάσκεψης παιδιών ανάδοχων οικογενειών ή ανάδοχων γονέων με ειδικούς συμβούλους και κοινωνικούς λειτουργούς. Ωστόσο, το σχετικά υψηλό κόστος της εφαρμογής του συγκεκριμένου προγράμματος σε ευρεία κλίμακα λειτουργεί ανασταλτικά (Καλλινικάκη, 2001).

4.2.4 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ (EXPERT SYSTEMS)

Τα expert systems είναι προγράμματα υπολογιστών τα οποία είναι σχεδιασμένα έτσι ώστε να αξιοποιούν και να επεξεργάζονται δεδομένα καθημερινών καταστάσεων τα οποία ενσωματώνονται στη γνώση του ειδικού. Κατά κάποιον τρόπο είναι ένα είδος «αναλυτικών μηχανών» με προσδιορισμένο ορίζοντα ανάλυσης. Πρακτικά, θέτουν στο χρήστη μια σειρά από ερωτήματα και επεξεργάζονται τις απαντήσεις αντλώντας στοιχεία από μια βάση δεδομένων. Στη συνέχεια προχωρούν σε συμβουλές προς τον εξυπηρετούμενο με υποστηρικτικές εξηγήσεις και αιτιολογήσεις των απαντήσεων. Όπως και στη διεπαγγελματική συμβουλευτική, ο χρήστης είναι ο τελικός υπεύθυνος για το πώς θα χρησιμοποιήσει τις συμβουλές (Καλλινικάκη, 2001).

Εάν όμως, για παράδειγμα, θέλουμε στο πλαίσιο ενός προγράμματος να καταγράψουμε και να ταξινομήσουμε ένα μεγάλο αριθμό ατόμων ανάδοχων οικογενειών με βάση ιδιαίτερα προβλήματα και χαρακτηριστικά, ή μας ενδιαφέρει μια ποσοτική ανάλυση περιεχομένου του υλικού μιας συνέντευξης, αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί από ένα τέτοιο σύστημα γρήγορα και με αξιόπιστο τρόπο

4.2.5 ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΔΙΑΔΥΚΤΥΟ

Πράγματι, οι διευκολύνσεις του διαδικτύου περικλείουν μια μεγάλη κλίμακα υπηρεσιών που αφορά την εκπαίδευση και την ενημέρωση σε αναπτυξιακά προγράμματα, διάφορα προγράμματα κοινωνικής προστασίας, τις παροχές και τις δράσεις των κοινωνικών

υπηρεσιών, καθώς και περιλήψεις και άρθρα επιστημονικών περιοδικών (Καλλινικάκη, 2001).

Αξιοποιώντας τις δυνατότητες του διαδικτύου, υπάρχει η δυνατότητα να δημιουργηθούν τράπεζες δεδομένων για ζητήματα αναδοχής με τη δημιουργία ιστοσελίδων οι οποίες θα μας παρέχουν πληροφορίες για μια σειρά σχετικών θεμάτων (Καλλινικάκη, 2001).

Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του Εθνικού Οργανισμού Κοινωνικής Φροντίδας θα μπορούσε να δημιουργηθεί τράπεζα πληροφοριών για ζητήματα αναδοχής, όπου οι πληροφορίες θα ταξινομούνται σε κατηγορίες δεδομένων (Καλλινικάκη, 2001).

4.2.6 Η ΧΡΗΣΗ ΒΙΝΤΕΟ

Το βίντεο είναι ένα μέσο που έχει αξιοποιηθεί στην προβολή προγραμμάτων που αφορούν κοινωνικά προβλήματα, με στόχο την ενημέρωση και αφύπνιση του κοινού. Το βίντεο είναι ένα μέσο που μπορεί να αξιοποιηθεί στην προσπάθεια διάδοσης του θεσμού της αναδοχής με τη δημιουργία ενημερωτικής βιντεοκασέτας που θα παρουσιάζεται σε σχετικές καμπάνιες ενημέρωσης του κοινού (Καλλινικάκη, 2001).

4.2.7 ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

Ο τρόπος παρουσίασης σοβαρών κοινωνικών φαινομένων από τα Μ.Μ.Ε. στη χώρα μας είναι κατά κανόνα ελλειμματικός, αποσπασματικός και επιφανειακός. Τα μηνύματα που προβάλλονται κυριαρχούνται από τη λογική της εμπορευματοποίησης και σπάνια ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις που θέτει η φύση τέτοιων ευαίσθητων κοινωνικών φαινομένων (Καλλινικάκη, 2001).

Ένας σωστός τρόπος παρουσίασης του θεσμού και των προγραμμάτων αναδοχής θα ήταν η παρουσίαση άρθρων γνώμης για σχετικά θέματα, κάτι που σπανίζει στις στήλες των εφημερίδων. Ασφαλώς από την ανάπτυξη διαλόγου ανάμεσα σε ανθρώπους που είναι γνώστες του αντικειμένου της αναδοχής, με επιχειρήματα και αντεπιχειρήματα, μπορεί να προαχθεί η νηφάλια ενημέρωση και να φωτιστούν όψεις του προβλήματος και προοπτικές προσέγγισής του (Καλλινικάκη, 2001).

Ένα άλλο παράδειγμα είναι η παρουσίαση θεαματικών εκπομπών κοινωνικού ενδιαφέροντος μεγάλης χρονικής διάρκειας. Οι παραγωγές αυτές συνιστούν ενδεδειγμένες και

εμπεριστατωμένες αναλύσεις σύγχρονων κοινωνικών φαινομένων και διαδικασιών μέσα από εκπομπές στις οποίες παρουσιάζονται εξ ολοκλήρου διαφορετικές προσεγγίσεις του ζητήματος, χωρίς περικοπές και δραματουργικές εξάρσεις. Οι εκπομπές έχουν χαρακτήρα επιστημονικού ντοκιμαντέρ στο οποίο σε συγκριτική βάση εκφράζονται διαφορετικές απόψεις και προσεγγίσεις, διατυπώνονται και απαντώνται ερωτήματα και παρουσιάζονται συμπεράσματα και προτάσεις (Καλλινικάκη, 2001).

4.3 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

Ο σημερινός πολίτης και η κοινότητα δεν μπορεί να μένει παρατηρητής στα όσα συμβαίνουν στην οικογένεια και στο παιδί. Η ερώτηση δεν είναι πλέον τι κάνει η πολιτεία για μένα ή στην περίπτωση μας, για τα εγκαταλειμμένα παιδιά, αλλά τι μπορώ να κάνω εγώ ως πολίτης για να αλλάξω την πολιτική της προστασίας του παιδιού. Σήμερα σχεδόν παντού οργανώνονται και λειτουργούν μη κυβερνητικές, εθελοντικές οργανώσεις και οργανωμένες ομάδες πολιτών με σκοπό να επηρεάσουν τη χάραξη της κοινωνικής πολιτικής για την Υγεία, την Πρόνοια, και την προστασία του πολίτη. Τόση είναι η επιρροή τους σε μερικούς τομείς, όπως η αντιμετώπιση του AIDS ή της μάστιγας των ναρκωτικών, που πολλοί μιλούν για ένα τρίτο πεδίο δράσης πέρα από το κράτος και την αγορά. Οι κυβερνήσεις των δυτικών κρατών πιέζονται να αναγνωρίσουν την προσφορά του εθελοντικού τομέα και να διευκολύνουν παντοιοτρόπως την ιδιωτική πρωτοβουλία. Είναι καιρός και ο τομέας της αναδοχής στην χώρα μας να αποκτήσει τους εθελοντές του

Τα κίνητρα του πολίτη που αποφασίζει να κινητοποιήσει διάφορα κέντρα ισχύος και κοινωνικές ομάδες και να κινητοποιηθεί ο ίδιος μέσα από οργανωμένες και συλλογικές προσπάθειες για την προώθηση και καθιέρωση ενός σύγχρονου θεσμού αναδοχής μπορεί να είναι (Βάγια, 1992):

- Η ανάγκη για αλληλεγγύη και κατανόηση.
- Η επιθυμία να σταματήσει η «τεχνητή» ψυχική και συναισθηματική βλάβη των παιδιών χωρίς οικογένεια(με την εισαγωγή σε απομονωμένα από την κοινότητα και απαρχαιωμένα ιδρύματα και άσυλα)
- Η απελπιστική εικόνα ης σημερινής κατάστασης: Το υπάρχον δίκτυο υπηρεσιών για το απροστάτευτο παιδί. Είναι ανεπαρκές και η μέχρι τώρα εφαρμογή του θεσμού της ανάδοξης οικογένειας φοβερά περιορισμένη και εγκλωβισμένη σε παρωχημένα, αναποτελεσματικά συστήματα.

- Η από κοινού αντιμετώπιση και ο κοινός αγώνας των πολιτών και επαγγελματιών να επιτευχθεί κάποτε αλλαγή, εκεί όπου οι μεμονωμένες προσπάθειες αποτυγχάνουν.
- Η ανάγκη να ενημερωθεί η κοινότητα και κυρίως να ευαισθητοποιηθεί η κοινή γνώμη για τα προβλήματα των εγκλείστων στα ιδρύματα παιδιών κι για τις δυνατότητες που προσφέρει ο θεσμός της αναδοχής στην οικογένεια και στο εγκαταλειμμένο παιδί.
- Η συνειδητοποίηση όλο και μεγαλύτερου αριθμού πολιτών (ειδικών και μη) της θετικής συμβολής προς την κοινωνία, όταν ανατραφούν τα παιδιά σε οικογένεια και τυχόν καλής μεταχείρισης.
- Η έλλειψη επαρκούς δικτύου κρατικών υπηρεσιών για την οικογένεια σε κρίση και η αποτυχία των υποκατάστατων της οικογένεια λύσεων.
- Η αντίληψη ότι μια ομάδα ενδιαφερομένων πολιτών μπορεί να αποτελέσει ομάδα πίεσης και λόμπυ προκειμένου να κινητοποιήσει τους αρμόδιους φορείς να ασχοληθούν ουσιαστικά με το πρόβλημα.
- Η αγωνία για την επιβίωση και τη φροντίδα του βαριά ανάπηρου παιδιού μετά το θάνατο των γονέων

4.3.1 ΔΡΑΣΕΙΣ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΩΝ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

Κάποιες από τις δράσεις που μπορούν οι πολίτες να εφαρμόσουν στην τοπική κοινότητα είναι η εξής (Βάγια, 1992:21-22):

- Διαφώτιση-Ενημέρωση-Δημόσιες σχέσεις: Οι επιμέρους άξονες για την εφαρμογή της συγκεκριμένης δράσης αφορούν την προβολή των πλεονεκτημάτων της αναδοχής απροστάτευτων παιδιών, την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, την προσέλκυση ενδιαφερόμενων ζευγαριών και οικογενειών, την ενίσχυση της αναγνώρισης του θεσμού και την προσπάθεια να εμποδιστεί η παραμέληση των παιδιών.
- Lobbying και Συνηγορία: Στη συγκεκριμένη δράση απαιτείται ενημέρωση και ευαισθητοποίηση πολιτικών και άλλων κέντρων λήψης αποφάσεων για αλλαγές στην πολιτική της αναδοχής. Επίσης απαιτείται συνηγορία υπέρ των αναδόχων οικογενειών

για καλύτερη υποστήριξη με προσιτές υπηρεσίες από ειδικευμένα στελέχη και εξασφάλιση οικονομικών πόρων για ενίσχυση προγραμμάτων.

- Προώθηση νομοθετικών και άλλων μέτρων για τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών αναδοχής, αλλά και των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας για τη δημιουργία ευπρόσιτων παροχών.
- Εθελοντική εργασία: Χρειάζεται λοιπόν η εξεύρεση, η εκπαίδευση και η χρησιμοποίηση εθελοντών για ποικιλία δραστηριοτήτων και υπηρεσιών, υποβοηθητικών της κοινής επιδίωξης.
- Ομαλοποίηση των σχέσεων αναδόχων οικογενειών με την ευρύτερη κοινότητα . Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να πραγματοποιούνται εκδηλώσεις συναναστροφής, υποστηρικτική εργασία προς τις ανάδοχες οικογένειες. Επιπλέον, για την εφαρμογή του παραπάνω στόχου είναι αναγκαίο να δημιουργηθούν συμβουλευτικές υπηρεσίες, προσωρινή φιλοξενία, ανταλλαγή απόψεων για τα προβλήματα των εγκλειστών στα ιδρύματα παιδιών και για τις δυνατότητες που προσφέρει η αναδοχή στην οικογένεια και στο εγκαταλειμμένο παιδί.
- Άσκηση ελέγχου παράλληλα με τις κοινωνικές υπηρεσίες π.χ. στη διενέργεια ερευνών για την κατάσταση των παιδικών ιδρυμάτων, των σημερινών αναδόχων οικογενειών, του παιδικού πληθυσμού σε κίνδυνο κ.λ.π.
- Συμμετοχή στη λειτουργία του γενικότερου δικτύου παροχών για τις ανάδοχες οικογένειες (διοικητικά συμβούλια, επιτροπές, ομοσπονδία συλλόγων αναδόχων, ανάπτυξη συλλόγων σε διάφορες πόλεις κ.λ.π.).
- Λειτουργία γραφείου ενημέρωσης πολιτών όπου παρέχονται πληροφορίες για τη νομοθεσία της αναδοχής, τις διευκολύνσεις στην οικογένεια κ.α. Η συνεχής και εμπειριστατωμένη πληροφόρηση βοηθά στην αλλαγή των στάσεων και της συμπεριφοράς απέναντι στο θεσμό.
- Διεθνοποίηση του προγράμματος. Ανάπτυξη συνεργασίας με παρόμοιες πρωτοβουλίες σε άλλα κράτη και με διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις και άλλα παρόμοια δίκτυα. Η πρωτοβουλία και η συμμετοχή της κοινότητας και των ενδιαφερομένων πολιτών έχουν σημαντική θέση στην επιτυχία της Κοινωνικής Πρόνοιας ενός κράτους και φυσικά στην προστασία του παιδιού. Μπορούν να προσφέρουν πλούσιο έργο στα πλαίσια ενός προωθητικού προσανατολισμού.

Ο όρος είναι πρόσφατος και σχετικά ασαφής ακόμη ως προς το περιεχόμενο και τις επιπτώσεις. Υπονοεί κυρίως μια επιδίωξη για την αναβάθμιση του ρόλου του πολίτη, του χρήστη των κοινωνικών υπηρεσιών και του κινητοποιημένου εθελοντή στον σχεδιασμό και στην παραγωγή κοινωνικού προϊόντος. Δηλαδή η εθελοντική πρωτοβουλία και οι ομάδες αυτοβοήθειας δρουν με δυνατότητα επιρροής στα πλαίσια του πολύπλοκου συστήματος με το οποίο λειτουργούν σήμερα οι κρατικές υπηρεσίες Υγείας και Πρόνοιας.

Πιο συγκεκριμένα, ο προωθητικός προσανατολισμός επιδιώκεται (Βάγια, 1992:22-23):

- Στο σημερινό επίπεδο παροχής υπηρεσιών αναδοχής.
- Στο σύστημα λειτουργίας του τομέα της παιδικής προστασίας στη χώρα μας.
- Στην κατάσταση που επικρατεί στη σημερινή «αδιάφορη» κοινωνία μας, που επιμένει να «αγνοεί» το πρόβλημα του παιδιού χωρίς οικογένεια.

Όμως αυτό ο προωθητικός προσανατολισμός του πολίτη, του χρήστη των υπηρεσιών, του πιθανού καταναλωτή, διατρέχει κινδύνους και δεν μπορεί να ολοκληρωθεί, όσο υπάρχουν τα πραγματικά εμπόδια της ιδρυματικής πολιτικής, της πολύπλοκης γραφειοκρατίας, των συγκεντρωτικών δομών στη λήψη των αποφάσεων, του ακαταλόγιστου διαμελισμού των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η πρωτοβουλία της δημιουργίας εθελοντικών σωμάτων, με μόνο κίνητρο την αναβάθμιση και την εξάπλωση του θεσμού των αναδόχων οικογενειών, είναι μια ελπιδοφόρα πράξη που προσδοκείται να αναπτυχθεί και να πολλαπλασιαστεί προς όφελος του εγκαταλειμμένου παιδιού, ενήλικα ή ηλικιωμένου.

4.4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

Σύμφωνα με την διεπιστημονική ημερίδα που πραγματοποιήθηκε στις 14 Απριλίου 2008 στην Κεντρική Δημοτική βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης όσον αφορά τώρα την σημερινή πραγματικότητα έχει διαπιστωθεί σύμφωνα με την Καρασσαβίδου (14 Απριλίου 2008 ότι οι Υπηρεσίες Πρόνοιας στην Ελλάδα, αποτελούν ένα άθροισμα υπηρεσιών φροντίδας. Συχνά δε, οι χρήστες των υπηρεσιών όπως, βεβαιώνει η Καρασσαβίδου (14 Απριλίου 2008), διαμαρτύρονται για τις ελλείψεις, την αναποτελεσματικότητα, την αποσπασματικότητα και την υποχρηματοδότησή τους. Αφού η κυρίαρχη αντίληψη, όσο αφορά την κοινωνική πολιτική και το κράτος πρόνοιας λέει: Πρέπει να εξασφαλισθούν πρώτα οι πόροι για να ασκηθεί, στη συνέχεια, η κοινωνική πολιτική.

Οι πόροι βέβαια αυτοί ποτέ δεν βρίσκονται, ή δεν είναι αρκετοί σε σχέση με τις ανάγκες. Αυτό μοιάζει σαν να διαβάζει κανείς τη σελίδα από τη μέση και κάτω και όχι από την αρχή. Αφού οι επιπτώσεις, ακόμη και με οικονομικούς όρους, είναι τεράστιες με μια τέτοια αντίληψη, που οδηγεί τελικά στην συρρίκνωση του κράτους πρόνοιας κυρίως στην πρόληψη αλλά και στην αποκατάσταση και με αποτέλεσμα μεγάλο μέρος του ανθρωπίνου κεφαλαίου, εύκολα να περιθωριοποιείται ή και να αχρηστεύεται. Ενώ θα ήταν δυνατό, να είναι παραγωγικό και να συμβάλλει στην ανάπτυξη της οικονομίας, όπως όφειλε σύμφωνα με το σύνταγμα το οποίο λέει: Οι πολίτες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις. Επίσης σύμφωνα με την συνταγματική επιταγή η παιδική ηλικία, η μητρότητα και οι διάφορες ειδικές ομάδες του πληθυσμού τελούν υπό την προστασία του κράτους (Καρασσαβίδου, 2008).

Η παραπάνω αντίληψη νομίζω πως επικρατεί, γιατί κάποιιο θεωρούν πως είναι πιο ίσοι από κάποιους άλλους και οι δικές τους ανάγκες προηγούνται των υπολοίπων, αγνοώντας, πως όλοι ίσοι, ή λιγότερο ίσοι, είμαστε ταξιδιώτες στην ίδια βάρκα. Δεν μπορεί όμως να αγνοηθούν και οι επιπτώσεις, του πολυεθνικού κεφαλαίου προς τους πολίτες, το οποίο ξεπερνάει πολλές φορές τη δυνατότητα ελέγχου από το εθνικό κράτος. Θεωρώ παρόλα αυτά πως η τοπική αυτοδιοίκηση, μέσα σ ένα τέτοιο πλαίσιο και μέσα σε ένα κόσμο, που η διαμάχη μεταξύ τοπικισμού και κοσμοπολιτισμού είναι υπαρκτή, σε ένα κόσμο που συνεχώς αλλάζει, που επηρεάζει και επηρεάζεται στο χρόνο, από τις ιδέες για το τι είναι «ανάγκη», τι είναι «πρόβλημα», «σωστό» και «λάθος», είναι δυνατό να δράσει λυτρωτικά, ως προς τις επιπτώσεις αλλά και τις βλάβες που προκαλεί το πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό σύστημα στους πολίτες και να συμβάλλει στη διεύρυνση του περιεχομένου και της μορφής της κοινωνικής πολιτικής (Καρασσαβίδου, 2008).

Ο νέος κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων Ν.3463/2006 ο οποίος είναι εξαιρετικά βελτιωμένος σε σχέση με τον προηγούμενο, στο Μέρος Τρίτο άρθρο 75 μεταξύ άλλων αναφέρει: «Οι δημοτικές και οι κοινοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής, της τοπικής κοινωνίας (Καρασσαβίδου, 2008).

Η κοινωνική προστασία και η Αλληλεγγύη περιλαμβάνει, σύμφωνα με την Καρασσαβίδου (2008), τα ακόλουθα:

1. Εφαρμογή πολιτικών ή συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων, όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, κλπ.
2. Εφαρμογή πολιτικών ή συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη

μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή της ψυχικής υγείας με την δημιουργία υπηρεσιών στήριξης και αποκατάστασης, όπως και συμβουλευτικής στήριξης κ.λ.π.

Σ αυτό το σημείο θα μπορούσε να σχολιασθεί, πως όλα τα παραπάνω είναι δυνατόν να ισχύσουν όπως και το αντίθετο, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, όπως σαφώς αναφέρεται στον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων. Είναι δηλαδή ελεύθεροι οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης να επιλέξουν τι θα υλοποιήσουν και τι όχι.

Όμως πολιτική είναι και τι επιλέγεις να κάνεις, και κυρίως τι δεν επιλέγεις να κάνεις. Οι Δήμαρχοι βεβαίως απαντούν, πως για να υλοποιήσουν ανάλογες πολιτικές είναι αναγκαίοι πόροι που πρέπει να διασφαλισθούν από την κεντρική εξουσία. Γι' αυτό, Το επόμενο βήμα, που θα πρέπει να συμβεί όσο αφορά την τοπική αυτοδιοίκηση είναι, η πραγματική αποκέντρωση αρμοδιοτήτων μαζί με τους ανάλογους πόρους, για θέματα που αφορούν τις τοπικές κοινωνίες. Η τοπική αυτοδιοίκηση παρ' όλα αυτά, αποτελεί πλαίσιο ζωής και συνύπαρξης για τους πολίτες, όπως η χορωδία αποτελεί πλαίσιο μουσικής συνύπαρξης, για τους συμμετέχοντες στη χορωδία. Υπ' αυτή την έννοια θεωρώ πως η αυτοδιοίκηση έχει «ευθύνη» για τα μέλη της, με τα οποία συνδιαμορφώνει το κοινό παρόν και μέλλον (Καρασσαβίδου, 2008).

Πιο συγκεκριμένα: Συνήθως όταν ένας γονιός κριθεί ανώριμος και ανίκανος να μεγαλώσει τα παιδιά του, από τους ειδικούς και την ευρύτερη κοινότητα, σηκώνει μόνος του το βάρος της «ανικανότητας του». Μια όμως άλλη οπτική ευθύνης θα μπορούσε να δει την «ανωριμότητα» κάποιου γονιού, να φροντίσει το παιδί του ή τα παιδιά του, ως μέρος της σχέσης του με το περιβάλλον στο οποίο ζει, στο οποίο διαμορφώνονται οι προϋποθέσεις, του πώς πρέπει να αγαπάει κανείς, πώς πρέπει να φροντίζει, πώς πρέπει να αναλαμβάνει ευθύνη για την οικογένεια του. Επομένως η βέβαιη ή η πιθανή ευθύνη αλλά και ενοχή του γονιού, θα πρέπει να μοιράζεται με το ευρύτερο πλαίσιο ζωής του, όπου δηλαδή δημιουργήθηκαν οι συνθήκες και οι προϋποθέσεις, ώστε να είναι αναγκαία για παράδειγμα η αναδοχή (Καρασσαβίδου, 2008).

Αλλά και όταν η αναδοχή είναι απολύτως απαραίτητη, είναι δυνατόν και πάλι να διαμορφωθεί μέσα στην τοπική κοινότητα, το περιβάλλον εκείνο που θα αποτελέσει για το παιδί την αγκαλιά που χάθηκε και για τον γονιό το περιβάλλον υποστήριξης του. Αφού το δικαίωμα στη ζωή και στην αγάπη δεν αποτελεί μόνο προνόμιο μερικών, όπως επίσης η αγάπη και η αποδοχή αποτελούν το οξυγόνο για κάθε ανθρώπινο ον. Πολύ δε περισσότερο για ένα παιδί που οι γονείς του δεν είναι σε θέση να το φροντίσουν και πρέπει να απομακρυνθεί από αυτούς και του οποίου οι αποσκευές είναι γεμάτες με ενοχή, θυμό αλλά

και πίκρα. Γιατί όπως πιθανά να νομίζει, δεν ήταν αρκετά καλό παιδί, αρκετά υγιές, αρκετά όμορφο, για να το κρατήσουν και να το φροντίσουν (Καρασσαβίδου, 2008). Η πρόταση λοιπόν, μιας τοπικής κοινότητας που αντί να ενοχοποιεί τα μέλη της, ίσως να μπορεί να είναι το μοίρασμα της ευθύνης μαζί τους και κυρίως να προτείνει λύσεις. Ίσως και να μπορεί δηλαδή να υποκαταστήσει την παραδοσιακή οικογένεια, που άλλοτε αυτή συμπλήρωνε τις ανάγκες των μελών της, όποτε αυτές υπήρχαν και να αποτελέσει τη νέα πιο διευρυμένη «οικογένεια» στη θέση της παλιάς. Στη νέα εποχή λοιπόν της ανώνυμης κοινωνίας, που μπορεί να αποκαλείται κοινωνία της πληροφορίας, μεταβιομηχανική, μεταμοντέρνα ή όπως αλλιώς, όπου η εποχή των μεγάλων αφηγήσεων, μεγάλων λύσεων έχει παρέλθει, φαίνεται ότι αυτό που μπορούμε να κάνουμε είναι μικρές αφηγήσεις, μικρές τοπικές ιστορίες, μικρές παρεμβάσεις και ίσως με πολλές ιστορίες μαζί όμοιες ή διαφορετικές να ορίζεται μαζί το παρόν και να επηρεάζεται το μέλλον (Καρασσαβίδου, 2008).

4.5 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

Το σύστημα παιδικής προστασίας στην Ελλάδα βρίσκεται πολλές δεκαετίες πίσω, λόγω της απουσίας σύγχρονων δομών και εναλλακτικών μορφών φροντίδας (ανάδοχες οικογένειες, υιοθεσίες, προσωπικός βοηθός κ. ά.). Έχει διαπιστωθεί η ανεπάρκεια των υπηρεσιών στήριξης για να μείνει το παιδί στο σπίτι και για να αποφευχθεί η ιδρυματική φροντίδα καθώς και η έλλειψη σε ανοιχτά ή ημερήσια κέντρα αποκατάστασης και εκπαίδευσης παιδιών με αναπηρία και ψυχικές παθήσεις, που θα ενίσχυαν τη δυνατότητα των γονιών να κρατήσουν τα παιδιά τους μέσα στην οικογένεια. Αυτό συμβαίνει γιατί οι κρατικές μονάδες λειτουργούν υπό συνθήκες οριακής στελέχωσης, αυξημένης επικινδυνότητας για τα παιδιά, εξουθένωσης του προσωπικού, αυξημένης πίεσης για εισαγωγές, γραφειοκρατία, χωρίς εξατομικευμένα προγράμματα κοινωνικής στήριξης και αξιολόγησης των υπηρεσιών (Φούρα, 2011).

Ακόμα, η έρευνα του Κακκουρού (1996), ανέδειξε πως η ελληνική αναδοχή δεν πληρεί τις απαραίτητες προϋποθέσεις ώστε να παρέχει την απαιτούμενη προστασία και φροντίδα σε παιδιά που δε δύνανται να παραμείνουν στο οικογενειακό περιβάλλον προσωρινά. Το μεγαλύτερο ποσοστό τοποθετήσεων είναι μακροπρόθεσμες και αορίστου διάρκειας και συνήθως υπολείπονται προγραμματισμού. Τις περισσότερες φορές οι φυσικοί γονείς αποκλείονται από τις διαδικασίες της αναδοχής, γεγονός που μετατρέπει την αναδοχή από υποστηρικτικό μέσο της οικογένειας σε υποκατάστατο της βιολογικής οικογένειας.

Επίσης, φαίνεται ότι μέχρι σήμερα μόνο 3 δημόσια ιδρύματα παιδικής προστασίας (Άγιος Ανδρέας, Μητέρα και Αναρρωτήριο Πεντέλης) χειρίζονται τα θέματα των αναδοχών και την δυνατότητα να διαθέτουν επιδόματα για τους ανάδοχους γονείς. Παρόλο που στο νόμο έχει

προβλεφθεί αυτή η δυνατότητα σε όλα τα δημόσια ιδρύματα παιδικής προστασίας, στην πράξη τα προβλήματα που αντιμετωπίζονται από όλα τα άλλα ιδρύματα για την εφαρμογή του θεσμού είναι συχνά πολύ σοβαρά (Μόσχος, 2010).

Μελετώντας την αναδοχή κατά το πέρασμα των χρόνων, διαπιστώθηκε πως είναι μια μορφή παιδικής προστασίας που ανταποκρίνεται πλήρως στις ανάγκες του παιδιού και λειτουργεί ως η καλύτερη εναλλακτική λύση στις περιπτώσεις που το παιδί δεν είναι δυνατό να παραμείνει στους κόλπους της φυσικής οικογένειας αφού είναι αναγνωρισμένη η ανεπάρκεια της ιδρυματικής φροντίδας από το κράτος. Παρ' όλη τη σημαντική συμβολή του θεσμού στην παιδική προστασία, υπάρχουν παράγοντες -τόσο σε διαγνωστικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο πολιτικής και προτάσεων- που οδηγούν στην αμφισβήτηση της ποιότητας και της αποδοτικότητάς του (Σταυριανάκη, 2005).

Η κοινωνική πολιτική της αναδοχής στερήθηκε ιδεολογικής βάσης και στρατηγικού προγραμματισμού. Βασίστηκε σε ασταθείς περιστάσεις, οικοδομώντας ένα κράτος πρόνοιας στηριγμένο στην πρωτοβουλία των φορέων και των επαγγελματιών, στα ασαφή κριτήρια επιλογής αναδόχων, τη δημιουργία άτυπων μεθόδων τεκμηρίωσης των αποφάσεων καταλληλότητας και τη διαμόρφωση ενός κλίματος που υπηρετεί τη λογική (απόρροια της εμμονής ορισμένων επαγγελματικών ομάδων) ότι η χειρότερη οικογένεια είναι καλύτερη από το καλύτερο ίδρυμα (Σταυριανάκη, 2005).

Ο τρόπος έκφρασης της αναδοχής χαρακτηρίστηκε από έλλειψη διεπιστημονικής προσέγγισης, επαγγελματικές συγκρούσεις και συντεχνιακές αντιθέσεις, «περιορίζοντας τις δυνατότητες πλουραλιστικής επιστημονικής ανταλλαγής». Βασίστηκε στις αξιολογήσεις των επαγγελματιών σε υπηρεσίες που λειτουργούν με διοικητική διεύθυνση και σε φορείς με έντονη γραφειοκρατική δομή, που η έκβαση της αναδοχής αποφασίζεται από διοικητικό υπάλληλο σε διευθυντική θέση. Είναι φανερό πως η κατάσταση αυτή αποτελεί εμπόδιο στην ορατότητα των εξατομικευμένων αναγκών των παιδιών και στο έργο των ειδικών οι οποίοι προσαρμόζουν τις κατευθύνσεις σε αυτά που ορίζει το σύστημα, χωρίς να έχουν τη δυνατότητα καινοτομίας (Σταυριανάκη, 2005).

Ο περιορισμός και η υποβάθμιση του ρόλου της κοινωνικής εργασίας δεν οφείλεται μόνο στο γεγονός ότι συχνά εκπρόσωποι άλλων ειδικοτήτων αναλαμβάνουν αυτόν τον τομέα αλλά και στο γεγονός ότι το έργο των κοινωνικών λειτουργών πολλές φορές χαρακτηρίζεται από ελλειψείς γνώσεις και από λανθασμένη αντίληψη του ρόλου του κοινωνικού λειτουργού στο σημαντικό αυτό τομέα της εργασίας του (Σταυριανάκη, 2005).

Σε επίπεδο λειτουργικής συνεργασίας, οι ανακατατάξεις στη στρατηγική, στη δυναμική, στους ρόλους, τις λειτουργίες και τις εξουσίες, αποκτούν νόημα μόνο όταν υπηρετούν τη θεραπευτική ή άλλης μορφής αποτελεσματικότητα (Στεφανάτος, 1989).

Η έννοια της φροντίδας της οικογένειας που υπάγεται στο προνοιακό μοντέλο, το οποίο είναι θεμιτό και υπαρκτό στην έκβαση της αναδοχής, έρχεται σε αντίφαση με την πορεία που ακολουθεί πολλές φορές ο θεσμός, αφού η φυσική οικογένεια του παιδιού, ως χρήστης των προγραμμάτων παιδικής προστασίας, στερείται επαρκών συμβουλευτικών υπηρεσιών γιατί οι επαγγελματίες έχουν ως προτεραιότητα τη σωτηρία του παιδιού και την προσαρμογή του στην ανάδοχη οικογένεια (Σταυριανάκη, 2005).

Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να αναφερθεί πως από την πλευρά των υπηρεσιών διαφαίνονται κάποιες απλουστεύσεις ή και προκαταλήψεις που τελικά δυσκολεύουν την καλή πορεία μιας αναδοχής, όπως για παράδειγμα οι παρακάτω (Αμπατζόγλου, 2012) :

- η πεποίθηση ότι το παιδί χρειάζεται απλώς απομάκρυνση από τους “κακούς” γονείς και μια καλή φροντίδα σε ένα νέο οικογενειακό πλαίσιο. Αυτή η πεποίθηση δεν λαμβάνει καθόλου υπόψη της τις εσωτερικές συγκρούσεις του παιδιού, αλλά ούτε και τις πιθανές δυνατότητες συνεργασίας των δύο οικογενειών.
- η πεποίθηση ότι η ανάδοχη μητέρα πρέπει να είναι μία “ιδανική” μητέρα. Η επιβάρυνση μιας αναδοχής με τέτοιου είδους προσδοκίες προκαλεί την συνεχή ενοχοποίηση μιας ανάδοχης μητέρας, υπονομεύοντας έτσι την καλή πορεία μιας αναδοχής.
- η υπερβολική ταύτιση των λειτουργών και των υπηρεσιών με κάποια πλευρά της κατάστασης και ο διαχωρισμός σε “καλούς” και “κακούς” ή πιο συγκεκριμένα σε ενόχους και σε θύματα

Επιπλέον μία αδυναμία του θεσμού της αναδοχής είναι η έλλειψη περιοδικής επικοινωνίας ανάμεσα στους ανάδοχους γονείς, που εάν πραγματοποιείτο θα τους έδινε την ευκαιρία να πάρουν δυνάμεις από την ταύτιση τους με την οργάνωση, την ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών, δίνοντας στην οργάνωση σημαντικά στοιχεία για αξιολόγηση και νέα προγράμματα (Παπαϊωάννου, 1993).

Επιπρόσθετα, η απουσία του ανάδοχου πατέρα όπως και των αδερφών και των άλλων συγγενών από τη συνεργασία με τους επαγγελματίες του φορέα στερεί τη μοναδικότητα του ρόλου τόσο από τους ίδιους όσο και από το ανάδοχο παιδί (Παπαϊωάννου, 1993).

Ακόμα, πολλές φορές υποτιμούμε το γεγονός ότι υπάρχουν οικογένειες ικανοποιημένες από τη δική τους ζωή οι οποίοι θα μπορούσαν να ανταποκριθούν επαρκώς στο ρόλο των ανάδοχων γονιών και να φιλοξενήσουν προσωρινά ένα ανάδοχο παιδί, προσφέροντάς του ένα περιβάλλον γεμάτο ηρεμία και αγάπη και κυρίως κατανόηση για την οικογενειακή του προέλευση, ωθώντας το παιδί να νιώθει ασφάλεια και ικανότητα να αντιμετωπίσει τις συχνά δύσκολες καταστάσεις που βίωσε (Παπαϊωάννου, 1993).

Ακόμη μία αδυναμία που αντιμετωπίζει ο θεσμός είναι η ανεπαρκής εκμάθηση του ρόλου του ανάδοχου γονέα, ο οποίος είναι ζωτικής σημασίας στην έκβαση της αναδοχής ώστε να μην αισθάνεται μόνος του ο ανάδοχος γονέας, να αντιληφθεί πλήρως τις ευθύνες του και να δημιουργήσει μια υγιή σχέση με τους φυσικούς γονείς (Παπαϊωάννου, 1993).

Τέλος είναι σημαντικό να αναφερθεί πως η αδυναμία που διέπει το σύστημα της αναδοχής σύμφωνα με την Καλλινικάκη (2001:57), χαρακτηρίζεται από έλλειψη:

- *καινοτομίας* (χωρίς διάθεση και μεράκι για νέες προσεγγίσεις του θεσμού)
- *συμπληρωματικότητας*, δηλαδή δεν είναι πολλές φορές εφικτό να αποφευχθούν παρωχημένοι και αλληλοσυγκρουόμενοι τρόποι αντιμετώπισης παιδιών και οικογενειών
- *διεπιστημονικότητας*, δηλαδή δεν υφίσταται λειτουργία διεπιστημονικών ομάδων στο φορέα, ο οποίος θα «μοιράζεται» όχι μόνο την ευθύνη και τις επιστημονικές ανησυχίες για την έκβαση κάθε περίπτωσης, αλλά και τα συναισθήματα ικανοποίησης από τις προκλήσεις που προσφέρει ο θεσμός.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με την Καλλινικάκη (1998), η κοινωνική έρευνα χρησιμοποιείται ευρέως στην κοινωνική εργασία στα πλαίσια της αναζήτησης των ψυχολογικών, κοινωνικών και πολιτιστικών παραγόντων που είναι υπαίτια για την ύπαρξη κοινωνικών προβλημάτων. Συγκεκριμένα αναζητά, αξιολογεί, καταγράφει τις αιτίες και τις επιπτώσεις των κοινωνικών προβλημάτων και τις συνθήκες ζωής.

Στο παρόν κεφάλαιο, παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας που αφορά τις γνώσεις των κοινωνικών λειτουργών σχετικά με τον θεσμό της αναδοχής στις επαρχιακές πόλεις και τις προτάσεις που παραθέτουν για τη βελτίωσή του.

5.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση και εις βάθος κατανόηση των απόψεων των κοινωνικών λειτουργών για το θεσμό της αναδοχής στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, η μελέτη στοχεύει στην ανάδειξη των απόψεων των κοινωνικών λειτουργών σχετικά με τις παροχές κοινωνικής πολιτικής και τις προτεινόμενες ενέργειες για την αποτελεσματικότερη οργάνωση του θεσμού στην επαρχία.

Η ανάγκη αυτή ανέκυψε κατά τον εντοπισμό των βασικότερων προβλημάτων του θεσμού της αναδοχής που είναι η ελλιπής παροχή κοινωνικής πολιτικής, η μη ικανοποιητική χρηματοδότηση από το κράτος, η έλλειψη εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού καθώς και η ισχύουσα νομοθεσία.

5.2 ΕΙΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το είδος της έρευνας που θα πραγματοποιηθεί είναι η ποιοτική έρευνα. Οι ποιοτικοί μέθοδοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να ερευνούν και να διευκολύνουν την ερμηνεία των σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών. Η διερεύνηση των ποιοτικών μεθόδων χαρακτηρίζεται από λεπτομέρεια και βάθος.

Οι ποιοτικοί μέθοδοι εφαρμόζονται σε ερευνητικά εγχειρήματα και προσεγγίσεις που έχουν ως βασικό στόχο τη διερεύνηση ποιοτήτων και πιο συγκεκριμένα των κοινωνικών ποιοτήτων.

Έχουν δηλαδή ως στόχο την αποκάλυψη σχέσεων ή συσχετίσεων ανάμεσα σε κοινωνικά υποκείμενα και κοινωνικές ομάδες, την περιγραφή, ανάλυση και κατανόηση κοινωνικών διαδικασιών, τη διατύπωση ή αναδιατύπωση υποθέσεων και θεωρητικών θέσεων για το κοινωνικό γίγνεσθαι. Η ποιοτική έρευνα στοχεύει στην περιγραφή, ανάλυση, ερμηνεία, και κατανόηση κοινωνικών φαινομένων, καταστάσεων και ομάδων απαντώντας κυρίως στα ερωτήματα «πως» και «γιατί» (Ιωσιφίδης, 2002).

5.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Τα δύο ερευνητικά ερωτήματα που κυριαρχούν στην παρούσα μελέτη και χρήζουν διερεύνησης είναι τα παρακάτω:

- i) Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί έχουν κατάλληλες γνώσεις προκειμένου να ανταποκριθούν και να προάγουν το θεσμό της αναδοχής στην Ελλάδα;
- ii) Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που ασχολούνται με την αναδοχή εφαρμόζουν σύστημα καλών πρακτικών για την προαγωγή και βελτίωση του θεσμού;

5.4 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ – ΔΕΙΓΜΑ

Ως πληθυσμός ορίζεται το ευρύτερο σύνολο των ομοειδών περιπτώσεων στο οποίο θα γενικεύονται τα εμπειρικά ευρήματα (Παρασκευόπουλος, 1993).

Στην παρούσα έρευνα που θα διεξαχθεί στις πόλεις Πάτρα, Καλαμάτα, Τρίκαλα και Λάρισα κατά την περίοδο Απριλίου 2012, ως πληθυσμός ορίζονται οι επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί που εργάζονται σε κοινωνικές υπηρεσίες οι οποίες υποστηρίζουν το θεσμό της αναδοχής. Ως δείγμα ορίζεται το κλασικό μέρος στο οποίο γίνεται μελέτη στην πράξη και με βάση το οποίο θα διατυπωθούν συμπεράσματα για τον πληθυσμό. Στην ποιοτική έρευνα το δείγμα απαρτίζεται από 10 ερωτώμενους που ήσαν οι μόνοι επαγγελματίες στις προαναφερόμενες περιοχές που ασχολούνται με θέματα αναδοχής συνεντεύξεις ώστε τα αποτελέσματα να θεωρηθούν αξιόπιστα. Το δείγμα της παρούσας μελέτης είναι δέκα (10) κοινωνικοί λειτουργοί από τις κοινωνικές υπηρεσίες που υποστηρίζουν το πρόγραμμα της αναδοχής στις πόλεις Πάτρα, Καλαμάτα, Τρίκαλα και Λάρισα.

Η επαφή με το δείγμα πραγματοποιείται με τηλεφωνική επικοινωνία. Αρχικά, οι ερευνήτριες θα φροντίσουν για την πρόσβαση στην υπηρεσία όπου επιθυμούν να πραγματοποιηθεί η έρευνα. Η άδεια για την έναρξη της έρευνας πρέπει να εγκριθεί πριν αρχίσει. Θα ζητηθεί η

άδεια από τους προϊσταμένους της κάθε υπηρεσίας για την πραγματοποίηση της συνέντευξης και θα εξηγήσουν τους λόγους που επιλέχτηκε η υπηρεσία τους. Επιπλέον θα εξηγηθούν οι διαδικασίες και τα στάδια της έρευνας, καθώς και τα άτομα που πρόκειται να εμπλακούν. Επίσης, θα αναφερθούν στην υπηρεσία η αρχή της ανωνυμίας, του απορρήτου, και της εμπιστευτικότητας καθώς και της συνειδητής συναίνεσης. Τέλος οι ερευνήτριες θα φροντίσουν να ευχαριστήσουν για τη συνεργασία τα άτομα που προτίθενται να βοηθήσουν στο πέρας της έρευνας όπως ορίζει και η βιβλιογραφία (Cohen και Manion, 1992).

Αξίζει να σημειωθεί ότι πριν την έναρξη των συνεντεύξεων θα δοθεί ένα κείμενο στους ερωτηθέντες το οποίο θα αναφέρει το σκοπό της έρευνας, η οποία πραγματοποιείται για εκπαιδευτικούς λόγους. Επίσης το κείμενο αυτό διαβεβαιώνει ότι θα διασφαλιστεί η ανωνυμία και το απόρρητο. Βλ παράρτημα σελ 136.

5.5 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ

Το εργαλείο που θα χρησιμοποιηθεί κατά τη διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας είναι η συνέντευξη. Η συνέντευξη είναι η πιο διαδεδομένη μέθοδος άντλησης ποιοτικών υλικών και πληροφοριών στις κοινωνικές επιστήμες. Στην ποιοτική κοινωνική έρευνα χρησιμοποιείται κυρίως η συνέντευξη σε βάθος επομένως και στην παρούσα μελέτη χρησιμοποιείται το παραπάνω ερευνητικό εργαλείο καθώς ο στόχος είναι η εις βάθος ανάλυση των απόψεων των κοινωνικών λειτουργών. Σε αυτό τον τύπο συνέντευξης ο ερευνητής κατευθύνει τον ερωτώμενο σε βασικά θέματα, αλλά ο ερωτώμενος αναπτύσσει τις σκέψεις και τις απόψεις του ελεύθερα και σε βάθος. Σκοπός της μεθόδου είναι η συλλογή περισσότερων πληροφοριών για τις απόψεις και τις εμπειρίες των ερωτώμενων (Ιωσηφίδης, 2003).

Πρόκειται λοιπόν για την αλληλεπίδραση, την επικοινωνία μεταξύ προσώπων όπου καθοδηγείται ο ερωτώμενος από τον ερευνητή με στόχο την απόσπαση πληροφοριών σχετιζόμενων με το αντικείμενο της έρευνας (Cohen και Manion, 1992).

Τέλος, είναι χρήσιμο να τονιστεί ότι η συνέντευξη σε βάθος αφορά ένα σύνολο γενικών ερωτήσεων με θέματα που ο ερευνητής έχει προκαθορίσει, τα οποία όμως δεν τα θέτει με συγκεκριμένη σειρά. «Πρωταγωνιστικό» ρόλο κατέχει ο ερωτώμενος με την παρουσία του ερευνητή ως βοηθητική καθοδήγηση (Κυριαζή, 1998).

Η ημιδομημένη συνέντευξη και οι ανοιχτές ερωτήσεις θα χρησιμοποιηθούν για την πραγματοποίηση της συνέντευξης βάθους. Σύμφωνα με τον Robson (2002), η ημιδομημένη συνέντευξη χαρακτηρίζεται από ένα σύνολο προκαθορισμένων ερωτήσεων, αλλά η διάταξή

τους μπορεί να τροποποιηθεί ανάλογα με την αντίληψη του συνεντευκτή σχετικά με το τι φαίνεται καταλληλότερα. Η διατύπωση των ερωτήσεων μπορεί να αλλάξει και να δοθούν εξηγήσεις. Συγκεκριμένες ερωτήσεις που φαίνονται ακατάλληλες για κάποιο συγκεκριμένο ερωτώμενο μπορούν να παραλειφθούν. Οι συμμετέχοντες μπορούν να ερωτηθούν για τις απόψεις τους και για το πώς εκλαμβάνουν κάποια γεγονότα και τέλος μπορούν να προτείνουν και άλλες πηγές πληροφοριών. Οι ερωτήσεις που θα χρησιμοποιηθούν είναι ανοιχτού τύπου για να δώσει τη δυνατότητα στον ερωτώμενο να αναπτύξει την απάντησή του ελεύθερα δίχως προκαθορισμούς (Ιωσηφίδης, 2003).

Για αυτό οι ανοιχτές ερωτήσεις θα είναι ευέλικτες και με αυτό τον τρόπο θα ενθαρρύνουν τη συνεργασία και τη σχέση μεταξύ συνεντευκτή - ερωτώμενου επιτρέποντας την εις βάθος κατανόηση των ορίων της γνώσης του ερωτώμενου όπως ορίζει και η βιβλιογραφία (Cohen και Manion, 2000). Δείτε το παράρτημα, σελίδα 137.

5.6 ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η μελέτη αυτή θα πραγματοποιηθεί στις πόλεις Καλαμάτα, Πάτρα, Λάρισα και Τρίκαλα τον Απρίλιο του 2012. Συγκεκριμένα θα επιλεγτούν κοινωνικές υπηρεσίες που υποστηρίζουν το πρόγραμμα της αναδοχής στις παραπάνω πόλεις και συγκεκριμένα οι δομές αυτές είναι η Πρόνοια, το Π.Ι.Κ.Π.Α και τα Νοσοκομεία της κάθε πόλης.

5.7 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σύμφωνα με τον Ιωσηφίδη (2003), τα πλεονεκτήματα της ποιοτικής συνέντευξης είναι τα παρακάτω:

- Διερεύνηση που χαρακτηρίζεται από λεπτομέρεια και βάθος.
- Είναι δυνατόν να οδηγήσει στη διερεύνηση φαινομένων, διαδικασιών και συμπεριφορών που δεν έχουν προβλεφθεί από πριν.
- Διερεύνηση της εμπειρίας των κοινωνικών υποκειμένων. Ο ερευνητής «βλέπει» και κατανοεί τον κόσμο μέσα από τα μάτια και την αντίληψη των κοινωνικών υποκειμένων.
- Γίνεται προσπάθεια για την αποφυγή κρίσεων.

Επίσης οι ποιοτικές μέθοδοι κατά ένα μεγάλο βαθμό δεν είναι κατευθυνόμενες από τον ερευνητή . Ο ερευνητής που ακολουθεί ποιοτική μέθοδο παρατηρεί, παίρνει συνεντεύξεις, κρατά σημειώσεις, περιγράφει και ερμηνεύει τα φαινόμενα όπως έχουν. Οι ποιοτικές μέθοδοι επιτρέπουν στους ερευνητές να παρέχουν πλουσιότερες εξηγήσεις και περιγραφές των φαινομένων συχνά σε μικρότερη κλίμακα (Ιωσιφίδης, 2003).

Στην παρούσα μελέτη τα πλεονεκτήματα είναι τα εξής:

- Η έρευνα θα διεξαχθεί στις πόλεις όπου κατοικούν οι ερευνητές, γεγονός που καθιστά εύκολες και κοντινές τις μετακινήσεις. Απόρροια αυτού είναι ότι δεν θα υπάρξει κόστος που θα επιβαρύνει τους ερευνητές.
- Επίσης, δε θα χρειαστεί να εκτυπωθούν ερωτηματολόγια, καθώς η έρευνα είναι ποιοτική και θα χρησιμοποιηθεί ως ερευνητικό εργαλείο η ημιδομημένη συνέντευξη. Αυτό σημαίνει ότι δεν θα διατεθεί χρηματικό ποσό για τη δημιουργία ερωτηματολογίων.
- Επιπρόσθετα ένα σημαντικό πλεονέκτημα είναι ο μικρός αριθμός του δείγματος που δεν καθιστά την έρευνα ιδιαίτερα χρονοβόρα.

Τα μειονεκτήματα από την άλλη μεριά σύμφωνα με τον Ιωσιφίδη (2003), είναι τα εξής:

- Συνήθως αφορά μικρά δείγματα
- Χαρακτηρίζεται από σχετικά περιορισμένες δυνατότητες γενίκευσης και σύγκρισης
- Εξαρτάται αρκετά από τις προσωπικές αντιλήψεις του ερευνητή και από τα επικοινωνιακά προσόντα.
- Η συμμετοχή και η εμπλοκή του ερευνητή μπορεί να μεταβάλλει τα χαρακτηριστικά του υπό μελέτη κοινωνικού φαινομένου ή διαδικασίας.

Στην παρούσα μελέτη τα μειονεκτήματα που εντόπισαν οι ερευνήτριες είναι τα ακόλουθα:

- Οι ερευνητές δεν θα έχουν τη δυνατότητα να προσεγγίσουν επαγγελματίες που ασχολούνται με το θεσμό της αναδοχής στις υπόλοιπες επαρχιακές πόλεις με σκοπό να αναδειχθεί η κατάσταση που επικρατεί και εκεί.
- Ένα ακόμη μειονέκτημα είναι και η δυσκολία στο να οριστούν οι συναντήσεις με τους επαγγελματίες λόγω φόρτου εργασίας στην υπηρεσία όπου εργάζονται.

5.8 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

Από την αρχή της έρευνας ως την ολοκλήρωσή της, δεοντολογικά ζητήματα προκύπτουν και προβληματίζουν τους ερευνητές. Αυτά πηγάζουν από τη φύση του ερευνητικού περιεχόμενου, το δείγμα της έρευνας, το σχεδιασμό της έρευνας, τη μέθοδο που έχει επιλεγθεί, τα στοιχεία που συλλέγονται και τέλος πως θα γίνει η ανάλυση τους (Cohen και Manion, 2000).

Δεοντολογία έρευνας

Οι συνεντευκτές οφείλουν να υπακούουν στην επιστημονική δεοντολογία όπως αυτή εκφράζεται, από ένα σύνολο κανόνων. Οι κανόνες αυτοί καθορίζουν το πλαίσιο στο οποίο διεξάγονται συνεντεύξεις, και διατυπώνονται οι ερωτήσεις. Ο ερευνητής οφείλει να προσαρμοστεί στα δεδομένα του προγράμματος του ερωτώμενου. Αυτό σημαίνει ότι οι συναντήσεις που θα καθοριστούν πρέπει να γίνονται με τη συγκατάθεση των ερωτώμενων στα μέρη και τις ώρες που εκείνους διευκολύνει (Bell, 1997).

Υπάρχουν δύο σημαντικές έννοιες αυτής της αναλογίας κόστους-οφέλους και αυτή της συνειδητής συναίνεσης, που μας παρουσιάζουν σημαντικές πτυχές που πρέπει να τηρούνται κατά τη διεξαγωγή μιας έρευνας (Cohen και Manion, 2000).

Στην πρώτη της αναλογίας κόστους οφέλους, τονίζεται η ανάγκη των ερευνητών να υπολογίσουν τα πιθανά κοινωνικά οφέλη – πλεονεκτήματα της έρευνας σε σχέση με το τυχόν κόστος που μπορεί να υπάρξει σε προσωπικό επίπεδο στους συμμετέχοντες στην έρευνα. Πρέπει πάντα να τονίζουν οι ερευνητές, οι συμμετέχοντες να μην χάνουν την αυτονομία, την αυτοεκτίμηση και την αξιοπρέπεια τους εξαιτίας της έρευνας (Cohen και Manion, 2000).

Η δεύτερη βασική έννοια αυτής της συνειδητής συναίνεσης θεμελιώνεται από εκείνη της αναλογίας κόστους- οφέλους. Η εξασφάλιση της συναίνεσης και της συνεργασίας των ανθρώπων που δουλεύουν σε οργανισμούς, ιδρύματα και θα πάρουν μέρος στην έρευνα, είναι πολύ σημαντική (Cohen και Manion, 2000).

Το δείγμα θα πρέπει να είναι ικανό να αποφασίσει για τη συμμετοχή του ή όχι στην ερευνητική διαδικασία. Να τονιστεί η εθελοντική διάθεση και η πλήρης ενημέρωση για τα οφέλη, τα δικαιώματα, και τους κινδύνους. Επιπρόσθετα, εκ των προτέρων οι συμμετέχοντες θα πρέπει να ενημερωθούν για το ποιος είναι ο στόχος, ποια εργαλεία θα χρησιμοποιηθούν, πόσο θα διαρκέσει η διαδικασία, και το δείγμα να έχει κατανόηση της φύσης της έρευνας (Cohen και Manion, 2000). Στην παρούσα μελέτη το δείγμα θα ενημερωθεί με τηλεφωνικής

επικοινωνία, αλλά και με το κείμενο που θα δοθεί πριν την έναρξη της συνέντευξης στο οποίο θα εσωκλείονται πληροφορίες σχετικά με το αντικείμενο και το σκοπό της έρευνας και το ερευνητικό εργαλείο που θα χρησιμοποιηθεί Τέλος, θα ενημερωθούν για το απόρρητο, όπως επίσης για τη χρήση των αποτελεσμάτων της έρευνας η οποία είναι καθαρά ακαδημαϊκή και δε θα χρησιμοποιηθεί για να αλλοιώσει την ποιότητα των υπηρεσιών για το σκοπό της έρευνας.

Στη συνέχεια είναι σημαντικό να αναφερθούν οι αρχές της υποκειμενικότητας, της ανωνυμίας, της εμπιστευτικότητας και του απορρήτου. Σε περίπτωση άρνησης συμμετοχής, δεν αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους αρνήθηκαν, είναι λάθος να καταγραφεί η αρνητική διάθεση και αυτό συμβαίνει γιατί υπάρχει ανωνυμία.(Cohen και Manion, 2000). Παρακάτω αναφέρονται οι αρχές και πως αυτές θα εξασφαλιστούν από τους ερευνητές.

Αντικειμενικότητα έρευνας

Η αντικειμενικότητα στην παρούσα έρευνα θα διασφαλιστεί καθώς δεν υπάρχει καμία συγγενική ή άλλου είδους διαπροσωπική σχέση μεταξύ ερευνητών και συνεντευξιαζόμενων

.Εγκυρότητα ποιοτικής έρευνας

Η εγκυρότητα είναι κάτι που έχει να κάνει με το να είναι μια ποιοτική έρευνα ακριβής, σωστή ή αληθινή. Η εγκυρότητα αναφέρεται στο κατά πόσον τα ερωτήματα είναι πραγματικά αυτά που φαίνονται ότι είναι (Robson, 2002).

Υπάρχουν απειλές στην εγκυρότητα. Αυτές είναι οι απειλές στην περιγραφή, οι απειλές στην ερμηνεία, οι απειλές στην θεωρία όπως η αντιδραστικότητα, οι μεροληψίες του αποκρινόμενου και οι μεροληψίες του ερευνητή(Robson, 2002).

Από την άλλη στρατηγικές για την αντιμετώπιση των απειλών στην εγκυρότητα είναι η παρατεταμένη εμπλοκή, ο τριγωνισμός, η ενημέρωση και η υποστήριξη συναδέλφων, έλεγχος από τα μέλη, ανάλυση της αρνητικής περίπτωσης και η πλήρης καταγραφή των δραστηριοτήτων (Robson, 2002). Στην παρούσα έρευνα για την έγκυρη και σωστή διεξαγωγή των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκαν στις συνεντεύξεις μαγνητόφωνα για την πλήρη καταγραφή όσων ειπωθήκαν.

Αξιοπιστία της κοινωνικής έρευνας

Η έννοια αξιοπιστίας στην ποιοτική κοινωνική έρευνα αναφέρεται στο βαθμό συνέπειας της ερευνητικής διαδικασίας καθώς και στο βαθμό κατά τον οποίο τα αποτελέσματα της έρευνας έχουν ευρύτερη αξία και σημασία (Robson, 2000).

Η αξιοπιστία ενός ερευνητικού εγχειρήματος σχετίζεται σύμφωνα με τον Robson, 2000:

- Με το βαθμό ακρίβειας της αναπαράστασης από τον ερευνητή, των απόψεων και των θέσεων, στάσεων και αντιλήψεων των συμμετεχόντων στη έρευνα.
- Με το βαθμό κατά τον οποίο τα αποτελέσματα της έρευνας έχουν αξία και για παρόμοιες περιπτώσεις και ερευνητικά πεδία.
- Με το βαθμό κατά τον οποίο το θεωρητικό και ερμηνευτικό πλαίσιο της έρευνας μπορεί να εξηγή ευρύτερα φαινόμενα ή υπό προϋποθέσεις να θεμελιώνει γενικεύσεις με το βαθμό κατά τον οποίο άλλοι ανεξάρτητοι ερευνητές χρησιμοποιώντας και αναλύοντας τα ίδια ποιοτικά δεδομένα οδηγούνται σε παρόμοια συμπεράσματα και ερμηνείες.

Κάποιες από τις τεχνικές σύμφωνα με το Robson, 2000 είναι οι παρακάτω:

- Η παρατεταμένη ενασχόληση, η αποβολή τυχόν λανθασμένων πληροφοριών που έχει από πριν και η εξασφάλιση της εμπιστοσύνης αυτών που θα μελετήσει
- Η επίμονη παρατήρηση και η παρατήρηση των επιμέρους λεπτομερειών.
- Η τριμερής διασταύρωση πηγών, μεθόδων, εκτιμητών και θεωριών.
- Η λεπτομερής εξέταση από συνάδελφο. Ένας συνάδελφος- γνώστης της μεθόδου της έρευνας, άσχετο με τη συγκεκριμένη έρευνα .
- Ανάλυση αρνητικής περίπτωσης
- Καταλληλότητα αναφορών
- Έλεγχος από τους συμμετέχοντες.

Στην συγκεκριμένη έρευνα η αξιοπιστία όσο αναφορά την ακριβή αναπαράσταση των θέσεων και των αντιλήψεων των ερωτώμενων εξασφαλίστηκε με τη χρήση μαγνητοφώνου κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων. Επίσης, μελετώντας και συγκρίνοντας τη βιβλιογραφική έρευνα διαπιστώθηκε ότι οι απαντήσεις των συνεντευξιζόμενων συγκλίνουν με τα ευρήματα της βιβλιογραφίας.

Σεβασμός στην ιδιωτική ζωή

Ένας τρόπος προστασίας του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής ενός συμμετέχοντα είναι η υπόσχεση για εμπιστευτικότητα. Δηλαδή οι ερευνητές δε θα δημοσιοποιήσουν σε καμία περίπτωση προσωπικά στοιχεία των συμμετεχόντων ή πληροφορίες που δίνονται κατά τη συλλογή δεδομένων (Cohen και Manion, 2000).

Η έννοια και τα όρια της εμπιστευτικότητας γίνονται ξεκάθαρα σε σχέση με την έρευνα. Γενικότερα, όσο πιο ευαίσθητης φύσης είναι οι ερωτήσεις, προσωπικές ή απόρρητες είναι οι πληροφορίες, τόσο μεγαλύτερη είναι η ανάγκη για επιβεβαίωση της εμπιστευτικότητας. Εάν η διαβεβαίωση για εμπιστευτικότητα δεν είναι σαφής μπορούν να αρνηθούν να συμμετάσχουν στην έρευνα (Cohen και Manion, 2000).

Στη συγκεκριμένη έρευνα, ο σεβασμός στην ιδιωτική ζωή θα εξασφαλιστεί ορίζοντας τις συναντήσεις στα πλαίσια που βολεύουν τους ερωτώμενους, δηλαδή στις μέρες, στις ώρες και στο μέρος που αυτοί μπορούν. Επιπρόσθετα θα δείξουμε συνέπεια στα προκαθορισμένα ραντεβού και διακριτικότητα κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων ώστε ο εκάστοτε ερωτώμενος να νιώσει ασφαλής μέσα στη διαδικασία. Επιπλέον, θα γνωστοποιηθούν οι προθέσεις των ερευνητών σε σχέση με το περιεχόμενο και το σκοπό της έρευνας πριν την έναρξη των συνεντεύξεων. Τέλος, οι ερευνητές θα διασφαλίσουν την ανωνυμία και την εμπιστευτικότητα που αποτελούν βασικές αρχές για το σεβασμό της ιδιωτικής ζωής. Αυτές οι δύο αρχές θα διασφαλιστούν αποσαφηνίζοντας ότι αφού η έρευνα θα πραγματοποιηθεί για λόγους εκπαιδευτικούς με την ολοκλήρωσή της οι όποιες σημειώσεις κρατηθούν καθώς και τα μαγνητοφωνάκια θα καταστραφούν. Τέλος, τα αναγνωριστικά στοιχεία όπως ονόματα δεν θα δημοσιοποιηθούν.

Ανωνυμία

Σε πολλές περιπτώσεις ποιοτικών ερευνών η ανωνυμία των συμμετεχόντων στην ερευνητική διαδικασία θα πρέπει να είναι απόλυτα εγγυημένη. Και αυτό διότι οι συμμετέχοντες μοιράζονται με τον ερευνητή στοιχεία από την προσωπική ή από την κοινωνική τους ζωή που δεν θα δημοσιοποιηθούν επώνυμα. Ιδιαίτερα στην εντατική και σε βάθος ποιοτική έρευνα για ευαίσθητα ζητήματα η εμπιστευτικότητα παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη στέρεων σχέσεων του ερευνητή με τους συμμετέχοντες και το ευρύτερο περιβάλλον του ερευνητικού πεδίου και στην άντληση πλούσιων και ουσιαστικών και όχι μόνο ανώδυνων και επιφανειακών πληροφοριών και δεδομένων. Τα ζητήματα λοιπόν της εγγύησης ανωνυμίας και εμπιστευτικότητας δεν έχουν μόνο ηθική διάσταση, αλλά επηρεάζουν και την ποιότητα

της ερευνητικής διαδικασίας (Ιωσηφίδης, 2003:33-134). Στη μελέτη αυτή η ανωνυμία που συνδέεται άμεσα και με το σεβασμό στην ιδιωτική ζωή όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, θα διασφαλιστεί λέγοντας στους συμμετέχοντες ότι μετά το πέρας της έρευνας οι απαντήσεις τους καθώς και οποιαδήποτε προσωπικά στοιχεία πιστοποίησης της ταυτότητας θα δοθούν θα καταστραφούν και θα διαγραφούν αντίστοιχα. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι στη συγκεκριμένη έρευνα αντί για ονόματα θα χρησιμοποιηθούν ψευδώνυμα.

5.9 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Είναι αναμενόμενο στις συνεντεύξεις βάθους οι ερωτώμενοι να αναφέρουν θέματα που είναι άσχετα και αποκλίνουν από τις ερωτήσεις της συνέντευξης. Για να επιτευχθεί ο σωστός αποκλεισμός δεδομένων στην παρούσα έρευνα θα απορριφθούν θέματα τα οποία δε σχετίζονται με το περιεχόμενο και το στόχο των ερωτήσεων. Αντίθετα θα κρατηθούν τα στοιχεία εκείνα που αντιστοιχούν επακριβώς στο περιεχόμενο και το στόχο των ερωτήσεων.

5.10 ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η συλλογή των δεδομένων της μελέτης αυτής πραγματοποιήθηκε με βάση τα παρακάτω συγκεκριμένα στάδια:

- Καταγραφή των στόχων και των ερευνητικών ερωτημάτων.
- Εντοπισμός του πληθυσμού της μελέτης αυτής.
- Διαμόρφωση του ερωτηματολογίου της συνέντευξης.
- Πραγματοποίηση συνεντεύξεων.
- Κωδικοποίηση, χωρισμός θεματικών ενοτήτων και καταγραφή αποτελεσμάτων έρευνας.
- Τέλος, διεξαγωγή συζήτησης, συμπερασμάτων και προτάσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει αναφορά στα αποτελέσματα της έρευνας. Αρχικά θα αναφερθούν τα γενικά χαρακτηριστικά των συνεντευξιαζόμενων κοινωνικών λειτουργών και στη συνέχεια οι ερωτήσεις θα χωριστούν σε 4 θεματικές ενότητες. Σε κάθε μία ξεχωριστή θεματική ενότητα θα παρουσιαστούν οι απαντήσεις που έδωσαν οι ερωτώμενοι. Παράλληλα, θα γραφτούν και μερικές απαντήσεις από τις ερωτήσεις που υποβλήθηκαν στους επαγγελματίες των κοινωνικών υπηρεσιών .

6.2 ΤΑ ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΗΚΑ ΤΩΝ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΩΝ

Στην παρούσα έρευνα, έλαβαν μέρος δέκα επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί. Για την τήρηση της ανωνυμίας, χρησιμοποιήθηκαν τα αρχικά των ονομάτων τους, τα οποία αναφέρονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 1: Οι δέκα κοινωνικοί λειτουργοί, οι οποίοι συμμετείχαν στην έρευνα είχαν τα εξής χαρακτηριστικά:

ΦΥΛΟ	ΕΤΗ ΠΡΟΥΠΗΡΕΣΙΑΣ
ΑΝΔΡΑΣ (Χ.Π)	27
ΓΥΝΑΙΚΑ (Ε.Μ)	26
ΓΥΝΑΙΚΑ (Κ.Κ)	24
ΓΥΝΑΙΚΑ (Β.Π)	24
ΓΥΝΑΙΚΑ (Γ.Δ)	18
ΓΥΝΑΙΚΑ (Σ.Λ)	9
ΓΥΝΑΙΚΑ (Π.Α)	5
ΓΥΝΑΙΚΑ (Ε.Β)	5
ΓΥΝΑΙΚΑ (Μ.Β)	3
ΑΝΔΡΑΣ (Ν.Σ)	1

6.3 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΖΟΜΕΝΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ

Πίνακας 2: Τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτώμενων είναι τα ακόλουθα:

ΗΛΙΚΙΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ
25-35	2
35-45	3
45-55	3
55-65	2

6.4 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ – ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Στην παρούσα έρευνα κεντρικό πυρήνα αποτέλεσαν οι γνώσεις των κοινωνικών λειτουργών για το θεσμό της αναδοχής και πρακτικές που προτείνονται για τη βελτίωσή του. Για την πραγματοποίηση της έρευνας επιλέχθηκαν τέσσερις βασικές θεματικές ενότητες που είχαν ως βάση τον κεντρικό πυρήνα της έρευνας. Συγκεκριμένα, θεματοποιήθηκαν οι ερωτήσεις της συνέντευξης ανάλογα με το περιεχόμενό τους σε αντίστοιχες ενότητες, με σκοπό να αναλυθούν η καθεμία ξεχωριστά και συγκριτικά με τον κεντρικό πυρήνα. Σύμφωνα με το Robson (2007), η παραπάνω μέθοδος ορίζεται ως μέθοδος συνεχούς σύγκρισης.

Οι τέσσερις θεματικές ενότητες είναι:

- Γνώσεις των επαγγελματιών κοινωνικών λειτουργών για την κοινωνική πολιτική και τη νομοθεσία της αναδοχής.
- Η εμπειρία των κοινωνικών λειτουργών στην εφαρμογή του θεσμού της αναδοχής.
- Οι απόψεις των επαγγελματιών κοινωνικών λειτουργών για την κατάσταση που επικρατεί σχετικά με το θεσμό της αναδοχής στην Ελλάδα συγκριτικά με άλλες ευρωπαϊκές χώρες.
- Οι προτάσεις των επαγγελματιών κοινωνικών λειτουργών για περαιτέρω ανάπτυξη του θεσμού της αναδοχής στην Ελλάδα.

6.4.1 ΓΝΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

Η πρώτη θεματική ενότητα εξετάζει τις γνώσεις των επαγγελματιών κοινωνικών λειτουργών για την κοινωνική πολιτική και τη νομοθεσία της αναδοχής. Οι ερωτήσεις που απαντούν σε αυτήν την πρώτη ενότητα είναι η τρίτη, η τέταρτη, η πέμπτη, η έβδομη και η ένατη. Στην τρίτη ερώτηση, η οποία είναι «τι γνωρίζετε για το θεσμό της αναδοχής», οι απαντήσεις κινούνται στο ίδιο επίπεδο, χαρακτηριζόμενες στη μεγαλύτερη έκτασή τους από ομοφωνία. Δέκα, λοιπόν στους δέκα ερωτηθέντες απάντησαν πως η αναδοχή είναι η φιλοξενία ενός ανηλίκου, που στερείται τη φροντίδα και τη στήριξη της φυσικής οικογένειας, λόγω έκτακτων ή χρόνιων προβλημάτων. Αφορά παιδιά μέχρι και 16 ετών που είτε προέρχονται από κάποιο ίδρυμα είτε βρίσκονται στο οικογενειακό περιβάλλον. Η γονική μέριμνα παραμένει στους φυσικούς γονείς, καθώς η ανάδοχη οικογένεια δεν αντικαθιστά, αλλά αναπληρώνει την αδύναμη φυσική οικογένεια.

Συγκεκριμένα ο ένας από τους δύο άνδρες ανέφερε:

«Το παιδί φιλοξενείται σε οικογένεια προσωρινά, αρχικά απολαμβάνοντας τη φροντίδα της, δε λύνονται οι συγγενικοί δεσμοί με την οικογένεια προέλευσης και μάλιστα μπορεί να επιστρέψει σε αυτήν εάν εκλείμουν οι αρχικοί λόγοι απομάκρυνσης από αυτήν».

(Ανδρας, Ν.Σ)

Επίσης μία άλλη συμμετέχουσα ανέφερε:

«Αναδοχή είναι η φιλοξενία παιδιού που στερείται τη φροντίδα της φυσικής οικογένειας λόγω έκτακτων ή χρόνιων προβλημάτων όπως π.χ. ασθένεια γονέων, ατύχημα, διαπίστωση ακαταλληλότητας τους κ.α.. Η γονική μέριμνα παραμένει στους φυσικούς γονείς. Η ανάδοχη οικογένεια δεν αποκαθιστά αλλά αναπληρώνει την αδύναμη φυσική οικογένεια και καλείται να βοηθήσει στην ομαλή αποκατάσταση και επιστροφή του παιδιού στη φυσική του οικογένεια».

(Γυναίκα, Ε.Μ)

Εκτός από τα παραπάνω, τρεις στους δέκα επεκτάθηκαν και στα είδη που διακρίνεται η αναδοχή, όπως: « Η αναδοχή είναι εξωιδρυματική φροντίδα παιδιού με σκοπό τη μελλοντική επιστροφή στη φυσική του οικογένεια.

Συγκεκριμένα μία στους τρεις ανέφερε ότι τα είδη της αναδοχής είναι :

- Συγγενική αναδοχή: αναδοχή παιδιού από άτομα του ευρύτερου συγγενικού του περιβάλλοντος (παππούς, γιαγιά, θείοι, νονοί κλ.).
- Μεσοπρόθεσμη ή βραχυπρόθεσμη αναδοχή: αναδοχή παιδιού από λίγους μήνες έως και δύο χρόνια, μέχρις ότου η φυσική οικογένεια του να ξεπεράσει την κρίση.
- Μακροπρόθεσμη αναδοχή: αναδοχή παιδιού που δεν πρόκειται να επιστρέψει στη φυσική του οικογένεια. Σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις, αυτά τα παιδιά παραμένουν με την ανάδοχη οικογένεια μέχρι την ενηλικίωσή τους.
- Αναδοχή φιλοξενίας: φιλοξενία παιδιών που ζουν κυρίως σε ίδρυμα, ώστε να περάσουν τις γιορτές, τα καλοκαίρια ή τα σαββατοκύριακα σε ανάδοχες οικογένειες.»

(Γυναίκα, Σ.Λ)

Μία στους δέκα ερωτώμενους τόνισε τη διαφορά μεταξύ αναδοχής και υιοθεσίας, αναφέροντας ότι:

« Κατ' αρχάς η αναδοχή με την υιοθεσία διαφέρουν. Ο θεσμός της αναδοχής αφορά παιδιά μέχρι 16 ετών τα οποία τοποθετούνται σε οικογένειες, οι οποίες καλούνται να αναπληρώσουν

τη φυσική οικογένεια. Τα παιδιά συνήθως προέρχονται από οικογένειες οι οποίες αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στο ρόλο της οικογένειας και από ιδρύματα. Η αναδοχή χωρίζεται σε συγγενική, μακροπρόθεσμη και μεσοπρόθεσμη.»

(Γυναίκα, Β.Π)

Ένας συμμετέχων ανέφερε επίσης ότι ο θεσμός της αναδοχής είναι παραμελημένος στην Ελλάδα.

Συγκεκριμένα είπε:

«Η αναδοχή είναι η φιλοξενία ενός παιδιού από μια οικογένεια, εξαιτίας αδυναμίας της φυσικής οικογένειας να στηρίζει το παιδί. Πάντως είναι ένας θεσμός ο οποίος είναι παραμελημένος στην Ελλάδα και ειδικότερα στην επαρχία.»

(Άνδρας, Χ.Π)

Τέλος η μία στους δέκα ανέφερε επιπλέον τις υποχρεώσεις των ανάδοχων γονέων. «Αναδοχή είναι η ανάληψη φροντίδας ενός παιδιού από ένα ανάδοχο ζευγάρι για κάποιο συγκεκριμένο διάστημα έναντι αμοιβής, ύστερα από έρευνα κοινωνικού λειτουργού. Οι ανάδοχοι γονείς δεν αντικαθιστούν τους βιολογικούς, απλώς φροντίζουν το παιδί μέχρι οι συνθήκες να γίνουν κατάλληλες και να επιστρέψει σ' αυτούς.

(Γυναίκα, Ε.Β)

Συνεχίζοντας είπε ότι οι υποχρεώσεις των ανάδοχων γονέων είναι οι εξής:

- Οφείλουν να διευκολύνουν τις προσωπικές σχέσεις και την επικοινωνία των φυσικών γονέων με τον ανήλικο, εφόσον δεν παραβλάπτονται τα ουσιώδη συμφέροντά του.
- Οφείλουν να παρέχουν στους φυσικούς γονείς καθώς και στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία πληροφορίες σχετικές με το πρόσωπο και τις συνθήκες διαβίωσης και ανάπτυξης του ανήλικου.
- Δεν έχουν το δικαίωμα να ενεργούν εναντίον της βούλησης των φυσικών γονέων, εάν αυτή εκφράστηκε ρητά.»

Στη συνέχεια, μέσα από την τέταρτη ερώτηση η οποία ήταν «ποιοι φορείς πραγματοποιούν την αναδοχή», δόθηκαν οι εξής πληροφορίες: Όλα τα υποκείμενα απάντησαν ότι το κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ» είναι ο φορέας που διεκπεραιώνει τη διαδικασία της αναδοχής για όλη την Ελλάδα. Τέσσερα στα δέκα άτομα, εκτός από το κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ», ανέφεραν το Παιδόπολης «ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ» και τη Μονάδα κοινωνικής αποκατάστασης παιδιών, πρώην ΠΙΚΠΑ Πεντέλης. Συγκεκριμένα ο ένας συμμετέχων ανέφερε : «Σήμερα

επίσημα, το κέντρο βρεφικής προστασίας Αττικής «ΜΗΤΕΡΑ», η παιδόπολη «ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ» και η Μονάδα Κοινωνικής Αποκατάστασης Παιδών πρώην ΠΙΚΠΑ Πεντέλης».

(Γυναίκα, Γ.Δ)

Τέσσερα στα δέκα άτομα μίλησαν για την πρόνοια. Ειδικότερα ο ένας είπε: «Από το Κέντρο Βρεφών «ΜΗΤΕΡΑ» και από την Πρόνοια».

(Ανδρας, Ν.Σ)

Ένας στους δέκα συμμετέχοντες, εκτός των άλλων ανέφερε τα παιδικά χωριά SOS και τα ιδρύματα. Ειδικότερα απάντησε: « Το κέντρο βρεφών «ΜΗΤΕΡΑ», η Πρόνοια, τα παιδικά χωριά SOS και τα ιδρύματα γενικότερα».

(Γυναίκα, Μ.Β)

Τέλος ένα στα δέκα άτομα γνώριζε ότι ο θεσμός της αναδοχής της φιλοξενίας γίνεται επίσης σε κέντρα παιδικής προστασίας και στις παιδοπόλεις. Ενδεικτικά παρατίθεται η απάντηση του: «Η υπηρεσία μας παρακολουθεί ανάδοχες οικογένειες που έχουν προχωρήσει ιδιωτικά και έχουν αναλάβει με δικαστική απόφαση τη φροντίδα ενός παιδιού. Οι εν λόγω οικογένειες δε χρηματοδοτούνται από το κράτος. Παρακολουθεί, επίσης, ανάδοχες οικογένειες που είναι εντεταγμένες στα προγράμματα αναδοχής των παρακάτω φορέων: Κέντρο Βρεφών «ΜΗΤΕΡΑ», Αναρρωτήριο Πεντέλης, Παιδόπολη « Άγιος Ανδρέας». Γνωρίζω ότι ο θεσμός της αναδοχής φιλοξενίας αξιοποιείται από όλα σχεδόν τα κέντρα παιδικής προστασίας και τις παιδοπόλεις».

(Γυναίκα, Ε.Μ)

Η πέμπτη ερώτηση διερευνά «τι διαδικασία ακολουθείται». Πέντε στους δέκα ανέφεραν εν συντομία τα δικαιολογητικά έγγραφα, φορολογική δήλωση, πιστοποιητικό υγείας, ποινικό μητρώο, που χρειάζεται να προσκομίσουν οι υποψήφιοι ανάδοχοι γονείς στην υπηρεσία μαζί με μια συμπληρωμένη αίτηση και μια υπεύθυνη δήλωση για τους λόγους που οδηγούνται να γίνουν ανάδοχοι γονείς. Στη συνέχεια ο αρμόδιος κοινωνικός λειτουργός εκπονεί κοινωνική έρευνα ώστε να κριθεί η έγκριση ή η απόρριψη της αιτήσεως. Στην περίπτωση που η αναδοχή εγκριθεί, ο κοινωνικός λειτουργός αναλαμβάνει την παρακολούθηση του περιστατικού.

Χαρακτηριστικά μία ερωτώμενη ανέφερε:

«Χρειάζεται αρχικά η προσκόμιση των απαραίτητων δικαιολογητικών και εν συνεχεία η απόφαση δικαστηρίου για να δοθεί το παιδί για αναδοχή, έπειτα το ίδρυμα το οποίο φιλοξενεί το παιδί έχοντας τον κατάλογο με τους γονείς που έχουν εκφράσει την επιθυμία να γίνουν ανάδοχοι επιλέγει οικογένεια για αναδοχή με βάση πάντα το συμφέρον του παιδιού αφού έχει αξιολογήσει από πριν τους αιτούντες με επισκέψεις. Στη συνέχεια τοποθετεί το παιδί στην

ανάδοχη οικογένεια και το επισκέπτεται συχνά ώστε να δίνει λύσεις σε τυχόν προβλήματα αλλά και για να παρακολουθεί από κοντά τον τρόπο με τον οποίο το παιδί μεγαλώνει».

(Γυναίκα, Σ.Λ)

Ανάμεσα σε αυτά τα πέντε άτομα, τα δύο περιέγραψαν επ' ακριβώς την διαδικασία που ακολουθείται σύμφωνα με το προεδρικό διάταγμα 8/2009-ΦΕΚ 114/Α'/16.7.2009 περί οργάνωσης και λειτουργίας του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων. η μία συμμετέχουσα είπε: «Σύμφωνα με το προεδρικό διάταγμα 86/2009 – ΦΕΚ 114/Α'/16.7.2009 περί οργάνωσης και λειτουργίας του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων, οι επιθυμούντες να γίνουν ανάδοχοι γονείς υποβάλλουν στον αρμόδιο για την εποπτεία της αναδοχής φορέα τα παρακάτω:

«Αίτηση, από την οποία να προκύπτει το ονοματεπώνυμο, η διεύθυνση κατοικίας, η ηλικία τους και στην οποία πρέπει να αναφέρεται οπωσδήποτε τεκμηριωμένα ο λόγος που τους ωθεί να γίνουν ανάδοχοι γονείς. Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης.

Επίσης, ένα εκκαθαριστικό σημείωμα φόρου εισοδήματος των τριών τελευταίων ετών και σε περίπτωση που δεν έχει ακόμη εκδοθεί εκκαθαριστικό σημείωμα του τελευταίου οικονομικού έτους, αρκεί υπεύθυνη δήλωση του αιτούντος ότι έχει καταθέσει τη δήλωση φόρου εισοδήματος του τελευταίου οικονομικού έτους Πιστοποιητικό δημόσιου νοσηλευτικού ιδρύματος, από το οποίο να προκύπτει ότι δεν πάσχουν ο αιτών και τα συνοικούντα με αυτόν πρόσωπα, από χρόνια μεταδοτικά νοσήματα. Πιστοποιητικό περί μη θέσης σε δικαστική συμπαράσταση ή κίνησης σχετικής διαδικασίας από το πρωτοδικείο του τόπου μόνιμης κατοικίας των αιτούντων και όσων συνοικούν με αυτούς.

Ακόμα χρειάζεται, αντίγραφο τύπου Α' ποινικού μητρώου των ιδίων και των συνοικούντων με αυτούς ενηλίκων μελών, από το οποίο να προκύπτει ότι δεν έχουν καταδικασθεί τελεσίδικα για αδίκημα από εκείνα που επισύρουν, σύμφωνα με το άρθρο 1537 του Αστικού Κώδικα, έκπτωση από τη γονική μέριμνα ή για κακοποίηση ή παραμέληση ανηλίκου ή για εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή για παράβαση της ισχύουσας νομοθεσίας περί ναρκωτικών ή περί εμπορίας ανθρώπων ή οργάνων. Πιστοποιητικό ότι δεν έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για τα προβλεπόμενα ανωτέρω αδικήματα, καθώς και πιστοποιητικό, εκδιδόμενο από την Εισαγγελία του τόπου της μόνιμης κατοικίας τους, ότι δεν είναι φυγόδικοι ή φυγόποινοι για τα ίδια αδικήματα.

Μετά την προσκόμιση των ανωτέρω δικαιολογητικών από τους ενδιαφερόμενους, ο αρμόδιος φορέας υποχρεούται να διεξάγει κοινωνική έρευνα προκειμένου να διαπιστωθεί η καταλληλότητα των υποψηφίων ανάδοχων γονέων. Με την ολοκλήρωση της έρευνας, η οποία διεξάγεται και ολοκληρώνεται εντός εξαμήνου, ο φορέας διαβιβάζει άμεσα την απόφασή του

στο Ινστιτούτο Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης προς εγγραφή του υποψηφίου ανάδοχου γονέα στο ως άνω Μητρώο.

Όσον αφορά την τοποθέτηση ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια με δικαστική απόφαση απαιτούνται τα κάτωθι δικαιολογητικά:

Για τα ορφανά, ληξιαρχική πράξη θανάτου των γονέων και βεβαίωση της αρμόδιας αρχής ότι η επιμέλεια του παιδιού δεν έχει ανατεθεί σε άλλο φυσικό πρόσωπο. Για τα παιδιά μονογονεϊκών οικογενειών, αίτηση του γονέα. Επί εγκαταλελειμμένων και από τους δυο γονείς ή κακοποιημένων ή παραμελημένων παιδιών, οιοδήποτε δημόσιο έγγραφο ή άλλο αποδεικτικό στοιχείο αρμόδιου κατά το νόμο από το οποίο να προκύπτει το γεγονός της εγκατάλειψης ή κακοποίησης ή παραμέλησης του ανηλίκου.»

(Γυναίκα, Ε.Μ)

Δύο στους δέκα ερωτηθέντες απάντησαν πως παραπέμπουν τα περιστατικά στην Αθήνα και πως το αντικείμενο εργασίας τους περιορίζεται στο να συντάσσουν την κοινωνική έκθεση και να επισκέπτονται τη φυσική οικογένεια (αν διαμένει στο νομό).

Συγκεκριμένα η μία ερωτώμενη είπε:

«Από την υπηρεσία μας γίνεται μόνο η έκθεση κοινωνικής έρευνας όταν το ζευγάρι διαμένει στην περιοχή μας, η οποία μας έχει ζητηθεί από τα κέντρα της Αθήνας. Επίσης παρακολουθείται η πορεία συνεργασίας μεταξύ φυσικής και ανάδοχης οικογένειας.»

(Γυναίκα, Β.Π)

Επίσης δύο στους δέκα ανέφεραν ότι η αίτηση πρέπει να εγκριθεί ή να απορριφθεί από το δικαστήριο Η μία δήλωσε επ' ακριβώς:

« Γίνεται αίτηση αναδοχής από τους ενδιαφερόμενους η οποία εξετάζεται από το δικαστήριο και αποφασίζεται η έγκριση ή η απόρριψή της.»

(Γυναίκα, Ε.Β)

Ολοκληρώνοντας, η μία στους δέκα απάντησε πως δε γνωρίζει. Συγκεκριμένα είπε: *«Δε γνωρίζω επ' ακριβώς τη διαδικασία».*

(Γυναίκα, Π.Α)

Στην έβδομη ερώτηση όπου τους ζητήθηκε να απαντήσουν αν πιστεύουν ότι μπορούν να ανταποκριθούν στις διαδικασίες της αναδοχής με τις υπάρχουσες γνώσεις του. Οι πέντε από τους δέκα ερωτώμενους ανέφεραν ότι τους είναι δύσκολο να ανταπεξέλθουν εξαιτίας της έλλειψης πείρας και της μη ειδικής εκπαίδευσης.

Ειδικότερα, ένας από αυτούς ανέφερε:

«Όχι πλήρως. Οι γνώσεις μου σχετικά με το θεσμό της αναδοχής είναι λιγοστές. Υπάρχει έντονη ανάγκη για επιμόρφωση και εκπαίδευση των επαγγελματιών».

(Ανδρας, Χ.Π)

Επιπρόσθετα τρεις στους δέκα απάντησαν πως μπορούν να ανταποκριθούν στις διαδικασίες της αναδοχής.

Συγκεκριμένα μία από τους τρεις είπε:

«Θεωρώ ότι η εμπειρία μου είναι αρκετή για να μπορώ να ανταποκρίνομαι ικανοποιητικά στην εκτίμηση και παρακολούθηση των αναδοχών».

(Γυναίκα, Ε.Μ)

Τέλος δυο στα δέκα άτομα ανέφεραν ότι δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν επειδή δεν λειτουργεί ο θεσμός στην υπηρεσία τους.

Όπως είπε η μία:

«Όχι, γιατί όπως ανέφερα πριν, στην υπηρεσία μας δε λειτουργεί ο θεσμός της αναδοχής».

(Γυναίκα, Μ.Β)

Με την ένατη ερώτηση «Ποιοι είναι οι λόγοι που οι κοινωνικοί λειτουργοί παραπέμπουν τα περιστατικά στα κέντρα της Αθήνας», ολοκληρώνεται η πρώτη θεματική ενότητα. Τα εννέα από τα δέκα άτομα ισχυρίστηκαν πως παραπέμπουν τα περιστατικά στα κέντρα της Αθήνας για λόγους διοικητικούς, καθώς στην Αθήνα λειτουργούν οι δομές παιδικής προστασίας που αναλαμβάνουν επίσημα το θεσμό.

Χαρακτηριστική απάντηση μιας ερωτώμενης είναι:

«Γιατί μέχρι σήμερα στην Αθήνα λειτουργούν οι δομές παιδικής προστασίας που αναλαμβάνουν επίσημα το θεσμό της αναδοχής και της υιοθεσίας».

(Γυναίκα, Ε.Β)

Οι οκτώ από τους εννέα επαγγελματίες ανέφεραν επιπλέον πως η υπηρεσία τους δεν είναι εξουσιοδοτημένη να αναλαμβάνει αναδοχές. Όπως είπε η μία κοινωνική λειτουργός:
«Γιατί εδώ δεν είμαστε εξουσιοδοτημένοι να το κάνουμε».

(Γυναίκα, Π.Α)

Τα δύο στα εννέα άτομα μίλησαν για τις δυσκολίες που έχει επιφέρει η εφαρμογή του σχεδίου Καλλικράτη, ως προς την οργάνωση και την λειτουργία του θεσμού από τις περιφέρειες.

Η ακριβής απάντηση της μίας ερωτώμενης ήταν:

« Με τις αλλαγές που σημειώθηκαν μετά την εφαρμογή του Σχεδίου Καλλικράτη, δεν έχει οργανωθεί ακόμη ο τρόπος λειτουργίας του θεσμού από τις Περιφέρειες».

(Γυναίκα, Ε.Μ)

Τέλος ο ένας στους δέκα αναφέρθηκε στην έλλειψη εμπειρίας και εργατικού δυναμικού . Συγκεκριμένα είπε:

«Εξαιτίας της έλλειψης προσωπικού, της έλλειψης χρόνου και φυσικά αφού δεν υπάρχει η απαιτούμενη εμπειρία.»

(Ανδρας, Ν.Σ)

6.4.2 Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ

Στη δεύτερη θεματική ενότητα αντιστοιχούν η πρώτη και η δεύτερη ερώτηση. Μέσα από την ερευνητική διαδικασία ένας από τους στόχους ήταν οι ερωτηθέντες κοινωνικοί λειτουργοί να αναφέρουν πότε ήταν η τελευταία φορά που ασχολήθηκαν με το θεσμό της αναδοχής. Οι τέσσερις από τους δέκα ερωτηθέντες ανέφεραν πως ασχολήθηκαν με το θεσμό τελευταία φορά πριν κάποια χρόνια.

Η μία εξ αυτών δήλωσε :

«Στην υπηρεσία μας δε λειτουργεί ο θεσμός της αναδοχής πλέον, η τελευταία φορά όμως ήταν πριν τρία χρόνια».

(Γυναίκα, Γ.Δ)

Δύο συμμετέχοντες απάντησαν πως ασχολούνται επί καθημερινής βάσεως διότι ο θεσμός της αναδοχής αποτελεί τομέα της εργασίας τους.

Χαρακτηριστική απάντηση ήταν :

«Συνέχεια, σε καθημερινή βάση, αφού αποτελεί αντικείμενο στην εργασία μου».

(Γυναίκα, Ε.Μ)

Επίσης δύο ερωτώμενοι απάντησαν πως ασχολήθηκαν με την αναδοχή πριν ένα μήνα, η μία εκ των οποίων συγκεκριμενοποιεί πως ασχολήθηκε σε τοπικό επίπεδο και σκοπός ήταν η αναγκαιότητα εξάπλωσης του θεσμού.

Ειδικότερα είπε:

«Πριν ένα μήνα σε τοπικό επίπεδο προβληματισμού σε ότι αφορά την τοπική κοινότητα. Συζήτησα εκτενώς με την πρόεδρο των μαιών της περιοχής η οποία ενδιαφέρεται για την εξάπλωση του θεσμού εκτός από κεντρικό και σε τοπικό επίπεδο».

(Γυναίκα, Κ.Κ)

Τέλος, οι δύο υποστήριξαν πως δεν έχουν ασχοληθεί ποτέ με τον θεσμό της αναδοχής διότι δεν αποτέλεσε ποτέ αντικείμενο της εργασίας τους.

Ενδεικτική απάντηση είναι:

« Δεν έχω ασχοληθεί ποτέ με το θεσμό αφού δεν εφαρμόζεται από την υπηρεσία μου».

(Γυναίκα, Π.Α)

Η επόμενη ερώτηση είναι «Σε εσάς έχει απευθυνθεί κάποιος για βοήθεια». Οκτώ συμμετέχοντες απάντησαν θετικά σε αυτή την ερώτηση.

Ειδικότερα η μία είπε:

«Συχνά. Συνήθως παρουσιάζονται δυο με τρεις ενδιαφερόμενοι το χρόνο».

(Γυναίκα, Σ.Λ)

Μία ακόμη συμμετέχουσα ανέφερε:

«Ναι αλλά χωρίς αποτέλεσμα μιας και ο θεσμός λειτουργεί μόνο κεντρικά».

(Γυναίκα, Κ.Κ)

Ενώ ένας ακόμη ισχυρίστηκε:

«Ναι αλλά σπάνια. Έγινε αμέσως παραπομπή στους φορείς της Αθήνας».

(Ανδρας, Χ.Π)

Δύο από τους δέκα απάντησαν αρνητικά, δηλαδή πως δεν ζητήθηκε από τους ίδιους ουδέποτε βοήθεια σε σχέση με το θεσμό της αναδοχής.

Κατηγορηματικά η μία εξ αυτών είπε:

«Όχι, ποτέ».

(Γυναίκα, Π.Α)

6.4.3 ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΘΕΣΜΟ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ.

Η τρίτη θεματική ενότητα περιλαμβάνει την έκτη ερώτηση η οποία είναι «Τι κατάσταση επικρατεί σήμερα όσον αφορά την αναδοχή στην Ελλάδα σε σχέση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες». Η ερώτηση αυτή απαντήθηκε καθολικά πως ο θεσμός της αναδοχής είναι παραγκωνισμένος στην Ελλάδα εξαιτίας της έλλειψης ενημέρωσης της κοινής γνώμης. Αξιοσημείωτο είναι να παρατεθούν οι παρακάτω τέσσερις απαντήσεις:

Η πρώτη απάντηση είναι:

«Η κατάσταση στην Ελλάδα δεν είναι τόσο ανεπτυγμένη όσο στο εξωτερικό. Αυτό φαίνεται άλλωστε και από το θεσμό της υιοθεσίας».

(Ανδρας, Χ.Π)

Μια άλλη απάντηση είναι: «Τα πράγματα θα έπρεπε να είναι καλλίτερα, δεν υπάρχει ενημέρωση. Η κατάσταση είναι δύσκολη και είμαστε πίσω σε σχέση με άλλες χώρες εξαιτίας της έλλειψης επαγγελματικής επιμόρφωσης».

(Γυναίκα, Β.Π)

Επίσης μία ερωτώμενη απάντησε: «Νομίζω ότι ο θεσμός στο εξωτερικό είναι πιο ευέλικτος και εξαπλωμένος περισσότερο. Στην Ελλάδα η διαδικασία είναι πολύ αργή και επιπλέον εξαιτίας της έλλειψης ενημέρωσης είναι δυσδιάκριτος ο ρόλος της αναδοχής και της υιοθεσίας».

(Γυναίκα, Κ.Κ)

Τελευταία απάντηση είναι:

«Στο εξωτερικό ο θεσμός είναι καθιερωμένος καθώς προβάλλεται σε μεγάλο βαθμό, επομένως η κοινή γνώμη είναι περισσότερο ενημερωμένη. Οι επαγγελματίες Υγείας οι οποίοι ασχολούνται με το θεσμό της αναδοχής είναι κατάλληλα καταρτισμένοι και κοινωνικά καταξιωμένοι. Στην Ελλάδα δυστυχώς η κοινή γνώμη δεν είναι συνειδητοποιημένη και οι επαγγελματίες χρήζουν περισσότερης εκπαίδευσης».

(Γυναίκα, Σ.Λ)

6.4.4 ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

Οι ερωτήσεις που ανταποκρίνονται στο ζητούμενο της τέταρτης θεματικής ενότητας είναι η όγδοη και η δέκατη. Στην όγδοη ερώτηση η οποία κυμαίνεται στις δραστηριότητες που είναι ικανοποιητικές για αποτελεσματικά έργα αναδοχής, οκτώ στους δέκα συμμετέχοντες απάντησαν ότι η παρακολούθηση σεμιναρίων, συνεδριών και ημερίδων σε συνδυασμό με την επαγγελματική επιμόρφωση και κατάρτιση αποτελούν τη χρυσή τομή για αποτελεσματικότερα έργα αναδοχής.

Χαρακτηριστικά η μία δήλωσε:

«Δημοσιοποίηση κατ' αρχήν έτσι ώστε να προκύψουν αιτήσεις φυσικών προσώπων που να εκφράζουν την επιθυμία να γίνουν ανάδοχοι γονείς, ευαισθητοποίηση του κοινού και τέλος

εξάπλωση του θεσμού σε όλη την επικράτεια. Αλλά όλα αυτά θα επιτευχθούν μέσω σεμιναρίων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων».

(Γυναίκα, Κ.Κ)

Έξι από τα οκτώ αυτά άτομα συμπλήρωσαν πως εκτός από τις δραστηριότητες των επαγγελματιών της αναδοχής, η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης είναι ένας σημαντικός παράγοντας για την εξέλιξη και αποτελεσματικότητα του θεσμού.

Συγκεκριμένα η μία δήλωσε:

«Ενέργειες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών που θα στοχεύουν στην καλλιέργεια θετικής στάσης απέναντι στο θεσμό. Ακόμη υποστήριξη και συμβουλευτική παρακολούθηση των αναδόχων οικογενειών».

(Γυναίκα, Ε.Μ)

Οι δύο στους δέκα ερωτώμενους υποστήριξαν την κάλυψη των κενών οργανικών θέσεων για την εύρυθμη λειτουργία των φορέων που κάνουν αναδοχή.

Χαρακτηριστικά ο ένας από αυτούς τους δύο είπε:

«Κατ' αρχήν η κάλυψη των θέσεων που παραμένουν χωρίς επαγγελματίες για την καλύτερη εφαρμογή του θεσμού.»

(Ανδρας, Ν.Σ)

Η μία από τους δύο επαγγελματίες τόνισε την αναγκαιότητα για αποσαφήνιση της επιστροφής του παιδιού στην φυσική του οικογένεια. Ειδικότερα είπε:

«Να ξεκαθαρίζεται και να γίνεται σαφές από την αρχή ότι το παιδί θα επιστρέψει στη φυσική του οικογένεια. Επίσης θα ήταν πολύ σημαντική η δημιουργία διεπιστημονικής ομάδας στις δομές που υποστηρίζουν την αναδοχή.»

(Γυναίκα, Σ.Λ)

Η δέκατη ερώτηση η οποία ολοκληρώνει την τέταρτη θεματική ενότητα διερευνά τις προτάσεις των κοινωνικών λειτουργών για τη βελτίωση του συστήματος της αναδοχής στην Ελλάδα.

Τα οκτώ από τα δέκα ερωτηθέντα άτομα διευκρίνισαν πως για να αναπτυχθεί ο θεσμός της αναδοχής στην Ελλάδα επιβάλλεται η σωστή και σφαιρική εκπαίδευση των επαγγελματιών

και η στελέχωση των υπηρεσιών με κατάλληλο και εξειδικευμένο δυναμικό. Μια άλλη παρατήρηση από τους ερωτώμενους σχετιζόταν με τη βελτίωση του συστήματος της αναδοχής ήταν το θέμα της αναγκαιότητας της ενημέρωσης της κοινότητας για τη γνωστοποίηση του

Ειδικότερα η μία ερωτώμενη ανέφερε:

«Απαραίτητη είναι η κατάρτιση των επαγγελματιών και η επαρκής στελέχωση των φορέων, η εμπειριστατωμένη πληροφόρηση για το θεσμό της αναδοχής και η οργάνωση ημερίδων και σεμιναρίων για την ευρύτερη εξάπλωση του θεσμού. Επίσης σημαντική είναι η επιμόρφωση όχι μόνο των επαγγελματιών αλλά και των ανάδοχων γονέων. Και κάτι άλλο που θεωρώ σημαντικό είναι η ύπαρξη διεπιστημονική ομάδας στις υπηρεσίες που εφαρμόζεται η αναδοχή που θα παρέχουν πλήρη στήριξη του παιδιού και της οικογένειας».

(Γυναίκα, Κ.Κ)

Οι δύο στους δέκα επαγγελματίες πρότειναν μια άλλη βελτίωση που είναι σημαντική, αυτή του νομικού πλαισίου με περισσότερες υποστηρικτικές παροχές για την ανάδοχη οικογένεια.

Χαρακτηριστικά ο ένας εξ αυτών είπε:

«Αποκέντρωση, ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, αύξηση των οικονομικών πόρων για τις οικογένειες που επιθυμούν και τέλος απλούστευση των διαδικασιών με καινούργιο νομικό πλαίσιο. Παρ' όλα αυτά ότι και να προτείνω, δε λειτουργούν άλλα συστήματα, θα λειτουργήσει αυτό;»

(Ανδρας, Χ.Π)

Ενώ μία ακόμη συμμετέχουσα ισχυρίστηκε το εξής:

«Θεωρώ πως είναι απαραίτητο να γίνουν αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο, αλλαγές που θα προωθούν το θεσμό και θα διευκολύνουν το έργο της ανάδοχης οικογένειας με περισσότερες παροχές»

(Γυναίκα, Σ.Λ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

7.1 ΣΥΖΗΤΗΣΗ- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσα από τις συνεντεύξεις (ερευνητικό μέρος) που πραγματοποιήθηκαν με τους επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς και σε σύγκριση με το θεωρητικό μέρος της παρούσας εργασίας προέκυψαν τα εξής:

Σε σχέση με την πρώτη θεματική ενότητα (γνώσεις των κοινωνικών λειτουργών για το θεσμό της αναδοχής), διαπιστώθηκε ότι οι γνώσεις τους αναφορικά με την αναδοχή, τους κοινωνικούς φορείς που εφαρμόζεται καθώς και την διαδικασία που ακολουθείται στην Ελλάδα σύμφωνα με το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο συνδέονται άμεσα με τα δεδομένα της βιβλιογραφικής ανασκόπησης. Συγκεκριμένα, ξεκινώντας από την πρώτη ερώτηση όλοι οι κοινωνικοί λειτουργοί οι οποίοι έλαβαν μέρος στην ερευνητική διαδικασία γνώριζαν πως ορίζεται η αναδοχή. Μάλιστα οι ορισμοί που έδωσαν ταυτίζονται με τον ορισμό της αναδοχής που δόθηκε στο βιβλιογραφικό μέρος στη σελίδα 31 ο οποίος ορίζει την αναδοχή ως την ανάληψη της φροντίδας ενός, πλήρως ή μερικώς εξαρτημένου ατόμου από μια οικογένεια ή άτομο, για μικρό ή μεγάλο διάστημα, κατά κανόνα έναντι αμοιβής. Ο όρος αναδοχή αναφέρεται σε μια μορφή κοινωνικής και ειδικότερα παιδικής προστασίας που αποβλέπει στην παροχή φροντίδας σε παιδιά που δεν μπορούν να μεγαλώσουν στη φυσική τους οικογένεια και πρέπει να απομακρυνθούν για ένα χρονικό διάστημα από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Αρμόδιες υπηρεσίες που είναι υπεύθυνες για την προστασία των παιδιών, αναζητούν και επιλέγουν προσεκτικά ανάδοχους γονείς ώστε να αναλάβουν τη φροντίδα και την ανατροφή του παιδιού το απαιτούμενο διάστημα. Το παιδί ζει στην ανάδοχη οικογένεια αλλά έχει το δικαίωμα να επικοινωνεί με τους βιολογικούς του γονείς, ώστε να μην αποκόπτεται από τις ρίζες του, αφού απώτερος στόχος είναι η επιστροφή του στο σπίτι, όταν τα προβλήματα που οδήγησαν στην αναδοχή έχουν εξαλειφθεί. Στις περιπτώσεις αναδοχής, η νομική υπόσταση του παιδιού σε σχέση με τους βιολογικούς του γονείς δεν μεταβάλλεται, το κύριο όμως μέρος της καθημερινής φροντίδας του ανατίθεται στους ανάδοχους γονείς.

Στη συνέχεια, στην ερώτηση αν οι επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί είναι γνώστες της διαδικασίας που ακολουθείται για την τοποθέτηση ενός παιδιού σε μια ανάδοχη οικογένεια η έρευνα έδειξε πως οι μισοί επαγγελματίες ήταν ενημερωμένοι για τη διαδικασία που ακολουθείται. Το συμπέρασμα αυτό διαφαίνεται στις σελίδες 114-116 όπου οι πέντε από τους δέκα επαγγελματίες που ερωτήθηκαν, ανέφεραν στην απάντησή τους τη διαδικασία που ακολουθείται καθώς και τα δικαιολογητικά έγγραφα που απαιτούνται να προσκομίσουν οι

ενδιαφερόμενοι γονείς στην υπηρεσία που εφαρμόζει το πρόγραμμα της αναδοχής. Οι υπόλοιποι πέντε είτε δε γνώριζαν καθόλου τη διαδικασία, είτε τη γνώριζαν αποσπασματικά καθώς όπως ανέφεραν τα περιστατικά παραπέμπονται στην Αθήνα.

Σε σχέση με τους φορείς που πραγματοποιούν την αναδοχή και οι δέκα κοινωνικοί λειτουργοί γνώριζαν το Κέντρο βρεφών η «Μητέρα» ως κεντρικό φορέα πραγματοποίησης του προγράμματος της αναδοχής, όμως είναι σημαντικό εδώ να αναφερθεί πως ένα μικρό ποσοστό αυτών ανέφεραν στις απαντήσεις τους και τους υπόλοιπους φορείς που είναι αρμόδιοι για την εφαρμογή του θεσμού (Αναρρωτήριο Πεντέλης, Παιδόπολη «Άγιος Ανδρέας, Διευθύνσεις Πρόνοιας). Οι υπόλοιποι ερωτώμενοι δεν απάντησαν όλες τις παραπάνω υπηρεσίες για τον ίδιο λόγο που δεν απάντησαν και στην διαδικασία που ακολουθείται για την εφαρμογή της αναδοχής. Ο λόγος είναι ότι πραγματοποιείται παραπομπή των περιστατικών στο κεντρικό φορέα (Κέντρο βρεφών η «Μητέρα»), επομένως το πρόγραμμα δεν εφαρμόζεται ουσιαστικά στην ολότητα ή και καθόλου από όλους τους παραπάνω φορείς. Η παραπάνω διαπίστωση αντικρούεται με όσα έχουν αναφερθεί στο βιβλιογραφικό μέρος στο κεφάλαιο 3.1 στη σελίδες 56-58 όπου σύμφωνα με τον Αμίτση (2001) και Σταθόπουλο (2005) οι υπηρεσίες που ορίζονται για αναδοχή είναι οι εξής:

- Το ΠΚΠΑ (που ανατέθηκε Πανελλαδικά στο Αναρρωτήριο Πεντέλης).
- το Κέντρο βρεφών η «Μητέρα» που με το Ν 3329/05 μετατράπηκε σε Ν.Π.Δ.Δ υπαγόμενο στον έλεγχο και την εποπτεία του διοικητή της Β υγειονομικής Περιφέρειας Πειραιώς και Αιγαίου.
- Ο εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας.
- Η παιδόπολη «Άγιος Ανδρέας» παράρτημα του Ν.Π.Δ.Δ Κέντρο Προστασίας Παιδιού η «Μητέρα».

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται το γεγονός ότι, ενώ όλες οι παραπάνω υπηρεσίες έχουν οριστεί σύμφωνα με το νόμο 86/2009 - ΦΕΚ 114/Α'/16.7.2009 να πραγματοποιούν το πρόγραμμα της αναδοχής, λόγω των αλλαγών με το σχέδιο Καλλικράτη, αλλά και λόγω της αυξανόμενης γραφειοκρατίας και της μη ευελιξίας του συστήματος οι υπηρεσίες λειτουργούν αποσπασματικά το θεσμό της αναδοχής ή και καθόλου. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα στην παρούσα έρευνα στις σελίδες 113-114 κάποιοι επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί να μην αναφέρουν στις απαντήσεις τους όλους τους φορείς που είναι αρμόδιοι για την αναδοχή σύμφωνα με το ισχύων νομοθετικό πλαίσιο.

Ολοκληρώνοντας την πρώτη θεματική ενότητα, με την τελευταία ερώτηση στο αν μπορούν να ανταποκριθούν στη διαδικασία με τις υπάρχουσες γνώσεις τους συμπεραίνεται ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες δεν μπορούν να ανταποκριθούν επαρκώς στην εφαρμογή του θεσμού, διότι η υπηρεσία στην οποία εργάζονται ασχολείται με το πρόγραμμα της αναδοχής αποσπασματικά, καθώς τα περιστατικά παραπέμπονται στις κεντρικές υπηρεσίες της Αθήνας. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να γνωρίζουν το θεσμό περισσότερο σε θεωρητική παρά σε πρακτική βάση. Το παραπάνω εύρημα συμπίπτει με τη βιβλιογραφία όπου στη σελίδα 95 αναφέρεται πως αν και έχει προβλεφθεί από το νόμο να εφαρμόζεται η αναδοχή σε όλα τα δημόσια ιδρύματα παιδικής προστασίας αλλά και τις διευθύνσεις πρόνοιας, σήμερα μόνο 3 δημόσια ιδρύματα παιδικής προστασίας (Άγιος Ανδρέας, Μητέρα και Αναρρωτήριο Πεντέλης), τα οποία βρίσκονται στην Αθήνα χειρίζονται τα θέματα των αναδοχών.

Συνεχίζοντας στη δεύτερη θεματική ενότητα (εμπειρία των κοινωνικών λειτουργών σχετικά με την αναδοχή), αποδείχθηκε ότι οι περισσότεροι κοινωνικοί λειτουργοί έχουν μικρή εμπειρία σε περιστατικά αναδοχής λόγω της περιορισμένης συχνότητας αιτημάτων στις υπηρεσίες σε συνάρτηση με την παραπομπή αυτών στους κεντρικούς φορείς της Αθήνας. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να δημιουργεί δυσμενείς συνθήκες στο να εμπλουτίσουν την πείρα τους και να εξελίξουν τις γνώσεις τους. Το παραπάνω συμπέρασμα συμπίπτει με την αναφορά της Παπαϊωάννου (1993), όπου οι κοινωνικοί λειτουργοί δεν ασκούν κοινωνική εργασία στον τομέα της αναδοχής είτε από ελλειπείς γνώσεις, είτε από λαθεμένη αντίληψη του ρόλου τους στο ζωτικό αυτό τομέα της δουλειάς τους. Επίσης στο άρθρο της αναφέρει ότι συχνά εκπρόσωποι άλλων ειδικοτήτων αναλαμβάνουν αυτόν τον τόσο εξειδικευμένο τομέα της αναδοχής.

Στην τρίτη θεματική ενότητα (απόψεις των επαγγελματιών για την κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα σε σχέση με την Ευρώπη), μέσα από τη συνεργασία με τους κοινωνικούς λειτουργούς διαπιστώθηκε ότι ο θεσμός της αναδοχής στην Ελλάδα είναι παραγκωνισμένος και δε διακρίνεται από ευελιξία σε αντίθεση με τις ευρωπαϊκές χώρες. Ο θεσμός στην Ευρώπη είναι πιο ανεπτυγμένος καθώς υπάρχει μεγαλύτερη ενημέρωση της κοινής γνώμης και εξειδικευμένη κατάρτιση των επαγγελματιών που ασχολούνται με την αναδοχή. Τα παραπάνω ευρήματα συνάδουν απόλυτα με τις αναφορές του βιβλιογραφικού μέρους. Στο κεφάλαιο 1.3 σελίδες 27-28 αναφέρεται σύμφωνα με την Καλλινικάκη (2001), ότι στη Βόρεια Ευρώπη ο θεσμός της αναδοχής έχει εξελιχθεί με γοργότερο ρυθμό και συγκεκριμένα στην Βρετανία, η αναδοχή αποτελεί τη βασική επιλογή τοποθέτησης παιδιών που απομακρύνονται από τη φυσική οικογένειά τους. Η τοποθέτηση μάλιστα των παιδιών σε ανάδοχες οικογένειες καλύπτει σε ποσοστό το 64% και μόνο 12% τοποθετείται σε ιδρύματα σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας. Επιπλέον στις ίδιες σελίδες του

βιβλιογραφικού μέρους αναφέρεται ότι η Ιταλία, η Γερμανία και η Ισπανία τη δεκαετία του 1980 έδειξαν ενδιαφέρον στην ανάπτυξη συστηματικών προγραμμάτων αναδοχής ως εναλλακτικής ή συμπληρωματικής λύσης στην ιδρυματική φροντίδα. Επίσης στη Γερμανία σύμφωνα με την Καλλινικάκη (2001), σημαντική ώθηση έδωσαν τα κινήματα που προασπίζουν τα δικαιώματα του παιδιού, επηρεάζοντας τους ακαδημαϊκούς και κυβερνητικούς κύκλους να συμπεριλάβουν και την αναδοχή ώστε να υπάρχει παιδοκεντρική στάση κάτι που επιβεβαιώθηκε από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας.

Τέλος, στη σελίδα 27 αναφέρεται ότι συγκριτικά με άλλες χώρες η Ελλάδα παρουσιάζει ελάχιστο ερευνητικό ενδιαφέρον. Το μεγαλύτερο μέρος των ερευνών σε διεθνές επίπεδο στρέφει το ενδιαφέρον στις ανάγκες του παιδιού (Σταυριανάκη, 2005).

Καταλήγοντας στην τελευταία θεματική ενότητα σε σχέση με τις προτάσεις των κοινωνικών λειτουργών για τη βελτίωση του θεσμού στην Ελλάδα, διαπιστώνεται στις σελίδες 121-123 ότι οι προτάσεις των επαγγελματιών, οι δραστηριότητες που πρέπει να πραγματοποιηθούν για αποτελεσματικό έργο στο θεσμό της αναδοχής είναι η συστηματική ενημέρωση του κοινού για τα πλεονεκτήματα του θεσμού με ημερίδες, σεμινάρια, στοχευόμενες καμπάνιες και ειδικές εκπομπές από τα Μ.Μ.Ε ώστε να προβληθεί ο θεσμός, να ενημερωθεί και να ευαισθητοποιηθεί η κοινωνία. Επίσης στις σελίδες 121-123 αναφέρεται ότι προτεινόμενες ενέργειες αποτελούν η αποκέντρωση με έμφαση στο τοπικό επίπεδο και η κατάρτιση των επαγγελματιών μέσα από εκπαιδευτικές διαδικασίες που θα τους επιτρέπουν να ανταποκριθούν κατάλληλα στις ανάγκες του θεσμού. Τέλος στις σελίδες 121-123, αναφέρεται ότι η δραστηριοποίηση στον τομέα της απλοποίησης των διαφόρων διαδικασιών της αναδοχής και η προώθηση νομοθετικών μέτρων που θα στοχεύουν στη βελτίωση των υπηρεσιών της αναδοχής, κρίνονται απαραίτητες για την ανάπτυξη του θεσμού. Τα παραπάνω ευρήματα ταυτίζονται με το θεωρητικό τμήμα της εργασίας. Συγκεκριμένα στο κεφάλαιο 4.3 στη σελίδα 89 σύμφωνα με τη Βάγια (1992), αναφέρεται ότι απαιτείται αλληλεγγύη και κατανόηση και πως το υπάρχον δίκτυο υπηρεσιών για το απροστάτευτο παιδί, είναι ανεπαρκές και η μέχρι τώρα εφαρμογή του θεσμού της ανάδοχης οικογένειας είναι φοβερά περιορισμένη και εγκλωβισμένη σε παρωχημένα, αναποτελεσματικά συστήματα. Επομένως, χρειάζεται η από κοινού αντιμετώπιση και ο κοινός αγώνας των πολιτών και επαγγελματιών να επιτευχθεί κάποια αλλαγή, εκεί όπου οι μεμονωμένες προσπάθειες αποτυγχάνουν. Η ανάγκη να ενημερωθεί η κοινότητα και κυρίως να ευαισθητοποιηθεί η κοινή γνώμη για τα προβλήματα των εγκλείστων στα ιδρύματα παιδιών και για τις δυνατότητες που προσφέρει ο θεσμός της αναδοχής στην οικογένεια και στο εγκαταλειμμένο παιδί. Επίσης η Βάγια (1992) αναφέρει (δείτε σελίδα 90 της παρούσας εργασίας) ότι σημαντική είναι η συνειδητοποίηση όλο και μεγαλύτερου αριθμού πολιτών

(ειδικών και μη) της θετικής συμβολής προς την κοινωνία, όταν ανατραφούν τα παιδιά σε οικογένεια και τυχόν καλής μεταχείρισης. Επιπλέον, στο κεφάλαιο 4.3.1 στις σελίδες 89-92 αναφέρεται ότι έχει διατυπωθεί σύμφωνα με τη Βάγια (1992) πως κάποιες ενέργειες για την προώθηση του θεσμού είναι η προβολή των πλεονεκτημάτων της αναδοχής απροστάτευτων παιδιών, η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, η προσέλκυση ενδιαφερόμενων ζευγαριών και οικογενειών. Επίσης, άλλες ενέργειες είναι η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση πολιτικών και άλλων κέντρων λήψης αποφάσεων για αλλαγές στην πολιτική της αναδοχής, προώθηση νομοθετικών και άλλων μέτρων για τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών αναδοχής, ανάπτυξη συνεργασίας με παρόμοιες πρωτοβουλίες σε άλλα κράτη και με διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις και άλλα παρόμοια δίκτυα.

Ολοκληρώνοντας την τέταρτη θεματική ενότητα στις σελίδες 82-85 του βιβλιογραφικού μέρους της παρούσας εργασίας σύμφωνα με την Σταυριανάκη (2005) αναφέρεται ότι παράλληλα με την εκστρατεία ενημέρωσης του κοινού για το θεσμό της αναδοχής θα πρέπει να οργανωθεί αναγκαία υποδομή, ένα ευέλικτο δηλαδή δίκτυο ειδικών (κοινωνικών λειτουργών, παιδαγωγών, παιδοψυχολόγων παιδιάτρων κλπ) που θα καλύπτει ολόκληρη τη χώρα και θα έχει ως αποστολή να συμπαρίσταται στις ανάδοχες οικογένειες. Επίσης στις σελίδες 83-85 αναφέρεται ότι είναι άκρως αναγκαία η δραστηριοποίηση στον τομέα της απλοποίησης και όχι βέβαια της προχειρότητας των διάφορων διαδικασιών επιλογής της ανάδοχης οικογένειας και η ανάθεση της φροντίδας του παιδιού.

Αξίζει να αναφερθεί σε αυτό το σημείο ότι οι ερωτώμενοι στις προτάσεις τους για την προώθηση του θεσμού δεν ανέφεραν την αντιμετώπιση της κρίσης στην έρευνα με την ανάπτυξη της βασικής κοινωνικής έρευνας-δράσης και της έρευνας παρακολούθησης στον τομέα της κοινωνικής φροντίδας, με εξασφάλιση πόρων, ώστε να υπάρχει επιστημονική θεμελίωση για τα εφαρμοζόμενα μέτρα και την αξιολόγηση. Επίσης δεν αναφέρθηκαν στη δημιουργία εθνικού lobby για την άσκηση πίεσης στα θεσμικά όργανα με προτάσεις βελτίωσης του θεσμού, στην επαγγελματικοποίηση της αναδοχής οικογένειας που βοηθά στην αποστασιοποίηση από τα γεγονότα και τη φιλανθρωπική διάθεση και «αποδραματοποιεί» την κατάσταση, στην προσφορά υποστηρικτικού εργασιακού περιβάλλοντος με ενίσχυση πρωτοβουλιών με προσιτή επικοινωνία με τον κρατικό μηχανισμό και τις διοικήσεις οργανισμών, ιδιαίτερα σε μια περίοδο παρατεταμένης προνοιακής αστάθειας και διοικητικών μεταβολών. Αυτά είναι μερικά μέτρα που διευκολύνουν τους επαγγελματίες από τους γραφειοκρατικό τους ρόλο. Τέλος, δεν ανέφεραν στις απαντήσεις τους την επιστημονική εποπτεία, ώστε να εντοπίζονται έγκαιρα τα ευάλωτα στελέχη και να ενδυναμώνονται, αυξάνοντας τους προστατευτικούς παράγοντες. Αντίθετα,

στο βιβλιογραφικό μέρος της εργασίας στις σελίδες 83-85 οι παραπάνω προτάσεις αναφέρονται αναλυτικά ως κομβικής σημασίας μέτρα που θα ευνοούσαν την ανάπτυξη και την προώθηση του θεσμού.

Συμπερασματικά με τα ευρήματα της παραπάνω έρευνας και σε συνδυασμό με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση προκύπτει ότι ο θεσμός της αναδοχής λειτουργεί αποσπασματικά και ο κύριος λόγος που συμβαίνει αυτό είναι η περιορισμένη ή και ανύπαρκτη ακόμα αποκέντρωση των υπηρεσιών καθώς και η μη ευελιξία του συστήματος λόγω της γραφειοκρατίας που υπάρχει. Απόρροια αυτού είναι να μην έχουν τη δυνατότητα οι επαγγελματίες των δομών που είναι αρμόδιες από το νόμο να εφαρμόζουν την αναδοχή να εξελίξουν τις γνώσεις τους, να εφαρμόσουν και να προωθήσουν το θεσμό προς την κοινότητα. Τέλος, φαίνεται ότι οι προτάσεις των συνεντευξιαζόμενων συγκλίνουν στο μεγαλύτερο τμήμα τους με όσα αναφέρει η Σταυριανάκη (2005) στη βιβλιογραφική ανασκόπηση στο κεφάλαιο 4.1 στις σελίδες 83-85. Οι ερωτώμενοι επικεντρώνονται σε 3 τομείς που είναι αρχικά η εκπαίδευση – κατάρτιση των επαγγελματιών κοινωνικών λειτουργών αλλά και άλλων ειδικοτήτων σε σχέση με το θεσμό, έπειτα επικεντρώνονται στη γνωστοποίηση και την προώθηση του θεσμού προς το κοινό και τέλος στην αλλαγή του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου με απλούστερες διαδικασίες και έμφαση στην αποκέντρωση των υπηρεσιών.

7.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Κατά τη διάρκεια της μελέτης και κατά την περαίωσή της, επισημάνθηκαν και εντοπίστηκαν προτάσεις που θα οδηγήσουν και θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη του θεσμού. Αυτές είναι :

- Η ενημέρωση της κοινότητας για τη γνωστοποίηση του θεσμού και τη καλλιέργεια θετικής στάσης, που θα επιτευχθεί μέσα από ημερίδες, σεμινάρια και καμπάνιες. Με αυτόν τον τρόπο οι πολίτες θα ευαισθητοποιηθούν για το πρόβλημα των εγκαταλελειμμένων παιδιών και θα συμβάλλουν στην αποτελεσματική αντιμετώπισή του. Η παραπάνω ενεργεία προτείνεται να επιτευχθεί και με ειδικές εκπομπές των μέσων μαζικής ενημέρωσης, με διαλέξεις εκπροσώπων κοινωνικών φορέων και συλλόγων. Μία σημαντική πτυχή της ενημέρωσης της κοινής γνώμης είναι η διάκριση της αναδοχής από την υιοθεσία. Όπως επισημάνθηκε από τους ερωτώμενους στη σελίδες 120- 121 η στελέχωση των φορέων με εξειδικευμένο προσωπικό, το οποίο θα έχει εκπαιδευτεί κατάλληλα για να ανταπεξέλθει στις ανάγκες του θεσμού. Επίσης

στις σελίδες 120-121 προτείνεται η σύσταση διεπιστημονικής ομάδας στις υπηρεσίες, ώστε να παρέχεται πλήρη στήριξη στις ανάδοχες οικογένειες και στο έργο τους, στις βιολογικές οικογένειες και κυρίως στο παιδί.

- Η υλοποίηση του θεσμού της αναδοχής από την τοπική αυτοδιοίκηση και όχι μόνο από την Αθήνα. Η επιδίωξη να συνεργαστούν συστηματικότερα οι υπηρεσίες και οι επαγγελματίες με τους πιθανούς ενδιαφερόμενους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο με αποκεντρωμένα δίκτυα κοινωνικών υπηρεσιών και παροχών και με την κινητοποίηση των πολιτών και των εξυπηρετούμενων, σύμφωνα με τα λεγόμενα του δείγματος που επισημαίνουν στις σελίδες 121-122. Βελτίωση του νομικού πλαισίου για τον θεσμό της αναδοχής ώστε να μειωθεί η πολυπλοκότητα και η γραφειοκρατία που χαρακτηρίζουν τις διαδικασίες και αποτελούν εμπόδιο αποτρέποντας τις οικογένειες να γίνουν ανάδοχες, κάτι που το επεσήμαναν οι περισσότεροι συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα, δείτε σελίδες 121-122.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Ανοιχτό Πανεπιστήμιο. (1985). *Η κακοποίηση του παιδιού*. Εκδόσεις Κουτσούμπος: Αθήνα.
- Αμίτσης, Γ. (2001). *Αρχές οργάνωσης και λειτουργείες του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας*. Εκδόσεις Παπαζήση: Αθήνα.
- Ιωσηφίδης, Θ. (2003). *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*. Εκδόσεις Κριτική Επιστημονική Βιβλιοθήκη: Αθήνα.
- Ιωσηφίδης, Θ. (2002). *Η χρήση Η/Υ στην ανάλυση ποιοτικών δεδομένων ποιοτικής κοινωνικής έρευνας στο βήμα των κοινωνικών επιστημών*. Τόμος θ (33). Εκδόσεις Κριτική Επιστημονική Βιβλιοθήκη: Αθήνα
- Καλλιγά, Ε. (1990). *Πρόνοια για το παιδί στην Ελλάδα 19^ο αι*. Εκδόσεις Δωδώνη: Αθήνα.
- Καλλινικάκη, Θ. (2001). *Ανάδοχη Φροντίδα*. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα: Αθήνα
- Καλλινικάκη, Θ. (1998). *Κοινωνική Εργασία: Εισαγωγή στη θεωρία και την πρακτική της κοινωνικής εργασίας*. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα: Αθήνα
- Κουνεγέρη, Ε.- Μανωλεδάκη. (1998). *Οικογενειακό Δίκαιο*. Έκδοση Β. Εκδόσεις Σάκκουλα: Θεσσαλονίκη
- Κουσίδου, Τ. (2000). *Τάσεις Πολιτική Πρακτική* . Εκδόσεις Γρηγόρη: Αθήνα
- Κυριαζή, Ν. (1998). *Η κοινωνιολογική έρευνα, κριτική επισκόπηση των μεθόδων και τεχνικών*. Ελληνικές Επιστημονικές Εκδόσεις: Αθήνα
- Κυριαζή, Ν. (1999). *Η κοινωνιολογική έρευνα, κριτική επισκόπηση των μεθόδων και τεχνικών*. Ελληνικά Γράμματα: Αθήνα
- Λουμάκου, Μ. & Μπεζέ, Λ. (2006). *Το παιδί και τα δικαιώματά του*: Ελληνικά Γράμματα. Αθήνα.
- Παπαχρίστου, Θ. (1998). *Εγχειρίδιο Οικογενειακού Δικαίου*. Εκδόσεις Σάκκουλα: Αθήνα
- Σταθόπουλος, Π. (2005). *Κοινωνική Πρόνοια: Ιστορική εξέλιξη - Νέες κατευθύνσεις*. Εκδόσεις Παπαζήση: Αθήνα

Τρισελιώτης, Τ. & Κουσίδου, Τ. (1989). *Η κοινωνική εργασία στην υιοθεσία κα την αναδοχή*. Κέντρο Βρεφών «Η Μητέρα»: Αθήνα

Τρισελιώτης, Τ. (1994). *Βασική Παιδοψυχιατρική: Ερευνητικά και κλινικά κείμενα*. Εκδόσεις Καστανιώτη: Αθήνα.

Ξενόγλωσση-Μεταφρασμένη

Bell, S. (1997). *Μεθοδολογικός Σχεδιασμός Παιδαγωγικής και Κοινωνικής Έρευνας*. Εκδόσεις Gutenberg: Αθήνα

Cohen, L. & Manion, L. (2000). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Εκδόσεις Μεταίχμιο: Αθήνα

Robson, C. (2007). *Η Έρευνα του πραγματικού κόσμου*. Εκδόσεις Gutenberg: Αθήνα

Ξενόγλωσση

Cohen, L. & Manion, L. (1992). *Research method in education*. 3rd edition. Routledge : London

Suppes, M. & Wells, C (2000). *The social work experience: An introduction to social work and social welfare*. McGraw- Hill Higher Education: United States of America

Robson, C. (2002). *Real World Research*. 2nd Edition. Blackwell Publishing: Oxford

Ελληνικά Επιστημονικά Περιοδικά

Βάγια, Χ. (1992). Η συμμετοχή της κοινότητας και του πολίτη στην υποστήριξη μιας καινοτόμου πολιτικής στον θεσμό της αναδοχής. *Εκλογή*, τ.92 Ιανουάριος- Φεβρουάριος- Μάρτιος, σ.19-23.

Γανιάρη, Δ. (1992). Οι φυσικοί γονείς. *Εκλογή*, τ. 92 Ιανουάριος-Φεβρουάριος- Μάρτιος, σ.48-51.

- Γιωσαφάτ, Μ. (1988). Οι ανάγκες του παιδιού στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της οικογένειας και της κοινωνίας του σήμερα. *Κοινωνική Εργασία*, τ. 9^ο σ. 36.
- Κακουρός, Ε. (1996). Παιδιά σε αναδοχή: Η προβληματική του θεσμού της αναδοχής στην Ελλάδα. *Κοινωνική Εργασία*, τ. 44^ο Οκτώβριος, σ 249-264.
- Κουσίδου, Τ. (1992). Η αναδοχή στην πράξη: Στάσεις, αποτελέσματα , δυσκολίες. Ανάδοχοι γονείς. *Εκλογή*, τ.92 Ιανουάριος - Φεβρουάριος- Μάρτιος, σ. 35-40.
- Κουσίδου, Τ. (1992). Συνοπτική παρουσίαση της αναδοχής στην Ελλάδα. *Εκλογή* , τ. 92 Ιανουάριος - Φεβρουάριος- Μάρτιος, σ.6-14.
- Κουσίδου, Τ. (1992). Η εξέλιξη της αναδοχής στην Ελλάδα. *Εκλογή*, τ.92 Ιανουάριος - Φεβρουάριος - Μάρτιος, σ 9-14.
- Νασίκα, Ρ. (1992). Η κινητοποίηση του πολίτη ως μέσο παιδικής προστασίας. *Εκλογή*, τ. 92 Ιανουάριος - Φεβρουάριος- Μάρτιος, σ. 24-27.
- Παντελάκη, Μ. (1992). Νέα πράγματα και ιδέες για την αναδοχή στην Ελλάδα: Το πρόγραμμα αναδοχής του εθνικού οργανισμού Πρόνοιας. *Εκλογή*, τ.92 Ιανουάριος - Φεβρουάριος- Μάρτιος, σ. 57-62.
- Παπαϊωάννου, Κ. (1993). Η αναδοχή και η κοινότητα. *Κοινωνική εργασία*, τ. 30 Απρίλιος, σ. 107-114.
- Πετράκη, Α. (1992). Μπαίνεις σ' ένα σπίτι και μυρίζει φαγητό. *Εκλογή*, τ. 92 Ιανουάριος - Φεβρουάριος- Μάρτιος, σ. 84-89.
- Πολομαρκάκη, Ε (1992). Το παιδί στην ανάδοχη οικογένεια. *Εκλογή*, τ. 92 Ιανουάριος - Φεβρουάριος- Μάρτιος, σ. 41-47.
- Σταυριανάκη, Μ. (2005). Ανάδοχη φροντίδα και δικαιώματα παιδιών: Αντιστοιχίες και αντιφάσεις. *Κοινωνική Εργασία*, τ. 80^ο. σ.195-204.
- Τερζόπουλος, Κ. (2002). Η φωνή του ανάδοχου παιδιού: Ποια είναι τα μηνύματα που μεταφέρει η κοινωνική έρευνα στο ηνωμένο Βασίλειο. *Κοινωνική Εργασία*, τ. 66^ο, σ. 113-120.

Φωτειάδου Ε, Χατζηδημητρίου Χ, Τσακώνη Ζ, Δεληνικοπούλου Χ, Αμπατζόγλου Γ. (2005). Ψυχοκοινωνική προσέγγιση και κλινική διερεύνηση των ανάδοχων οικογενειών. *Κοινωνική Εργασία*, τ. 80^ο, σ.206-222.

Ξενόγλωσσα Μεταφρασμένα Περιοδικά

Litner, Ner. (1979). Η τέχνη να είσαι ανάδοχος γονέας. *Εκλογή*, τ.49 Ιούλιος- Αύγουστος- Σεπτέμβρης, σ.23-30.

Triseliotis, J. (1984). Θέματα ταυτότητας στα παιδιά που μεγαλώνουν χωριστά από τους φυσικούς τους γονείς. *Εκλογή*, τ.65 Οκτώβρης-Νοέμβρης- Δεκέμβριος, σ. 157-164.

Λεξικά

Μπαμπινιώτης, Γ. (2004). Λεξικό για το γραφείο και το σχολείο. Εκδόσεις κέντρο λεξικολογίας Ε.Π.Ε.: Αθήνα.

Συνέδρια – Ημερίδες

Ημερίδα με θέμα « Αναδοχή: Εναλλακτική μορφή παιδικής προστασίας», 14 Απριλίου 2008, Θεσσαλονίκη.

Ημερίδα με θέμα « Η εφαρμογή του αναμορφωτικού μέτρου ανάθεσης της υπεύθυνης επιμέλειας ανήλικου παράβαση σε ανάδοχη οικογένεια», 11 Γενάρη 2010, Αθήνα.

Διαδίκτυο

Φούρα, Γ. (2011) Δεκαετίες πίσω η παιδική προστασία στην Ελλάδα. Ανάκτηση από:
<http://news.disabled.gr/?p=36216>. Πρόσβαση την 18^η Δεκεμβρίου 2011, 14:55.

Αμπατζόγλου, Γ. (2005) Αναδοχή. Ανάκτηση από:
<http://www.childmentalhealth.gr/Wc26e980326b8b.htm>. Πρόσβαση την 10^η Γενάρη, 2012,
17:33.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Η συνέντευξη δίνει τη δυνατότητα διερεύνησης της κατάστασης που επικρατεί σχετικά με την αναδοχή στην Ελλάδα όπως είναι οργανωμένη από πλευράς νομοθεσίας και κοινωνικής πολιτικής.

Βασικός σκοπός της συνέντευξης είναι να διερευνηθεί η παρούσα κατάσταση που αφορά την αναδοχή και να εντοπισθούν οι μέθοδοι που εφαρμόζονται προκειμένου να προταθούν βελτιωτικές προτάσεις στον τομέα αυτό. Γι' αυτό σας παρακαλούμε να δεχθείτε να συζητήσουμε για το θέμα. Θα τηρηθεί η ανωνυμία και το απόρρητο των απαντήσεών σας. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα χρησιμοποιηθούν μόνο για την ολοκλήρωση της μελέτης μας.

Ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σας.

Όνομα ερευνητριών:..... Τηλ:.....

Συνέντευξη βάθους:

ΑΝΑΔΟΧΗ

Οι απόψεις των κοινωνικών λειτουργών για τον θεσμό της αναδοχής στην Ελλάδα και η ανάγκη για επαγγελματική επιμόρφωση.

Ημερομηνία:.....

ΦΥΛΟ: ΑΝΔΡΑΣΓΥΝΑΙΚΑ.....Θα βάλετε ένα X στο αντίστοιχο

ΕΤΗ ΠΡΟΥΠΗΡΕΣΙΑΣ:.....

1. Πότε ήταν η τελευταία φορά που ασχοληθήκατε με το θεσμό της αναδοχής;
2. Σε εσάς έχει απευθυνθεί κάποιος για βοήθεια;
3. Τι γνωρίζετε για το θεσμό της αναδοχής;
4. Ποιοι φορείς πραγματοποιούν αναδοχή;
5. Τι διαδικασία ακολουθείται;

6. Τι κατάσταση επικρατεί σήμερα όσον αφορά την αναδοχή στην Ελλάδα σε σχέση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες;

7. Πιστεύετε ότι μπορείτε να ανταποκριθείτε στις διαδικασίες της αναδοχής με τις υπάρχουσες γνώσεις σας; Εξηγήστε.

8. Τι δραστηριότητες είναι ικανοποιητικές για αποτελεσματικό έργο αναδοχής;

9. Ποιοι είναι οι λόγοι που οι κοινωνικοί λειτουργοί παραπέμπουν τα περιστατικά στα κέντρα της Αθήνας;

10. Τι προτείνετε για τη βελτίωση του συστήματος αναδοχής στην Ελλάδα;

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ 86/2009 - ΦΕΚ 114/Α'/16.7.2009

Οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις:

α. της παρ. 5 του άρθρου 9 του ν. 2082/1992 (ΦΕΚ Α'158) όπως τροποποιήθηκε με τις διατάξεις του άρθρου 65 παρ. 1 του ν. 2447/1996 (ΦΕΚ Α'278) «Κύρωση ως Κώδικα του σχεδίου νόμου Υιοθεσία, επιτροπεία και αναδοχή ανηλίκου, δικαστική συμπαράσταση, δικαστική επιμέλεια ξένων υποθέσεων και συναφείς ουσιαστικές, δικονομικές και μεταβατικές διατάξεις».

β. Του άρθρου 90 του Κώδικα νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα Κυβερνητικά Όργανα, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του π.δ. 63/2005 (ΦΕΚ Α'98).

γ. Της υπ' αριθμ. 1666/ΔΙΟΕ 89/13.1.2009 κοινής απόφασης του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών «Καθορισμός αρμοδιοτήτων των Υφυπουργών Οικονομίας και Οικονομικών» (ΦΕΚ Β' 40).

2. Το γεγονός ότι από τις διατάξεις του παρόντος π.δ., δεν προκαλείται πρόσθετη δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού,

3. Την υπ' αριθμ. 266/2008 γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας με πρόταση των Υπουργών Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Δικαιοσύνης και του Υφυπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Ανάδοχη οικογένεια — Προϋποθέσεις

1. Κατάλληλοι για να γίνουν ανάδοχοι, κατά την έννοια των άρθρων 1533 παρ. 4, 1607 παρ. 1 εδ. 1, 1655 του Αστικού Κώδικα και του άρθρου 9 του ν. 2082/1992, είναι

οικογένειες αποτελούμενες από συζύγους με ή χωρίς παιδιά, ή, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, μεμονωμένα άτομα (άγαμα ή διαζευγμένα ή χήρα) με ή χωρίς παιδιά, που μπορεί να είναι συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας, οποιουδήποτε βαθμού με τον ανήλικο (συγγενική αναδοχή). Μεταξύ περισσοτέρων υποψηφίων ανάδοχων γονέων η επιλογή γίνεται υποχρεωτικά κατά τη σειρά αναφοράς του προηγούμενου εδαφίου, λαμβανομένης υπόψη και της διάταξης του άρθρου 2 παρ. 1, εδάφιο πρώτο και δεύτερο.

Η συγγενική αναδοχή πρέπει να προτιμάται.

2. Η τοποθέτηση ανηλίκου σε ανάδοχους γονείς επιτρέπεται εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις:

α) Οι ανάδοχοι γονείς πληρούν τα όρια ηλικίας και έχουν διαφορά ηλικίας από τον αναδεχόμενο, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία περί υιοθεσίας.

β) Οι ανάδοχοι γονείς και οι συνοικούντες με αυτούς έχουν καλή ψυχική, διανοητική και σωματική υγεία, ιδίως μάλιστα δεν πάσχουν από χρόνια μεταδοτικά νοσήματα.

γ) Οι ανάδοχοι γονείς και οι συνοικούντες με αυτούς δεν έχουν καταδικασθεί τελεσίδικα ή δεν εκκρεμεί σε βάρος τους ποινική δίωξη για τα αδικήματα εκείνα που επισύρουν έκπτωση από τη γονική μέριμνα, σύμφωνα με το άρθρο 1537 του Αστικού Κώδικα, καθώς και για τα προβλεπόμενα από την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία περί ναρκωτικών και περί εμπορίας ανθρώπων και οργάνων.

δ) Οι ανάδοχοι γονείς έχουν αποδεδειγμένα τη δυνατότητα να καλύψουν τα βασικά έξοδα διατροφής, μόρφωσης και ιατρικής περίθαλψης του ανάδοχου τέκνου, διαθέτοντας επαρκείς προς τούτο οικονομικούς πόρους και καταβάλλοντας προσωπική φροντίδα.

Οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στις περιπτώσεις β, γ, και δ της παραγράφου αυτής πρέπει να συντρέχουν καθ' όλη τη διάρκεια της αναδοχής.

Άρθρο 2

Ανήλικοι δυνάμενοι να τοποθετηθούν σε ανάδοχη οικογένεια

1. Οι φυσικοί γονείς ή ο επίτροπος μπορούν, σύμφωνα με το άρθρο 1655 του Αστικού Κώδικα και τηρουμένων και των λοιπών σχετικών διατάξεων του Αστικού Κώδικα, να τοποθετήσουν το ανήλικο παιδί, με γνώμονα πάντα το συμφέρον του, σε ανάδοχη οικογένεια, κατά προτίμηση συγγενική, καταρτίζοντας μαζί της τη σχετική σύμβαση.

Εάν τα ως άνω αναφερόμενα πρόσωπα το κρίνουν σκόπιμο, μπορούν να ζητήσουν τη συνδρομή του αρμόδιου φορέα, σύμφωνα με το άρθρο 5 του παρόντος, για εξεύρεση της κατάλληλης οικογένειας.

2. Προκειμένου για τοποθέτηση ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια, από νομικό πρόσωπο που έχει οριστεί επίτροπος του κατά το άρθρο 1600 του Αστικού Κώδικα συνάπτεται μεταξύ του επιτρόπου, όπως αυτός κατά περίπτωση εκπροσωπείται νόμιμα, και των ανάδοχων γονέων σύμβαση, σύμφωνα με την οποία ο ανάδοχος γονέας αναλαμβάνει την πραγματική φροντίδα του ανηλίκου, και όλες τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τον Αστικό Κώδικα και το παρόν προεδρικό διάταγμα. Στη σύμβαση, που καταρτίζεται εγγράφως, γίνεται μνεία ότι ο ανάδοχος γονέας έλαβε γνώση του περιεχομένου των διατάξεων του Αστικού Κώδικα και του παρόντος προεδρικού διατάγματος και ότι αποδέχεται ανεπιφύλακτα τους όρους και τις προϋποθέσεις αυτών και τις από αυτά απορρέουσες δεσμεύσεις του.
3. Για να τοποθετηθεί με δικαστική απόφαση ανήλικος σε ανάδοχη οικογένεια, πρέπει το συμφέρον του να επιβάλλει την ανάθεση της πραγματικής φροντίδας του σε τρίτους (ανάδοχους γονείς), ιδίως δε συγγενείς κατά το άρθρο 1 παρ. 1 του παρόντος είτε γιατί οι γονείς του αδυνατούν ή εμποδίζονται να ασκούν, κατά τρόπο ικανοποιητικό, εν όλω ή εν μέρει τη γονική μέριμνα, είτε γιατί ο επίτροπός του αδυνατεί ή εμποδίζεται να ανταποκριθεί στα καθήκοντά του που σχετίζονται με την εξασφάλιση της υγιούς σωματικής και πνευματικής ανάπτυξης του ανηλίκου. Η αναδοχή ανηλίκου προκρίνεται ιδίως σε περιπτώσεις εκθέτων, ορφανών ή εγκαταλελειμμένων και από τους δύο γονείς τους ή προκειμένου περί εκτός γάμου μη αναγνωρισμένων τέκνων, από τη μητέρα τους, κακοποιημένων ή παραμελημένων από τους γονείς τους ή άλλους συνοικούντες, καθώς και ανηλίκων που διαβιούν σε ιδρύματα.

Άρθρο 3

Απαιτούμενα δικαιολογητικά

1. Οι επιθυμούντες να γίνουν ανάδοχοι γονείς υποβάλλουν στον αρμόδιο για την εποπτεία της αναδοχής φορέα:

α. Αίτηση, από την οποία να προκύπτει το ονοματεπώνυμο, η διεύθυνση κατοικίας, η ηλικία τους και στην οποία πρέπει να αναφέρεται οπωσδήποτε τεκμηριωμένα ο λόγος που τους ωθεί να γίνουν ανάδοχοι γονείς.

β. Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης.

γ. Εκκαθαριστικό σημείωμα φόρου εισοδήματος των τριών τελευταίων ετών σε περίπτωση που δεν έχει ακόμη εκδοθεί εκκαθαριστικό σημείωμα του τελευταίου οικονομικού έτους, αρκεί υπεύθυνη δήλωση του αιτούντος ότι έχει καταθέσει τη δήλωση φόρου εισοδήματος του τελευταίου οικονομικού έτους και ότι αναλαμβάνει την υποχρέωση να προσκομίσει το εκκαθαριστικό σημείωμα όταν εκδοθεί.

δ. Πιστοποιητικό δημόσιου νοσηλευτικού ιδρύματος, από το οποίο να προκύπτει ότι δεν πάσχουν ο αιτών και τα συνοικούντα με αυτόν πρόσωπα, από χρόνια μεταδοτικά νοσήματα.

ε. Πιστοποιητικό περί μη θέσης σε δικαστική συμπαράσταση ή κίνησης σχετικής διαδικασίας από το πρωτοδικείο του τόπου μόνιμης κατοικίας των αιτούντων και όσων συνοικούν με αυτούς.

στ. Αντίγραφο τύπου Α' ποινικού μητρώου των ιδίων και των συνοικούντων με αυτούς ενηλίκων μελών, από το οποίο να προκύπτει ότι δεν έχουν καταδικασθεί τελεσίδικα για αδίκημα από εκείνα που επισύρουν, σύμφωνα με το άρθρο 1537 του Αστικού Κώδικα, έκπτωση από τη γονική μέριμνα ή για κακοποίηση ή παραμέληση ανηλίκου ή για εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή για παράβαση της ισχύουσας νομοθεσίας περί ναρκωτικών ή περί εμπορίας ανθρώπων ή οργάνων.

ζ. Πιστοποιητικό ότι δεν έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για τα προβλεπόμενα ανωτέρω υπό στοιχείο στ αδικήματα, καθώς και πιστοποιητικό, εκδιδόμενο από την Εισαγγελία του τόπου της μόνιμης κατοικίας τους, ότι δεν είναι φυγόδικοι ή φυγόποινοι για τα ίδια αδικήματα.

Μετά την προσκόμιση των ανωτέρω δικαιολογητικών από τους ενδιαφερομένους, ο αρμόδιος φορέας υποχρεούνται να διεξαγάγει κοινωνική έρευνα προκειμένου να διαπιστωθεί η καταλληλότητα των υποψηφίων ανάδοχων γονέων προς εγγραφή τους στο Μητρώο του άρθρου 6 παρ. 1 του παρόντος. Κατά την κρίση για την καταλληλότητα εκτιμάται ιδιαίτερα η συμμετοχή του αιτούντος σε ταχύρρυθμο πρόγραμμα εκπαίδευσης υποψηφίων ανάδοχων γονέων, η οποία αποδεικνύεται από

σχετική βεβαίωση. Με την ολοκλήρωση της έρευνας, η οποία διεξάγεται και εντός εξαμήνου, ο φορέας διαβιβάζει άμεσα την απόφασή του στο Ινστιτούτο Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης προς εγγραφή του υποψήφιου ανάδοχου γονέα στο άνω Μητρώο.

2. Προκειμένου για τοποθέτηση ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια με δικαστική απόφαση ή κατόπιν σύμβασης καταρτισθείσας μεταξύ νομικού προσώπου που έχει οριστεί επίτροπος, κατά το άρθρο 1600 του Αστικού Κώδικα, και του ανάδοχου γονέα, απαιτούνται τα κάτωθι δικαιολογητικά:

α. Επί ορφανών, ληξιαρχική πράξη θανάτου των γονέων και βεβαίωση της αρμόδιας αρχής ότι η επιμέλεια του τέκνου δεν έχει ανατεθεί σε άλλο φυσικό πρόσωπο.

β. Επί τέκνων μονογονεϊκών οικογενειών, αίτηση του γονέα.

γ. Επί εγκαταλελειμμένων και από τους δύο γονείς ή έκθετων ή κακοποιημένων ή παραμελημένων τέκνων, οιοδήποτε δημόσιο έγγραφο ή άλλο αποδεικτικό στοιχείο αρμόδιου κατά νόμο οργάνου από το οποίο να προκύπτει το γεγονός της εγκατάλειψης ή έκθεσης ή κακοποίησης ή παραμέλησης του ανηλίκου.

δ. Τελεσίδικη δικαστική απόφαση διορισμού του επιτρόπου.

Άρθρο 4

Παροχές και διευκολύνσεις σε ανάδοχους γονείς

1. α. Στους ανάδοχους με δικαστική απόφαση ή με σύμβαση κατά το άρθρο 2 παρ. 1 εδάφιο δεύτερο του παρόντος, γονείς, και για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί η αναδοχή, παρέχεται η προβλεπόμενη από την υπουργική απόφαση του άρθρου 9 παρ. 5 του ν. 2082/1992, όπως ισχύει, οικονομική ενίσχυση για την κάλυψη των τρεχουσών αναγκών του ανηλίκου.

β. Οι ανάδοχοι γονείς, κατόπιν προηγούμενης αιτιολογημένης απόφασης της διοίκησης του φορέα που έχει την ευθύνη της εποπτείας της συγκεκριμένης αναδοχής, ενισχύονται οικονομικά από τον προϋπολογισμό του φορέα, στο πλαίσιο της παρεχόμενης κατά τα ανωτέρω ενίσχυσης, προκειμένου να αντεπεξέλθουν σε ειδικές δαπάνες, αναγκαίες για την προσωπική φροντίδα και την ομαλή ανάπτυξη του ανηλίκου, ιδίως σε δαπάνες

ορθοδοντικής, λογοθεραπείας, φυσικοθεραπείας ή άλλης εξειδικευμένης θεραπείας. Οι παραπάνω αναφερόμενες ανάγκες πρέπει να αποδεικνύονται από γνωμάτευση ειδικού ιατρού.

γ. Στην περίπτωση αναδοχής, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 εδάφιο πρώτο του παρόντος, τότε μόνο καταβάλλεται οικονομική ενίσχυση στους ανάδοχους γονείς, όταν ο υπόχρεος προς καταβολή διατροφής στον ανήλικο αδυνατεί να την παράσχει. Η αδυναμία καταβολής διατροφής πρέπει να προκύπτει, ιδίως από προσαγωγή πιστοποιητικού απορίας ή από εκκαθαριστικό φόρου εισοδήματος των τριών τελευταίων ετών.

2. Ο ανήλικος που τοποθετείται σε ανάδοχη οικογένεια και για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί η αναδοχή καλύπτεται ιατροφαρμακευτικά από τον ασφαλιστικό οργανισμό του έχοντος την επιμέλειά του. Σε περίπτωση που ο έχων την επιμέλεια του ανηλίκου είναι ανασφάλιστος ή ο ανήλικος προστατεύεται από φορείς πρόνοιας, εκδίδεται πιστοποιητικό απορίας από τις αρμόδιες υπηρεσίες.
3. Οι ανήλικοι που προέρχονται από ιδρύματα και τοποθετούνται σε ανάδοχες οικογένειες, καθώς και οι ανήλικοι που τοποθετούνται σε ανάδοχη οικογένεια με δικαστική απόφαση ή κατόπιν σύμβασης μεταξύ των φυσικών γονέων ή του επιτρόπου, που είναι φυσικό πρόσωπο, με την ανάδοχη οικογένεια, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο υπόχρεος προς καταβολή διατροφής στον ανήλικο αδυνατεί να την παράσχει, εγγράφονται κατά προτεραιότητα και φοιτούν δωρεάν στους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς αρμοδιότητας των πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. του τόπου κατοικίας των ανάδοχων γονέων. Ομοίως γίνονται δεκτοί, κατά προτεραιότητα, χωρίς κλήρωση και χωρίς περιορισμό στα νηπιαγωγεία και στα ολοήμερα δημοτικά σχολεία όπου αυτά υπάρχουν. Επίσης, φιλοξενούνται, κατά προτεραιότητα, στις παιδικές εξοχές και τα Κέντρα Οικογενειακών Διακοπών που λειτουργούν στο πλαίσιο του κρατικού προγράμματος.
4. Σε ανάδοχους γονείς, οι οποίοι έχουν επιδείξει εξαιρετικό ενδιαφέρον, πέρα των επιβαλλομένων από τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα και του παρόντος υποχρεώσεων για την πραγματική φροντίδα του τέκνου που αναδέχθηκαν, είναι δυνατό να απονέμονται τιμητικές διακρίσεις από τον Υπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Άρθρο 5

Εποπτεία της αναδοχής

1. Η εποπτεία της αναδοχής, σύμφωνα με το νόμο και τις ειδικότερες ρυθμίσεις του παρόντος, ανατίθεται, κατά περίπτωση, στους εξής φορείς:

α. Στις Μονάδες Κοινωνικής Φροντίδας, οι οποίες αποτελούν ανεξάρτητα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, υπό την εποπτεία της οικείας Διοίκησης Υγειονομικής Περιφέρειας (Δ.Υ.ΠΕ.) και του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, για τους ανηλίκους που έχουν υπό την προστασία τους.

β. Στις Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας ή, κατά περίπτωση, στα Τμήματα Πρόνοιας των Διευθύνσεων Υγείας και Πρόνοιας των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, για τους ανηλίκους των οποίων η επιτροπεία έχει ανατεθεί σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα κατά το άρθρο 1600 του Αστικού Κώδικα.

γ. Στα δημοτικά βρεφοκομεία για τους ανηλίκους που έχουν υπό την προστασία τους.

2. Ο αρμόδιος για την εποπτεία της αναδοχής φορέας υποχρεούται:

α. να οργανώνει επισκέψεις οργάνων του τακτικά μια φορά το μήνα και εκτάκτως όποτε το κρίνει σκόπιμο στην ανάδοχη οικογένεια, για να διαπιστώνει τους όρους διαβίωσης και ανατροφής του τοποθετηθέντος ανηλίκου. Οι επισκέψεις μπορεί να γίνονται και χωρίς προειδοποίηση των ανάδοχων γονέων,

β. να καταβάλλει τακτικά την οικονομική ενίσχυση του άρθρου 4 παρ. 1 του παρόντος,

γ. να χορηγεί τη σχετική βεβαίωση στους ανάδοχους γονείς έτσι ώστε να τους παρέχονται οι διευκολύνσεις που προβλέπονται στο άρθρο 4 παρ. 3 του παρόντος,

δ. να συνεργάζεται εποικοδομητικά με τους ανάδοχους γονείς και να τους διευκολύνει, κατά το μέτρο του δυνατού, στην άσκηση των καθηκόντων τους ως ανάδοχων γονέων,

ε. να επιλαμβάνεται αμέσως επειγουσών περιπτώσεων που αφορούν τον ανήλικο ευθύς μόλις ειδοποιηθεί από τον ανάδοχο γονέα ή τρίτο,

στ. να παρέχει τις αναγκαίες συμβουλές στους ανάδοχους γονείς για θέματα που αφορούν την όλη λειτουργία του οικογενειακού περιβάλλοντος και μπορούν να επηρεάσουν την ομαλή διαβίωση του ανηλίκου,

ζ. να συμπεριφέρεται προς τους ανάδοχους γονείς με τον επιβαλλόμενο σεβασμό χωρίς καμιά διάκριση λόγω κοινωνικής ή οικονομικής κατάστασης ή πολιτικών ή θρησκευτικών

πεποιθήσεών τους, τηρώντας κατά τα λοιπά τις διατάξεις του νόμου 3304/2005, όπως κάθε φορά ισχύει,

η. να τηρεί το Ειδικό Μητρώο του άρθρου 6 παρ. 2 του παρόντος.

3. Ο αρμόδιος για την εποπτεία της αναδοχής φορέας, συντάσσει και αποστέλλει ανά εξάμηνο στο αρμόδιο Δικαστήριο έκθεση σχετικά με τις αναφερόμενες στην παρ. 2 δράσεις του, εάν δεν προκύψει ανάγκη για έκτακτη ενημέρωσή του. Αντίγραφο της έκθεσης διαβιβάζεται από τον ίδιο φορέα και στο Ινστιτούτο Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης, προκειμένου να καταχωρηθεί στο αρχείο του Εθνικού Μητρώου Ανάδοχων Γονέων, του άρθρου 6 παρ. 1 του παρόντος.

Άρθρο 6

Μητρώα αναδόχων ανηλίκων

1. Στο Ινστιτούτο Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης τηρείται το «Εθνικό Μητρώο Ανάδοχων Ανηλίκων», στο οποίο καταχωρίζονται όσοι έχουν κριθεί, με τη διαδικασία του άρθρου 3 του παρόντος, ως κατάλληλοι ανάδοχοι γονείς. Με απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, μετά από προηγούμενη σύμφωνη γνώμη της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, καθορίζονται η διαδικασία και τα στοιχεία που εισάγονται στο Εθνικό Μητρώο Ανάδοχων Ανηλίκων και ρυθμίζεται κάθε αναγκαία λεπτομέρεια.
2. Σε κάθε φορέα, αρμόδιο για την εποπτεία της αναδοχής, τηρείται Ειδικό Μητρώο, στο οποίο εμφανίζεται το ονοματεπώνυμο του φυσικού γονέα ή του επιτρόπου ή η επωνυμία του επιτρόπου στις περιπτώσεις διορισμού νομικών προσώπων ως επιτρόπων, σύμφωνα με το άρθρο 1600 του Αστικού Κώδικα, το ονοματεπώνυμο του ανάδοχου γονέα, το ονοματεπώνυμο του τοποθετηθέντος ανηλίκου, η διεύθυνση κατοικίας του ανάδοχου γονέα, η τυχόν επιμόρφωσή του και οποιοδήποτε άλλο συναφές στοιχείο κρίνεται αναγκαίο. Ο ανάδοχος γονέας οφείλει να ενημερώνει αμελλητί για οποιαδήποτε μεταβολή σχετικά με τα στοιχεία του προηγούμενου εδαφίου τον αρμόδιο φορέα, ο οποίος υποχρεούται, ανά εξάμηνο, να αποστέλλει τις μεταβολές στο Ινστιτούτο Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης.
3. Τα αρχεία της προηγούμενης παραγράφου εμπίπτουν στις ρυθμίσεις της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και του

ιδιωτικού βίου. Οι πληροφορίες που αφορούν τους ανάδοχους γονείς συνιστούν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα.

4. Η αναδοχή ανηλίκου που γίνεται με σύμβαση αναγγέλλεται υποχρεωτικά, χωρίς καθυστέρηση, στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία. Το βάρος της αναγγελίας φέρουν αυτοτελώς τόσο οι φυσικοί γονείς ή ο επίτροπος όσο και οι ανάδοχοι γονείς. Παράλειψη αναγγελίας της αναδοχής από τον ανάδοχο γονέα ή αδικαιολόγητα καθυστερημένη αναγγελία συνεπάγεται (και για όσο χρονικό διάστημα δεν γίνεται η αναγγελία) στέρηση των ευεργετημάτων του άρθρου 4 του παρόντος.

Σε περίπτωση αναδοχής που διατάσσεται με δικαστική απόφαση, η αναγγελία γίνεται εντός εύλογου χρόνου με επιμέλεια του Γραμματέα του δικάσαντος Δικαστηρίου προς την αρμόδια κατά περίπτωση κοινωνική υπηρεσία.

Άρθρο 7

Ταχύρρυθμα προγράμματα επιμόρφωσης

1. Οι αρμόδιοι για την τοποθέτηση ανηλίκων σε ανάδοχη οικογένεια φορείς υποχρεούνται στη διενέργεια, αυτοτελώς ή από κοινού με άλλους επιστημονικούς φορείς, ταχύρρυθμων προγραμμάτων επιμόρφωσης υποψηφίων ανάδοχων γονέων. Οι ανωτέρω φορείς δύνανται επίσης, να οργανώνουν και να εκτελούν προγράμματα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης των ανάδοχων γονέων στους οποίους έχει ήδη τοποθετηθεί ανήλικος, κατά τις διατάξεις του παρόντος. Με απόφαση του Υπουργού Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ορίζεται το περιεχόμενο των ανωτέρω προγραμμάτων, η χρονική διάρκεια, ο τρόπος διεξαγωγής και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.
2. Η εκπαίδευση γίνεται από εξειδικευμένους επιστήμονες που ορίζει ο φορέας, ιδίως νομικούς, ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς στους εκπαιδευτές δύνανται να καταβάλλεται αποζημίωση, το ύψος της οποίας ορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.
3. Μετά το πέρας των ταχύρρυθμων προγραμμάτων επιμόρφωσης, οι υποψήφιοι ανάδοχοι γονείς που συμμετείχαν σε αυτά, λαμβάνουν βεβαίωση παρακολούθησης αυτών από τον φορέα.

Άρθρο 8

Κυρώσεις

1. Ο ανάδοχος γονέας που παραβαίνει τις διατάξεις του παρόντος διατάγματος, πέρα από άλλες κυρώσεις που προβλέπουν κείμενες διατάξεις, χάνει την ιδιότητα του ανάδοχου γονέα για ένα έτος από την έκδοση της σχετικής διαπιστωτικής απόφασης του φορέα. Σε περίπτωση υποτροπής η ιδιότητα του ανάδοχου γονέα χάνεται οριστικά.
2. Ειδικότερα, ο ανάδοχος γονέας που καταδικάστηκε τελεσίδικα για αδίκημα από εκείνα που επισύρουν, σύμφωνα με το άρθρο 1537 του Αστικού Κώδικα, έκπτωση από τη γονική μέριμνα ή για κακοποίηση ή παραμέληση ανηλίκου ή για εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή για παράβαση της ισχύουσας νομοθεσίας περί ναρκωτικών ή περί εμπορίας ανθρώπων ή οργάνων, εκπίπτει αυτοδίκαια της ιδιότητας του ανάδοχου γονέα και δεν δύναται να κριθεί στο μέλλον ανάδοχος γονέας δια βίου, επιφυλασσομένων των διατάξεων των άρθρων 1662 και 1663 του Αστικού Κώδικα. Η σχετική απόφαση κοινοποιείται στον ανάδοχο γονέα και στο Ινστιτούτο Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης προκειμένου να καταχωρηθεί στο Μητρώο του άρθρου 6 παρ. 1.
3. Υπάλληλοι των αρμόδιων υπηρεσιών, που υπαίτια παραβαίνουν τις διατάξεις του παρόντος διατάγματος, ελέγχονται πειθαρχικώς, κατά τις διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα ή άλλων ειδικών νόμων, επιφυλασσομένης και τυχόν ποινικής ευθύνης τους.

Άρθρο 9

Έναρξη ισχύος

1. Η ισχύς του παρόντος αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.
2. Οι ρυθμίσεις των άρθρων 5 και 6 του παρόντος διατάγματος εφαρμόζονται και στις αναδοχές που έχουν ήδη τελεσθεί και λειτουργούν κατά την έναρξη ισχύος του. Οι αρμόδιοι φορείς εποπτείας των υφιστάμενων αναδοχών υποχρεούνται όπως, εντός προθεσμίας ενός έτους από τη δημοσίευση του παρόντος διατάγματος, προβούν στην καταχώρηση που προβλέπεται στο άρθρο 6 παρ. 1 και στην αναγγελία που προβλέπεται στο άρθρο 6 παρ. 4 αυτού.

3. Σύμφωνα με το άρθρο 65 παρ. 2 εδ. 2 του ν. 2447/1996 καταργούνται οι διατάξεις των άρθρων 10 και επόμενα του π.δ. 337/1993.

Στους Υπουργούς Οικονομίας και Οικονομικών, Δικαιοσύνης, Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης αναθέτουμε τη δημοσίευση και εκτέλεση του διατάγματος αυτού.

Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού υιοθετήθηκε ομόφωνα από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 20 Νοεμβρίου του 1989. Έως σήμερα έχει επικυρωθεί από 193 χώρες, ενώ δεν την έχουν επικυρώσει δύο. **Η Ελλάδα την επικύρωσε στις 2 Δεκεμβρίου του 1992.**

Τα Συμβαλλόμενα στην παρούσα Σύμβαση Κράτη

Επειδή, σύμφωνα με τις αρχές που διακηρύσσονται στον Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, η αναγνώριση της εγγενούς αξιοπρέπειας και των ίσων και αναφαίρετων δικαιωμάτων όλων των μελών της ανθρώπινης οικογένειας, αποτελεί το θεμέλιο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο,

Έχοντας υπόψη ότι οι λαοί των Ηνωμένων Εθνών έχουν διακηρύξει εκ νέου, στον Καταστατικό Χάρτη, την πίστη τους στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και στην αξιοπρέπεια και την αξία του ανθρώπου, και έχουν αποφασίσει να προαγάγουν την κοινωνική πρόοδο και να καθορίσουν καλύτερες συνθήκες ζωής μέσα στα πλαίσια μιας μεγαλύτερης ελευθερίας,

Αναγνωρίζοντας ότι τα Ηνωμένα Έθνη, στην Παγκόσμια Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και στις διεθνείς συνθήκες για τα ανθρώπινα δικαιώματα διακήρυξαν και συμφώνησαν ότι καθένας δικαιούται να απολαμβάνει όλα τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που αναφέρονται σε αυτές, χωρίς καμία απολύτως διάκριση ιδίως εξαιτίας της φυλής, του χρώματος, του φύλου, της γλώσσας, της θρησκείας, των πολιτικών του ή άλλων πεποιθήσεων, της εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, της περιουσίας, της γέννησης ή οποιασδήποτε άλλης κατάστασης,

Υπενθυμίζοντας ότι, στην παγκόσμια Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τα Ηνωμένα Έθνη διακήρυξαν ότι τα παιδιά δικαιούνται ειδική βοήθεια και υποστήριξη, Έχοντας πεισθεί ότι η οικογένεια όντας η θεμελιώδης μονάδα της κοινωνίας και το φυσικό περιβάλλον για την ανάπτυξη και την ευημερία όλων των μελών της, και ιδιαίτερα των παιδιών, πρέπει να έχει την προστασία και την υποστήριξη που χρειάζεται για να μπορέσει να διαδραματίσει πληρέστερα το ρόλο της στην κοινότητα,

Αναγνωρίζοντας ότι το παιδί, για την αρμονική ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, πρέπει να μεγαλώνει μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον, σ' ένα κλίμα ευτυχίας, αγάπης και κατανόησης,

Επειδή είναι σημαντικό να προετοιμαστεί πλήρως το παιδί για να ζήσει μια ατομική ζωή στην κοινωνία και να ανατραφεί μέσα στο πνεύμα των ιδανικών που διακηρύσσονται στον Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και ειδικότερα μέσα σε πνεύμα ειρήνης, αξιοπρέπειας, ανοχής, ελευθερίας, ισότητας και αλληλεγγύης,

Έχοντας υπόψη ότι η ανάγκη να παρασχεθεί στο παιδί ειδική προστασία εξαγγέλθηκε στη Διακήρυξη της Γενεύης του 1924 για τα δικαιώματα του παιδιού, και στη Διακήρυξη των δικαιωμάτων του παιδιού, που υιοθέτησε η Γενική Συνέλευση στις 20 Νοεμβρίου 1959 και που αναγνωρίστηκε στην παγκόσμια Διακήρυξη για τα ανθρώπινα δικαιώματα, στο διεθνές Σύμφωνο για τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα (ιδιαίτερα στα άρθρα 23 και 24), στο Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, τα κοινωνικά και τα πολιτιστικά δικαιώματα (ιδιαίτερα στο άρθρο 10) και στο καταστατικό και στα αρμόδια όργανα των ειδικευμένων οργανισμών και των διεθνών οργανώσεων που μεριμνούν για την ευημερία του παιδιού,

Έχοντας υπόψη ότι, όπως αναφέρεται στη Διακήρυξη των δικαιωμάτων του παιδιού, «το παιδί, λόγω της φυσικής και διανοητικής του ανωριμότητας, χρειάζεται ειδική προστασία και μέριμνα, συμπεριλαμβανόμενης και της νομικής προστασίας, τόσο πριν όσο και μετά τη γέννησή του»,

Υπενθυμίζοντας τις διατάξεις της Διακήρυξης για τις νομικές και κοινωνικές αρχές σχετικά με την προστασία και την ευημερία των παιδιών, ειδικά όσον αφορά την υιοθεσία και την τοποθέτηση σε ανάδοχες οικογένειες σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, τις διατάξεις του συνόλου των ελάχιστων κανόνων των Ηνωμένων Εθνών για τη διοίκηση της δικαιοσύνης για ανήλικους (Κανόνες του Πεκίνου) και της Διακήρυξης για την προστασία των γυναικών και των παιδιών σε περίοδο επείγουσας ανάγκης και ένοπλης σύρραξης,

Αναγνωρίζοντας ότι σε όλες τις χώρες του κόσμου υπάρχουν παιδιά που ζουν κάτω από ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες και ότι είναι αναγκαίο να δοθεί στα παιδιά αυτά ιδιαίτερη προσοχή,

Λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τη σημασία των πολιτιστικών παραδόσεων και αξιών κάθε λαού για την προστασία και την αρμονική ανάπτυξη του παιδιού,
Αναγνωρίζοντας τη σημασία της διεθνούς συνεργασίας για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των παιδιών σε όλες τις χώρες, και ιδιαίτερα στις υπό ανάπτυξη χώρες,
Συμφώνησαν τα εξής:

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Άρθρο 1

Για τους σκοπούς της παρούσας Σύμβασης, θεωρείται παιδί κάθε ανθρώπινο ον μικρότερο των δεκαοκτώ ετών, εκτός εάν η ενηλικίωση επέρχεται νωρίτερα, σύμφωνα με την ισχύουσα για το παιδί νομοθεσία.

Άρθρο 2

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να σέβονται τα δικαιώματα, που αναφέρονται στην παρούσα Σύμβαση και να τα εγγυώνται σε κάθε παιδί που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους, χωρίς καμία διάκριση φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων του παιδιού ή των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του ή της εθνικής, εθνικιστικής ή κοινωνικής καταγωγής τους, της περιουσιακής τους κατάστασης, της ανικανότητάς τους, της γέννησής τους ή οποιασδήποτε άλλης κατάστασης.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα ώστε να προστατεύεται αποτελεσματικά το παιδί έναντι κάθε μορφής διάκρισης ή κύρωσης, βασισμένης στη νομική κατάσταση, στις δραστηριότητες, στις εκφρασμένες απόψεις ή στις πεποιθήσεις των γονέων του, των νόμιμων εκπροσώπων του ή των μελών της οικογένειάς του.

Άρθρο 3

1. Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν στα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημοσίους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να εξασφαλίζουν στο παιδί την αναγκαία για την ευημερία του προστασία και φροντίδα, λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γονέων του, των επιτρόπων του ή των άλλων προσώπων που είναι νόμιμα υπεύθυνοι γι' αυτό, και παίρνουν για το σκοπό αυτό όλα τα κατάλληλα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεριμνούν ώστε η λειτουργία των οργανισμών, των υπηρεσιών και των ιδρυμάτων που αναλαμβάνουν παιδιά και που είναι υπεύθυνα για την προστασία τους να είναι σύμφωνη με τους κανόνες που έχουν θεσπιστεί από τις αρμόδιες αρχές, ιδιαίτερα στον τομέα της ασφάλειας και της υγείας και σε ό,τι αφορά τον αριθμό και την αρμοδιότητα του προσωπικού τους, καθώς και την ύπαρξη μιας κατάλληλης εποπτείας.

Άρθρο 4

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να παίρνουν όλα τα νομοθετικά, διοικητικά και άλλα μέτρα που είναι αναγκαία για την εφαρμογή των αναγνωρισμένων στην παρούσα Σύμβαση δικαιωμάτων. Στην περίπτωση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων, παίρνουν τα μέτρα αυτά μέσα στα όρια των πόρων που διαθέτουν και, όπου είναι αναγκαίο, μέσα στα πλαίσια της διεθνούς συνεργασίας.

Άρθρο 5

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται την ευθύνη, το δικαίωμα και το καθήκον που έχουν οι γονείς ή, κατά περίπτωση, τα μέλη της διευρυμένης οικογένειας ή της κοινότητας, όπως προβλέπεται από τα τοπικά έθιμα, οι επίτροποι ή άλλα πρόσωπα που έχουν νόμιμα την ευθύνη για το παιδί, να του παράσχουν, κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του, τον προσανατολισμό και τις κατάλληλες συμβουλές για την άσκηση των δικαιωμάτων που του αναγνωρίζει η παρούσα Σύμβαση.

Άρθρο 6

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν ότι κάθε παιδί έχει εγγενές δικαίωμα στη ζωή.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μέρη εξασφαλίζουν, στο μέτρο του δυνατού, την επιβίωση και την ανάπτυξη του παιδιού.

Άρθρο 7

1. Το παιδί εγγράφεται στο ληξιαρχείο αμέσως μετά τη γέννησή του και έχει από εκείνη τη στιγμή το δικαίωμα ονόματος, το δικαίωμα να αποκτήσει ιθαγένεια, και, στο μέτρο του δυνατού, το δικαίωμα να γνωρίζει τους γονείς του και να ανατραφεί από αυτούς.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεριμνούν για τη θέση σε εφαρμογή αυτών των δικαιωμάτων, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους και με τις υποχρεώσεις που τους επιβάλουν οι ισχύουσες σ' αυτό το πεδίο διεθνείς συνθήκες, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις κατά τις οποίες, ελλείψει αυτών, το παιδί θα ήταν άπατρις.

Άρθρο 8

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται το δικαίωμα του παιδιού για διατήρηση της ταυτότητας του, συμπεριλαμβανομένων της ιθαγένειας του, του ονόματός του και των οικογενειακών σχέσεων του, όπως αυτά αναγνωρίζονται από το νόμο, χωρίς παράνομη ανάμιξη.
2. Εάν ένα παιδί στερείται παράνομα ορισμένα ή όλα τα στοιχεία που συνιστούν την ταυτότητά του, τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να του παράσχουν κατάλληλη υποστήριξη και προστασία, ώστε η ταυτότητά του να αποκατασταθεί το συντομότερο δυνατόν.

Άρθρο 9

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεριμνούν ώστε το παιδί να μην αποχωρίζεται από τους γονείς του, παρά τη θέλησή τους, εκτός εάν οι αρμόδιες αρχές αποφασίσουν, με την επιφύλαξη δικαστικής αναθεώρησης και σύμφωνα με τους εφαρμοζόμενους νόμους και διαδικασίες, ότι ο χωρισμός αυτός είναι αναγκαίος για το συμφέρον του παιδιού. Μια τέτοια απόφαση μπορεί να είναι αναγκαία σε ειδικές περιπτώσεις, για παράδειγμα όταν οι γονείς κακομεταχειρίζονται ή παραμελούν το παιδί, ή όταν ζουν χωριστά και πρέπει να ληφθεί απόφαση σχετικά με τον τόπο διαμονής του παιδιού.
2. Σε όλες τις περιπτώσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν στις διαδικασίες και να γνωστοποιούν τις απόψεις τους.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται το δικαίωμα του παιδιού που ζει χωριστά από τους δυο γονείς του ή από τον έναν από αυτούς να διατηρεί κανονικά προσωπικές σχέσεις και να έχει άμεση επαφή με τους δυο γονείς του, εκτός εάν αυτό είναι αντίθετο με το συμφέρον του παιδιού.
4. Όταν ο χωρισμός είναι αποτέλεσμα μέτρων που έχει πάρει ένα Συμβαλλόμενο Κράτος, όπως η κράτηση, η φυλάκιση, η εξορία, η απέλαση ή ο θάνατος (συμπεριλαμβανομένου του θανάτου από οποιαδήποτε αιτία, ο οποίος επήλθε κατά το χρόνο κράτησης) των δύο γονέων ή του ενός από αυτούς ή του παιδιού το Συμβαλλόμενο Κράτος δίνει, μετά από αίτηση, στους γονείς, στο παιδί ή, εάν χρειαστεί, σε ένα άλλο μέλος της οικογένειας, τις ουσιώδες πληροφορίες σχετικά με τον τόπο όπου βρίσκονται το απόν μέλος ή τα απόντα μέλη της οικογένειας, εκτός εάν η αποκάλυψη των πληροφοριών αυτών θα είναι επιζήμια για την ευημερία του παιδιού. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη φροντίζουν εξάλλου ώστε η

υποβολή ενός τέτοιου αιτήματος να μην επισύρει δυσμενείς συνέπειες για το ενδιαφερόμενο ή τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα.

Άρθρο 10

1. Σύμφωνα με την υποχρέωση των Συμβαλλόμενων Κρατών δυνάμει της παραγράφου 1 του άρθρου 9, κάθε αίτηση από ένα παιδί ή από τους γονείς του για την είσοδο σε ένα Συμβαλλόμενο Κράτος ή την έξοδο από αυτό με σκοπό την οικογενειακή επανένωση αντιμετωπίζεται από τα Συμβαλλόμενα Κράτη με θετικό πνεύμα, ανθρωπισμό και ταχύτητα. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη φροντίζουν επιπλέον ώστε η υποβολή μιας τέτοιας αίτησης να μην επισύρει δυσμενείς συνέπειες για τον αιτούντα ή για τα μέλη της οικογένειάς του.
2. Το παιδί του οποίου οι γονείς διαμένουν σε διαφορετικά Κράτη έχει το δικαίωμα να διατηρεί, εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων, προσωπικές σχέσεις και τακτική άμεση επαφή με τους δύο γονείς του. Για το σκοπό αυτόν και σύμφωνα με την υποχρέωση που βαρύνει τα Συμβαλλόμενα Κράτη δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου 9, τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται το δικαίωμα που έχουν το παιδί και οι γονείς του να εγκαταλείψουν οποιαδήποτε χώρα, συμπεριλαμβανομένης της χώρας αυτού του ίδιου του Συμβαλλόμενου Κράτους και να επιστρέψουν στη δική τους χώρα. Το δικαίωμα εγκατάλειψης οποιασδήποτε χώρας μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο μόνο των περιορισμών που ορίζει ο νόμος και που είναι αναγκαίοι για την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας και των δημόσιων ηθών, ή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων, και που είναι συμβατοί με τα υπόλοιπα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στην παρούσα Σύμβαση.

Άρθρο 11

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν μέτρα εναντίον των αθέμιτων μετακινήσεων παιδιών στο εξωτερικό και εναντίον της μη επανόδου τους.
2. Για το σκοπό αυτόν, τα Συμβαλλόμενα Κράτη ευνοούν τη σύναψη διμερών ή πολυμερών συμφωνιών ή την προσχώρηση στις ήδη υπάρχουσες συμφωνίες.

Άρθρο 12

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη εγγυώνται στο παιδί που έχει ικανότητα διάκρισης το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης της γνώμης του σχετικά με οποιοδήποτε θέμα που το αφορά,

λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις του παιδιού ανάλογα με την ηλικία του και το βαθμό ωριμότητάς του.

2. Για τον σκοπό αυτό θα πρέπει ιδίως να δίνεται στο παιδί η δυνατότητα να ακούγεται σε οποιαδήποτε διοικητική ή δικαστική διαδικασία που το αφορά, είτε άμεσα είτε μέσω ενός εκπροσώπου ή ενός αρμόδιου οργανισμού, κατά τρόπο συμβατό με τους διαδικαστικούς κανόνες της εθνικής νομοθεσίας.

Άρθρο 13

1. Το παιδί έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία αναζήτησης, λήψης και διάδοσης πληροφοριών και ιδεών οποιουδήποτε είδους, ανεξαρτήτως συνόρων, υπό μορφή προφορική, γραπτή ή τυπωμένη, ή καλλιτεχνική ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο της επιλογής του.

2. Η άσκηση του δικαιώματος αυτού μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο μόνο των περιορισμών που ορίζονται από το νόμο και που είναι αναγκαίοι:

α) Για το σεβασμό των δικαιωμάτων και της υπόληψης των άλλων ή

β) Για τη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας και των δημόσιων ηθών.

Άρθρο 14

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται το δικαίωμα του παιδιού για ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται το δικαίωμα και το καθήκον των γονέων ή, κατά περίπτωση, των νομίμων εκπροσώπων του παιδιού, να το καθοδηγούν στην άσκηση του παραπάνω δικαιώματος κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του.

3. Η ελευθερία της δήλωσης της θρησκείας του ή των πεποιθήσεών του μπορεί να υπόκειται μόνο στους περιορισμούς που ορίζονται από το νόμο και που είναι αναγκαίοι για τη διαφύλαξη της δημόσιας ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας και των δημόσιων ηθών, ή των ελευθεριών των θεμελιωδών δικαιωμάτων των άλλων.

Άρθρο 15

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν τα δικαιώματα του παιδιού στην ελευθερία του να συνεταιρίζεται και του να συνέρχεται ειρηνικά.

2. Δεν τίθενται περιορισμοί για την άσκηση των δικαιωμάτων αυτών, εκτός από αυτούς που ορίζει ο νόμος και που είναι αναγκαίοι σε μια δημοκρατική κοινωνία, προς το συμφέρον της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας ασφάλειας ή της δημόσιας τάξης ή για την προστασία της δημόσιας υγείας ή των δημόσιων ηθών, ή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων.

Άρθρο 16

1. Κανένα παιδί δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αυθαίρετης ή παράνομης επέμβασης στην ιδιωτική του ζωή, στην οικογένεια του, στην κατοικία του ή στην αλληλογραφία του, ούτε παράνομων προσβολών της τιμής και της υπόληψής του.

2. Το παιδί δικαιούται να προστατεύεται από το νόμο έναντι τέτοιων επεμβάσεων ή προσβολών.

Άρθρο 17

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν τη σημασία του έργου που επιτελούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και φροντίζουν ώστε το παιδί να έχει πρόσβαση σε ενημέρωση και σε υλικό, που προέρχονται από διάφορες εθνικές και διεθνείς πηγές, ιδίως σ' αυτά που αποσκοπούν στην προαγωγή της κοινωνικής, πνευματικής και ηθικής ευημερίας του, καθώς και της σωματικής και πνευματικής υγείας του. Για το σκοπό αυτόν, τα Συμβαλλόμενα Κράτη:

α) Ενθαρρύνουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στη διάδοση πληροφοριών και υλικού που παρουσιάζουν κοινωνική και πολιτιστική χρησιμότητα για το παιδί που είναι σύμφωνα με το πνεύμα του άρθρου 29.

β) Ενθαρρύνουν τη διεθνή συνεργασία για την παραγωγή, ανταλλαγή και διάδοση πληροφοριών και υλικού αυτού του τύπου, που προέρχονται από διάφορες πολιτιστικές, εθνικές και διεθνείς πηγές.

γ) Ενθαρρύνουν την παραγωγή και τη διάδοση παιδικών βιβλίων.

δ) Ενθαρρύνουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης να λαμβάνουν ιδιαίτερα υπόψη τους τις γλωσσολογικές ανάγκες των αυτοχθόνων παιδιών ή των παιδιών που ανήκουν σε μια μειονότητα.

ε) Ευνοούν την επεξεργασία κατάλληλων κατευθυντήριων αρχών που να προορίζονται για την προστασία του παιδιού από την ενημέρωση και το υλικό που βλάπτουν την ευημερία του, λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις των άρθρων 13 και 18.

Άρθρο 18

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την εξασφάλιση της αναγνώρισης της αρχής, σύμφωνα με την οποία και οι δύο γονείς είναι από κοινού υπεύθυνοι για την ανατροφή του παιδιού και την ανάπτυξή του. Η ευθύνη για την ανατροφή του παιδιού και για την ανάπτυξή του ανήκει κατά κύριο λόγο στους γονείς, ή κατά περίπτωση, στους νόμιμους εκπροσώπους του. Το συμφέρον του παιδιού πρέπει να αποτελεί τη βασική τους μέριμνα.

2. Για την εγγύηση και την προώθηση των δικαιωμάτων που εκφράζονται στην παρούσα Σύμβαση, τα Συμβαλλόμενα Κράτη παρέχουν την κατάλληλη βοήθεια στους γονείς και στους νόμιμους εκπροσώπους του παιδιού, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους για την ανατροφή του παιδιού και εξασφαλίζουν τη δημιουργία οργανισμών, ιδρυμάτων και υπηρεσιών επιφορτισμένων να μεριμνούν για την ευημερία των παιδιών.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να εξασφαλίσουν στα παιδιά των οποίων οι γονείς εργάζονται το δικαίωμα να επωφελούνται από τις υπηρεσίες και τα ιδρύματα φύλαξης παιδιών, εφόσον τα παιδιά πληρούν τους απαιτούμενους όρους.

Άρθρο

19

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα, προκειμένου να προστατεύσουν το παιδί από κάθε μορφή βίας, προσβολής ή βιαιοπραγιών σωματικών ή πνευματικών, εγκατάλειψης ή παραμέλησης, κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανόμενης της σεξουαλικής βίας, κατά το χρόνο που βρίσκεται υπό την επιμέλεια των γονέων του ή του ενός από τους δύο, του ή των νομίμων εκπροσώπων του ή οποιουδήποτε άλλου προσώπου στο οποίο το έχουν εμπιστευθεί.

2. Αυτά τα προστατευτικά μέτρα θα πρέπει να περιλαμβάνουν, όπου χρειάζεται, αποτελεσματικές διαδικασίες για την εκπόνηση κοινωνικών προγραμμάτων, που θα αποσκοπούν στην παροχή της απαραίτητης υποστήριξης στο παιδί και σε αυτούς οι οποίοι έχουν την επιμέλειά του, καθώς και για άλλες μορφές πρόνοιας και για το χαρακτηρισμό, την αναφορά, την παραπομπή, την ανάκριση, την περίθαλψη και την παρακολούθηση της εξέλιξής τους στις περιπτώσεις κακής μεταχείρισης του παιδιού που περιγράφονται πιο πάνω, και όπου χρειάζεται, για διαδικασίες δικαστικής παρέμβασης.

Άρθρο 20

1. Κάθε παιδί που στερείται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον ή το οποίο για το δικό του συμφέρον δεν είναι δυνατόν να παραμείνει στο περιβάλλον αυτό δικαιούται ειδική προστασία και βοήθεια εκ μέρους του Κράτους.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προβλέπουν γι' αυτό το παιδί μια εναλλακτική επιμέλεια, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους.
3. Αυτή η επιμέλεια μπορεί να έχει, μεταξύ άλλων, τη μορφή της τοποθέτησης σε μια οικογένεια, της ΚΑΦΑΛΑΗ του ισλαμικού δικαίου, της υιοθεσίας ή, σε περίπτωση ανάγκης, της τοποθέτησης σε ένα κατάλληλο για την περίπτωση ίδρυμα για παιδιά. Κατά την επιλογή ανάμεσα σε αυτές τις λύσεις, λαμβάνεται δεόντως υπόψη η ανάγκη μιας συνέχειας στην εκπαίδευση του παιδιού, καθώς και η εθνική, θρησκευτική, πολιτιστική και γλωσσολογική καταγωγή του.

Άρθρο 21

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη που αναγνωρίζουν και /ή επιτρέπουν την υιοθεσία διασφαλίζουν ότι εκείνο που λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη στην προκειμένη περίπτωση είναι το συμφέρον του παιδιού και:

- α) Μεριμνούν ώστε η υιοθεσία ενός παιδιού να μην επιτρέπεται παρά μόνο από τις αρμόδιες αρχές, οι οποίες αποφαινόμενες, σύμφωνα με το νόμο και με τις εφαρμοζόμενες διαδικασίες και επί τη βάση όλων των αξιόπιστων σχετικών πληροφοριών, εάν η υιοθεσία είναι δυνατή εν όψει της κατάστασης του παιδιού σε σχέση με τον πατέρα και τη μητέρα του, τους συγγενείς του και τους νομίμους εκπροσώπους του και εάν, εφόσον αυτό απαιτείται, τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα

έδωσαν τη συναίνεση τους για την υιοθεσία, έχοντας γνώση των πραγμάτων και μετά από την αναγκαία παροχή συμβουλών.

β) Αναγνωρίζουν ότι η υιοθεσία στο εξωτερικό μπορεί να αντιμετωπισθεί ως ένα άλλο μέσο εξασφάλισης στο παιδί της αναγκαίας φροντίδας, ένα αυτό δεν μπορεί να τοποθετηθεί σε μία ανάδοχη ή σε μία υιοθετούσα οικογένεια ή να ανατραφεί σωστά στη χώρα της καταγωγής του.

γ) Μεριμνούν ώστε, σε περίπτωση υιοθεσίας στο εξωτερικό, το παιδί να απολαμβάνει των ίδιων προστατευτικών μέτρων και προδιαγραφών με εκείνα που υπάρχουν στην περίπτωση εθνικής υιοθεσίας.

δ) Παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι, σε περίπτωση διακρατικής υιοθεσίας, η τοποθέτηση του παιδιού δεν απολήγει σε ανάρμοστο υλικό όφελος για τα πρόσωπα που είναι αναμιγμένα σ' αυτή.

ε) Προωθούν τους αντικειμενικούς σκοπούς του παρόντος άρθρου με τη σύναψη διμερών ή πολυμερών διακανονισμών ή συμφωνιών, ανάλογα με την περίπτωση, και προσπαθούν μέσα σ' αυτά τα πλαίσια, να επιτύχουν οι τοποθετήσεις παιδιών στο εξωτερικό να πραγματοποιούνται από αρμόδιες αρχές ή αρμόδια όργανα.

Άρθρο 22

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου ένα παιδί, τα οποίο επιζητεί να αποκτήσει το νομικό καθεστώς του πρόσφυγα ή που θεωρείται πρόσφυγας δυνάμει των κανόνων και των διαδικασιών του ισχύοντος διεθνούς ή εθνικού δικαίου, είτε αυτό είναι μόνο είτε συνοδεύεται από τους γονείς του ή από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, να χαίρει της κατάλληλης προστασίας και ανθρωπιστικής βοήθειας, που θα του επιτρέψουν να απολαμβάνει τα δικαιώματα που του αναγνωρίζουν η παρούσα Σύμβαση και τα άλλα διεθνή όργανα τα σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου ή ανθρωπιστικού χαρακτήρα, στα οποία μετέχουν τα εν λόγω Κράτη.

2. Για το σκοπό αυτό τα Συμβαλλόμενα Κράτη συνεργάζονται, όπως αυτά το κρίνουν αναγκαίο, σε όλες τις προσπάθειες που γίνονται από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών και τους άλλους αρμόδιους διακυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς οργανισμούς που συνεργάζονται με τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών, προκειμένου να προστατεύσουν και να βοηθήσουν τα παιδιά που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση, και προκειμένου να αναζητήσουν τους γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας κάθε παιδιού πρόσφυγα

και για να συλλέξουν πληροφορίες αναγκαίες για την επανένωση του παιδιού με την οικογένειά του. Σε περίπτωση που ούτε ο πατέρας ούτε η μητέρα ούτε κανένα άλλο μέλος της οικογένειας είναι δυνατόν να ανευρεθεί, το παιδί έχει δικαίωμα να τύχει της ίδιας προστασίας που παρέχεται σε οποιοδήποτε άλλο παιδί στερημένο οριστικά ή προσωρινά του οικογενειακού του περιβάλλοντος για οποιονδήποτε λόγο, σύμφωνα με τις αρχές της παρούσας Σύμβασης.

Άρθρο 23

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν ότι τα πνευματικώς ή σωματικώς ανάπηρα παιδιά πρέπει να διάγουν πλήρη και αξιοπρεπή ζωή, σε συνθήκες οι οποίες εγγυώνται την αξιοπρέπειά τους, ευνοούν την αυτονομία τους και διευκολύνουν την ενεργό συμμετοχή τους στη ζωή του συνόλου.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα των ανάπηρων παιδιών να τυγχάνουν ειδικής φροντίδας και ενθαρρύνουν και εξασφαλίζουν, στο μέτρο των διαθέσιμων πόρων, την παροχή, μετά από αίτηση, στα ανάπηρα παιδιά που πληρούν τους απαιτούμενους όρους και σε αυτούς που τα έχουν αναλάβει, μιας βοήθειας προσαρμοσμένης στην κατάσταση του παιδιού και στις περιστάσεις των γονέων του ή αυτών στους οποίους τα έχουν εμπιστευθεί.
3. Εν όψει των ειδικών αναγκών των ανάπηρων παιδιών, η χορηγούμενη σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου βοήθεια παρέχεται δωρεάν, εφόσον αυτό είναι δυνατό, κατόπιν υπολογισμού των οικονομικών πόρων των γονέων τους και αυτών στους οποίους έχουν εμπιστευθεί το παιδί, και σχεδιάζεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε τα ανάπηρα παιδιά να έχουν αποκλειστική πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην επιμόρφωση, στην περίθαλψη, στην αποκατάσταση αναπήρων, στην επαγγελματική εκπαίδευση και στις ψυχαγωγικές δραστηριότητες, έτσι που να επιτυγχάνεται η όσο το δυνατόν πληρέστερη κοινωνική ένταξη και προσωπική τους ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής και πνευματικής τους εξέλιξης.
4. Μέσα σε πνεύμα διεθνούς συνεργασίας, τα Συμβαλλόμενα Κράτη προωθούν την ανταλλαγή κατάλληλων πληροφοριών στον τομέα της προληπτικής περίθαλψης και της ιατρικής, ψυχολογικής και λειτουργικής θεραπείας των ανάπηρων παιδιών, συμπεριλαμβανομένης της διάδοσης και της πρόσβασης στις πληροφορίες που αφορούν στις μεθόδους αποκατάστασης αναπήρων και

στις υπηρεσίες επαγγελματικής κατάρτισης, με σκοπό να επιτραπεί στα Συμβαλλόμενα Κράτη να βελτιώσουν τις δυνατότητες και τις αρμοδιότητες τους και να διευρύνουν την πείρα τους σε αυτούς τους τομείς. Σ' αυτό το πεδίο λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι ανάγκες των υπό ανάπτυξη χωρών.

Άρθρο 24

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού να
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη επιδιώκουν να εξασφαλίσουν την πλήρη εφαρμογή του παραπάνω δικαιώματος και ιδιαίτερα παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα για:
 - α) Να μειώσουν τη βρεφική και παιδική θνησιμότητα.
 - β) Να εξασφαλίσουν σε κάθε παιδί την απαραίτητη ιατρική αντίληψη και περίθαλψη δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη της στοιχειώδους περίθαλψης.
 - γ) Να αγωνιστούν κατά της ασθένειας και της κακής διατροφής και μέσα στα πλαίσια της στοιχειώδους περίθαλψης, με την εφαρμογή -ανάμεσα στα άλλα- της ήδη διαθέσιμης τεχνολογίας και με την παροχή θρεπτικών τροφών και καθαρού πόσιμου νερού, λαμβάνοντας υπόψη τους κινδύνους της μόλυνσης του φυσικού περιβάλλοντος.
 - δ) Να εξασφαλίσουν στις μητέρες κατάλληλη περίθαλψη πριν και μετά από τον τοκετό.
 - ε) Να μπορούν όλες οι ομάδες της κοινωνίας, ιδιαίτερα οι γονείς και τα παιδιά, να ενημερώνονται για τα θέματα της υγείας και της διατροφής του παιδιού, για τα πλεονεκτήματα του φυσικού θηλασμού, την υγιεινή και την καθαριότητα του περιβάλλοντος και την πρόληψη των ατυχημάτων και να βρίσκουν υποστήριξη στη χρήση των παραπάνω βασικών γνώσεων.
 - στ) Να αναπτύξουν την προληπτική ιατρική φροντίδα, την καθοδήγηση των γονέων και την εκπαίδευση και τις υπηρεσίες του οικογενειακού προγραμματισμού.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέτρα για να καταργηθούν οι παραδοσιακές πρακτικές που βλάπτουν την υγεία των παιδιών.

4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να προωθήσουν και να ενθαρρύνουν τη διεθνή συνεργασία, ώστε να επιτύχουν σταδιακά την πλήρη πραγματοποίηση του δικαιώματος που αναγνωρίζεται στο παρόν άρθρο. Εν όψει αυτού, λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι ανάγκες των υπό ανάπτυξη χωρών.

Άρθρο 25

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν στο παιδί, που τοποθετήθηκε από τις αρμόδιες αρχές σε μία οικογένεια, με σκοπό την παροχή φροντίδας, προστασίας ή θεραπείας της σωματικής ή πνευματικής του υγείας, το δικαίωμα σε μία περιοδική αναθεώρηση της παραπάνω θεραπείας και κάθε άλλης περιστασης σχετικής με την τοποθέτησή του.

Άρθρο 26

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν σε κάθε παιδί το δικαίωμα να επωφελείται από την κοινωνική πρόνοια, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών ασφαλίσεων, και παίρνουν τα απαραίτητα μέτρα για να εξασφαλίσουν την πλήρη πραγματοποίηση του δικαιώματος αυτού, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους.

2. Τα ωφελήματα, όπου είναι αναγκαία, πρέπει να δίνονται, αφού ληφθούν υπόψη οι πόροι και η κατάσταση του παιδιού και των προσώπων που έχουν αναλάβει την ευθύνη της συντήρησής του, καθώς και κάθε άλλη εκτίμηση σχετιζόμενη με την αίτηση παροχής ωφελημάτων που γίνεται από το παιδί ή για λογαριασμό του.

Άρθρο 27

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα κάθε παιδιού για ένα κατάλληλο επίπεδο ζωής που να επιτρέπει τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξή του.

2. Στους γονείς ή στα άλλα πρόσωπα που έχουν αναλάβει το παιδί ανήκει κατά κύριο λόγο η ευθύνη της εξασφάλισης μέσα στα όρια των δυνατοτήτων τους και των οικονομικών μέσων τους, των απαραίτητων για την ανάπτυξη του παιδιού συνθηκών ζωής.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υιοθετούν τα κατάλληλα μέτρα, σύμφωνα με τις εθνικές τους συνθήκες και στο μέτρο των δυνατοτήτων τους, για να

βοηθήσουν τους γονείς και τα άλλα πρόσωπα που είναι υπεύθυνα για το παιδί, να εφαρμόσουν το δικαίωμα αυτό και προσφέρουν, σε περίπτωση ανάγκης, υλική βοήθεια και προγράμματα υποστήριξης, κυρίως σε σχέση με τη διατροφή, το ρουχισμό και την κατοικία.

4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίσουν την είσπραξη της διατροφής του παιδιού από τους γονείς του ή από τα άλλα πρόσωπα που έχουν την οικονομική ευθύνη γι' αυτό, είτε εντός της επικράτειας είτε στο εξωτερικό. Ειδικά στην περίπτωση που το πρόσωπο το οποίο έχει την οικονομική ευθύνη για το παιδί ζει σε ένα Κράτος διαφορετικό από εκείνο του παιδιού, τα Συμβαλλόμενα Κράτη ευνοούν την προσχώρηση σε διεθνείς συμφωνίες ή τη σύναψη τέτοιων συμφωνιών, καθώς και την υιοθέτηση κάθε άλλης κατάλληλης ρύθμισης.

Άρθρο 28

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση και, ιδιαίτερα, για να επιτευχθεί η άσκηση του δικαιώματος αυτού προοδευτικά και στη βάση της ισότητας των ευκαιριών:

α) Καθιστούν τη στοιχειώδη εκπαίδευση υποχρεωτική και δωρεάν για όλους.

β) Ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διάφορων μορφών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τόσο γενικής όσο και επαγγελματικής, τις καθιστούν ανοιχτές και προσιτές σε κάθε παιδί, και παίρνουν κατάλληλα μέτρα, όπως η θέσπιση της δωρεάν εκπαίδευσης και της προσφοράς χρηματικής βοήθειας σε περίπτωση ανάγκης.

γ) Εξασφαλίζουν σε όλους την πρόσβαση στην ανώτατη παιδεία με όλα τα κατάλληλα μέσα, σε συνάρτηση με τις ικανότητες του καθενός.

δ) Καθιστούν ανοιχτές και προσιτές σε κάθε παιδί τη σχολική και την επαγγελματική ενημέρωση και τον προσανατολισμό.

ε) Παίρνουν μέτρα για να ενθαρρύνουν την τακτική σχολική φοίτηση και τη μείωση του ποσοστού εγκατάλειψης των σχολικών σπουδών.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την εφαρμογή της σχολικής πειθαρχίας με τρόπο που να ταιριάζει στην

αξιοπρέπεια του παιδιού ως ανθρώπινου όντος, και σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προάγουν και ενθαρρύνουν τη διεθνή συνεργασία στον τομέα της παιδείας, με σκοπό να συμβάλλουν κυρίως στην εξάλειψη της άγνοιας και του αναλφαριθμητισμού στον κόσμο και να διευκολύνουν την πρόσβαση στις επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις και στις σύγχρονες εκπαιδευτικές μεθόδους. Για το σκοπό αυτόν, λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι ανάγκες των υπό ανάπτυξη χώρων.

Άρθρο 29

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη συμφωνούν ότι η εκπαίδευση του παιδιού πρέπει να αποσκοπεί:

- α) Στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και στην πληρέστερη δυνατή ανάπτυξη των χαρισμάτων του και των σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων του.
- β) Στην ανάπτυξη του σεβασμού για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες και για τις αρχές που καθιερώνονται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.
- γ) Στην ανάπτυξη του σεβασμού για τους γονείς του παιδιού, την ταυτότητά του, τη γλώσσα του και τις πολιτιστικές του αξίες, καθώς και του σεβασμού του για τις εθνικές αξίες της χώρας στην οποία ζει, της χώρας από την οποία μπορεί να κατάγεται και για τους πολιτισμούς που διαφέρουν από το δικό του.
- δ) Στην προετοιμασία του παιδιού για μια υπεύθυνη ζωή σε μια ελεύθερη κοινωνία μέσα σε πνεύμα κατανόησης, ειρήνης, ανοχής, ισότητας των φύλων και φιλίας ανάμεσα σε όλους τους λαούς και τις εθνικιστικές, εθνικές και θρησκευτικές ομάδες και στα πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής.
- ε) Στην ανάπτυξη του σεβασμού για το φυσικό περιβάλλον.

2. Καμία διάταξη του παρόντος άρθρου ή του άρθρου 28 δεν μπορεί να ερμηνευτεί με τρόπο που να θίγει την ελευθερία των φυσικών ή νομικών προσώπων για τη δημιουργία και τη διεύθυνση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, υπό τον όρο ότι θα τηρούνται οι εκφρασμένες στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου αρχές και ότι η παρεχόμενη στα ιδρύματα αυτά εκπαίδευση θα είναι σύμφωνη με τις ελάχιστες προδιαγραφές που θα έχει ορίσει το

Κράτος.

Άρθρο 30

Στα κράτη όπου υπάρχουν εθνικές, θρησκευτικές γλωσσικές μειονότητες ή πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής, ένα παιδί αυτόχθονας ή που ανήκει σε μία από αυτές τις μειονότητες δεν μπορεί να στερηθεί το δικαίωμα να έχει τη δική του πολιτιστική ζωή, να πρεσβεύει και να ασκεί τη δική του θρησκεία ή να χρησιμοποιεί τη δική του γλώσσα από κοινού με τα άλλα μέλη της ομάδας του.

Άρθρο 31

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν στο παιδί το δικαίωμα στην ανάπαυση και στις δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου, στην ενασχόληση με ψυχαγωγικά παιχνίδια και δραστηριότητες που είναι κατάλληλες για την ηλικία του και στην ελεύθερη συμμετοχή στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται και προάγουν το δικαίωμα του παιδιού να συμμετέχει πλήρως στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή και ενθαρρύνουν την προσφορά κατάλληλων και ίσων ευκαιριών για πολιτιστικές, καλλιτεχνικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες και για δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου.

Άρθρο 32

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού να προστατεύεται από την οικονομική εκμετάλλευση και από την εκτέλεση οποιασδήποτε εργασίας που ενέχει κινδύνους ή που μπορεί να εκθέσει σε κίνδυνο την εκπαίδευσή του ή να βλάψει την υγεία του ή τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική ή κοινωνική ανάπτυξή του.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα για να εξασφαλίσουν την εφαρμογή του παρόντος άρθρου. Για το σκοπό αυτόν, και λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές διατάξεις των άλλων διεθνών οργάνων, τα Συμβαλλόμενα Κράτη ειδικότερα:

α) Ορίζουν ένα κατώτατο όριο ή κατώτατα όρια ηλικίας για την είσοδο στην επαγγελματική απασχόληση.

β) Προβλέπουν μια κατάλληλη ρύθμιση των ωραρίων και των συνθηκών εργασίας.

γ) Προβλέπουν κατάλληλες ποινές και άλλες κυρώσεις, για να εξασφαλίσουν την αποτελεσματική εφαρμογή του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 33

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων νομοθετικών, διοικητικών, κοινωνικών και εκπαιδευτικών μέτρων, για να προστατεύσουν τα παιδιά από την παράνομη χρήση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών, όπως αυτές προσδιορίζονται στις σχετικές διεθνείς συμβάσεις, και για να εμποδίσουν τη χρησιμοποίηση των παιδιών στην παραγωγή και την παράνομη διακίνηση αυτών των ουσιών.

Άρθρο 34

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να προστατεύσουν το παιδί από κάθε μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης και σεξουαλικής βίας. Για τον σκοπό αυτόν, τα Κράτη, ειδικότερα, παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα σε εθνικό, διμερές και πολυμερές επίπεδο για να εμποδίσουν:

- α) Την παρακίνηση ή τον εξαναγκασμό των παιδιών σε παράνομη σεξουαλική δραστηριότητα.
- β) Την εκμετάλλευση των παιδιών για πορνεία ή για άλλες παράνομες σεξουαλικές δραστηριότητες.

γ) Την εκμετάλλευση των παιδιών για την παραγωγή θεαμάτων ή υλικού πορνογραφικού χαρακτήρα.

Άρθρο 35

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα σε εθνικό, διμερές και πολυμερές επίπεδο για να εμποδίσουν την απαγωγή, την πώληση ή το δουλεμπόριο παιδιών, για οποιονδήποτε σκοπό και με οποιαδήποτε μορφή.

Άρθρο 36

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προστατεύουν το παιδί από κάθε άλλη μορφή εκμετάλλευσης επιβλαβή για οποιαδήποτε πλευρά της ευημερίας του.

Άρθρο 37

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη επαγρυπνούν ώστε:

α) Κανένα παιδί να μην υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε άλλες σκληρές, απάνθρωπες ή εξευτελιστικές τιμωρίες ή μεταχείριση. Θανατική ποινή ή ισόβια κάθειρξη χωρίς δυνατότητα απελευθέρωσης δεν πρέπει να απαγγέλλονται για παραβάσεις, τις οποίες έχουν διαπράξει πρόσωπα κάτω των δεκαοκτώ ετών.

β) Κανένα παιδί να μην στερείται την ελευθερία του κατά τρόπο παράνομο ή αυθαίρετο. Η σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση ενός παιδιού πρέπει να είναι σύμφωνη με το νόμο, να μην αποτελεί παρά ένα έσχατο μέτρο και να είναι της μικρότερης δυνατής χρονικής διάρκειας.

γ) Κάθε παιδί που στερείται την ελευθερία να αντιμετωπίζεται με ανθρωπισμό και με τον οφειλόμενο στην αξιοπρέπεια του ανθρώπου σεβασμό, και κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ηλικίας του. Ειδικότερα, κάθε παιδί που στερείται την ελευθερία θα χωρίζεται από τους ενήλικες, εκτός εάν θεωρηθεί ότι είναι προτιμότερο να μη γίνει αυτό για το συμφέρον του παιδιού, και έχει το δικαίωμα να διατηρήσει την επαφή με την οικογένειά του δι' αλληλογραφίας και με επισκέψεις, εκτός εξαιρετικών περιστάσεων.

δ) Τα παιδιά που στερούνται την ελευθερία τους να έχουν το δικαίωμα για ταχεία πρόσβαση σε νομική ή σε άλλη κατάλληλη συμπαράσταση, καθώς και το δικαίωμα να αμφισβητούν τη νομιμότητα της στέρησης της ελευθερίας τους ενώπιον ενός δικαστηρίου ή μιας άλλης αρμόδιας, ανεξάρτητης και αμερόληπτης αρχής, και για τη λήψη μιας ταχείας απόφασης πάνω σ' αυτό το ζήτημα.

Άρθρο 38

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται και να διασφαλίζουν το σεβασμό στους κανόνες του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου που εφαρμόζονται σε αυτά σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης, και των οποίων η προστασία επεκτείνεται στα παιδιά.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα δυνατά μέτρα για να διασφαλίσουν ότι τα πρόσωπα κάτω των δεκαπέντε ετών, δεν θα συμμετέχουν άμεσα στις εχθροπραξίες.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη απέχουν από την επιστράτευση στις ένοπλες δυνάμεις τους κάθε προσώπου κάτω των δεκαπέντε ετών. Κατά την επιστράτευση ανάμεσα

σε πρόσωπα άνω των δεκαπέντε ετών αλλά κάτω των δεκαοκτώ ετών, τα Συμβαλλόμενα Κράτη προσπαθούν να δίνουν προτεραιότητα στα πρόσωπα μεγαλύτερης ηλικίας.

4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη, σύμφωνα με την υποχρέωση που έχουν, δυνάμει του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, να προστατεύουν τον άμαχο πληθυσμό σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης, παίρνουν όλα τα δυνατά μέτρα για την προστασία και την φροντίδα των παιδιών, που θίγονται από την ένοπλη σύρραξη.

Άρθρο 39

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να διευκολύνουν τη σωματική και ψυχολογική ανάρρωση και την κοινωνική επανένταξη κάθε παιδιού θύματος: οποιασδήποτε μορφής παραμέλησης, εκμετάλλευσης ή κακοποίησης, βασανισμού ή κάθε άλλης μορφής σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας ή ένοπλης σύρραξης. Η ανάρρωση αυτή και η επανένταξη γίνονται μέσα σε περιβάλλον, που ευνοεί την υγεία, τον αυτοσεβασμό και την αξιοπρέπεια του παιδιού.

Άρθρο 40

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν σε κάθε παιδί ύποπτο, κατηγορούμενο ή καταδικασμένο για παράβαση του ποινικού νόμου το δικαίωμα σε μεταχείριση που να συνάδει με το αίσθημα της αξιοπρέπειας του και της προσωπικής αξίας, που να ενισχύει το σεβασμό του για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες των άλλων και που να λαμβάνει υπόψη την ηλικία του, καθώς και την ανάγκη για επανένταξη στην κοινωνία και την ανάληψη από το παιδί ενός εποικοδομητικού ρόλου στην κοινωνία.

2. Για τον σκοπό αυτόν, και λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές διατάξεις των διεθνών οργάνων, τα Συμβαλλόμενα Κράτη επαγρυπνούν ιδιαίτερα ώστε:

α) Κανένα παιδί να μην καθίσταται ύποπτο, να μην κατηγορείται και να μην καταδικάζεται για παράβαση του ποινικού νόμου λόγω πράξεων ή παραλείψεων, που δεν απαγορεύονται από το εθνικό ή διεθνές δίκαιο κατά το χρόνο που διαπράχθηκαν.

β) Κάθε παιδί ύποπτο ή κατηγορούμενο για παράβαση του ποινικού νόμου να έχει τουλάχιστον το δικαίωμα στις ακόλουθες εγγυήσεις:

- I) Να θεωρείται αθώο μέχρι να αποδειχθεί νόμιμα η ενοχή του.

- II) Να ενημερώνεται χωρίς καθυστέρηση και απευθείας για τις εναντίον του κατηγορίες ή, κατά περίπτωση, μέσω των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του και να έχει νομική ή οποιαδήποτε άλλη κατάλληλη συμπαράσταση για την προετοιμασία και την παρουσίαση της υπεράσπισής του.
- III) Να κρίνεται η υπόθεσή του χωρίς καθυστέρηση από μια αρμόδια, ανεξάρτητη και αμερόληπτη αρχή ή δικαστικό σώμα, σύμφωνα με μια δίκαιη κατά το νόμο διαδικασία με την παρουσία ενός νομικού ή άλλου συμβούλου και την παρουσία των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του, εκτός αν αυτό θεωρηθεί αντίθετο προς το συμφέρον του παιδιού, λόγω κυρίως της ηλικίας ή της κατάστασής του.
- IV) Να μην υποχρεώνεται να καταθέσει ως μάρτυρας ή να ομολογήσει την ενοχή του, να υποβάλλει ερωτήσεις το ίδιο ή μέσω άλλου στους μάρτυρες κατηγορίας και να επιτυγχάνει την παράσταση και την εξέταση μαρτύρων υπεράσπισης κάτω από συνθήκες ισότητας.
- V) Εάν κριθεί ότι παρέβη τον ποινικό νόμο, να μπορεί να προσφύγει κατ' αυτής της απόφασης και κατά οποιουδήποτε μέτρου που λήφθηκε ως συνέπεια αυτής ενώπιον μιας ανώτερης αρμόδιας, ανεξάρτητης και αμερόληπτης αρχής ή δικαστικού σώματος, σύμφωνα με το νόμο.
- VI) Να έχει τη δωρεάν βοήθεια ενός διερμηνέα, σε περίπτωση που δεν καταλαβαίνει ή δεν μιλάει τη γλώσσα που χρησιμοποιείται.
- VII) Να αντιμετωπίζεται η ιδιωτική του ζωή με απόλυτο σεβασμό σε όλα τα στάδια της διαδικασίας.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προσπαθούν να προαγάγουν τη θέσπιση νόμων, διαδικασιών, αρχών και θεσμών εφαρμοζόμενων ειδικώς στα παιδιά που είναι ύποπτα, κατηγορούμενα ή καταδικασμένα για παράβαση του ποινικού νόμου και ιδιαίτερα:
- α) Τη θέσπιση ενός ελάχιστου ορίου ηλικίας κάτω απ' το οποίο τα παιδιά θα θεωρούνται ότι δεν έχουν την ικανότητα παράβασης του ποινικού νόμου.
- β) Την εισαγωγή μέτρων, εφόσον αυτό είναι δυνατόν και ευκαίιο, για την αντιμετώπιση τέτοιων παιδιών, χωρίς ανάγκη προσφυγής στη δικαιοσύνη, με την

προϋπόθεση βέβαια ότι τηρείται ο απόλυτος σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και στις νόμιμες εγγυήσεις.

4. Μια σειρά διατάξεων σχετικών κυρίως με την επιμέλεια, την καθοδήγηση και την επιτήρηση, τους συμβούλους, τη δοκιμασία, την τοποθέτηση σε οικογένεια, τα προγράμματα γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και τις άλλες εναλλακτικές δυνατότητες πλην της επιμέλειας, θα εξασφαλίζει στα παιδιά μια μεταχείριση που να εγγυάται την ευημερία τους και που να είναι ανάλογη και με την κατάστασή τους και με την παράβαση.

Άρθρο 41

Καμιά από τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης δεν θίγει διατάξεις ευνοϊκότερες για την πραγματοποίηση των δικαιωμάτων του παιδιού και οι οποίες είναι δυνατόν να περιέχονται:

- α) Στη νομοθεσία ενός Συμβαλλόμενου Κράτους ή
- β) Στο ισχύον για το Κράτος αυτό διεθνές δίκαιο.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

Άρθρο 42

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν να κάνουν ευρέως γνωστές τόσο στους ενήλικες όσο και στα παιδιά, τις αρχές και τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης με δραστήρια και κατάλληλα μέσα.

Άρθρο 43

1. Με σκοπό την έρευνα της προόδου που έχει συντελεστεί από τα Συμβαλλόμενα Κράτη σε σχέση με την τήρηση των υποχρεώσεων, οι οποίες συμφωνήθηκαν δυνάμει της παρούσας Σύμβασης, συγκροτείται Επιτροπή για τα δικαιώματα του παιδιού, η οποία επιτελεί τα καθήκοντα που ορίζονται παρακάτω.
2. Η Επιτροπή αποτελείται από δέκα εμπειρογνώμονες υψηλού ήθους και αναγνωρισμένης ικανότητας στον τομέα που καλύπτει η παρούσα Σύμβαση. Τα μέλη της εκλέγονται από τα Συμβαλλόμενα Κράτη ανάμεσα στους υπηκόους τους και συμμετέχουν υπό την ατομική τους ιδιότητα, αφού ληφθούν υπόψη η ανάγκη εξασφάλισης δίκαιης γεωγραφικής κατανομής και τα κύρια νομικά συστήματα.

3. Η εκλογή των μελών της Επιτροπής γίνεται με μυστική ψηφοφορία από έναν κατάλογο προσώπων που υποβάλλουν τα Συμβαλλόμενα Κράτη. Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος έχει τη δυνατότητα να υποδεικνύει έναν υποψήφιο από τους υπηκόους του.
4. Η διεξαγωγή των πρώτων εκλογών θα γίνει το αργότερο έξι μήνες μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας Σύμβασης. Στη συνέχεια οι εκλογές θα γίνονται κάθε δυο χρόνια. Τέσσερις τουλάχιστον μήνες πριν από την ημερομηνία κάθε εκλογής ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών καλεί γραπτώς τα Συμβαλλόμενα Κράτη να προτείνουν τους υποψηφίους τους εντός δυο μηνών. Στη συνέχεια, ο Γενικός Γραμματέας ετοιμάζει έναν κατάλογο με τα ονόματα όλων των υποψηφίων σε αλφαβητική σειρά, αναφέροντας τα Συμβαλλόμενα Κράτη που έχουν υποδείξει αυτούς και τον υποβάλλει στα Συμβαλλόμενα στην παρούσα Σύμβαση Κράτη.
5. Οι εκλογές γίνονται κατά τις συνόδους των Συμβαλλόμενων Κρατών, οι οποίες συγκαλούνται από το Γενικό Γραμματέα στην έδρα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Στις συνόδους αυτές, κατά τις οποίες η απαρτία σχηματίζεται από τα δυο τρίτα των Συμβαλλόμενων Κρατών, εκλέγονται μέλη της Επιτροπής εκείνοι που έλαβαν το μεγαλύτερο αριθμό ψήφων και την απόλυτη πλειοψηφία από τους παρόντες και ψηφίσαντες εκπροσώπους των Συμβαλλόμενων Κρατών.
6. Τα μέλη της Επιτροπής εκλέγονται για χρονική περίοδο τεσσάρων ετών. Είναι επανεκλέξιμα εάν προταθεί εκ νέου η υποψηφιότητά τους. Η θητεία πέντε μελών από τα εκλεγμένα κατά την πρώτη εκλογή λήγει μετά τη συμπλήρωση δύο ετών. Τα ονόματα των πέντε αυτών μελών επιλέγονται με κλήρο από τον πρόεδρο της συνόδου, αμέσως μετά από την πρώτη εκλογή.
7. Σε περίπτωση θανάτου ή παραίτησης ενός μέλους της Επιτροπής, ή εάν, για έναν οποιονδήποτε άλλο λόγο, ένα μέλος δηλώσει ότι δεν μπορεί πλέον να ασκεί τα καθήκοντα του στα πλαίσια της Επιτροπής, το Συμβαλλόμενο Κράτος, που είχε υποδείξει αυτό το μέλος, διορίζει έναν άλλο εμπειρογνώμονα από τους υπηκόους του, για να υπηρετήσει για το υπόλοιπο της θητείας, με την επιφύλαξη της έγκρισης της Επιτροπής.
8. Η Επιτροπή θεσπίζει η ίδια τον εσωτερικό κανονισμό της.
9. Η Επιτροπή εκλέγει τους αξιωματούχους της για μία περίοδο δύο ετών.

10. Οι σύνοδοι της Επιτροπής συγκαλούνται κανονικά στην έδρα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών ή σε οποιονδήποτε άλλο κατάλληλο τόπο, που καθορίζεται από την Επιτροπή.
Η Επιτροπή συνέρχεται κανονικά κάθε χρόνο.
Η διάρκεια των συνόδων της καθορίζεται και τροποποιείται, εάν είναι αναγκαίο από μια συνέλευση των Κρατών-Μελών στην παρούσα Σύμβαση, με την επιφύλαξη της έγκρισης από τη Γενική Συνέλευση.
11. Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών θέτει στη διάθεση της Επιτροπής το απαραίτητο προσωπικό και τις εγκαταστάσεις για την αποτελεσματική εκτέλεση των καθηκόντων που της έχουν ανατεθεί, δυνάμει της παρούσας Σύμβασης.
12. Τα μέλη της Επιτροπής που συγκροτήθηκε δυνάμει της παρούσας Σύμβασης εισπράττουν, με την έγκριση της Γενικής Συνέλευσης, απολαβές από τους πόρους του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζει η Γενική Συνέλευση.

Άρθρο 44

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να υποβάλλουν στην Επιτροπή, μέσω του Γενικού Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, εκθέσεις σχετικά με τα μέτρα που έχουν υιοθετήσει για την ενεργοποίηση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στην παρούσα Σύμβαση, καθώς και σχετικά με την πρόοδο που σημειώθηκε ως προς την απόλαυση αυτών των δικαιωμάτων:

- α) Εντός των δύο πρώτων ετών από την έναρξη ισχύος της παρούσας Σύμβασης για κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος.
- β) Κατόπιν, κάθε πέντε χρόνια.

2. Οι εκθέσεις που συντάσσονται σε εφαρμογή του παρόντος άρθρου, πρέπει να επισημαίνουν τους παράγοντες και τις δυσκολίες, εάν υπάρχουν, που εμποδίζουν τα Συμβαλλόμενα Κράτη να τηρήσουν πλήρως τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στην παρούσα Σύμβαση. Πρέπει επίσης να περιέχουν επαρκείς πληροφορίες, για να δώσουν στην Επιτροπή μια ακριβή εικόνα της εφαρμογής της Σύμβασης στην εν λόγω χώρα.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη τα οποία έχουν υποβάλει στην Επιτροπή μια αρχική πλήρη έκθεση, δεν χρειάζεται να επαναλάβουν στις επόμενες εκθέσεις που υποβάλλουν, σύμφωνα με το εδάφιο β' της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, τις βασικές πληροφορίες που έχουν ήδη κοινοποιήσει.
4. Η Επιτροπή μπορεί να ζητά από τα Συμβαλλόμενα Κράτη συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικές, με την εφαρμογή της Σύμβασης.
5. Η Επιτροπή υποβάλλει κάθε δυο χρόνια στη Γενική Συνέλευση, μέσω του Κοινωνικού και Οικονομικού Συμβουλίου, εκθέσεις για τις δραστηριότητές της.
6. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη καθιστούν ευρέως προσιτές τις εκθέσεις τους στο κοινό της χώρας τους.

Άρθρο 45

Για την προώθηση της αποτελεσματικής εφαρμογής της Σύμβασης και για την ενθάρρυνση της διεθνούς συνεργασίας στο πεδίο το οποίο καλύπτει η Σύμβαση:

α) Οι ειδικοί οργανισμοί, το [ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για την παιδική ηλικία*](#) και άλλα όργανα των Ηνωμένων Εθνών έχουν το δικαίωμα να εκπροσωπούνται κατά την εξέταση της εφαρμογής των διατάξεων της παρούσας Σύμβασης, οι οποίες εμπίπτουν στην αρμοδιότητά τους. Η Επιτροπή μπορεί να καλέσει τις ειδικευμένες οργανώσεις, το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για την παιδική ηλικία και άλλους αρμόδιους οργανισμούς, τους οποίους κρίνει κατάλληλους, να παράσχουν ειδικευμένες γνώμες για την εφαρμογή της Σύμβασης στους τομείς που ανήκουν στις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους. Μπορεί να καλεί τις ειδικευμένες οργανώσεις, το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για την παιδική ηλικία και άλλα όργανα των Ηνωμένων Εθνών να της υποβάλουν εκθέσεις για την εφαρμογή της Σύμβασης στους τομείς που ανήκουν στο πεδίο δραστηριότητάς τους.

β) Η Επιτροπή διαβιβάζει, εάν το κρίνει αναγκαίο, στις ειδικευμένες οργανώσεις, στο Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για την παιδική ηλικία και στους άλλους αρμόδιους οργανισμούς κάθε έκθεση των Συμβαλλόμενων Κρατών που περιέχει ένα αίτημα ή υποδεικνύει μια ανάγκη για τεχνική συμβουλή ή βοήθεια, μαζί με τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις της επιτροπής, εάν υπάρχουν, σχετικά με το παραπάνω αίτημα ή υπόδειξη.

γ) Η Επιτροπή μπορεί να συστήσει στη Γενική Συνέλευση να ζητήσει από το Γενικό Γραμματέα να αναλάβει για λογαριασμό της μελέτες πάνω σε ειδικά θέματα, σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού.

δ) Η Επιτροπή μπορεί να κάνει υποδείξεις και συστάσεις γενικής φύσεως βασισμένες στις πληροφορίες που έχει δεχτεί κατ' εφαρμογήν των άρθρων 44 και 45 της παρούσας Σύμβασης. Οι υποδείξεις αυτές και οι συστάσεις γενικής φύσεως διαβιβάζονται σε κάθε ενδιαφερόμενο Συμβαλλόμενο Κράτος και αναφέρονται στη Γενική Συνέλευση, μαζί με τις παρατηρήσεις των Συμβαλλόμενων Κρατών μερών όπου υπάρχουν.

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

Άρθρο 46

Η παρούσα Σύμβαση είναι ανοιχτή για υπογραφή σε όλα τα Κράτη.

Άρθρο 47

Η παρούσα Σύμβαση υποβάλλεται σε επικύρωση. Τα έγγραφα της επικύρωσης θα κατατεθούν στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 48

Η παρούσα Σύμβαση είναι ανοιχτή για προσχώρηση οποιουδήποτε Κράτους. Τα έγγραφα της προσχώρησης θα κατατεθούν στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 49

1. Η παρούσα Σύμβαση θα αρχίσει να ισχύει την τριακοστή ημέρα μετά από την ημερομηνία κατάθεσης στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών του εικοστού εγγράφου επικύρωσης ή προσχώρησης.
2. Για κάθε Κράτος που επικυρώνει την παρούσα Σύμβαση ή προσχωρεί σε αυτήν μετά την κατάθεση του εικοστού εγγράφου επικύρωσης ή προσχώρησης, η Σύμβαση θα αρχίσει να ισχύει την τριακοστή ημέρα μετά από την ημερομηνία κατάθεσης από το Κράτος αυτό του δικού του εγγράφου επικύρωσης ή προσχώρησης.

Άρθρο 50

1. Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος μπορεί να προτείνει μια τροπολογία και να καταθέσει το

κείμενό της στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών. Εν συνεχεία ο Γενικός Γραμματέας διαβιβάζει όλα τα σχέδια τροπολογιών στα Συμβαλλόμενα Κράτη ζητώντας τους να του γνωρίζουν εάν επιθυμούν να συγκληθεί διάσκεψη των Συμβαλλόμενων Κρατών, με σκοπό να εξετάσουν και να τεθούν σε ψηφοφορία αυτά τα σχέδια. Εάν, εντός τεσσάρων μηνών από την ημερομηνία της διαβίβασης αυτής, το ένα τρίτο τουλάχιστον των Συμβαλλόμενων Κρατών κηρυχτεί υπέρ της σύγκλησης μιας τέτοιας διάσκεψης, ο Γενικός Γραμματέας συγκαλεί τη διάσκεψη υπό την αιγίδα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών. Κάθε τροπολογία, που υιοθετείται από την πλειοψηφία των παρόντων και ψηφισάντων στη διάσκεψη Συμβαλλόμενων Κρατών, υποβάλλεται για έγκριση στη Γενική Συνέλευση.

2. Κάθε τροπολογία, που υιοθετήθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, αρχίζει να ισχύει όταν εγκριθεί από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών και γίνει δεκτή με πλειοψηφία των δύο τρίτων των Συμβαλλόμενων Κρατών.
3. Όταν μία τροπολογία αρχίσει να ισχύει έχει αναγκαστική ισχύ για τα Συμβαλλόμενα Κράτη που την αποδέχτηκαν, ενώ τα υπόλοιπα Συμβαλλόμενα Κράτη παραμένουν δεσμευμένα από τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης και από όλες τις προηγούμενες τροπολογίες που έχουν αποδεχτεί.

Άρθρο 51

1. Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών θα δεχτεί και θα διαβιβάσει σε όλα τα Κράτη το κείμενο των επιφυλάξεων που έκαναν τα Κράτη κατά το χρόνο της επικύρωσης ή της προσχώρησης.

2. Δεν επιτρέπεται καμία επιφύλαξη, που είναι ασυμβίβαστη με το αντικείμενο και το σκοπό της παρούσας Σύμβασης.

Οι επιφυλάξεις μπορούν να αποσυρθούν ανά πάσα στιγμή με γνωστοποίηση προς το Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος ενημερώνει γι' αυτό όλα τα Συμβαλλόμενα στη Σύμβαση Κράτη. Η γνωστοποίηση παράγει τα αποτελέσματά της από την ημερομηνία κατά την οποία παρελήφθη από το Γενικό Γραμματέα.

Άρθρο 52

Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος μπορεί να καταγγείλει την παρούσα Σύμβαση με γραπτή γνωστοποίηση προς το Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών. Η καταγγελία παράγει τα αποτελέσματα της ένα χρόνο μετά από την ημερομηνία κατά την

οποία η γνωστοποίηση παρελήφθη από το Γενικό Γραμματέα.

Άρθρο 53

Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών ορίζεται θεματοφύλακας της παρούσας Σύμβασης.

Άρθρο 54

Το πρωτότυπο της παρούσας Σύμβασης, της οποίας τα κείμενα στην αγγλική, αραβική, κινεζική, ισπανική, γαλλική και ρωσική γλώσσα έχουν την ίδια ισχύ, θα κατατεθεί στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών.

Για να πιστοποιηθούν τα παραπάνω οι υπογράφωντες, ειδικά εξουσιοδοτημένοι από τις αντίστοιχες Κυβερνήσεις τους, υπέγραψαν την παρούσα Σύμβαση.

- Σύμφωνα με την μετάφραση, στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως ως Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για την παιδική ηλικία νοείται η UNICEF.

Σημ.: Η παρούσα Σύμβαση επικυρώθηκε από την Ελλάδα και δημοσιεύθηκε στο Φ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

**ΑΝΑΔΟΧΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΑ- ΠΡΑΚΤΙΚΗ- ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ****Μαρία Σίνδρου - Διευθύντρια Κοινωνικής Πολιτικής και Καινοτόμων εφαρμογών στο
ΙΚΠΑ**

Η Αναδοχή είναι ένας θεσμός που ξεκινά από τα βάθη των αιώνων, όταν η βιολογική οικογένεια «αδυνατεί» να φροντίσει τα παιδιά της. Στην καθημερινότητα, δεν είναι σπάνιες οι φορές που η γονική ικανότητα μετατρέπεται σε ανεπάρκεια κάτω από δυσμενείς κοινωνικές καταστάσεις, όπως ασθένεια ψυχική ή σωματική, διαταραγμένες σχέσεις, ορφάνια, που συνοδεύεται από αδυναμία, αδιαφορία ή και έλλειψη του συγγενικού περιβάλλοντος, έντονα οικονομικά προβλήματα, εξάρτηση των γονέων από αλκοόλ, τοξικές ουσίες κ.λ.π.

Η αναδοχή φροντίδα ανηλίκων, είναι η νεότερη ιστορικά θεσμοθετημένη μορφή παροχής οικογενειακής φροντίδας για βρέφη, νήπια, παιδιά, εφήβους, σ' όλες τις προηγμένες χώρες. Η εφαρμογή του θεσμού απαιτεί ευελιξία, εμπειρία και διεπιστημονικότητα. Πρωταγωνιστές είναι τα παιδιά, που η προστασία τους επιβάλλει ένα οικογενειακό καταφύγιο με προδιαγραφές στοργής και σταθερότητας. Οι φυσικοί γονείς που μπορούν να αξιοποιήσουν το διάστημα της ανάδοχης φροντίδας με διάλειμμα ανακούφισης από την οικογενειακή κρίση και να κάνουν διορθωτικές κινήσεις, προκειμένου να αναλάβουν εκ νέου την ευθύνη του.

Οι ανάδοχοι, οι οποίοι έχουν αποθέματα αγάπης και επενδύουν στην φροντίδα ενός ξένου παιδιού, με την πεποίθηση «ότι τα παιδιά ανήκουν σε όλους μας». Οι επαγγελματίες σαν εξισορροπιστές ενός δύσκολου ρόλου που απαιτεί ποιοτική έρευνα τόσο των δυνατοτήτων του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά των «κινήτρων» των υποψηφίων αναδόχων. Ύστερα από την πορεία και εξέλιξη που είχε ο θεσμός από αρχαιοτάτων χρόνων ως σήμερα, δεν θα έπρεπε να μιλάμε απλά για παιδική προστασία, αλλά για παιδικά δικαιώματα, αφού η ανάδοχη φροντίδα, είναι εναρμονισμένη στις αρχές της Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού.

Στην Ελλάδα αποτελεί Νόμο του κράτους από το 1992. Από τον Έλληνα νομοθέτη ρυθμίστηκε για πρώτη φορά με τον Ν. 2082/1992 και συγκεκριμένα με το Π.Δ. 337/1993. Αργότερα έγινε τροποποίηση του εν. λόγω Νόμου με τον Ν. 2447/1996. Αναμένονται Ειδικά Νομοθετήματα για να ρυθμιστούν ποικίλα προβλήματα ειδικά μετά την διάλυση του Εθνικού Οργανισμού Κοινωνικής Φροντίδας.

ΑΝΑΔΟΧΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ.

Άννα Πορτοκαλίδου - Επισκέπτρια Υγείας Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου Νοσοκομείου Παπανικολάου

Γνωρίζουμε ότι στην εποχή μας, παραδοσιακοί θεσμοί και αξίες, βρίσκονται σε κρίση ή αμφισβήτηση, Σχεδόν καθημερινά γινόμαστε δέκτες πληροφόρησης συμβάντων κάθε μορφής παιδικής κακοποίησης, παραμέλησης ή εγκατάλειψης. Η αναδοχή είναι μια μορφή παιδικής προστασίας στις περιπτώσεις παιδιών που στερούνται φασικής οικογένειας ή διαπιστώνεται ακαταλληλότητα γονέων (αρρώστια, φυλάκιση κλπ). Όταν εξαντληθούν οι προσπάθειες για στήριξη της οικογένειας του παιδιού και υπάρχουν αξεπέραστα προβλήματα τη φροντίδα αναλαμβάνει οικογένεια επιλεγμένη από τη κοινωνική υπηρεσία του φορέα.

Οι υπηρεσίες που ασχολούνται στη χώρα μας με προγράμματα αναδοχής επιδοτούμενα και ελεγχόμενα από το κράτος είναι το πρώην ΠΙΚΠΑ, το Κέντρο βρεφών «Μητέρα» και ο πρώην ΕΟΠ. Οι ίδιες υπηρεσίες έχουν και την ευθύνη παρακολούθησης των παιδιών, στήριξης της οικογένειας και επιδότησής της. Έπειτα από την κατάργηση του κεντρικού φορέα του πρώην ΠΙΚΠΑ, η συνέχιση του προγράμματος της αναδοχής ανατέθηκε πανελλαδικά στο αναρρωτήριο Πεντέλης. Έτσι το τμήμα αναδοχών του πρώην ΠΙΚΠΑ Νομού Θεσσαλονίκης συνεχίζει να λειτουργεί με κέντρο αναφοράς το αναρρωτήριο Πεντέλης.

Είδη Αναδοχής

* Συγγενική

συγγενικά άτομα του παιδιού

(θείος - θεία - παππούς - γιαγιά)

* Εθελοντική (Ξένη)

Ανάδοχοι γονείς μπορούν να γίνουν όσοι έχουν την ειλικρινή διάθεση και θέληση να φροντίσουν και να βοηθήσουν ένα παιδί και είναι:

- Ζευγάρια με ή χωρίς δικά τους παιδιά
- Μονογονεϊκές οικογένειες
- Συγγενικά πρόσωπα του προς αναδοχή παιδιού
- Μόνα άτομα, άνδρες ή γυναίκες

Η ανάδοχη οικογένεια καλείται να επιτελέσει ένα σημαντικότερο κοινωνικά και ψυχολογικά ευαίσθητο έργο. Προσφέρει οικογενειακό περιβάλλον στο παιδί, το βοηθάει να ξεπεράσει τα προβλήματα και τις δυσκολίες του και να εξελιχθεί σε ένα υγιές συναισθηματικά και κοινωνικά άτομο. Του παρέχει ασφάλεια, παραδοχή και αγάπη. Του εξηγεί τους λόγους που δεν ζει με τους βιολογικούς του γονείς, το στηρίζει συναισθηματικά και το βοηθάει να αναπτύξει υγιή και ολοκληρωμένη ταυτότητα. Η προοπτική να διευκολυνθεί η επιστροφή του παιδιού στη φυσική του οικογένεια, είναι μία λεπτή ισορροπία που δημιουργεί πίεση και άγχος στους ανάδοχους γονείς.

Σίγουρα, η οικογένεια καταλαβαίνει ότι βοηθάει ένα παιδί να ορθοποδήσει σε μία δύσκολη περίοδο της ζωής του, αλλά συνήθως ρωτάνε, «γιατί να δεθώ συναισθηματικά με ένα παιδί που ίσως αύριο επιστρέψει στη φυσική του οικογένεια;». Ας μη σκεφτόμαστε εγωιστικά. Εκείνο που μετράει είναι η ψυχική υγεία του παιδιού. Αναδοχή πάνω από όλα σημαίνει προσφορά. Ακόμη, η ανάδοχη οικογένεια, καλό είναι να δείξει κατανόηση προς τους φυσικούς γονείς, οι οποίοι συνήθως αντιμετωπίζουν σειρά από προβλήματα. Οφείλουν να διευκολύνουν τις επισκέψεις της φυσικής οικογένειας προς το παιδί και να ενθαρρύνουν τη προσωπική και συναισθηματική επαφή του παιδιού μαζί της. Έχει μεγάλη σημασία να συνεχίζεται η επαφή του παιδιού με τη φυσική του οικογένεια (εκτός βέβαια αν αυτό είναι επικίνδυνο για την ασφάλεια του παιδιού). Τα ίδια τονίζουν την έλλειψη των φυσικών τους γονιών και αναφέρονται συχνά στην ελπίδα να επιστρέψουν στο σπίτι. (Οι περισσότεροι ανάδοχοι, θεωρούν ότι οι φυσικοί γονείς δεν θα πρέπει να βλέπουν συχνά το παιδί τους)

Οι ανάδοχοι γονείς έχουν τις δικές τους αγωνίες αν θα τα καταφέρουν ή όχι στο ρόλο τους και ιδιαίτερα, αν έχουν να φροντίσουν παιδιά με αναπηρία. Χρειάζονται λοιπόν βοήθεια από ομάδα ειδικών. Η προετοιμασία των υποψήφιων ανάδοχων γονέων μέσα από ειδικά σεμινάρια, ελαχιστοποιεί τα λάθη στην επιλογή, προλαμβάνει, αλλά και αντιμετωπίζει έγκαιρα τις δυσάρεστες καταστάσεις για τους ανάδοχους γονείς, τα παιδιά και τους φυσικούς γονείς. Ο θεσμός της αναδοχής υπάρχει για να αποφεύγει το παιδί την εμπειρία του ιδρύματος ενώ δίνει στους γονείς την ευτυχία της γονικής σχέσης, την ικανοποίηση της δημιουργικής απασχόλησης, και τη χαρά της κοινωνικής προσφοράς.

Τα κριτήρια επιλογής έχουν σχέση με τα αποθέματα αγάπης της ανάδοχης οικογένειας προς ένα ξένο παιδί, τη ψυχική και σωματική υγεία των μελών, την υπομονή, κατανόηση ανεκτικότητα και αποδοχή της φυσικής οικογένειας του παιδιού. Συνήθως δεν καθορίζονται επακριβώς, κάθε περίπτωση αντιμετωπίζεται σαν ιδιαίτερη. Είναι αδύνατον να περιγράψει κάποιος τον ιδανικό ανάδοχο γονέα γιατί οι ανάγκες των παιδιών ποικίλουν σε μεγάλο βαθμό πράγμα το οποίο σημαίνει ότι χρειάζονται και ανάλογοι ανάδοχοι γονείς. Το ιδανικότερο θα ήταν οι ανάγκες κάθε παιδιού να συνταυτίζονται με αυτό που θα μπορούσαν να προσφέρουν οι ανάδοχοι γονείς (ιδανική τοποθέτηση). Παρόλα αυτά έχουμε ικανοποιητικό ποσοστό επιτυχίας, γιατί οι γονείς που δεν ήταν σίγουροι για τις ικανότητές τους στη συνέχεια ένοιωθαν ευτυχισμένοι και πραγματικά ολοκληρωμένοι.

Γενικά οι ανάδοχοι γονείς καλό είναι να ενεργούν και να συμπεριφέρονται στο παιδί, όπως θα έκανε η μητέρα και ο πατέρας του. Όμως δεν είναι οι φυσικοί γονείς του και αυτό θα πρέπει να είναι κατανοητό και αποδεκτό ώστε να κρατηθούν οι ισορροπίες. Ακόμη υπάρχει και η άλλη πλευρά όπου οι ενδιαφερόμενοι καθώς μαθαίνουν περισσότερα για το θεσμό, ανακαλύπτουν ότι είναι κάτι, που τελικά δεν ταιριάζει στη δική τους οικογένεια και κρίνουν ότι θα ήταν καλύτερα να το αναβάλουν.

Ο μικρός αριθμός ανάδοχων οικογενειών στην Ελλάδα σε σύγκριση με τις καθημερινά αυξανόμενες ανάγκες, οφείλεται, αφενός μεν στην έλλειψη ενημέρωσης, αφετέρου στην απουσία ικανοποιητικών κινήτρων, όχι μόνο οικονομικών (ασφάλιση αναδόχων, φορολογικές απαλλαγές, προτεραιότητα στην εργασία, μειωμένο ωράριο εργασίας). Αυτό έχει σαν συνέπεια ένας μεγάλος αριθμός παιδιών (14.000) και από αυτά αρκετά με αναπηρία (2.000) να βρίσκονται σε ιδρύματα της Χώρας μας.

Όλοι μαζί, όσοι προσπαθούμε καθημερινά για τη κοινωνική φροντίδα, μπορούμε να ενώσουμε τις δυνάμεις μας για την εξέλιξη των θεσμών κοινωνικής προστασίας, γιατί γνωρίζουμε καλά την πραγματικότητα της κοινωνίας μας και τις ανάγκες των παιδιών που προστατεύουμε και που καθημερινά περιμένουν να τους δώσουμε αποτελεσματική στήριξη με πράξεις και όχι με λόγια και υποσχέσεις. Να μας απασχολήσει η εξέλιξη του θεσμού για το καλό του παιδιού. Χρειάζεται ευαισθητοποίηση από όλους τους επαγγελματίες. Όλα είναι θέμα πίστεως σε αυτό που κάνουμε και θέμα αγάπης σε αυτό με το οποίο ασχολούμαστε.

ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΟΧΗ

Συλβάννα Καρασαββίδου

Κοινωνική Λειτουργός-Συστημική ψυχοθεραπεύτρια

Αντιδήμαρχος Σταυρούπολης.

Ο κόσμος όπως και αν τον κοιτάξουμε έχει μια σκοτεινή και μια φωτεινή πλευρά. (Γκαίτε)

Ευχαριστώ θερμά για την πρόσκληση. Πριν μερικά χρόνια είχα δεχθεί αντίστοιχη πρόσκληση για το ίδιο θέμα, «Αναδοχή και Αυτοδιοίκηση» και τότε συμπτωματικά είχα τον ίδιο ρόλο, ήμουν δηλαδή δημοτική σύμβουλος στο Δήμο Σταυρούπολης. Σήμερα μετά από αρκετά χρόνια και μετά από συγκυρίες, εδώ και 1,5 χρόνο περίπου είμαι αντιδήμαρχος στον ίδιο Δήμο.

Ανατρέχοντας στις σημειώσεις της τότε εισήγησης μου, αισθάνθηκα πως οι αναφορές μου στην αναδοχή και στην τοπική αυτοδιοίκηση αφορούσαν αρκετά «πρέπει» και περιέγραφαν τις δυνατότητες ανάπτυξης του θεσμού. Σήμερα έχω τη γνώμη, πως παρ όλο που κύλησε πολύ νερό, δεν υπάρχουν ιδιαίτερες αλλαγές όσο αφορά αυτή τη σχέση, τη σχέση δηλαδή αναδοχής και αυτοδιοίκησης. Ελπίζω αν υπάρξει αντίστοιχη πρόσκληση στο μέλλον να βρίσκομαι στην ευχάριστη θέση, να περιγράψω τι έχουμε κάνει, όχι μόνο ως Δήμος Σταυρούπολης αλλά και συνολικά ως κοινωνία.

Όσο αφορά τώρα την σημερινή πραγματικότητα τολμώ να πω πως οι Υπηρεσίες Πρόνοιας στην Ελλάδα, αποτελούν ένα άθροισμα υπηρεσιών φροντίδας. Συχνά δε, οι χρήστες των υπηρεσιών και όχι μόνο, διαμαρτύρονται για τις ελλείψεις, την αναποτελεσματικότητα, την αποσπασματικότητα και την υποχρηματοδότησή τους. Αφού η κυρίαρχη αντίληψη, όσο αφορά την κοινωνική πολιτική και το κράτος πρόνοιας λέει: Πρέπει να εξασφαλίσεις πρώτα τους πόρους, για να ασκήσεις κοινωνική πολιτική.

Οι πόροι βέβαια αυτοί ποτέ δεν βρίσκονται, ή δεν είναι αρκετοί σε σχέση με τις ανάγκες.

Αυτό μοιάζει σαν να διαβάζει κανείς τη σελίδα από τη μέση και κάτω και όχι από την αρχή. Αφού οι επιπτώσεις, ακόμη και με οικονομικούς όρους, είναι τεράστιες με μια τέτοια αντίληψη, που οδηγεί τελικά στην συρρίκνωση του κράτους πρόνοιας κυρίως στην πρόληψη αλλά και στην αποκατάσταση και με αποτέλεσμα μεγάλο μέρος του ανθρωπίνου κεφαλαίου, εύκολα να περιθωριοποιείται ή και να αγχρωστούται. Ενώ θα ήταν δυνατό, να είναι παραγωγικό και να συμβάλλει στην ανάπτυξη της οικονομίας, όπως όφειλε σύμφωνα με το σύνταγμα το οποίο λέει: Οι πολίτες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις. Επίσης σύμφωνα με την συνταγματική επιταγή η παιδική ηλικία, η μητρότητα και οι διάφορες ειδικές ομάδες του πληθυσμού τελούν υπό την προστασία του κράτους.

Η παραπάνω αντίληψη νομίζω πως επικρατεί, γιατί κάποιιοι θεωρούν πως είναι πιο ίσοι από κάποιους άλλους και οι δικές τους ανάγκες προηγούνται των υπολοίπων, αγνοώντας, πως όλοι ίσοι, ή λιγότερο ίσοι, είμαστε ταξιδιώτες στην ίδια βάρκα. Δεν μπορεί όμως να αγνοηθούν και οι επιπτώσεις, του πολυεθνικού κεφαλαίου προς τους πολίτες, το οποίο ξεπερνάει πολλές φορές τη δυνατότητα ελέγχου από το εθνικό κράτος. Θεωρώ παρόλα αυτά πως η τοπική αυτοδιοίκηση, μέσα σ ένα τέτοιο πλαίσιο και μέσα σε ένα κόσμο, που η διαμάχη μεταξύ τοπικισμού και κοσμοπολιτισμού είναι υπαρκτή, σε ένα κόσμο που συνεχώς αλλάζει, που επηρεάζει και επηρεάζεται στο χρόνο, από τις ιδέες για το τι είναι «ανάγκη», τι είναι «πρόβλημα», «σωστό» και «λάθος», είναι δυνατό να δράσει λυτρωτικά, ως προς τις επιπτώσεις αλλά και τις βλάβες που προκαλεί το πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό σύστημα στους πολίτες και να συμβάλλει στη διεύρυνση του περιεχομένου και της μορφής της κοινωνικής πολιτικής.

Ο νέος κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων Ν.3463/2006 ο οποίος είναι εξαιρετικά βελτιωμένος σε σχέση με τον προηγούμενο, στο Μέρος Τρίτο άρθρο 75 μεταξύ άλλων αναφέρει: «Οι δημοτικές και οι κοινοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής, της τοπικής κοινωνίας.

Η κοινωνική προστασία και η Αλληλεγγύη περιλαμβάνει:

1. Εφαρμογή πολιτικών ή συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων, όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων κ.λπ.

2. Εφαρμογή πολιτικών ή συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή της ψυχικής υγείας με την δημιουργία υπηρεσιών στήριξης και αποκατάστασης, όπως και συμβουλευτικής στήριξης κ.λ.π.

Σ αυτό το σημείο θα μπορούσε να σχολιασθεί, πως όλα τα παραπάνω είναι δυνατόν να ισχύσουν όπως και το αντίθετο, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, όπως σαφώς αναφέρεται στον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων. Είναι δηλαδή ελεύθεροι οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης να επιλέξουν τι θα υλοποιήσουν και τι όχι.

Όμως πολιτική είναι και τι επιλέγεις να κάνεις, και κυρίως τι δεν επιλέγεις να κάνεις. Οι Δήμαρχοι βεβαίως απαντούν, πως για να υλοποιήσουν ανάλογες πολιτικές είναι αναγκαίοι πόροι που πρέπει να διασφαλισθούν από την κεντρική εξουσία. Γι' αυτό, Το επόμενο βήμα, που θα πρέπει να συμβεί όσο αφορά την τοπική αυτοδιοίκηση είναι, η πραγματική αποκέντρωση αρμοδιοτήτων μαζί με τους ανάλογους πόρους, για θέματα που αφορούν τις τοπικές κοινωνίες. Η τοπική αυτοδιοίκηση παρ' όλα αυτά, αποτελεί πλαίσιο ζωής και συνύπαρξης για τους πολίτες, όπως η χορωδία αποτελεί πλαίσιο μουσικής συνύπαρξης, για τους συμμετέχοντες στη χορωδία. Υπ' αυτή την έννοια θεωρώ πως η αυτοδιοίκηση έχει «ευθύνη» για τα μέλη της, με τα οποία συνδιαμορφώνει το κοινό παρόν και μέλλον.

Πιο συγκεκριμένα: Συνήθως όταν ένας γονιός κριθεί ανώριμος και ανίκανος να μεγαλώσει τα παιδιά του, από τους ειδικούς και την ευρύτερη κοινότητα, σηκώνει μόνος του το βάρος της «ανικανότητας του». Μια όμως άλλη οπτική ευθύνης θα μπορούσε να δει την «ανωριμότητα» κάποιου γονιού, να φροντίσει το παιδί του ή τα παιδιά του, ως μέρος της σχέσης του με το περιβάλλον στο οποίο ζει, στο οποίο διαμορφώνονται οι προϋποθέσεις, του πώς πρέπει να αγαπάει κανείς, πώς πρέπει να φροντίζει, πώς πρέπει να αναλαμβάνει ευθύνη για την οικογένεια του. Επομένως η βέβαιη ή η πιθανή ευθύνη αλλά και ενοχή του γονιού, θα πρέπει να μοιράζεται με το ευρύτερο πλαίσιο ζωής του, όπου δηλαδή δημιουργήθηκαν οι συνθήκες και οι προϋποθέσεις, ώστε να είναι αναγκαία για παράδειγμα η αναδοχή.

Αλλά και όταν η αναδοχή είναι απολύτως απαραίτητη, είναι δυνατόν και πάλι να διαμορφωθεί μέσα στην τοπική κοινότητα, το περιβάλλον εκείνο που θα αποτελέσει για το παιδί την αγκαλιά που χάθηκε και για τον γονιό το περιβάλλον υποστήριξής του. Αφού το δικαίωμα στη ζωή και στην αγάπη δεν αποτελεί μόνο προνόμιο μερικών, όπως επίσης η αγάπη και η αποδοχή αποτελούν το οξυγόνο για κάθε ανθρώπινο ον. Πολύ δε περισσότερο για ένα παιδί που οι γονείς του δεν είναι σε θέση να το φροντίσουν και πρέπει να απομακρυνθεί από αυτούς και του οποίου οι αποσκευές είναι γεμάτες με ενοχή, θυμό αλλά

και πίκρα. Γιατί όπως πιθανά να νομίζει, δεν ήταν αρκετά καλό παιδί, αρκετά υγιές, αρκετά όμορφο, για να το κρατήσουν και να το φροντίσουν.

Η πρόταση λοιπόν, μιας τοπικής κοινότητας που αντί να ενοχοποιεί τα μέλη της, ίσως να μπορεί να είναι το μοίρασμα της ευθύνης μαζί τους και κυρίως να προτείνει λύσεις. Ίσως και να μπορεί δηλαδή να υποκαταστήσει την παραδοσιακή οικογένεια, που άλλοτε αυτή συμπλήρωνε τις ανάγκες των μελών της, όποτε αυτές υπήρχαν και να αποτελέσει τη νέα πιο διευρυμένη «οικογένεια» στη θέση της παλιάς. Στη νέα εποχή λοιπόν της ανώνυμης κοινωνίας, που μπορεί να αποκαλείται κοινωνία της πληροφορίας, μεταβιομηχανική, μεταμοντέρνα ή όπως αλλιώς, όπου η εποχή των μεγάλων αφηγήσεων, μεγάλων λύσεων έχει παρέλθει, φαίνεται ότι αυτό που μπορούμε να κάνουμε είναι μικρές αφηγήσεις, μικρές τοπικές ιστορίες, μικρές παρεμβάσεις και ίσως με πολλές ιστορίες μαζί όμοιες ή διαφορετικές να ορίσουμε μαζί το παρόν και να επηρεάσουμε το μέλλον μας.

Στη Σταυρούπολη για παράδειγμα, ξεκινήσαμε τη δική μας ιστορία δίνοντας έμφαση αρχικά στη ανάπτυξη και ολοκλήρωση των Κοινωνικών Υπηρεσιών του Δήμου. Συγχρόνως υποστηρίξαμε την αυτοοργάνωση των διαφόρων πληθυσμιακών ομάδων με στόχο την κοινωνική συνοχή και την άμβλυνση των ανισοτήτων.

- Τα άτομα με αναπηρίες δημιούργησαν το δικό τους σύλλογο. Με βάση τον εθελοντισμό ξεκίνησαν διάφορες δραστηριότητες προσωπικής και συλλογικής ανάπτυξης των ατόμων με αναπηρίες, αλλά και τη σύνδεση τους με την υπόλοιπη κοινωνία.

- Δημιουργείται τώρα σύλλογος που ο κύριος κορμός του θα είναι γυναίκες, θα είναι πολυθεματικός και θα δώσει έμφαση στον εθελοντισμό, στην ανάδειξη θεμάτων και προβλημάτων που αφορούν τις γυναίκες, τις γυναίκες μητέρες, τα παιδιά, την Τρίτη ηλικία, την επιχειρηματικότητα κ.α.

- Η προσέγγιση των νεοσύστατων συμβουλίων νεολαίας, μέσα σένα πρίσμα εθελοντισμού, συνύπαρξης και συνευθύνης με τις άλλες πληθυσμιακές ομάδες είναι επίσης στόχος.

- Η δημιουργία Μ.Κ.Ο. με στόχο την πρόληψη και τη στήριξη οικογενειών με παιδιά προσχολικής ηλικίας, σε συνεργασία με όλους τους φορείς της περιοχής σύντομα θα είναι έτοιμη.

- Όσον αφορά την αναδοχή θεωρώ πώς είμαστε σε θέση να δεχτούμε κάθε σχετική πρόταση-πρόκληση για το κοινό καλό μέσα στα πλαίσια της συλλογικής ευθύνης.

- Τέλος, ο διάλογος, και κυρίως η αλληλοϋποστήριξη μεταξύ των διαφόρων πληθυσμιακών ομάδων και με ισότιμο συνομιλητή τους εκπροσώπους της αυτοδιοίκησης, μπορούν να αποτελέσουν τη διαδικασία, αλλά και το εργαστήρι παραγωγής της ίδιας της ζωής.

ΑΝΑΔΟΧΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ: Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΜΟΥ ΑΠΟ ΤΟ 1997 ΕΩΣ ΤΟ 2001.

Σταυρούλα Φωτακέλη - Κοινωνιολόγος - Dip/Ma in Social Work

Ο νόμος ο οποίος ονομάζεται The Children Act 1989 τέθηκε σε εφαρμογή τον Οκτώβρη του 1991. Για πρώτη φορά στην Αγγλική ιστορία, οι νόμοι οι οποίοι σχετίζονται με την φροντίδα, την προστασία, την ανατροφή παιδιών από ιδιώτες και η υποχρέωση του αγγλικού κράτους να παρέχει φροντίδα για τα παιδιά που έχουν ανάγκη, όλα αυτά ενσωματώνονται και αντιμετωπίζονται θεσμικά, οργανωτικά, πρακτικά και λειτουργικά με σαφείς λεπτομέρειες και οδηγίες από έναν κοινό νόμο, τον Νόμο για το Παιδί 1989.

Ο Νόμος καθορίζει τις δομές, τις διαφορετικές ειδικότητες των επαγγελματιών και το ρόλο αυτών, τις διαδικασίες που αφορούν στην φροντίδα των παιδιών με όλα τα είδη αυτής καθώς και τις υποχρεώσεις, τη δύναμη και τα καθήκοντα του κράτους απέναντι στα παιδιά τα οποία φροντίζει (αναδοχή, υιοθεσία, βοηθητικές υπηρεσίες για τους γονείς, κέντρα εκπαίδευσης γονέων, ιδρυματικοί χώροι φιλοξενίας παιδιών, δομές στήριξης νέων οικογενειών, ομάδες αυτοβοήθειας, χώροι φιλοξενίας ανήλικων παραβατών, φροντίδα γονέων παιδιών με ειδικές ανάγκες, ενίσχυση αυτόνομης ζωής σε παιδιά που φεύγουν απ' τη φροντίδα του κράτους, υπηρεσία παιδικής προστασίας από την κακοποίηση κ.α.).

Έχει σημασία να κάνουμε μια σύντομη περιγραφή του τρόπου με τον οποίο είναι σχεδιασμένες οι Κοινωνικές Υπηρεσίες στην Αγγλία. Καταρχήν διαχωρίζονται σε Κοινωνικές υπηρεσίες

A) για το παιδί και την οικογένεια,

B) για ηλικιωμένους (ο νόμος ορίζει και προστασία των ηλικιωμένων από κακοποίηση),

Γ) για ενήλικους με ειδικές ανάγκες.

Εμείς θα επικεντρωθούμε στις υπηρεσίες που αφορούν το παιδί και την οικογένεια.

Σε αυτό τον τομέα οι Κοινωνικές Υπηρεσίες ονομάζονται Children and Families Team. Είναι ομάδες κοινωνικών λειτουργών οι οποίες κάνουν την ίδια δουλειά και καλύπτουν όλο το γεωγραφικό εύρος μιας πόλης. Δέχονται περιστατικά που αφορούν από απλές παροχές σε παιδιά, π.χ. παροχή ανάπαυλας σε μια οικογένεια με παιδί με επιθετική συμπεριφορά με τη μορφή διακοπών έως καταγγελία περιστατικών παιδικής κακοποίησης ώστε να ξεκινήσει η

διαδικασία έρευνας αυτής ή ακόμη υποδοχή παιδιών τα οποία θα φιλοξενήσει το κράτος σε κάποια δομή του (γονική υπευθυνότητα στο κράτος ή στο γονέα).

Πέρα από τα κατά τόπους γραφεία των κοινωνικών υπηρεσιών που αφορούν το Παιδί και την Οικογένεια έχουμε τις εξειδικευμένες κοινωνικές υπηρεσίες όπως Κοινωνική Υπηρεσία Ανάδοχης Φροντίδας, Κοινωνική Υπηρεσία Υιοθεσιών και άλλες Κοινωνικές Υπηρεσίες που αφορούν άλλα πιο εξειδικευμένα θέματα όπως π.χ. Family Service Unit το οποίο χειρίζεται τις σχέσεις οικογενειών σε κρίση με καθαρά πρακτικές συμβουλές, θέματα διαπαιδαγώγησης, εκπαίδευση ανήλικων μητέρων στη φροντίδα των παιδιών, ψυχική προετοιμασία ενός παιδιού για υιοθεσία με την καταγραφή του Life Story Work κ.α.

Επίσης στην Αγγλία υπάρχουν πάρα πολλά projects τα οποία έχουν επίσημη άδεια από τη βασίλισσα και λειτουργούν ως charities, φιλανθρωπία με άψογο οργανωτικό θεσμικό λειτουργικό πλαίσιο και τα οποία αναλαμβάνουν να κάνουν βοηθητική δουλειά για τις κοινωνικές υπηρεσίες π.χ. να λειτουργούν εντός τους παιδικούς σταθμούς για παιδάκια που μεγαλώνουν σε συνθήκες παραμέλησης έτσι ώστε να παρακολουθείται η ανάπτυξη τους και να γίνεται ενημέρωση των κοινωνικών υπηρεσιών.

Ας δούμε λίγο τα βήματα που ακολουθούνται όταν μια οικογένεια ενδιαφέρεται να εγκριθεί ως ανάδοχη. Καταρχήν θα ενημερωθεί είτε από τα κανάλια της τηλεόρασης είτε από διαφημιστικές καμπάνιες. Γίνονται ξεχωριστές καμπάνιες για κάθε είδος αναδοχής και αναρτώνται αφίσες σε εμφανές σημείο στα λεωφορεία. Έρχεται σε τηλεφωνική επαφή με την Κοινωνική Υπηρεσία Αναδοχής του συγκεκριμένου είδους που τον ενδιαφέρει μακροπρόθεσμη ή σύντομη η οποία βρίσκεται κοντά στη διεύθυνση κατοικίας του.

Η Κοινωνική Υπηρεσία Αναδοχής θα αποστείλει στον υποψήφιο ένα πακέτο με φυλλάδια τα οποία του παρέχουν μια ουσιαστική ενημέρωση για το τι είναι π.χ. η σύντομη αναδοχή και τι αλλαγές αναμένονται να έλθουν στη ζωή του εάν γίνει ανάδοχος. Επίσης του αποστέλλει μια φόρμα για να συμπληρώσει πληροφορίες για αυτόν, για το σπιτικό του, για την οικογένεια του. Στη συνέχεια γίνεται επίσκεψη από τον κοινωνικό λειτουργό και συζητούνται περισσότερες λεπτομέρειες για τα πρακτικά χαρακτηριστικά αλλά και για τα ψυχικά χαρακτηριστικά που χρειάζεται ένας ανάδοχος. Εξηγείται ακόμη με ποιόν τρόπο θα γίνει η διαδικασία μελέτης και εκτίμησης του υποψηφίου.

Σε επόμενο βήμα η Κοινωνική Υπηρεσία Αναδοχής διεξάγει έλεγχο του αστυνομικού

μητρώου του υποψηφίου αλλά και έλεγχο με άλλες υπηρεσίες π.χ. ψυχικής υγείας. Ζητείται ταυτότητα, πιστοποιητικό γέννησης και γάμου, επίσης διεξάγεται ιατρική εξέταση. Στη συνέχεια ο υποψήφιος και ο σύντροφος του καλούνται να συμμετάσχουν σε προπαρασκευαστική εκπαίδευση η οποία διαρκεί 6 ημέρες. Είναι ομαδική, οι εκπαιδευτές είναι κοινωνικοί λειτουργοί που ασχολούνται μόνο με αναδοχές, και πολύ έμπειροι ανάδοχοι φροντιστές. Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης αφορά πολύ κεντρικά ζητήματα όπως γιατί ένα παιδί χρειάζεται την ανάδοχη φροντίδα, ποιος είναι ο ρόλος του ανάδοχου φροντιστή, δουλειά του ανάδοχου με την φυσική οικογένεια του παιδιού, συνεργασία του ανάδοχου με τις κοινωνικές υπηρεσίες αναδοχής μα και με τις άλλες κοινωνικές υπηρεσίες, κατανόηση των συναισθηματικών αναγκών και της συμπεριφοράς των παιδιών, θετική αντιμετώπιση προκλητικών οριακών συμπεριφορών από το παιδί.

Εάν μετά το τέλος της εκπαίδευσης ο υποψήφιος ενδιαφέρεται ακόμη να συνεχίσει τότε διορίζεται από την Κοινωνική Υπηρεσία ο λειτουργός ο οποίος θα ετοιμάσει την εκτίμηση-αξιολόγηση του υποψηφίου. Η διαδικασία διαρκεί περίπου ένα μήνα και διεξάγεται με συνεδρίες στο σπίτι του υποψηφίου. Ο στόχος είναι να γνωρίσει ο λειτουργός το υποψήφιο άτομο και την οικογένεια αυτού σε μια πολύ προσωπική βάση. Χρησιμοποιείται μια συγκεκριμένη φόρμα η λεγόμενη F1 η οποία έχει ως στόχο να αναδείξει την παιδική ηλικία του υποψηφίου, τις παροντικές και τις παρελθοντικές σχέσεις του, τον τρόπο με τον οποίο διαπαιδαγώγησε και μεγάλωσε τα δικά του παιδιά.

Ο λειτουργός θα ψάξει για τις προσωπικές δεξιότητες και το ψυχικό βάθος το οποίο χρειάζεται κάποιος για να φροντίζει παιδιά τα οποία έρχονται στην αναδοχή και είναι συνήθως εξαιρετικά τραυματισμένα και ασθενούν συναισθηματικά. Κατά τη διάρκεια των συνεδριών-συνεντεύξεων ο υποψήφιος αντιμετωπίζεται με ευαισθησία και σεβασμό από τον λειτουργό ο οποίος θα περιμένει από τον υποψήφιο να είναι ειλικρινής και ανοιχτός στη συζήτηση. Να σημειώσουμε ότι πέραν της καταγραφής πρακτικών λεπτομερειών όπως το προφίλ της οικογένειας του υποψηφίου, τα μέλη και τις συνήθειες αυτών, τ' άλλα παιδιά που υπάρχουν στην οικογένεια, τον τρόπο οικογενειακής ζωής, τις ρουτίνες τους, τα ενδιαφέροντα, τους χαρακτήρες, τις εμπειρίες τους, τα ζητήματα υγείας, η φόρμα της εκτίμησης περιλαμβάνει σημεία τα οποία αφορούν λεπτά θέματα όπως εάν ο υποψήφιος μπορεί να σκεφτεί και να εξασφαλίσει ότι ένα παιδί το οποίο θα ζει μαζί τους θα είναι προστατευμένο και ασφαλές από σωματική σεξουαλική κακοποίηση και ένα μπορεί να ελέγχει το «υποστηρικτικό» δίκτυο συγγενών φίλων το οποίο θα έρχεται σε επαφή με το παιδί.

Επίσης όρια που τίθενται στην οικογένεια τους π.χ. εάν θεωρούν φυσικό το να κυκλοφορεί γυμνό το παιδί μετά το μπάνιο ώσπου να ντυθεί, πώς θα κάνουν μπάνιο σε ένα παιδί που έχει κακοποιηθεί σεξουαλικά. Τι μεθόδους διαπαιδαγώγησης χρησιμοποιούν και κατά πόσο συνειδητοποιούν ότι μια μέθοδος τους μπορεί να στοιχίσει ακριβά σ' ένα παιδί που είχε μια εμπειρία κακοποίησης. Τι είδους συμπεριφορές αντέχει ο υποψήφιος και με τι νιώθει άνετα (π.χ. πολλές αγκαλιές και τρυφερότητα ή έλλειψη αυτής, ζημιές μέσα στο σπίτι, κλοπές αντικειμένων ή χρημάτων του αναδόχου από το παιδί, ψυχρότητα του παιδιού απέναντι τους κα) και πότε φτάνει στα όρια του ο υποψήφιος. Εάν θα δεχόταν ένα παιδί με aids ή σοβαρή νόσο. Συζητώνται οι υποχρεώσεις του υποψηφίου απέναντι στα μέλη της οικογένειας του και αν αντιλαμβάνεται ότι πλέον η ευθύνη του μετατίθεται κυρίως απέναντι σε παιδί ενός ξένου ανθρώπου. Αυτά είναι ελάχιστα από τα πολύ ιδιαίτερα και ουσιαστικά θέματα που αναδύουν κατά τη διάρκεια μελέτης και εκτίμησης του υποψηφίου.

Ακόμη, παίρνονται συνεντεύξεις από άλλα μέλη της οικογένειας του υποψηφίου και από δυο άλλα άτομα ως συστατικές επιστολές. Μετά από ένα μήνα και αφού έχουν ολοκληρωθεί οι συνεδρίες και έχουν συζητηθεί διεξοδικά και έχουν καταγραφεί όλα τα θέματα της φόρμας F από πλευράς του υποψηφίου τότε ο λειτουργός ετοιμάζει την αναφορά του η οποία όταν ολοκληρωθεί η καταγραφή της έχει το μέγεθος ενός μικρού βιβλίου. Ο υποψήφιος ενθαρρύνεται ώστε κάποια κομμάτια της αναφοράς να τα γράψει ο ίδιος, να επισυνάψει φωτογραφίες και σχόλια. Διαβάζει την αναφορά και σχολιάζει.

Ορίζεται ημερομηνία κατά την οποία ο λειτουργός παρουσιάζει την αναφορά και την εκτίμηση του στην Επιτροπή εγκρίσεων υποψηφίων αναδόχων φροντιστών η οποία αποτελείται από τον διευθυντή της υπηρεσίας αναδοχής, διευθυντές ανώτερους λειτουργούς με πολυετή εμπειρία και διοίκηση στον τομέα της φροντίδας παιδιών από το κράτος και τέλος από έναν έμπειρο με χρόνια υπηρεσίας ανάδοχο φροντιστή. Εάν ο υποψήφιος δεν εγκριθεί, συζητούνται οι λόγοι της μη έγκρισης μεταξύ υποψηφίου και λειτουργού. Εάν εγκριθεί, ξεκινά περισσότερη εκπαίδευση από τον εκπαιδευτικό τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών και ειδικά προγράμματα που αφορούν ζητήματα που προκύπτουν στην αναδοχή. Επίσης σε συνεργασία με τοπικά κολέγια μπορεί ο ανάδοχος να παρακολουθήσει και να αποκτήσει και δίπλωμα αναδόχου φροντιστή με θεματολογία που αφορά ακόμη πιο εξειδικευμένα θέματα.

Τέλος, ο εγκεκριμένος πλέον ανάδοχος φροντιστής καταγράφεται στα επίσημα αρχεία της υπηρεσίας και του ανατίθεται ο μόνιμος λειτουργός συνεργάτης του ο οποίος εργάζεται για

την υπηρεσία αναδοχής και είναι υπεύθυνος για τον έλεγχο, την υποστήριξη, την απορρόφηση κραδασμών που προκύπτουν σε έναν αριθμό αναδόχων οικογενειών για τις οποίες είναι υπεύθυνος. Παρέχονται στον εγκεκριμένο ανάδοχο όλες οι πρακτικές, οικονομικές, γραφειοκρατικές διευκολύνσεις και ενημερώσεις οι οποίες απαιτούνται, υπογράφεται συμβόλαιο με την υπηρεσία και δέχεται το πρώτο του παιδί. Κάθε ανάδοχος είναι εγκεκριμένος εξ αρχής για έναν συγκεκριμένο αριθμό παιδιών.

Σχετικά με τα γενικά χαρακτηριστικά των ανάδοχων φροντιστών: ανεξάρτητα ποιο είδος αναδοχής υπηρετούν, είναι συνεργάτες των κοινωνικών υπηρεσιών, έχουν περάσει όλοι από τη διαδικασία εκτίμησης και την επιτροπή έγκρισης τους, έχουν ελεγχθεί από την αστυνομία και γιατρούς και έχουν παρακολουθήσει εκπαίδευση. Η πλειοψηφία των ανάδοχων φροντιστών έχουν δικά τους παιδιά, κάποια είναι ακόμη ανήλικα και μένουν μαζί τους στο σπίτι, κάποια έχουν ενηλικιωθεί και ζουν μόνα τους και ανεξάρτητα. Οι ανάδοχοι φροντιστές μπορεί να είναι διαφορετικών φυλών και θρησκευμάτων. Κάποια είναι ζευγάρια, κάποια είναι μονογονεϊκές οικογένειες. Οι ανάδοχοι φροντιστές συνεργάζονται με τις κοινωνικές υπηρεσίες και με τους φυσικούς γονείς για το συμφέρον του παιδιού.

Οι κοινωνικές υπηρεσίες αναδοχής τροφοδοτούν τους ανάδοχους με ό,τι χρειάζεται για την ανατροφή του παιδιού αλλά και για τους ίδιους. Ο ανάδοχος δεν λαμβάνει μισθό, ωστόσο λαμβάνει μια εβδομαδιαία αμοιβή συν ένα εβδομαδιαίο επίδομα τα οποία καλύπτουν το κόστος ανατροφής του παιδιού. Το ποσό της αμοιβής εξαρτάται από τον αριθμό των παιδιών για το οποίο έχει εγκριθεί ο ανάδοχος. Για π.χ. εάν έχει εγκριθεί για ένα παιδί τότε λαμβάνει περίπου 55 αγγλικές λίρες την εβδομάδα, για δυο παιδιά περίπου 110 λίρες. Επίσης δέχεται ένα μικροποσό για διαστήματα κατά τα οποία οι κοινωνικές υπηρεσίες δεν έχουν τοποθετήσει κάποιο παιδί σε αυτόν και στη φροντίδα του. Επιπλέον χρήματα δίνονται για παιδιά με ειδικές ανάγκες, μαθησιακές ή σωματικές.

Το κύριο εβδομαδιαίο επίδομα καλύπτει τροφή, ρουχισμό, χαρτζιλίκι, πάνες για τα μωρά, το επιπλέον για τους τρέχοντες λογαριασμούς ηλεκτρικό, νερό κτλ, κόστος για την επισκευή επίπλων ή ζημιών που θα προκληθούν από το παιδί, διασκέδαση, μετακινήσεις, εξωσχολικές δραστηριότητες. Επίσης το ποσό αυξάνεται όσο το παιδί μεγαλώνει και γίνεται έφηβος με αυξημένες ανάγκες. Συμπληρωματικά με την αμοιβή και το επίδομα για το παιδί, οι ανάδοχοι φροντιστές λαμβάνουν και τα εξής επίδομα: επίδομα ρουχισμού, επίδομα γιορτινών δώρων και δώρων γενεθλίων, επίδομα σχολικών εξόδων, επίδομα διακοπών, επίδομα για κάλυψη ιατρικών αναγκών και περίθαλψης στο νοσοκομείο, επίδομα φύλαξης από παιδικό σταθμό ή

άλλο πρόσωπο όταν ο ανάδοχος πρέπει να παρευρεθεί στο δικαστήριο ή σε κάποιο meeting.

Να σημειώσουμε ότι εντός του συμβολαίου το οποίο υπογράφεται μεταξύ των κοινωνικών υπηρεσιών ως εκπρόσωπο του κράτους και του αναδόχου, ο ανάδοχος υποχρεούται να κρατά λεπτομερή αρχεία και να καταγράφει την καθημερινή του αναφορά η οποία βοηθά

- α) στην αξιολόγηση της ψυχοσωματικής ανάπτυξης του παιδιού και στο είδος και τον ρυθμό της επαφής με τους φυσικούς γονείς,
- β) χρησιμεύουν ως στοιχεία για το δικαστήριο αλλά και για τα meetings των κοινωνικών υπηρεσιών,
- γ) συμπεριλαμβάνονται στο βιβλίο ζωής του παιδιού όπως και οι φωτογραφίες,
- δ) προστατεύουν τον ανάδοχο σε περίπτωση που καταγγεληθεί ως κακοποιός.

Παρά πολλές λεπτομέρειες, σχετικό υλικό, βιβλία διατίθενται στον ανάδοχο φροντιστή από το National Foster Care Association, το λεγόμενο NFCA, το οποίο είναι ένα charity που καλύπτει όλο το Ηνωμένο Βασίλειο, με στόχο τη βελτίωση των υπηρεσιών αναδοχής, θέτει τα standards, και βοηθά όσους εμπλέκονται σε αυτή την προσπάθεια της αναδοχής. Σε αυτόν εγγράφονται ως μέλη ανάδοχοι φροντιστές, κοινωνικοί λειτουργοί, επαγγελματίες που εργάζονται στο χώρο της φροντίδας παιδιών από το κράτος, ακόμη και οι κοινωνικές υπηρεσίες και εθελοντικοί οργανισμοί μπορούν να ενταχθούν ως μέλη.

Μια σύντομη αναφορά στο ρόλο του κοινωνικού λειτουργού, μέλους των κοινωνικών υπηρεσιών αναδοχής ο οποίος είναι υπεύθυνος για το συγκεκριμένο ανάδοχο. Είναι πάντα διαθέσιμος στο εργάσιμο πενήνήμερο, σε ώρες νυχτερινές υπάρχει η λεγόμενη emergency duty team η οποία μπορεί να απορροφήσει οποιοδήποτε κραδασμό, εντατική υποστήριξη η οποία περιλαμβάνει διαρκείς επισκέψεις στο σπίτι του αναδόχου, τηλεφωνική επαφή, οργάνωση ομοειδών ομάδων (cell groups), φυσικά κοινή παρακολούθηση meetings όπου αξιολογείται ότι είναι χρήσιμο, πληροφορίες για το ιστορικό του παιδιού και την οικογένεια όταν ζητείται από τον ανάδοχο να δεχτεί την τοποθέτηση ενός παιδιού. Λεπτομέρειες για τη βοήθεια και τις υποχρεώσεις των κοινωνικών υπηρεσιών αναδοχής απέναντι στο ανάδοχο καταγράφονται εντός του συμβολαίου.

**ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΦΙΛΟΞΕΝΙΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ
«ΜΕΛΙΣΣΑ» ΑΠΟ ΕΘΕΛΟΝΤΕΣ ΑΝΑΔΟΧΟΥΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ**

Εισηγήτρια: Ελένη Γεώργαρου, δικηγόρος, Μέλος Δ.Σ. ιδρύματος «Μέλισσα»

Θεσσαλονίκη, Απρίλιος 2008

Αγαπητές κυρίες, αγαπητοί κύριοι,

Το Ορφανοτροφείο Θηλέων Θεσσαλονίκης η «ΜΕΛΙΣΣΑ», λειτουργεί ως μονάδα κοινωνικής φροντίδας απροστάτευτων ανηλίκων παιδιών από το έτος 1922, με τη μορφή του φιλανθρωπικού σωματείου κυριών και δεσποινίδων, όταν οι ανάγκες για την προστασία ορφανών παιδιών ήταν πολύ πιεστικές και απαιτούσαν την λήψη άμεσων μέτρων για να καλύψουν τα θέματα επιβίωσης, ανατροφής» εκπαίδευσης και αποκατάστασης όλων αυτών των παιδιών που ήταν στην πραγματικότητα θύματα ξεριζωμών, πολέμων, ανέχειας και ακούσιας κατά κανόνα εγκατάλειψης των ομογενειών τους.

Το έτος 1873 δημιουργήθηκε από το σωματείο, το Ίδρυμα «Μέλισσα» σύμφωνα με τις επιταγές της τότε νομοθεσίας συνεχίζοντας το έργο της προστασίας ανηλίκων κοριτσιών και λειτουργώντας το ορφανοτροφείο στο πλαίσιο των αναγκών της τότε χρονικής περιόδου. Το ορφανοτροφείο «Μέλισσα» λοιπόν, όπως είναι ευρύτερο γνωστό στην κοινωνία της Θεσσαλονίκης, είναι ένας από τους παλαιότερους φορείς παιδικής προστασίας στην πόλη και τη χώρα μας» που πρόσφερε αναμφίβολα ένα μεγάλο και ουσιαστικά έργο στον τομέα της προστασίας παιδιών.

Στο πλαίσιο της λειτουργίας του το Ίδρυμα πολλές φορές, όπως προκύπτει από αφηγήσεις παλαιότερων μελών, προκειμένου να δώσει διέξοδο στην απόλυτη ανάγκη κοινωνικοποίησης των παιδιών και στο αίσθημα της απομόνωσης και της διαφορετικότητας που βιώνει ένα «ιδρυματικό» παιδί προωθούσε τη σύνδεση των παιδιών με κάποιες κυρίες και τις οικογένειες τους όπου τα κορίτσια του Ιδρύματος πραγματοποιούσαν επισκέψεις και κοινές εξόδους. Η διαδικασία των συνδέσεων αυτών δεν γινόταν με κριτήρια επιστημονικής αξιολόγησης των προσφερόμενων Εθελοντών ή των ιδιαίτερων αναγκών συγκεκριμένων παιδιών, αλλά κυρίως με κριτήριο τη γνωριμία της διευθύντριας ή της Προέδρου με κάποια πρόσωπα τα οποία διασφάλιζαν κατά τα ειωθότα τότε, τις προϋποθέσεις για μια ασφαλή σχέση του παιδιού με τους ενήλικες και τις οικογένειες τους.

Με αντίστοιχους τρόπους υποθέτουμε ότι γινόταν και οι φιλοξενίες σε άλλα ιδρύματα καθώς στις όχι και τόσο μακρινές εποχές, αλλά ακόμη και σήμερα, δεν υπάρχουν πάντα επανδρωμένες κοινωνικές και ψυχολογικές υπηρεσίες σε φορείς παιδικής προστασίας που να πραγματοποιούν όλη αυτή τη διαδικασία των φιλοξενιών των παιδιών από εξωιδρυματικά πρόσωπα, μέσα από το πρίσμα της επιστημονικής και κοινωνικής παρακολούθησης ώστε να

αποφεύγονται περιστατικά αποτυχημένων συνδέσεων των παιδιών των ιδρυμάτων με ανθρώπους που μπορεί να μην να επιδεικνύουν συναισθηματική διάθεση και ευαισθησία, να προσφέρουν αγάπη και συναισθηματική στήριξη στα παιδιά πλην όμως είναι πιθανό πολύ γρήγορα να κουραστούν, να απογοητευθούν ή να στρέψουν αλλού το ενδιαφέρον τους, αφήνοντας στο ήδη ψυχικά ταλαιπωρημένο παιδί ένα ακόμη τραύμα εγκατάλειψης και απόρριψης.

Το 2004 σε μια προσπάθεια μελών της Διοίκησης να αντιμετωπιστούν τα θέματα παιδικής προστασίας στη «Μέλισσα» με πνεύμα εκσυγχρονισμού και προσαρμογής της κοινωνικής προστασίας παιδιών στα δεδομένα των προηγμένων πολεμικά και κοινωνικά χωρών, αξιοποιώντας και μέρος της Εμπειρίας αυτών, με αποκλειστικά γνώμονα το συμφέρον και την υγιή ψυχοσωματική ανάπτυξη των κοριτσιών που προστατεύαμε και με τη συνεχή παρότρυνση της εποπτεύουσας αρχής, της διεύθυνσης κοινωνικής πρόνοιας της Νομαρχίας Θεσσαλονίκης, δημιουργήθηκε κοινωνική υπηρεσία αποτελούμενη από ψυχολόγο αρχικά, μόνιμο συνεργάτη της «Μέλισσας» και κοινωνικό λειτουργό στη συνέχεια, στα καθήκοντα της οποίας εντάχθηκε η προσπάθεια για συστηματική παρακολούθηση και ενθάρρυνση του θεσμού των φιλοξενιών των παιδιών από ευαίσθητα πρόσωπα, κυρίες και οικογένειες, μετά από κατάλληλη προετοιμασία και έλεγχο.

Μόλις το 2007 όμως και μετά από πολύχρονη προετοιμασία δημιουργίας πλαισίου για τη λειτουργία θεσμοθετημένου από το Ίδρυμα προγράμματος φιλοξενιών των παιδιών, εγκρίθηκε από το Δ.Σ. όλη η διαδικασία της πραγματοποίησης των φιλοξενιών των παιδιών μέσα από σταθερή επιστημονική και διοικητική παρακολούθηση και σε μία φιλοσοφία τέτοια που οι φιλοξενίες των παιδιών από συγκεκριμένους ανθρώπους θα αποτελούσαν εν δυνάμει πρόδρομη διαδικασία μιας μονιμότερης αναδοχής του παιδιού από την κυρία ή την οικογένεια που συνδέθηκε, ώστε το παιδί να διαβιώσει εκτός ιδρύματος με την στενή όμως παρακολούθηση αυτού.

Αναδοχή Φιλοξενιών:

Στο πλαίσιο του αναγκαίου εκσυγχρονισμού του και της προσαρμογής του ιδρύματος στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα, όπως παραπάνω ανέφερα, δόθηκε αρχικά μεγάλη βαρύτητα στην επιστημονικότητα αλλά κυρίως στην ουσιαστική καταλληλότητα του προσωπικού -των παιδαγωγών κυρίως- για την ανατροφή των παιδιών μας. Έτσι οι ημερήσιες παιδαγωγοί επιλέχθηκε να είναι νέες κυρίες από 28-45 χρόνων, με πτυχία ανώτατης εκπαίδευσης παιδαγωγικών σχολών και κυρίως με αισθήματα μητρικά και προστατευτικά απέναντι στα παιδιά, χωρίς ούτε υποψία σωματικής τιμωρίας ή αυστηρών πειθαρχικών ποινών.

Οργανώθηκε επίσης η κοινωνική υπηρεσία (ψυχολόγος - κοινωνικός λειτουργός), δρομολογήθηκε όποτε ήταν αναγκαίο η συνεργασία με τα παιδοψυχιατρικά τμήματα των Νοσοκομείων Παπανικολάου και Ιπποκράτειο και έγινε μια τεράστια προσπάθεια ανακαίνισης όλου του οικιακού και τεχνικού εξοπλισμού του Ιδρύματος με ευρωπαϊκή χρηματοδότηση, ώστε τα παιδιά να διαβιώνουν σε ένα χαρούμενο και πολύχρωμο παιδικό περιβάλλον, να καλύπτουν βασικές εκπαιδευτικές τους ανάγκες με χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας, οργάνωση σπιτικών γιορτών γενεθλίων, ονομαστικών εορτών, επισκέψεων φίλων τους από το σχολείο, παρακολούθηση πολιτιστικών, αθλητικών και επιμορφωτικών εκδηλώσεων σε όλη την πόλη κλπ.

Παρά όμως την νέα αυτή αντίληψη των πραγμάτων που έκανε τα παιδιά μας πολύ περισσότερο χαρούμενα και χαμογελαστά από θλιμμένα, περισσότερο συνεργάσιμα και πολύ λιγότερο επιβαρημένα από το στίγμα του «ιδρυματικού» παιδιού, ήταν φανερό ότι στη ζωή τους δεν υπήρχε το υποκατάστατο της μητρικής αγκαλιάς, η ζεστασιά του προσώπου που θα έδειχνε προσωπικό και αποκλειστικό ενδιαφέρον για καθένα παιδί που θα του χάριζε τη χαμένη του αυτοεκτίμηση μετά την εγκατάλειψη της οικογένειάς του και την εισαγωγή του σε ένα Ίδρυμα ομαδικής διαβίωσης.

Αυτό το κενό που δεν καλύπτεται με τις καλύτερες υλικές παροχές και το καλύτερο προσωπικό, καλύπτει η αναδοχή και μέχρι την υλοποίησή της η αναδοχή φιλοξενίας των παιδιών στην προοπτική της σύστασης μόνιμης αναδοχής. Άλλωστε η τακτική αυτή της «Μέλισσας» εντάσσεται στην υποχρέωση όλων των φορέων αρμοδιότητας του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με βάση το άρθρο 14 του Π.Δ. 337/1993 να δημιουργούν προγράμματα αποϊδρυματοποίησης των παιδιών με στόχο την τοποθέτησή τους σε ανάδοχες οικογένειες ή την υιοθεσία τους.

Η αναδοχή φιλοξενίας είναι μια μορφή αναδοχής σύμφωνα με την οποία οι ανάδοχοι γονείς φιλοξενούν ένα ή περισσότερα παιδιά κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στις γιορτές, το καλοκαίρι τα σαββατοκύριακα και σε έκτακτες αργίες συνολικά ή σε κάποια από αυτά τα χρονικά διαστήματα. Απευθύνεται σε παιδιά που στερούνται οικογενειακού ή συγγενικού περιβάλλοντος ή σε παιδιά που ορίστηκε με δικαστική απόφαση περιορισμένη επικοινωνία με τους γονείς τους ή σε αυτά που το Ίδρυμα γνωρίζει ότι δεν πρέπει να διαβιώνουν καθόλου στο οικογενειακό τους περιβάλλον γιατί διατρέχουν κινδύνους στην ασφάλειά τους.

Η αναδοχή φιλοξενίας πραγματοποιείται με τα ίδια κριτήρια που πραγματοποιείται και η μόνιμότερη αναδοχή, τηρώντας τις ίδιες προϋποθέσεις, έχοντας την ανάλογη παρακολούθηση από την επιστημονική ομάδα, λόγω της πιο περιορισμένης παραμονής του παιδιού στην ανάδοχη οικογένεια.

Τα στάδια που ακολουθούνται για την πραγματοποίηση της αναδοχής φιλοξενίας είναι:

- Άνοιγμα στην κοινωνία και πρόσκληση ενδιαφερομένων προσώπων να αναλάβουν το ρόλο του αναδόχου. Πολλές φορές ενδιαφερόμενα πρόσωπα είναι ήδη εθελοντές της «Μέλισσας» που πραγματοποιούν ενισχυτική διδασκαλία στα παιδιά, συνοδείες σε εξόδους, συμμετοχή σε εκδηλώσεις ώστε ήδη τα παιδιά και οι ενήλικες γνωρίζονται και εξοικειώνονται στο πλαίσιο μιας άλλης σχέσης.

- Πραγματοποίηση αρχικής συνέντευξης των ενδιαφερομένων για αναδοχή από την ειδικά συγκροτημένη ομάδα οργάνωσης και παρακολούθησης αναδοχών φιλοξενιών, αποτελούμενη από δύο κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγο και νομικό μέλος του Δ.Σ. και ορισμένου προς το σκοπό αυτό, που στην παρούσα φάση είναι η ομιλούσα, προκείμενου να διαγνωσθεί η προσωπικότητα, τα κίνητρα, ο τρόπος ζωής, η διαθεσιμότητα για ενασχόληση με το παιδί, η κοινωνικότητα και κοινωνική δικτύωση, η οικογενειακή κατάσταση και η συναίνεση των υπολοίπων μελών της οικογένειας, η επεξεργασία και το είδος των προθέσεων των αναδόχων π.χ. εάν υπάρχει ενδιαφέρον για μόνιμη αναδοχή, για αναδοχή φιλοξενίας και μόνο, τα χρονικά διαστήματα διαθεσιμότητας κλπ. Δίδονται επίσης από την ομάδα διευκρινήσεις για το θεσμό της αναδοχής στους ενδιαφερόμενους.

- Συμπλήρωση ειδικών ερωτηματολογίων από την ενδιαφερόμενη κυρία ή ενδιαφερόμενο ζευγάρι και προσκόμιση πιστοποιητικών υγείας, ποινικού μητρώου, οικογενειακής κατάστασης και κατά περίπτωση συστατικών επιστολών.

- Μετά από διάστημα τριών-τεσσάρων εβδομάδων, δεύτερη συνέντευξη ατομική με τον ψυχολόγο του Ιδρύματος και σύνταξη έκθεσης.

- Επίσκεψη κοινωνικού λειτουργού στο οικογενειακό περιβάλλον του ενδιαφερόμενου αναδόχου και σύνταξη κοινωνικής έκθεσης.

- Σύσκεψη της ομάδας για κατάληξη αρχικών συμπερασμάτων ως προς την καταλληλότητα της προσωπικότητας, του χρόνου και του τρόπου της φιλοξενίας και επιλογή προστατευόμενου παιδιού που ταιριάζει στο προφίλ, την ηλικία και την οικογενειακή κατάσταση του αναδόχου ή των αναδόχων, με αποκλειστικό κριτήριο την κάλυψη αναγκών του ίδιου του παιδιού.

- Σταδιακή επαφή του παιδιού με την ανάδοχη ή τους αναδόχους και πραγματοποίηση κοινών δραστηριοτήτων με σκοπό την εξοικείωση αρχικά μέσα στον χώρο του παιδιού και στη συνέχεια με εξωτερικές δραστηριότητες δηλαδή συνοδείες σε θέατρα, κινηματογράφο, παιδότοπο αρχικά με περισσότερα παιδιά. Η διαδικασία επίσκεψης του παιδιού στο σπίτι του αναδόχου, η διήμευση του παιδιού αρχικά (ένα Σάββατο ή μια Κυριακή) και η διανυκτέρευση ή διανυκτερεύσεις στη συνέχεια, αποφασίζονται σε χρονικά διαστήματα που

εξαρτώνται από τη ωρίμανση της σχέσης, από την επιθυμία του παιδιού και από την πλήρη διασφάλιση των συνθηκών στην κατοικία των αναδόχων ώστε η διαμονή του παιδιού να είναι ασφαλής, ευχάριστη και κοινωνικά ωφέλιμη για το παιδί. Κατά μέσο όρο, η πρώτη διανυκτέρευση γίνεται μετά την παρέλευση ενός εξαμήνου καλλιέργειας της σχέσης με το παιδί.

- Παρακολούθηση από κοινωνικό λειτουργό της σχέσης με απροειδοποίητη επίσκεψη του στην κατοικία των αναδόχων χωρίς το παιδί ή όταν βρίσκεται εκεί το παιδί. Ανάλογα με το χρονικό διάστημα της φιλοξενίας, τη συχνότητα, την τακτικότητα κλπ.
- Πραγματοποίηση ομαδικών συναντήσεων των αναδόχων τουλάχιστον μία φορά το εξάμηνο ώστε να τίθενται σε συζήτηση τα ζητήματα που τους απασχολούν ως προς την διαδικασία της αναδοχής, τις σχέσεις τους με τα παιδιά και ανταλλαγή απόψεων.
- Διαθεσιμότητα ανά πάσα στιγμή ενός κοινωνικού λειτουργού υπεύθυνου για τις αναδοχές για κάθε πρόβλημα που θα προκύψει, καθώς και του ψυχολόγου για χειρισμό θεμάτων που ανάγονται στη συμπεριφορά και στις σχέσεις παιδιού-αναδόχου.
- Επιδίωξη σταθερότητας και υποβοήθησης της σχέσης αναδοχής για να εξασφαλιστεί στο παιδί το αίσθημα της μονιμότερης σχέσης του με την ανάδοχο ή τους αναδόχους, την οποία σχηματικά ονομάζουμε και τοποθετούμε στο ρόλο της «θείας» ή της «νονάς» του παιδιού και του θείου ή νονού του παιδιού καθώς είναι σαφές και στις δύο πλευρές ότι οι ανάδοχοι δεν μπορούν να υποκαταστήσουν τους φυσικούς γονείς του παιδιού.
- Έγκριση της αναδοχής φιλοξενίας και τον τρόπο πραγματοποίησής της από το Διοικητικό Συμβούλιο του Ιδρύματος.

Ποιους ανθρώπους επιλέγουμε και προκρίνουμε ως καταλληλότερους αναδόχους:

Ζευγάρια ή μεμονωμένες κυρίες που διαθέτουν ισχυρό κίνητρο για τη φροντίδα και τη φιλοξενία ενός παιδιού, με καλή φυσική, ψυχική και συναισθηματική υγεία, με προτίμηση σε ανθρώπους που έχουν δικά τους παιδιά τα οποία ζουν μαζί τους ή έχουν ήδη μεγαλώσει και επιθυμούν και τα ίδια την ανάπτυξη μιας τέτοιας σχέσης. Επειδή στη «Μέλισσα» τα περισσότερα κορίτσια είναι πάνω από 12 χρονών στην επιλογή του αναδόχου μας βοηθά πολύ η προτίμηση και η ανάπτυξη σχέσης του ίδιου του παιδιού με κάποια ενήλικη κυρία συνήθως. Επίσης λόγω του φύλου των παιδιών μας και της προεφηβικής ή εφηβικής τους ηλικίας, προκρίνονται συνήθως μεμονωμένες κυρίες που θέλουν να συνδεθούν με ένα κορίτσι ως ανάδοχοι εθελοντές.

Τα μέχρι τώρα συμπεράσματα:

Όπως προαναφέρθηκε η αναδοχή φιλοξενίας στη «Μέλισσα» κάτω από επιστημονική παρακολούθηση και οργανωμένη διαδικασία, γίνεται τον τελευταίο μόλις χρόνο.

Χρησιμοποιώντας ως πρότυπο και λαμβάνοντας υπόψη καλές πρακτικές αναδοχών από πολύ

εμπειρότερους φορείς που αξιοποιούμε για τις φιλοξενίες των παιδιών, οι διαπιστώσεις μας είναι πολύ ενθαρρυντικές για την εξέλιξη του θεσμού αν και μας είναι απόλυτα σαφές ότι η αναδοχή είναι μια διαπροσωπική, ανθρώπινη σχέση και εξαρτάται πολύ, πέραν την επιστημονικής παρακολούθησης από την διάθεση των ίδιων των παιδιών μας που όπως προανέφερα είναι τα περισσότερα σε ηλικία που επιλέγουν και τα ίδια τον τρόπο και τα πρόσωπα της κοινωνικοποίησής τους.

Η πραγματοποίηση πάντως φιλοξενιών που οδήγησαν και σε πλήρεις αναδοχές (με συναίνεση των φυσικών γονέων) είναι απόλυτα επιτυχείς και σωτήριες πολλές φορές για τα παιδιά μας, ειδικά εάν πρόκειται για παιδιά που λόγω ψυχοκοινωνικής διαταραχής είναι αδύνατον να προσαρμοστούν και διαβιώσουν σε ένα ίδρυμα ακόμη και με τις καλύτερες των συνθηκών. Τα πολύ θετικά αποτελέσματα μας δίνουν δύναμη και κουράγια να στηρίζουμε να προωθήσουμε και να εξελίξουμε ακόμη καλύτερο το θεσμό αυτό στη «Μέλισσα» δημιουργώντας καλές πρακτικές, αξιοποιήσιμες και υπό άλλους ανάλογους φορείς παιδικής προστασίας.

ΗΜΕΡΙΔΑ

Η εφαρμογή του αναμορφωτικού μέτρου ανάθεσης της υπεύθυνης επιμέλειας ανηλίκου παραβάτη σε ανάδοχη οικογένεια

Γιώργος Μόσχος, Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Βασικά σημεία της εισήγησης στην Ημερίδα της 11.1.2010

Η αναδοχή είναι ένας πολύ σημαντικός θεσμός παιδικής προστασίας, που προβλέφθηκε στο ελληνικό δίκαιο με το νόμο 2082/1992 και ρυθμίστηκε αναλυτικότερα με τον ν.2447/1996. Πρόσφατα, το 2009 εκδόθηκε το Προεδρικό Διάταγμα 86 που ρυθμίζει ζητήματα σχετικά με την εφαρμογή του θεσμού της Αναδοχής.

Η διεθνής πρακτική έχει δώσει εξαιρετικές ενδείξεις για την θετική λειτουργία του θεσμού για την φροντίδα παιδιών που η οικογένειά τους βρίσκεται σε κρίση ή αδυνατεί να τα φροντίσει (λόγο έκτακτων ή χρόνιων προβλημάτων που αντιμετωπίζει).

Διεθνώς η αναδοχή, ως οικογενειοκεντρικός θεσμός παιδικής προστασίας, προτιμάται από την τοποθέτηση ενός παιδιού σε ίδρυμα, ιδίως δε από την μακροχρόνια παραμονή του σε αυτό. Επί πλέον αποδεικνύεται οικονομικότερη λύση, καθώς το κόστος της είναι σε κάθε περίπτωση μικρότερο από αυτό της φιλοξενίας σε ένα ίδρυμα παιδικής προστασίας.

Βέβαια, για την σωστή ανάπτυξη του θεσμού απαιτείται:

- Η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης
- Η προσεκτική επιλογή των αναδόχων γονέων
- Η σωστή εκπαίδευση και προετοιμασία τους
- Το ξεκάθαρο συμβόλαιο για τον τρόπο που ασκείται η αναδοχή
- Η κάλυψη δαπανών εκ μέρους της Πολιτείας με την διάθεση επιδόματος (ανάλογα με την περίπτωση)
- Η διαρκής παρακολούθηση της κάθε περίπτωσης αναδοχής
- Η υποστήριξη ανάδοχων γονιών και παιδιών από ειδικές κοινωνικές υπηρεσίες.

Στο Ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο προβλέπεται η αναδοχή είτε με **δικαστική απόφαση**, είτε με **σύμβαση**. Υπάρχουν διάφορες μορφές αναδοχής, όπως η συγγενική αναδοχή, η αναδοχή φιλοξενίας για παιδιά που διαμένουν σε ιδρύματα, η βραχυπρόθεσμη ή μεσοπρόθεσμη αναδοχή (από λίγους μήνες μέχρι 2 χρόνια, ώσπου να ξεπεραστεί η κρίση που αντιμετωπίζει η φυσική οικογένεια του παιδιού) και η μακροπρόθεσμη αναδοχή που αφορά τα παιδιά που δεν πρόκειται να επιστρέψουν στην φυσική τους οικογένεια.

Στο Ελληνικό θεσμικό πλαίσιο έχει προβλεφθεί και η **καταβολή επιδόματος** στην ανάδοχη οικογένεια, που κλιμακώνεται ανάλογα με τις ειδικές ανάγκες του παιδιού σε αναδοχή.

Είναι πολύ σημαντικό να γίνει κατανοητό ότι η αναδοχή αφορά **θεσμό παιδικής προστασίας** και όχι απλά εθελοντική διαδικασία αναπλήρωσης της φυσικής οικογένειας. Για τον λόγο αυτό ο νόμος και η διεθνής πρακτική και δεοντολογία επιβάλλουν η αναδοχή να λαμβάνει χώρα σε **εποπτευόμενο πλαίσιο** και με τακτική παρακολούθηση και υποστήριξη της ανάδοχης οικογένειας.

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, με ειδικό άρθρο, επιβάλλει την διαδικασία **περιοδικής αναθεώρησης** της τοποθέτησης ενός παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια (άρθρο 25).

«Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν στο παιδί, που τοποθετήθηκε από τις αρμόδιες αρχές σε μία οικογένεια, με σκοπό την παροχή φροντίδας, προστασίας ή θεραπείας της σωματικής ή πνευματικής του υγείας, το δικαίωμα σε μία περιοδική αναθεώρηση της παραπάνω θεραπείας και κάθε άλλης περίπτωσης σχετικής με την τοποθέτησή του.»

Αναφερόμενοι τώρα ειδικότερα στις προβλέψεις της Ελληνικής νομοθεσίας για την εφαρμογή του θεσμού της αναδοχής στο πλαίσιο της **ποινικής μεταχείρισης** των ανηλίκων παραβατών του νόμου, ο νόμος 3189/03, εμπλουτίζοντας τα αναμορφωτικά μέτρα που προβλέπονταν στο

άρθρο 122 του Ποινικού Κώδικα, εισήγαγε και το μέτρο της «ανάθεσης της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια». Ειδικότερα, η εισηγητική έκθεση του παραπάνω νόμου αναφέρει:

«Η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια, οριζόμενη από το δικαστήριο ανηλίκων με την συνδρομή της υπηρεσίας επιμελητών ανηλίκων, η οποία μεριμνά για την εξεύρεση της κατάλληλης οικογένειας για την αναδοχή του συγκεκριμένου ανηλίκου. Πρέπει να σημειωθεί ότι αν το ανήλικο άτομο βρίσκεται ήδη σε ανάδοχη οικογένεια, είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί και στην περίπτωση αυτή το μέτρο της υπεύθυνης επιμέλειας, διότι στην έννοια αυτής ανήκουν και οι ανάδοχοι, όπως προβλέπεται στο άρθρο 12 του νόμου 2447/96)».

Θα πρέπει κατ' αρχήν να τονίσουμε ότι τόσο η πρόβλεψη του θεσμού της αναδοχής στο ελληνικό προνοιακό θεσμικό πλαίσιο, όσο και το παραπάνω άρθρο που αφορά την ποινική αντιμετώπιση των ανηλίκων, αποτελούν πολύ σημαντικές προβλέψεις με εξαιρετικές δυναμικές ωφέλειες για τα παιδιά που δεν διαθέτουν κατάλληλο οικογενειακό πλαίσιο φροντίδας ή που η οικογένειά τους αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα ή κρίσεις.

Ωστόσο, ο η εφαρμογή του παραπάνω θεσμικού πλαισίου παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα! Κατ' αρχήν δεν έχει προβλεφθεί η δυνατότητα στις νομαρχιακές κοινωνικές υπηρεσίες (τμήματα Πρόνοιας της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης) να μπορούν να ενεργούν για την τοποθέτηση ανηλίκων σε ανάδοχες οικογένειες. Αυτό μπορεί να γίνεται μόνο εφόσον τα παιδιά πρώτα ενταχθούν σε κάποιο ίδρυμα παιδικής προστασίας, το οποίο θα έχει και την επιτροπεία τους ή θα ασκεί την επιμέλειά τους με εισαγγελική εντολή. Το Προεδρικό Διάταγμα 86/09 δίνει στις αρμοδιότητα εποπτείας αναδοχής στις παραπάνω Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας (άρθρο 5) για τις περιπτώσεις των ανηλίκων των οποίων η επιτροπεία έχει ανατεθεί σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα κατά το άρθρο 1600 του Αστικού Κώδικα. Ωστόσο και σε αυτές τις περιπτώσεις δεν παρέχεται δυνατότητα οικονομικής ενίσχυσης των αναδόχων γονέων από την Πολιτεία.

Επίσης, φαίνεται ότι μέχρι σήμερα **μόνο 3 δημόσια ιδρύματα παιδικής προστασίας** (Άγιος Ανδρέας, Μητέρα και Αναρρωτήριο Πεντέλης) **χειρίζονται τα θέματα των αναδοχών** και την δυνατότητα να διαθέτουν επιδόματα για τους ανάδοχους γονείς. Παρόλο που στο νόμο έχει προβλεφθεί αυτή η δυνατότητα σε όλα τα δημόσια ιδρύματα παιδικής προστασίας, στην πράξη τα προβλήματα που αντιμετωπίζονται από όλα τα άλλα ιδρύματα για την εφαρμογή του θεσμού είναι συχνά πολύ σοβαρά.

Έτσι ο **συνολικός αριθμός** των πραγματοποιούμενων αναδοχών στην χώρα μας, όπου υποστηρίζεται, επιδοτείται και παρακολουθείται από αρμόδιες κοινωνικές υπηρεσίες η

ανάδοχη οικογένεια, είναι εξαιρετικά μικρός, ίσως ανέρχεται σε λίγες δεκάδες νέες περιπτώσεις ετησίως,

Ως προς την ανάθεση της **υπεύθυνης επιμέλειας ανηλίκου** (παραβάτη της ποινικής νομοθεσίας) σε ανάδοχη οικογένεια, κατά τις προβλέψεις του ν.3189/03, το πεδίο θεσμικής εφαρμογής είναι ακόμη πτωχότερο. Στην πράξη έχουν γίνει ελάχιστες απόπειρες υλοποίησης του προβλεπόμενου μέτρου, χωρίς ωστόσο η Πολιτεία να έχει ξεκαθαρίσει ακόμη ορισμένα σημαντικότερα ζητήματα:

- Με τι κριτήρια θα επιλέγεται η ανάδοχη οικογένεια ανηλίκου παραβάτη;
- Τι μορφή «σύμβασης» θα υπογράφεται μεταξύ του Υπουργείου Δικαιοσύνης και της ανάδοχης οικογένειας, και ποια υπηρεσία θα είναι υπεύθυνη για αυτήν; (η Υπηρεσία Επιμελητών αναφέρεται ως αρμόδια για την εξεύρεση της οικογένειας, όχι όμως για την τελική συμφωνία και την εποπτεία αυτής!)
- Τι μορφή οικονομικής αποζημίωσης θα προβλέπεται για την ανάδοχη οικογένεια και από ποιον θα καταβάλλεται;
- Πως θα γίνεται η εκπαίδευση – καθοδήγηση – εποπτεία – παρακολούθηση των αναδόχων οικογενειών, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων δυσκολιών που έχει η αναδοχή ενός εφήβου με προβατική συμπεριφορά;
- Θα έχει δικαιώματα ο ανήλικος στον οποίο επιβάλλεται ένα τέτοιο μέτρο να εκφράζει τις απόψεις του και να παρέχει την συναίνεσή του για την εφαρμογή του μέτρου στην επιλεγόμενη οικογένεια, πριν και κατά την διάρκεια της τοποθέτησής του σε αυτήν;

Είναι φανερό ότι χρειάζεται οπωσδήποτε το **θεσμικό πεδίο εφαρμογής** του συγκεκριμένου μέτρου **να διευκρινισθεί** τόσο με ειδική νομοθετική ρύθμιση, όσο και με την κατάλληλη διοικητική οργάνωση και υποστήριξη των υπηρεσιών που θα αναλάβουν την εφαρμογή του, και την διάθεση των αναγκαίων κονδυλίων.

Στην διεθνή πρακτική, η εφαρμογή του θεσμού της αναδοχής (foster care) σε ανηλικούς παραβάτες σε αρκετές περιπτώσεις δεν έχει χαρακτήρα μέτρου ποινικής αντιμετώπισης, αλλά αναφέρεται ως συνοδευτικό **μέτρο φροντίδας** εφήβων που χρειάζεται να απομακρυνθούν από το ακατάλληλο ή αδύναμο να παράσχει την ορθή υποστήριξη οικογενειακό περιβάλλον. Παράλληλα γίνεται ειδική διαδικασία επιλογής, εκπαίδευσης και υποστήριξης των προσώπων που επιθυμούν να αναλάβουν την ανάδοχη φροντίδα και παρακολούθηση ανηλικών παραβατών. Σε αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να κινηθεί και η εφαρμογή του συγκεκριμένου μέτρου στην χώρα μας.

Τα τελευταία χρόνια, σε ορισμένες χώρες έχει εφαρμοστεί ο θεσμός της ανάδοχης φροντίδας και ως αναμορφωτικό μέτρο –όπως προβλέπεται από τον ελληνικό νόμο-. Σε αυτές τις περιπτώσεις όμως χρειάζεται να υπάρχουν ειδικές προδιαγραφές λειτουργίας και σύστημα υποστήριξης τους, ενώ ο ανάδοχος φροντιστής ουσιαστικά είναι ένας επαγγελματίας που ασχολείται με τον ανήλικο παραβάτη σε καθημερινή «επαγγελματική» βάση για συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Το κόστος της εφαρμογής αυτού του θεσμού ίσως ακούγεται ιδιαίτερα μεγάλο για την ελληνική πραγματικότητα.

Την περασμένη μόλις βδομάδα, ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κ. Χάρης Καστανίδης, ανακοίνωσε την προοπτική δημιουργίας ενός συντονιστικού κέντρου για την πρόληψη και αντιμετώπιση της νεανικής παραβατικότητας, στις αρμοδιότητες του οποίου θα περιλαμβάνεται η προώθηση και υλοποίηση των νέων αναμορφωτικών μέτρων, μεταξύ των οποίων και η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας σε ανάδοχη οικογένεια.

Προσδοκία του Συνηγόρου του Παιδιού είναι οι ενέργειες του Υπουργείου Δικαιοσύνης να συμβάλουν στην **αποσαφήνιση του θεσμικού πλαισίου** εφαρμογής του παραπάνω μέτρου, αλλά και την **οργάνωση των υπηρεσιών και την διάθεση πόρων**, έτσι ώστε αυτός ο διεθνώς ιδιαίτερα επιτυχής θεσμός παιδικής προστασίας και φροντίδας, να μπορέσει να αναπτυχθεί και στην χώρα μας.